Tibetan History

ཁྱིམ་མཚོས་དང་ཆ་ཤས།

Neighbour and Part

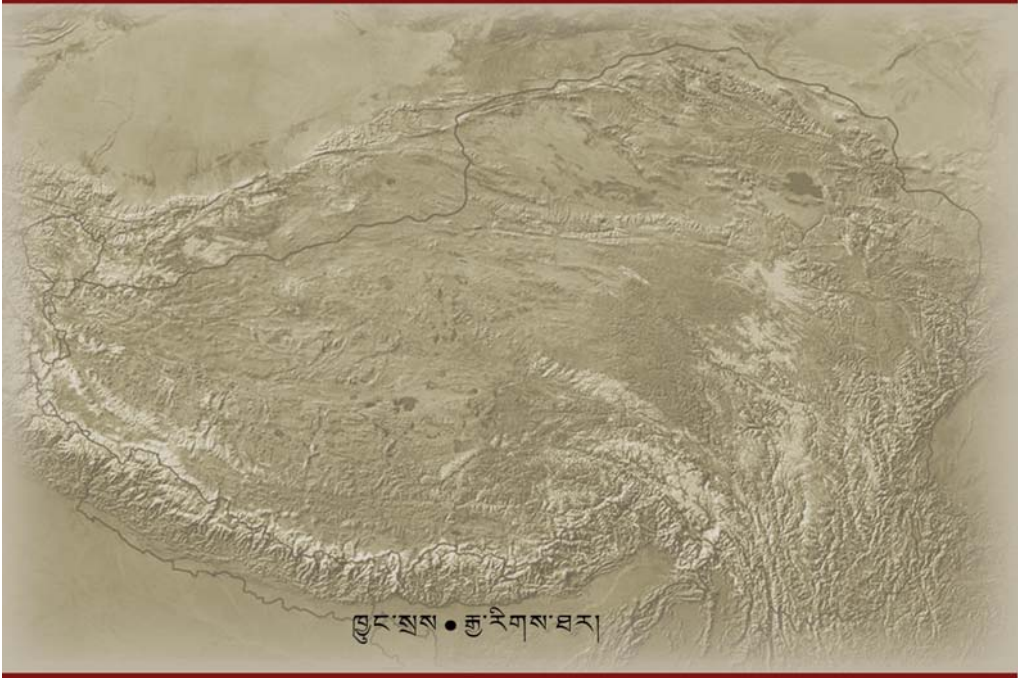

ཤེས་བྱ་ཀུན་འདུས་རྩོམ་སྒྲིག་ལྷེ་གནས།

སྒྲོ་ཁྲབ་འགན་འཛིན། ཨ་ཀྱ་གློ་བཟང་ཐུབ་བསྟན་རིན་པོ་ཆེ།

ཚོམ་སྒྲིག་པ།

བཙུད་པར་གཡང་མཁོ་རྒྱལ། ཚེ་རིང་རྒྱལ།

རྒྱ་རིགས་ཐར།

Director;Arja Rinpo Che

Editors: Yangkho Gyal Tsring Gyal

Gyarik Thar

ཤེས་བྱ་ཀུན་འདུས་ཚོམ་སྒྲིག་ཁྲི་གནས།

ཕྱི་མ་མཚོས་དང་ཆ་ཤས།

ལྷུང་སྲས་རྒྱ་རིགས་ཐར་ཕྱིས་བརྩམས།

ཤེས་བྱ་ཀུན་འདུས་རྩོམ་སྒྲིག་ལྷེ་གནས།

འདི་ཀ་རྩོམ་སྒྲིག་པའི་ཚོགས་མཆན་མེད་པར་དེབ་འདི་བསྐྱར་དཔར་དང་
ནང་དོན་ཐད་ལ་སྐྱར་བཙོས་སོགས་བཏང་མི་ཚུགས

All rights reserved No part of this book maybe reproduced or transmitted in any form by any means electronic mechanical, photocopying or otherwise without the prior written permission of the editors .For information on getting permission for reprints and excepts, contact the center at email address.

Multi -Education Editing Center
Bagsu Rood, McLeod Ganj-176219
Dharamsala Disst .Kangra(H.P)
INDIA

སྟོན་གླེང།

དེང་རྒྱབས་དམར་ཕྱོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་བ་འཕྲིར་བའི་རྒྱ་ནག་གི་གྲྭ་དོན་པ་ཚོས་ཁ་གཅིག་གྲགས་སུ། བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་འབོད་བཞིན་ཡོད། ཕྱིར་མི་རིགས་ཤེག་མི་རིགས་གཞན་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་ཁམ། ཡང་ན་ཡན་ལག་གམ་ཉིང་ལག་ཏུ་གྱུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ན། ཤ་ཁྲག་དང་རུས་ཀྱང་ལ་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ནས་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་མིན་པར། དེའི་གནའ་དེང་གི་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་གཤིས་དང་། བས་མ་ཐོའི་ལྷ་ཕྱོད། ཕྱིད་དོན་ཀྱི་འཕེལ་འགྲིབ་དང་། ཁོར་ཡུག་གི་གནས་བབ་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་གདོད་མའི་ཕྱི་ཚོགས་ནས་བརྒྱུད་ཅིང་འོངས་པའི་མི་རིགས་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐུན་མོང་རིག་གནས་ཀྱི་ཕྱི་ཁོག་ཅིག་གི་སྟེང་ནས་ཕན་ཚུན་གསལ་ཁ་འབྱེད་དགོས་ཤིང་། དེ་ལྟ་མིན་པར་གཞན་ལས་བདག་གཅེས་འཛིན་ཀྱི་རིང་ལུགས་ཕྲིར་ཏེ་སོ་སོའི་ཁེ་ཕན་ཁོ་ན་ཞིག་གི་ཆེད་དུ་བོ་རྒྱུས་ལ་འཕྱོག་བཤད་དང་དོན་དངོས་ཐུན་འགེབས་བྱས་ཏེ། བོ་རྒྱུས་དང་རིག་གནས་ཀྱིས་ཐུག་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཟེག་ཆེད་དུ་

བཏང་ནི། མི་རིགས་དེ་ཞིང་གི་ཕམ་ལ་ཙམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཐོང་གུད་ཆེན་པོ་ཞེག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཆོག

འདིར་མི་རིགས་ཟེར་བ་ནི་མི་འདྲ་བའི་རིག་གནས་ཀྱི་བྱུང་བ་རེ་རེའམ་ལོ་རྒྱུས་དང་དུས་རབས་ཀྱི་བྱུང་བ་རེ་རེའི་བརྒྱད་རིམ་ཁྲོད་དུ་ཕྱི་རོལ་ཡུལ་གྱི་བྱ་དངོས་རྣམས་ལ་རིམ་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་མཐའ་སྟོམ་དག་ལ་བདག་དབང་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཏུ་གོ་བར་བྱང་ངོ།།

མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ན་དེ་ལ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་རིག་གནས་ཀྱི་མ་ལག་ཆ་ཚང་ཞིག་ཡོད་ངེས་ལ་དེ་ལྟ་བུའི་རིག་གནས་ཤིག་ལ་རིགས་མ་འདྲ་བའི་མི་རིགས་ཤིག་གིས་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་བསྟན་ཏེ་ཕན་ཚུན་ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་དུ་གྱུར་ཡོད། དེ་བས་མི་རིགས་ཤིག་གམ་རིག་གནས་ཤིག་མེད་བརླག་དང་ཚ་འཐོར་དུ་སོང་ན་ང་ཚོ་མིའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུན་གཞིར་གྱུར་པའི་འཛིག་རྒྱུན་འདིའི་གྱུས་ཆ་ཞིག་ཉུང་དུ་སོང་བ་གནས་ལུགས་ཀྱིས་ར་སྒྲོད་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། རྒྱུ་མཚན་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུན་གཞིར་གྱུར་པའི་གོ་ལ་རིལ་པོ་འདིའི་ཐོག་གི་རིགས་མི་འདྲ་བའི་མི་རྣམས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ནི་འཛིག་རྒྱུ་མི་ལྟ་བ་ཀྱི་ཁྱད་རྫོར་ཡིན་པས། དེ་དང་དེ་ལྟ་བུའི་རིག་གནས་ས་མ་མིའི་རིགས་ཀྱིས་

ཕྱི་རོལ་ཡུལ་གྱི་བྱ་དངོས་དག་ལ་མཐའ་སྟོམ་བཀོད་པ་ཆུམས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་འདིར་སྤར་མེད་པའི་ཚོ་སྲོག་ལྟག་མ་སྤྱིན་ཐུབ་པ་མ་ཟད། འཚོ་མེད་དང་ངང་བདེན་ཀྱི་ལྟ་བ་ཁྲེར་ནས་ཞི་བདེ་བག་ཕེབས་ཀྱི་ལམ་བུ་འཚོལ་མཁན་ཡང་མང་པོ་ཞིག་ཡོད།

སྤྱིར་མི་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་དེ་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་གནས་ཤིག་གི་དབྱེ་བ་ཡོད་དུ་ཟད། དེ་དང་དེ་འདྲ་བའི་རིགས་གནས་མཐའ་དག་ཐུན་མོང་གི་ཚོགས་སྤྱི་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ནས་འཇིག་རྟེན་ལ་ཡང་དག་པའི་ངོས་འཛིན་དང་སྟོམ་ཚིག་བཀོད་ཐུབ་པར་མ་ཟད། འཇིག་རྟེན་སྤྱི་ཡོངས་ལ་བདག་སྐྱོང་དང་འགན་དབང་ཡང་ལེན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལས་སྟོག་སྟེ་མི་རིགས་གཅིག་གྱུར་དང་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ཀྱུར། འཛམ་གླིང་གཅིག་ཀྱུར་ཀྱི་ཁ་གཡང་བསྒྲགས་ནས་བཙན་གཞོམ་དང་མང་ཉུང། དབང་ཤུགས་དང་ཏྲག་ཤེད་ལ་བརྟེན་ནས་གཞོམ་ཆུང་ནུས་མེད་ཀྱི་མི་རིགས་དག་མེད་བརླག་ཙ་འཐོར་དུ་བཏང་ན་འཇིག་རྟེན་འདིར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཁྱོང་གུད་ཅིག་ཕོག་ངེས་པ་བསྟོན་མེད་རེད། དཔེར་ན། མི་ལ་ས་གས་པའི་ས་མཚམས་ཅན་ཙམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་འདིའི་སྟེང་གི་རྒྱ་དངོས་ཕྲ་མོ་ཙམ་ཡང་ཐད་ཀར་མེའི་རིགས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག་དང་འབྲེལ་བའི་ཆ་ཤས་ཡིན་པ་བདེན་ན། ཆེས་གནའ་རབས་དང་ཕྱོག་གྱུར་གྱི་ཡུལ་ལུང་

ཆེན་པོ་འདི་ར་བདེ་ཐུན་གཟུ་དཔང་གི་ཤན་འབྱེད་གང་ཡང་མེད་པར་གཤའ་གནོན་དང་བཤུ་གཞོག་གི་ལམ་ནས་འཆི་ལམ་དུ་འདེད་པ་འདི་ཏང་བདེ་དང་གནས་ལུགས་ཀྱིས་བསྐྱངས་པ་ཞེག་རེད་དམ།

སྒྲིར་བོད་མི་མང་གི་དགོས་འདུན་ཤག་གཅིག་ནི་འཛམ་གླིང་གི་མི་རིགས་སྒྲི་ཁྱིངས་ལྟར་རང་ཉིད་ཀྱི་མི་རིགས་ལ་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཡོད་ཚོག་པའི་ཡབ་མེས་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་སྟེ། བོད་མི་རེ་རེའི་ངོས་ནས་གཅེས་འཛིན་དང་ཐུགས་ཁུར་བྱེད་སའི་མི་རིགས་འདིའི་ཤུལ་བཞག་རིག་དངོས་དག་ལ་བདག་སྐྱོང་འགན་དབང་ལེན་ཐུབ་པའམ་ཡང་ན་དེ་ལྟར་བྱས་ཚོག་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ། ལྟག་པར་དུ་ས་སོའི་མི་རིགས་ཀྱི་མ་སྐད་དང་ཡི་གེ་བོད་སྒྱོད་ཐུབ་པ་བྱེད་རྒྱ་ནི་མི་རིགས་ཤིག་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ཁེ་དབང་དང་པོ་དེ་ཡིན་པས། མི་རིགས་སྐད་ཡིག་བོད་སྒྱོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་བསྐྲན་པ་དང། མི་རིགས་ཆེན་པོ་དང་གྲངས་ཤུང་མི་རིགས་བར་ཀྱི་ཁེ་དབང་དེ "ཀོ་མི་ཚོད་པའི་ཁྱབ་བསྐྲགས"ཙམ་ལ་བརྟེན་ནས "མེད་པ་ཡོད་པར་སེམས་ན་ཡོད་པ་སྟོང" ཟེར་བའི་དཔེ་མཚོན་དུ་མི་འགྲོ་བར་ངེས་པ་དོན་ཀྱིས་འདྲ་མཉམ་དང་ཏང་བདེ་ཀྱི་ལམ་ཁ་ཞིག་བསྐྲན་ཐབས་བྱེད་པ་དང "བདག་པོའི་ཁྱིམ་གཞི་མཐོན་པོའི་འཛིན་པ"

ཅེས་པའི་ཟླུགས་ཀྱིས་སྒོད་ཏྲས་ནོར་འཕྲལ་ཅན་དེའི་འདོད་འདྲན་དགོ་ཡོངས་སུ་དོར་ཏེ་ངེས་དོན་གྱི་སྒྲ་ཚོགས "འཚམ་མཐུན" དང། "མི་རིགས་འདྲ་མཉམ།" "དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས" ཟེར་བ་སོགས་ཀྱི་ཚད་གཞི་འདྲ་མཉམ་དུ་གཏོང་བ་སོགས་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱིས་འདོན་བཞེན་པའི་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་ཁོ་ན་དེ་ཡིན་པ་ལས། བོད་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་དང་ཞ་གཏད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་སླར་གསོ་བྱས་ཏེ། དམག་མི་ཙ་འདྲུགས་ཀྱིས་རྒྱ་བསྐྱེད་རིང་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་སྟེལ་བའམ། རྒྱལ་ཕྱན་དང། ཞིང་རྒྱལ་རིགས་ཀྱི་མཚོན་ཆ་བཟོས་ཏེ་རྒྱ་ནག་ལ་འཛིགས་སྐྱལ་དང་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ། ཡང་ན་རྒྱ་ནག་མི་མང་གི་འཚོ་བ་དང། ཚེ་སྲོག ལོ་རྒྱུས་སོགས་ལ་དོ་ཤོག་གཏོང་བའི་ལས་གཞི་གང་ཡང་ཙོམ་གྱིན་མེད་པ་ནི། བཅན་བྱོལ་བོད་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་ལངས་ཕྱོགས་དང། ལྷག་པར་དུ ལགོང་ས་སྐྱ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་བ་ཆེན་པོའི "དབུ་མའི་ལམ" ཀྱི་དགོངས་དོན་ཀྱིས་གསལ་ཁ་དོད་པོའི་བདེན་དཔང་བྱས་ཡོད།

དེ་བས ལགོང་ས་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྱག་དུ་མའི་སྟོན་ནས་བཏོན་པའི་བོད་ཀྱི་འཐབ་ཚོད་འདི་ནི "འཚོ་མེད་ཞི་བའི་ཐབས་ལམ"དང། "བོད་རྒྱ་གཞིས་ཕན་ཀྱི་ལམ" ཁ་ཞིག་གསར་དུ་བཏོད་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁོང་གི་བྱམས་བཟེ་དང་

ཏང་བདེན། ལྷག་བསམ་དང་བཅོས་མ་མ་ཡིན་པའི་བྱ་སྤྱོད་དམ་ཀུན་སློང་ལ་འཛིན་གོ་ལ་འདིའི་གཞི་ཕྱོགས་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་གཞུང་དང། དེ་བཞིན་དུ་ཚོགས་པ་ཁག ཡི་སྒེར་བ་མང་པོས་ཀྱང་ཁོང་ལ་དད་ཞེམས་དང། གུས་བཙན། གོང་བཀུར་དང་ཡིད་ཆས། ཡང་ནི་ཚད་མཐོན་པོའི་ཆེ་མཐོང་ས་གས་སྤྱོད་དང་སྤྱོད་ཀྱིན་པ་འདིས་མཚོན་ཐུབ། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྣོག་རོལ་དང། རྒྱལ་སྤྱིའི་བརྡ་འཕྲིན་དང་གསར་ལམ་ཁག་ལ་ཚད་བཀག་བཟོས་ཏེ། རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་ནང་ལ་མི་མངོན་པའི་ལམ་ནས་ཉམ་ཆུང་ནུས་མེད་ཀྱི་བོད་རིགས་ཚོར་ཚད་ལས་བཏལ་པའི་དཔག་གནོན་དང་དམར་གསོད་བྱེད་དང་བྱེད་བཞིན་པ་འདི་ནི་ཇ་ནང་ནས་རྒྱང་དེ་སྒ་ཕྱི་ནས་འགོག་པའི་བྱེད་ཐབས་ལྟ་བུར་བཙོས་ཡོད་མོད་དེ་ནི་འཛིག་རྟེན་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་གནས་ལུགས་དང་ཡོངས་སུ་འཁལ་བ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། བྱེད་སྟངས་འདི་རིགས་ནི་རྒ་བ་བཀབ་ནས་ཏྲོལ་བུ་ཀུ་བའི་སྒོལ་དང་དབྱེར་མ་མཆིས་སོ། །

རྩོམ་པ་པོས། ཕྱི་ལོ ༢༠༠༦ཟླ ༧ ཚེས ༡ ལ།

དཀར་ཆག

སྒྲོམ་གཞི་འི་ནང་གི་བོད། 1
.བོད་དང་ཐང་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ། 17
བོད་དང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ། 27
བོད་དང་མང་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ། 36
བོད་དང་ཆིན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་འབྲེལ་བ། 47
བོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་འབྲེལ་བ། 61

རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་འགོ་ཚུགས་པ་དང་
བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་མོ་ཤམས་རྒྱད་དུ་ཐྱུར་བའི་
བརྒྱུད་རིམ། 69

གྱང་ཁྲན་ཏང་གིས་བོད་ས་ཡོངས་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་
དཔག་བོའི་བཙན་འཛིན་གྱི་མཚོ་བསྟངས་པ། 77

ཕྱོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་རྗེས་ཀྱི་བོད་མིའི་

གླུ་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་པ།

གཅིག ས་གནས་རང་སྐྱོང་ཚུལ་བཙུགས་པ་དང་དམངས་
ཀཱོ་གཅིག་སྡུད་ལམ་ལུགས་ཀྱི་འགོ་བཟུང་བ། 88
གཉིས། ང་བརྒྱད་ལོའི་ཟིང་འཁྲུག་ཆེན་མོ། 93
གསུམ། ང་བརྒྱད་ལོའི་ཟ་མ་དཀའ་ངལ། 97
བཞི། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ། 102
ལྔ། བཅོས་བསྒྱུར་སྒོ་འབྱེད། 106

རྒྱ་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་གྲངས་
འབོར་ཁུང་དུ་བཏང་དང་གཏོང་བཞིན་པའི་
སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་རགས་བཤད།. 110

གཅིག བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ཁུང་དུ་གཏོང་བའི་
ཐབས་ཏུས་དང་པོ་སྟེ་རྒྱ་ནག་ཞིང་ཆེན་ཁག་
ལ་ཟླ་སྒྲིལ་བཏང་བ། 115
གཉིས། ཚོ་ཁག་བཅད་བཟུང་གིས་མི་རིགས་གཞན་གྱི་
མིང་བཏགས་ཏེ་བོད་གྲལ་ནས་ཕྱིར་ཕྱུད་
བཏང་བ། 120

གསུམ།　བོད་རྒྱ་བསྟུར་བྱས་པ། 129
བཞི།　རྒྱ་བོད་འགྱུར་བྱས་པ། 136
ལྔ།　འཆར་ལྟེན་བུ་སྐྱེས་ཀྱིས་བོད་མིའི་གྲངས་
འབོར་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ། 139

བོད་ས་ནག་གི་ཡ་ཀྱལ་བདུད་ཤུལ་གྱུ་
ཚང་གི་ལོ་རྒྱུས་བསྡུས་བཀོད། 152

སྒོམ་གཞི་འི་ནང་གི་བོད།

མིའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུན་གཞིར་གྱུར་པའི་འཇིག་རྟེན་འདིའི་ཐོག་གི་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་མི་རྣམས་ཀྱིས་འཛམ་གླིང་ཞེ་བདེ་དང་། རང་དབང་། འཕྲ་མཉམ། ཕྱང་བདེན། དམངས་གཙོ། ད་དུང་ཡང་དག་པའི་ཁྲིམས་ཀྱིས་དབང་བསྐྱར་བྱས་ཏེ་མི་ཚང་མ་ཡ་རབས་དང་། ཞི་འཛམ་ཕྱང་བདེན་སོགས་བཟང་སྤྱོད་དང་ལྡན་པའི་ལམ་དུ་ཁྲིད་ནས་འཇིག་རྟེན་འདིར་ཚུལ་དང་ལྡན་པའི་རྟེས་རབས་པ་མང་པོ་ཞིག་གསོ་སྐྱོང་བྱ་ཆེད། འཛམ་གླིང་འདིའི་ཐོག་གི་ཚད་ལྡན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོས་རང་ཉིད་ཀྱི་མེས་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས། སྤྱི་ཚོགས་ལམ་ལུགས་དང་སློབ་གསོ། དཔལ་འབྱོར་དང་རྒྱས་བཅས་ཀྱི་དོན་ལ་མཐུན་སྤྱིལ་སྒྲོས་དཔྱང་བ་མཁས་གཤིས་དང་འཕྲུར་གྱུ་མཁས་འདེགས་ཀྱི་ཕྱིད་སྒོ་ཆེ་ཏུ་བཏང་སྟེ། ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ཀྱི་ཁམས་ཆྱོང་དག་ལ་གཞི་བཙོལ་ནས་འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་

ནོར་འཕྲུལ་དག་ཡོ་བསྒང་བྱས་ཏེ་ཞི་བདེ་དང་། རང་དབང་། ཏང་བདེན་བཅས་ཀྱི་སྒྲོ་ཚོགས་ཤེག་དར་སྒྲལ་བཏང་དང་གཏོང་བཞིན་པའི་དུས་རབས་འདིའི་ནང་། རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་གནས་མི་རིགས་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཡང་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་འདྲ་མཉམ་དང་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་གསོན་ཤུགས་གསར་བ་ཞིག་བསྟམས་ཏེ་འཛིག་རྟེན་འདིའི་གཞི་ཁྱོན་ཀུན་ལ་ཁྱབ་དང་ཁྱབ་བཞིན་ཡོད་མོད། འཛམ་གླིང་གི་ཡང་རྩེར་འགོད་པའི་གོད་མི་རིགས་འདི་ཁེད་ནི་རྒྱ་ནག་ཀུང་ཁྲན་ཏང་གི་ཚད་ལས་བརྒལ་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། འདོད་ཌམ། ཕྱག་དོག་སོགས་བདེན་ཕྲུན་ལེགས་ཁེས་ལ་དབྱེ་འབྱེད་མི་ཕྱབ་པའི་བག་འཁྱམ་དང་ཀུ་དོག་པའི་བསམ་བློ་ཁེ་ཚོ་བ་དེ་རིགས་ཀྱིས་སྟེ་ཁྱེད་དང་འགལ་རྒྱུན་སྲོང་བའི་ཁེར་ལེན་ལ་བརྟེན་ནས་གོད་མི་ཆུམས་རང་ས་རང་ཡུལ་དུ། མིའི་རིགས་ཕྱན་མོང་ལ་དབང་བའི་ཐོབ་ཐང་ཕྱན་ཙམ་ཡང་མེད་པར་ཀུང་ཁྲན་ཏང་གི་གཅིག་ལྡན་དབང་བསྒྲུར་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞིའི་ནང་དུ་བཅུག་སྟེ་བཟོ་ཞིང་རྒགས་ཅན་ཀྱི་སྒོ་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཞིག་བརྒྱབས་ཡོད།

ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐོར་མཚམས་ཤེག་ནས་མིའི་རིགས་ཀྱི་སྒྲོ་ཚོགས་འདི་དང་རིང་དུ་ཀྱེས་ཟིན་པའི་མི་ས་རང་སྲོལ་ཡུལ་ལམ་ལུགས་འོག་བཅན་གཡོག་ཚོས་བཅན་གཡོག་བདག་པོའི་གཤའ་གནོན་དང་བཤུ་

གཞོག་ཐྱོང་དགོས་པའི་ངན་སྤྱོད་མཐའ་དག དཀྱུང་ཡང་གྱང་ཁྲན་ལམ་ལུགས་ཏེ་རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་ཁྲིམ་རྒྱུད་རིང་ལུགས་ཆོས་བདག་འཛིན་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པ་འདི་ནི་དེང་དུས་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་ཀྱི་མཏུན་བསྟོད་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། འདི་ལྟ་བུའི་སྒྲིད་དབང་སྐྱེར་གཅོད་ཀྱི་ཏྲག་གནོན་འོག་ནས་འགྲོ་བ་མི་དང་བཅས་པའི་སྲོག་ལྟན་མཐའ་དག་གཅོས་རི་ཆུ་ནགས་ཐག་ས་གཞས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལའང་གནོད་པ་ཚབས་ཆེན་བཟོ་དང་བཟོ་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་ལམ་ཐད་ལ་བཀག་རྒྱ་ཚད་ལས་བརྒལ་པ་ཞིག་བཟོས་པ་མ་ཡིན་ནམ།

སྤྱིར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་མི་རིགས་ལ་འཏྲ་མཁན་དང་རང་དབང་གི་སྒྲིད་ཏྲས་ཤིག་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་པ་བདེན་ནི། ཅི་ལྟར་བོད་མིའི་ཆོས་དང་རང་དབང་ལ་ཚད་བཀག་དང། མི་རིགས་རིག་ཀུས་ལ་ཚད་བཀག ལྷ་བརྗོད་རང་དབང་ལ་ཚད་བཀག ལོ་རྒྱུས་ལྟ་གྲབ་ལ་ཚད་བཀག རང་ཁྲིམ་རང་བདག་ལ་ཚད་བཀག ཐ་ན་ནར་མ་སོན་པའི་ཅིས་པ་ཙམ་ལའང་དམག་ཁྲིམས་རང་བཞིན་ཀྱིས་བཙན་ཁནོན་དང་ཏྲག་ཤེད་བཀོལ་ནས་ལོ་ལྟར་བོད་མི་ཀྱངས་མེད་ཕྱོག་ཁསོད་བཙོན་འཏྲག་སོགས་བྱས་ཏེ། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་

མི་རིགས་འདི་ཤེད་མི་རིགས་ཆེན་པོར་འགོད་པའི་རྒྱ་མི་རིགས་དང་
བསྡུར་ན་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས། འགྲོ་
བ་མི་འོ་ཐོབ་ཐང་སོགས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་བར་ཚོད་ལ་ལོ་ངོ་བརྒྱའི
བསྡུར་རྩིག་ཤེག་བཅ་ཡོད་པ་རེད། འདི་ནི་འདྲ་མཉམ་མིན
ལ་རང་དབང་མེད་པའི་ཚད་བཀག་ཆེན་པོ་འདིའི་མཇུག་འབྲས་ལས
བྱུང་བ་མ་ཡིན་ནམ། བདག་པོའི་ཁྱིམ་གཞི་མཁྱོན་པོས་འཕྲོག་ཚོག
པའི་ལམ་ལུགས་འདིས་སྒྲུབ་པ་མ་རེད་དམ།

རྒྱ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་དེ་ཚོས་དེང་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ནི
འཕྱར་མཆོང་ལྟ་བུའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཆམ་པའི་ཐོག་ནས། རྒྱལ་ཁབ
འཕེལ་རྒྱས་དང་། ས་གནས་འཕེལ་རྒྱས། མི་རིགས་འཕེལ་རྒྱས
ཞེས་རྒྱལ་སྤྱིའི་གླེང་སྟེགས་འདྲ་མིན་ཀྱི་ཐོག་ས་སྒྲོག་གནས་སྒྲོག་བྱེད
པའི་ངང་ཚུལ་འདི་རིགས་ནི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་འཛིན་ཁུག་ནང
བཅུག་པའི་གྲངས་ཀྱང་མི་རིགས་སུ་འགོད་པའི་གསོས་བུ་ཚོར
ཕན་ནུས་མེད་པའི་མགོ་སྐོར་རང་བཞིན་གྱི་ཁྱབ་བསྒྲགས་དེ་དག
གཞིད་འགྱུག་གི་ཕྱིས་གྱུ་ལྟ་བུར་གྱུ་ཏུ་ལེན་པའི་ཆམ་པ་ཅམ་ལས
དོན་དངོས་དང་གཏན་ནས་མི་མཐུན་ཏེ། ལོ་རབས་ལྟ་བཅུ་བ
ནས་ད་ལྟའི་བར་གྱི་ལོ་ངོ་ལྟ་བཅུ་ལྟག་གི་རིང་བོད་ཁུལ་གྱི་དཔལ
འབྱོར་དང་། རིག་གནས། ཁོར་ཡུག ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་བབ

སོགས་རྒྱ་ནག་ནང་ལྷུལ་དང་བསྡུར་ནའང་རྗེས་ལུས་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་པ་ལས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཞིག་ཐོན་ཐུབ་མེད།

དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སློབ་གསོ་ལྟ་བུར་ཚ་བཞག་ན་ལོ་ངོ་འདི་དག་གི་རིང་གུང་ཁྲན་ཏང་གི་སྲིད་ཏུས་ཏིལ་བསླུགས་ནུས་ཤུགས་མཐོ་རུ་གཏོང་ཕྱིར་སློབ་གྲྭ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་ཀྱི་ཚད་གཞིར་བགོས་ཏེ་སློབ་ཐོན་པ་སྐོར་ཞིག་སྒྲིད་སྲིང་བྱས་ཡོད་མོད། དེ་དག་ནི "ཏང་གི་སློབ་སྦྱོང་ལ་ཕྱོགས་རྒྱན་འཁྱོངས"དང "མར་ལེ་རིང་ལུགས།" "མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་དགོངས་པ"དང། "ཏེན་ཞོ་ལྷན་ཀྱི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་དར་ཚ"མཐོན་པོར་བསྒྲེངས་སུ་འཐུག་མཁན་ཀྱི་དགེ་ཤན་སྐོར་ཞིག་དང། ཡི་དང་ཕྱུགས་རིགས་ཀྱི་སྨན་པ་སྐོར་ཞིག་གནས་རིམ་ལག་གི་འགོ་ཁྲིད་སྐོར་ཞིག་ཡིན། ཐྲི་བཏང་སྦ་མེའི་དུས་རབས་ཅམ་མ་ཟད་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་མེའི་ཐྲི་ཚོགས་སུ་འདིའི་རིགས་ལ་སློབ་གསོའི་ཐད་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་ཡིན་ཟེར་བ་ནི་མི་འོས་པ་ཞིག་རེད། ལྟག་པར་དུ་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཐད་ཀར་སྡུར་གཤིན་ཞིག་བྱས་ན་དེ་བས་ཀྱང་གནམ་ས་ལྟ་བུའི་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཤོར་འདུག

དེང་སྐབས་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས "གོ་ལ་ཕྱེད་འགྱུར" སོགས་ཀྱི་བརྡ་རྟགས་བཀོད་དེ་རྒྱལ་ཕན་དང་ཞིང་རྒྱལ་རིགས་ཀྱི་མཚོན་ཆ

བཟོས་ནས་མིའི་རིགས་ལ་ཁོས་ཟོམ་འཛིན་ཏེ་ཚོའི་སྲིད་འཕྲོ་རིག་
གསུམ་གྱིས་འཛམ་གླིང་གི་འགེལ་རྒྱས་ཐད་ལ་ཚད་ངེས་ཅན་གྱི་གོ་
གནས་ཟིན་ཡོད་པའི་ཚོད་ཆེས་ཆེད་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ནའང་དེང་
དུས་རྒྱ་ནགས་གི་འགེལ་རྒྱས་ནུས་ཚད་དང་བསྟུན་པའི་འཇིག་རྟེན་
འཕྲུར་གྱུ་དང། གནམ་གྱུ མེ་འཁོར་ཆུངས་འཁོར་སོགས་ཀྱིས་
མཚོན་པའི་འགྱེམ་འགྱུལ་ཡོད་ཅད་དང། མིའི་བཟོས་འཁོར་སྐར་
དང་གླིག་རྡུལ་ཆེས་འཁོར་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་ཁྱེམ་སྟོད་ཡོ་ཆས།
ཡང་ན་ཐོན་སྐྱེད་ནུས་ཤུགས་ཡོ་ཆས་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་དེང
རབས་ཡོ་ཅད་འདྲ་མིན་དང། ད་དུང་ཐོག་བཙེགས་ཁང་ཆེན
དང་ཐུར་བགྲོད་གཞུང་ལམ་བཅས་ཀྱི་ཐད་ལ་དེང་རབས་ཅན་གྱི
བཟོ་བསྟུན་པ་དང། ཆེད་མཁས་པ། ཏྲས་འགོད་པ་སོགས་གསོ
སྐྱོང་བྱེད་སའི་ལས་རིགས་གང་ཞིག་གི་ནང་དུའང་བོད་མི་རིགས་ནི
ཉིན་མོའི་སྐར་མ་ནང་བཞིན་གཅིག་ཀྱང་མཐོང་དཀོན་པ་དེ་ནི་འདྲ
མཁན་མིན་པའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཉེ་བག་དང། མི་རིགས་ཤིག་གི་འགེལ
རྒྱས་མདུན་ལམ་ཐད་ལ་དམིགས་ཡུལ་ལྟན་ཞིང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཚད
བཀག་ཅིག་བཟོས་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་དོད་པོའི་ཐོག་ནས་ཕྱིར
མངོན་ཡོད་པ་ཞིག་རེད།

གཞན་ཡང་བོད་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་རིན་ཆེན་གསེར་དངུལ

ཟངས་ལྷུགས་དང་། གཞན་པའི་གཏེར་ཏོའི་རིགས་འདྲ་མིན། ཆུའི་ཐོན་ཁུངས་དང་། ཚ་ཡི་ཐོན་ཁུངས། ཤིང་ནགས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས། ཏྲངས་སྡུམ་གྱི་ཐོན་ཁུངས། འབྲུ་རིགས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས། དེ་མིན་ཕྱུགས་ལས་ཀྱི་བལ་རིགས་དང་པགས་རིགས། ཤ་དང་འོ་མ། མར་ཆུར་སོགས་ས་གནས་ཐོན་ཁུངས་རང་ནས་ལས་སྟོན་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཞུང་དཏུལ་བཀོལ་པ་དང་། ཡང་ན་སྒེར་གྱི་ཁེ་ལས་གང་ཞིག་གིས་རོགས་སྐྱོར་དང་མ་དཏུལ་བཏང་ནས་ཐོན་དངོས་གང་ཞིག་ཐོན་ཁུངས་རང་ནས་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་མི་ཆོག་པར་ཐད་ཀར་རྒྱའི་ནང་ལོག་ས་ཁྲུད་ནས་ལས་སྟོན་འདྲ་མིན་གྱིས་ཐོན་སྐྱེད་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་རྟེས་ལེགས་གྲས་ནམས་རྒྱལ་ཕྱོའི་ཚོང་རྩར་ཕྱིར་འཚོང་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་ལ། སྒྲུས་ཀ་ཞན་པ་དང་རིན་གོང་ཆུང་བའི་རིགས་རྒྱལ་ནང་དུ་བཙོང་བཞིན་ཡོད།

སྒྲིར་ཐོན་དངོས་དེ་དག་སོ་སོའི་ཐོན་ལུངས་ཡོད་སའི་བོད་ལྗོལ་དུ་འཕྱོར་དུས་རིན་གོང་ལྷབ་འགྱུར་གྱིས་ཆེན་པོར་སོང་ཡོད། དཔེར་བཞག་ན། ལོ་རབས་བརྒྱད་བཅུ་ནས་དགུ་བཅུའི་སྐབས་སུ་བོད་ས་ཡོངས་ནས་ལུག་བལ་རྒྱ་མ་གང་ལ་བྱིན་ཆོག་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པའི་གོང་ཚད་ནི་རྒྱ་སྐོར་ཞོག་དཏུལ་གཅིག་དང་ཕྱེད་ཀ་ནས་གཉིས་ཙམ་ཡིན། བལ་རྒྱ་མ་གསུམ་གྱིས་བལ་གོས་བསྐོས་མ་གཅིག

བཟོ་བར་འདང་གི་ཡོད་པས་ཀྱོན་གོས་དེའི་རྒྱུ་ཆའི་རིན་འབབ་ནི་རྒྱ་སྐོར་དུག་ཙམ་རེད། རྒྱ་ནག་ནང་ལྷུལ་ནས་ལས་སྟོན་བརྒྱུད་དེ་ཐོན་སྐྱེད་གྱུབ་རྩེས་ཕྱིར་རྒྱ་ཆའི་བདག་པོ་ཚོས་ཉོ་དུས་རྒྱ་སྐོར་བརྒྱ་ལྔག་རེད། ད་དུང་རྒྱ་སྦུས་ལེགས་ཤོས་ལ་རྒྱ་སྐོར་ཉིས་བརྒྱ་ནས་ས་ཆ་བརྒྱ་སྟེར་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་བོད་ལྷུལ་གྱི་ཤེང་ནགས་གཙོད་འཕྲིག་དང་། ས་ཞིང་ཟོ་འདེབས། ཕྱུགས་རིགས་ཀྱི་ཤ་པགས་བལ་གསུམ། གསེར་དངུལ་གཏེར་ཁ། རི་དྭགས་བས་པ་ས་ཁོགས་ཀྱི་ཐོན་འབབ་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ནང་ལྷུལ་ཡར་རྒྱས་དང་དར་སྒེལ་དུ་བཏང་ཡོད།

དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༩ ལོར་མདོ་སྨད་མཚོ་ཤྭོན་ས་ཆ་གཅིག་པོར་ཆ་མཚོན་ནས་བཤད་ནས། ཟླ་ཐང་འབྲུ་རིགས་ཐོན་ལྷུངས་ཀྱི་ལྷེ་གནས་སུ་བསྒྲུར་རྒྱའི་སྲིད་ཏུས་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༩ ནས ༡༩༦༠ བར་ས་ཆ་དེ་གའི་བོད་རིགས་འབྲོག་པ་མང་ཚོགས་ལ་བཙན་བསྒྲལ་སྐོས་ཟླ་ཐང་ཞིང་ས་རྡུ་སྐོག་ཏུ་བཅུག་པ་དང་། ད་དུང་རྒྱ་ནག་ནང་ལྷུལ་ཀྱི་ན་གཞོན་སྐོབ་ཕྲུག་ཁྲི་ཕྲག་བཅུ་ལྔག་དང་བཅོན་པ་མང་པོ་དེ་འོང་ནས་ཞིང་ལས་ས་ཚིགས་བཞི་བཅུ་ལྔག་བཅུགས་པ་དང་གདོད་མའི་ཟླ་ཐང་མུཌ་ཁྲི་ཚེ ༦༠༠ ལྔག་ས་ནག་ཏུ་བསྒྲུར་པ་ས་ཁོགས་དཔེ་མཚོན་ཙམ་དུ་ཏངས་

ནི། “<<མཚོ་ནུབ་ལྷུལ་གྱི་ལོ་རྒྱས་དེབ་ཐེར>>ལས་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༠ ནས ༡༩༦༡ དེ་ལོ་གཅིག་གི་ནང་འཕྲོང ༷༠༠༠ ལྷག་དང་། རྒྱང ༷༥༠༠༠། གཉན ༡༠༠ ལྷག་བས་པར་འགོད་ཡོད། ”

དེ་དག་ལོ་རབས་བརྒྱད་བཅུ་བའི་ལོ་སྟོད་དེ་འགན་གཙང་ལེན་བྱས་པའི་མཚམས་ཀྱི་ལོ་ངོ ༡༠ དུས་ཡུན་གྱི་བར་ལ་ཆ་སྟོམས་ཀྱིས་ཆོས་ཤིག་བརྒྱས་ན་འཕྲོང་བས་པ་གཅིག་དང་འབུམ་བཞི (༡༩ ००००००) དང་། རྒྱང་ས་ཡ་གཅིག་དང་འབུམ་ལྔ(༡༥००००००)། གཉན་ཞིས་སྟོང (༦०००) གི་གྲངས་གནས་ཟིན་ཞིང་། ད་དུང <<མཚོ་སྨོན་ཞིང་ཆེན་ལོ་རྒྱས་དེབ་ཐེར>> ལས་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༧ ལོར་ཞིང་ཆེན་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་གཞུང་ཚོང་ལས་སྟེ་ཁག་ནས་བསྡུ་ལེན་བྱས་པའི་རི་དཀར་ཀྱི་ཤ་ཏུན (ས་ཁ) ལྷག་དང་རི་དཀར་པཁར་རིགས་ཁྲི (༡༩ ༦)ལྷག ལྷ་ཅི་ཟླ་རྒྱ (༦०००) བསྡུས་པ་ས་ཁོགས་བཀོད་ཡོད་པས་ལོ་ངོ་ཞི་ཤའི་དུས་ཡུན་ནང་དུ་རི་དཀར་ཀྱི་ཤ་ཏུན་ཆིག་འབུམ་སུམ་ཁྲི་སུམ་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་བརྒྱད་བཅུ(༡ ཀ ཀ ས ར ०)དང་། རི་དཀར་ཀྱི་པཁར་རིགས་ཁྲི་ཚོ་གཞིས་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་བཞི་བཅུ (ཀ ར ཨ ०)། ལྷ་ཅི་ཟླ་རྒྱ་བཞི་ཁྲི (ཨ ००००) ཡི་གྲངས་གནས་ཟིན་འདུག

རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་བཙན་བཟུང་བྱས་པའི་

ལོ་ངོ་བཞི་བཅུ་ལྔག་གི་རིང་ལ་རྩེས་ཤེག་བརྒྱབས་པ་ཡིན་ནལ་གཅིག་གིས་མང་དུ་འཕར་སྲིད་པ་སྟེས་མེད་རེད། (གོང་གསལ་དག་ནི་རི་རྒྱུས་སྒོག་ཆགས་རིགས་ཚ་ཤས་ཤེག་ལས་ཏ་ནོར་ལུག་གསུམ་གྱིས་མཚོན་པའི་སྐོ་ཕྱུགས་ཀྱི་རིགས་གང་ཡང་འདུས་མེད)

དེ་བཞིན་ཚ་འདམ་གཞུང་དུ་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ ནས ༡༩༩༠ བར་ནགས་ཚལ་མུའུ་སུམ་ཁྲི་ལྔག་བཅད་པ་སོགས་བོད་ལྗོལ་གྱི་ས་ཆ་འདྲ་མིན་ནས་ཤིང་ནགས་ཕོན་ཆེན་གཙོད་འཕྲིག་བྱས་པ་ཆམས་གཅིག་གི་སྟེ་མོར་གཅིག་མཐུད་བརྒྱབས་པ་ཡིན་ན་ས་གོ་ལར་དགྱིས་གསུམ་བརྒྱ་ཐུབ་པའི་རྩེས་གཞི་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། དེ་དག་ནི་བོད་ཀྱི་ས་ལྗོལ་རེ་ཟུང་གི་གནས་ཚུལ་ཅམ་ཡིན་པས་བོད་ས་ཡོངས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ནི་ཤ་ཅང་ཚད་ལས་འདས་པ་ཞིག་རེད།

བོད་ལྗོལ་ཀྱི་གཏེར་དངོས་དང་ཐོན་ཟས་དེ་དག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་། རིག་གནས་སློབ་གསོའམ་དེ་ར་བས་ཅན་འཛིགས་བསྐྱན་གྱི་ཏེ་དོ་སྟོ་འདྲ་མིན་གྱི་སྟེང་ལ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་ཚེ་བོད་མི་རིགས་འདི་འང་དེ་རིང་གི་འདི་ལྟར་རྟེས་ལུས་བག་འཁྱམ་དང་། མཁས་ཚུང་ནུས་མེད་ཀྱི་མི་རིགས་ཤེག་ལ་འགྱུར་དོན་མེད། རྒྱ་མཚན་ནི་བོད་མི་རིགས་འདི་ཁེད་ལོ་རྒྱུས་རིང་ལ་རིག་གནས་སྣ་མང་ཅན་དང་། ཐོན་ཁུངས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་

པ། དཔའ་ཞིང་ལས་ལ་བརྩོན་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན།

སྟོན་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་ལ་འགྲན་བཟོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ལ། སྐབས་རེ་དམག་དོན་དང་དཔལ་འབྱོར་སོགས་རྒྱ་ནག་ལས་ཆེ་ཆེར་བཏལ་ཐྱོང་མཁན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། འོན་ཀྱང་གུང་ཁྲན་ཏང་གིས་དབང་བསྒྱུར་བའི་དུས་ཡུན་ནང་འདི་ལྟ་བུའི་རྟེས་ལུས་ཐེབས་པ་ནི་འཆར་གཞི་དང་ལྡན་པའི་ཚད་བཀག་ཞིག་གི་དབང་དུ་སོང་བ་ཁོ་ནར་ཟད་དོ།།

ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་བར་མའོ་ཅོ་ཏུང་གིས་བོད་ཕེ་བའི་གྲངས་ཀུང་མི་རིགས་ཁག་གཅོས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ལ་སྟོམ་ཆོག་ཅིག་བཀོད་ཡོད་པ་ནི "ཀུང་གོའི་མི་གྲངས་དུང་ཐུར་བྱུག་ལ་ཁྱད་ཆོས་གཞན་དག་ཡོད་པ་ཐུད། ད་དུང་ཁྱད་ཆོས་གསལ་བོ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་དབུལ་ཞིང་ཕོངས་པ་དེ་ཡིན། དེ་དག་ཕར་བལྟས་ན་བྱ་བ་ངན་པ་ཞིག་ཏུ་སྣང་ཡང་དོན་དུ་བྱ་བ་བཟང་པོ་ཞིག་ཡིན། དབུལ་ནས་སྒྲུར་བཅོས་བྱས་ནས་ལག་ལེན་དང་གསར་བརྗེ་བྱེད་ངེས་ཡིན། ཤོག་བུ་དཀར་པོ་ཞིག་ལ་གང་ཡང་བྲིས་མེད་ན། ཡི་གེ་གསར་ཤོས་དང་མཇོས་ཤོས་ཤིག་འབྲི་བདེ་བ་དང་རི་མོ་གསར་ཤོས་དང་མཇོས་ཤོས་ཤིག་འབྲི་བདེ་བ་ཡོང་བ་རེད" ཅེས་དང། (ཕྱི་ལོ་༡༩༥༦ཟླ་ ༥ ཚེས ༡༥ དེན་མཉམ་ལས་ཁང་ཞིག་ངོ་སྤྲོད་བྱས་པ་ཞེས་པར་གསལ།)

དེ་བཞིན་དུ<<མར་ཁ་སི་རིང་ལུགས་ཀྱི་མི་རིགས་སྐོར་གྱི་རིག་པའི་ གཞུང་ལུགས>>ཅེས་པའི་ནང་དུའང “རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་སྡུད་ གཅིག་གྱུར་དང་དམངས་གཙོ་ཅན་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་དེ་ནི། མི་རིགས་ ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཚུན་ཞིག་རེད། རྒྱལ་ཁབ་ནང་གི་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་སྐབས། དམིགས་ས་དེ་ངེས་པར་དུ་གསར་བརྗེ་དང་འཇུག་སྟྲན་གྱི་ཚ་བའི་ གནད་དོན་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་དང་སྲིད་དབང་དེ་ཡིན་དགོས། རྒྱལ་ཁབ་ དང་སྲིད་དབང་འཇུག་སྟྲན་གྱི་གནད་དོན་ཐད་ངེས་པར་དུ་རྒྱལ་ ཁབ་ཀྱི་གཅིག་སྡུད་གཅིག་གྱུར་རྒྱུན་འཚོངས་བྱེད་དགོས། དེའི་ རྒྱུ་མཚན་ནི་གསར་བརྗེ་དང་འཇུག་སྟྲན་ལས་དོན་གོང་དུ་སྤེལ་བ་ དང་རྒྱལ་ཤུགས་ཧྲིལ་པོའི་ནུས་པ་སྤེལ་བར་གཅིག་སྡུད་གཅིག་གྱུར་ ཀྱི་ཚ་རྒྱུན་འོག་ཏུ་མ་གཏོགས་མངོན་འགྱུར་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་དེ་རེད།

འདི་འད�་ཀ་ཅ་ཀ ཅ ཀ ཅ ཀ ཅ

གནས་དེ་རིགས་སུ་རང་མི་རིགས་ས་མ་དབང་འཛིན་མི་རིགས་ཀྱི་
གནས་ཚུལ་དངོས་གཞིར་བརྒྱང་ནས་རང་ཞིད་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་དོ་
དམ་བྱེད་པར་འགན་སྤྲང་མ་བྱས་ན། གཅིག་སྦྱོང་གཅིག་ཐུར་
སྡ་བརྟན་དངོས་ཤིག་ཡོང་ཐབས་མེད” ཟེར་བ་དང་། ཡང “ མི་
རིགས་ཀྱི་ཁྱད་དབང་ངམ་ཡང་ན་གང་ས་ཀྱང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་དབང་
འདྲ་མཉམ་རྗེ་ཚུང་དུ་གཏོང་བའི་བྱེད་ཐབས་མཐའ་དག་གོ་མི་ཚོད་
པའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱེད་དགོས” ཅེས་འཕོད་ཡོད།

གོང་གི་གནས་ལུགས་འདི་དག་གི་སྟེང་ནས་ཀུང་ཁྲན་ཏང་
གི་དབང་ཆ་གཅིག་བསྡུད་ལམ་ལུགས་ལག་བསྟར་དང་དར་ལྷོལ་དུ་
གཏོང་དགོས་ན་དབང་བསྒྲུར་མཁན་དང་དབང་བསྒྲུར་ཐོང་མཁན་
གཉིས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་དང་རིག་གནས་ཀྱི་ཚུ་ཚད།
ཆབ་ཁྲིད་ཐོབ་ཐང་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་དགོས་པ་དང་
དབང་སྒྲུར་ཐོང་མཁན་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ཚད་གཞི་དང་རིག་གནས་
ཚད་གཞི། མིའི་རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་སོགས་དམའ་རིམ་ཐོག་ཚོད་
འཛིན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་དོད་པའི་བཤད་ཡོད་པ་མ་
ཟད་དེ་ནི་ཆབ་ཁྲིད་རང་བཞིན་དང་། ཁྲིམས་ལུགས་རང་བཞིན།
བཅན་གཙོན་རང་བཞིན་གྱི་ཐོ་ནས་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པ་ནི་
ཀུང་ཁྲན་ཏང་གི་ཚ་བའི་ཁྱིད་ཏུས་རེད།

ཡང་དཔེར་ན། <<མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་གསུང་རྩོམ་གཅེས་བཏུས>> ཞེས་པར "མི་དམངས་དམངས་གཙོ་སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་ལ་ཐབས་ཤེས་གཞིས་ཡོད་པ་ནི་དགེ་བོར་ཆ་མཚོན། སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་གྱི་ཐབས་ཤེས་སྟོང་དགོས་པ་དེ་རེད། དེ་གས་ལ་བོར་བཤད་ན་དགོས་ངེས་ཀྱི་དུས་ཚོད་ཅིག་གི་རིང་ལ་ཁོ་ཚོ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བྱ་བར་ཞུགས་སུ་མི་འཇུག་པ་དང་། བཙན་ཤེད་ཀྱིས་ཁོ་ཚོ་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དུ་འཇུག་པ། བཙན་ཤེད་ཀྱི་སྨོ་ནས་ཁོ་ཚོར་ངལ་རྩོལ་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས་པར་མ་ཟད་ངལ་རྩོལ་གྱི་ནང་ནས་ཁོ་ཚོར་བསྐྱུར་བཀོད་བྱས་ཏེ་མི་གས་ར་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་བཅས་བྱེད་དགོས་པ་རེད" ཅེས་འཁོད་ཡོད། (གོང་གསལ་ནི་ཀྱང་གོ་མི་དམངས་ཆབ་སྲིད་ཐོས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་སྐབས་དང་པོའི་ཐོས་ཚོགས་ཝེངས་གཉིས་པའི་ཚོགས་འདུའི་མཇུག་ཏུ་བཤད་ཡོད། འདི་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ལོའི་ཟླ་༦པའི་ཚེས་༢༣ཉིན་འགོད་ཡོད། ཕྱི་ལོ་༡༩༦༦ལོར་དཔར་ཏུ་བསྐྱུན་པའི<<མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་གསུང་བཏུས>>ཞེས་པའི་ནང་གསལ།)

དེ་བས་རྒྱ་ནག་གུང་ཁྲན་ཏང་གི་དབང་སྐྱུར་གྱི་དུས་ཡུན་ནང་དུ་བོད་ཕྱི་ཚོགས་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་གནས། ཚོས་ལུགས། ལོ་རྒྱུས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སོགས་ལ་ཚད་བཀག་རང་བཞིན་གྱི་ཁྱངས་འཛིན་བྱས་ཏེ་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁོངས་བོད་ལ་དབང་

བསྒྲུར་བྱེད་པ་དེ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ལེགས་འགྲུབ་མ་བྱུང་བར་དུ་
ནམ་ཡང་མཚམས་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་མ་རེད།

འདིར་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་དབང་སྒྲུར་ཞེས་པ་ནི་དཔལ་
ཀུང་ཧུ་མི་དམངས་སྨྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་འབོད་པ་འདིའི་དབང་
འཛིན་འོག་གནས་པའི་མི་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་ཚོགས་པ་གཅིག་
དང་། སྐད་རིགས་གཅིག ཡིག་རིགས་གཅིག མི་རིགས་
གཅིག་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོར་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་འགྱུར་དུ་འཇུག་རྒྱུ་དེ་ལ
ཟེར་གྱིན་ཡོད། འདི་ནི་རྒྱ་ནག་གུང་ཁྲན་ཏང་གི་རྩ་བའི་ལངས
ཕྱོགས་ཡིན་ལ་མཐར་ཐུག་གི་དམིགས་ཡུལ་ཡང་རེད། དེ་ནི་ཁོ་ཚོའི
“མི་མང་དམངས་གཙོ་སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་ལམ་ལུགས” ཟེར
བ་འདིས་མངོན་གསལ་དོད་པའི་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད་པ་ཞིག
རེད། སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་དང་དབང་ཆ་གཅིག་སྡུད་ཡིན་པའི
མི་རིགས་འཐབ་རྩོད་དང་། གྲལ་རིམ་དབྱེ་འབྱེད། རིག་གནས
གསར་བརྗེ་བཅས་བྱེད་རྒྱུ་ནི་གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་སུ་བརྒྱུད་པའི
སྟོན་འགྲོ་ལྟ་བུ་ཡིན་ལ། སྲྀ་ཚོགས་རིང་ལུགས་སྐབས་སུ་ལག་ལེན
དུ་འཕེལ་དགོས་པའི་ལས་འཚར་གཙོ་བོའང་ཡིན། རྒྱ་མཚན་འདི
དག་གི་རྒྱུན་པས་མི་རིགས་འཕེལ་རྒྱས་ཟེར་བ་དང་། ཆོས་ལུགས
རང་མོས། ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་། བོད་ཁུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར

ཡར་རྒྱས་གཏོང་བཞེན་ཡོད་ཟེར་བ་ནི་ཆིག་ལབ་སྟོང་བ་རེད། རྒྱུ་མཚན་ནི་ཁོ་ཚོས་མི་རིགས་ཤིག་གི་སྲིད་འབྱོར་རིག་གསུམ་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་བ་ཡིན་ན་དེ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པའི་དབང་ཚད་ཆུང་དུ་འགྱོ་བཞིན་ཡོད་པའི་གནས་ལུགས་ཤིག་བཤད་ཀྱིན་ཡོད། དེ་བས "མར་ལེ་སུ་ལེ་ཞིན་རིང་ལུགས" ཟེར་བ་དང་། "མོའི་ཅོ་ཏུང་གི་དགོངས་པ" ཟེར་བ། "ཏིང་ཁོ་ཕེན་གྱི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་དར་ཆ། " "ཅང་ཅོ་མེན་གྱི་མཚོན་བྱེད་གསུམ།" དེ་བཞིན་དུ་ཏོ་ཅིན་ཐོ་ཡི "འཚམ་མཐུན" ཟེར་བའི་བསླབ་གས་གཏམ་མཐའ་དག ཧོད་རིགས་གཙོས་ཀྱང་ཉུང་མི་རིགས་སྐོར་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ནས་བཤད་ན་གོ་མི་ཆོད་པའི་ཁྱབ་བསླབ་ཅམ་ལས་དངོས་ཐོག་བདེན་འཚོལ་གྱི་བྱེད་ནུས་ཅི་ཡང་ཐོན་ཐུབ་མེད་པར་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་དམར་ཡོའི་གཞུང་གིས་ཧོད་ཐོག་འཛིན་པའི་ཚད་བཀག་རང་བཞིན་གྱི་སྲིད་ཏུས་འདི་དག་ནི་རྒྱལ་ཕྱི་འཕྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་རྒྱབ་འགལ་དུ་སོང་བ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ནོ།།

བོད་དང་ཐང་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ།

དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལུལ་གྱི་ས་གནས་ཁག་དང་དགོན་སྡེ་ཁག་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཁག་བཅས་སུ་རྒྱལ་གཅེས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྨོན་གསོའི་དོལ་བསྒྲགས་ཤུགས་ཆེར་སྒེལ་ཏེ། བོད་ནི་ནམ་ཡང་རྒྱ་ནག་ལ་ཁ་ཐལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་དང་རྒྱ་རྒྱལ་ཐང་ཀྱི་སྐབས་སུ་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་གཉེན་ཉེ་ཡི་འབྲེལ་བ་བྱུང་པ་ནས་བཟུང་རྒྱའི་རིག་གནས་ཀྱི་ཆམ་གྲངས་མང་པོ་བོད་དུ་དར་ཁྱབ་སོང་ནས་བོད་འདི་ཉིད་རྒྱ་ནག་གི་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་གོམ་པ་དང་པོ་སྒོས་ཡོད་ཟེར་བ་དང་། རྗེས་སུ་སོག་པོའི་ཡོན་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཡོངས་སུ་ཇོག་པའི་ཆ་ཤས་སུ་ཀྱུར་ཚུལ་སོག་ལོ་རྒྱས་དང་དོན་དངོས་ལ་རྒྱབ་འགལ་དུ་འགྱོ་བའི་ཆིག་ལབ་མང་པོ་ཞིག་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་མང་ཚོགས་དཀྱུས་མ་ཚོ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཕྱི་གླིང་པ་ཆམས་ལ་དོལ་བསྒྲགས་ཀྱི་ལམ་ནས་མགོ་སྐོར་གཏོང་ཆེད་ “རྒྱལ་

གཅེས་ཆོས་གཅེས” ཀྱི << བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བལྟ་དེབ>> ཅེས་པ་ཞིག་བཏོན་ཏེ་བོད་ནང་ལུལ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲོད་ཁྱབ་བསྒྲགས་ཅི་ཐུབ་ཀྱིད་བཞིན་པར་ལན་འདེབས་ཀྱི་ཚུལ་དུ་བོད་རྒྱ་གཞིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གནས་སྟངས་སྐོར་ཞིག་དཔྱད་གཟིང་ལྟ་བུར་མངོར་བསྡུས་སུ་བཀོད་པར་བྱ་སྟེ ।

སྤྱིར “བོད” ཅེས་པ་ནི་དང་པོ་མི་དང་བསྐལ་པ་བྱང་བའི་དུས་གང་དེར་འགོ་ཚུགས་ཤེང་རིམ་བཞིན་ཚོགས་སྤྱི་རང་བཞིན་དང་། མངའ་ཁོངས་རང་བཞིན། རྒྱལ་ཁབ་རང་བཞིན་སོགས་མིའི་རིགས་ཐུན་མོང་གི་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རིམ་དང་འཛིན་བར་འཕེལ་རྒྱས་དང་དར་ཁྱབ་ཏུ་སོང་བ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་གནང་ཆོག་པ་ཞིག་རེད།

བོད་ནི་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་ཏུ་བགོས་པའི་ཤར་ཕྱོགས་ཏེ་དེང་སྐབས་ཀྱི་ཡ་གླིང་དང་། ཡོ་རོབ་གླིང་སོགས་ལས་ཡ་གླིང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས། བོད་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་དག་ཏུ་བོད་ཀྱིས་སོ་སོའི་ཁྱིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་དག་ལ་ལྷོས་འཛོག་གིས་འཛམ་གླིང་གི་ཤར་ནུབ་གང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་མི་ན་ལ་ངོས་འཛིན་གསལ་བོ་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན། བཀའ་གདམས་གླེགས་བམ་ལས “ཤར་རྫོ་རྗེ་གདན་ཀྱི་བྱང་ཕྱོགས་ན། གནས་སྟྭར་རྒྱལ་བོད་

ཅེས་བྱ་བ་ཡིན་” ཅེས་པ་དང་། གཞན་ཡང་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གཞན་པ་དག་ནའང་བོད་ཀྱི་ལྷོ་དང་བྱང་ཤར་གཤིས་ནི་རྒྱ་དཀར་ནག་ལ་འབྲེལ་ཞིང་ནུབ་དང་ཤར་ལྷོའི་མཚམས་སུ་ཆེན་པོ་ཧོར་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་དང་། ལི་ཡུལ། བྲུ་ཤ། ཀ་ཤིས་སྨིར། བལ་བོ། ཆུ་དཀར་ནག་སོགས་ལ་ཉེ་ཞིང་། ནུབ་གཟིག་དང་། ཡུ་རྒྱན། ཀམ་ལྷོ་ཛ། འབར་མ་རྣམས་ཀྱང་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་འབོད།

དེ་བཞིན་རྒྱའི་ཐང་ཡིག་གསར་མའི་ནང་དུའང“ལྷོད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་རྒྱའི་སུང་ཀྱིག་དང་མའོ་ཀྱིག ས་ས་ཀྱིག་བཅས་དང་འབྲེལ། ལྷོ་བལ་ཡུལ་ལ་ཐུག ནུབ་ঞན་ཞི་ལྷ་བཞི། བྱང་གྱ་ཀུར་བསྒྲེས་ཏེ། རྒྱ་ཕྱོན་ལེ་དབར་ཁྲི་ལྷག་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་གོང་མ་ཏན་དང་ལྷེ་རྒྱལ་རབས་སུའང་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་པོ་ཆེ་གཞན་སུའང་བྱུང་མ་མྱོང” ཞེས་བཀོད་ཡོད། དེ་བས་རྒྱ་དཀར་ནག་གཤིས་ནི་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་འབྲེལ་ཡིན་པ་ཙམ་མ་ཟད་ཕན་ཚུན་འཁྲུག་འཛོང་དང་འགྲན་རྩོད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ནས་ནམ་ཡང་མཐུན་ཐབས་བྱལ་བའི་དགྲ་རྒྱའང་བཙོས་མྱོང་ཡོད། དེང་སྐབས་བོད་ཀྱིས་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་འདི་གཤིས་ལ་འབོད་པའི་མིང་ལྟ “རྒྱ་དཀར་པོ” དང “རྒྱ་ནག་པོ” ཞེས་པ་ནི་བོད་སྐད་དུ་བརྡ་

གསར་ཆྱེང་གི་ཁྱད་པར་ཙམ་ལས་དོན་དངོས་ནི “དགྱ་དཀར་ནག” ཅེས་པའི་དོན་ཡིན་ནོ།།

དེ་བཞིན་དུ་སྒྲི་ལོ ᄋᄀᄂ ལོ་ནས་འགོ་ཚུགས་པའི་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས “བོད”ཅེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་ཆེན་ཞིག་ཁོ་ཚོའི་ས་འཛིན་དུ་གནས་ཡོད་པར་ངེས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་གནས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པས་རྒྱལ་ཁབ་གཞིས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བདག་དབང་དང་དེའི་ཁྱབ་ཁོངས་ཐད་ལ་དབྱེ་མཚམས་ཆེན་པོ་ཕྱེས་ཡོད།

དེ་ལ་རྒྱའི་ཐང་ཡིག་ཏु “ད་ལྟའི་རྒྱའི་མངའ་འབངས་སུ་གཏོགས་པའི་ས་ཆ་རྣམས་ཀྱི་བདག་པོ་ནི་ཐང་ཡིན། ནུབ་ཀྱི་ས་ཆའི་བདག་པོ་ནི་ཐུ་ཕྲོད་ཡིན།” ཞེས་པའི་ཕན་ཚུན་རྒྱལ་ཁབ་གཞིས་ཀྱི་བདག་དབང་དང་ཁྱབ་ཁོངས། རྒྱལ་མཚམས་སོགས་སོ་སོར་དབྱེ་ནས་རྣམ་པ་ཐ་དད་དུ་བཀར་ཡོད་པ་ལས་གཞན། སྐབས་དེའི་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གཞིས་ཀྱི་སྟོབས་འབྱོར་མངའ་ཐང་དང་དམག་ཤེད་སོགས་ཀྱང་ཕན་ཚུན་འདྲ་མཉམ་དུ་གནས་ཡོད་པ་གསལ་བོར་མངོན་ཡོད།

ཏིན་ཧྲིན་ཁྲི་ལོ་དང་པོའི་སྐབས་བོད་ཀྱི་ཐོན་ཆེན་ཁྲི་འབྲེང་དང་རྒྱའི་ཞོ་ཉ་བ་ཀོ་ཡོན་ཀྱིན་གཞིས་ཀྱིས་ཕན་ཚུན་བཤད་པའི་སྐད་

ཆའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་བློན་ཆེན་ཁྲི་འབྲེང་གིས “གནམ་གྱི་སྒས་ལགས་འདུམ་ཕྱིད་པར་ཐུགས་འཐད་ཚེ། ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་དམག་ཕྱིད་མཚམས་བཞག་ཆོག ཇི་ཞེན་ས་ཆའི་གྲུ་གུ་དང་སྟེ་བཞི་དག་ལའང་སོ་སོའི་བདག་པོ་བསྐོས་ཏེ། རང་ཁབ་རང་ལ་སྐྱོང་དུ་བཅུག་ནི་ཅི་འདྲ” ཟེར་བ་ལ། རྒྱའི་ཕོ་ཉ་བ་ཡོན་ཏན་གྱི་ཕྱིས་བཤད་དོན། “ཐང་གིས་ཇི་ཞེན་དང་སྟེ་བཞི་བདག་ཏུ་བཟུང་སྟེ་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་སྐྱོང་བ་ཡིན་པས། ད་གཟོད་དེ་དག་གི་བདག་པོར་ཐུར་པ་ལས་རྒྱ་མཚན་གཞན་པ་ཅི་ཡང་མེད། དེར་མ་ཟད་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་སྟོད་དང་མི་འདྲ། སྤྱི་མོ་ནས་ཐང་གི་ཁོངས་སུ་ཀོགས་པ་ཡིན་ཟེར།”

བོད་ཀྱི་བློན་ཆེན་ཁྲི་འབྲེང་ནས་བཤད་དོན། “ཁྱོད་ཀྱིས་ས་ཆ་དེ་དག་སྟོད་ལ་ཞོར་ན་ཐང་ལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་བསམ་པ་ཞེ་ཡིན” ཅེས་དང་། “བོད་ཀྱིས་ས་ཆ་དང་རྒྱ་ཧོར་ཙམ་ལ་སྲིད་ནས་གྲུ་གར་བདག་འཛིན་བྱེད་པ་མིན་པ་དང་གལ་ཏེ་རྒྱ་ཧོར་ཙམ་ལ་བལྟ་གིན་ཡོད་ན་མཆོ་ནག་དང་རྫ་ཆུའི་རྒྱུད་དུ་རི་ཆུས་བཀག་ཅིང་། ཤ་དུག་ཀྱང་ཆེ་བས་ཐང་དམག་འོང་མི་ཐུབ་ལ། ཀན་ཀྱིག་དང་ལེང་ཀྱིག་ནས་རྫ་རྒྱལ་སྟོམ་རྒྱའི་བར་གྱི་ལམ་ཐག་ལེ་དབར་ཧོས་སྟོང་ཙམ་ལས་མེད་པ་དང་། ཁོད་ཡང་ས་ལེ་དབར་བརྒྱ་ཕྲག་འགའ་ལས་

མི་འདའ་བ་དང་། རོང་དོག་ས་ཡང་ལེ་དབར་བརྒྱ་ཕྲག་ཙམ་ལས་ མེད་པས། གལ་ཏེ་བོད་ཀྱི་དམག་ཀང་དཔྱ་དང་། ཡུས་མིན་དུ་ ཏངས་ཚེ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོས་ཀྱང་དཔྱིད་འདེ་བས་མི་ ཐུབ་ལ་སྟོན་ཡང་བསྡུ་མི་ཐུབ། དེ་ལྟ་ན་ལོ་ལྟ་ཏུག་ཙམ་ཡང་མི་ དགོས་པར་གཡས་ལམ་གཅོད་ཐུབ”ཅེས་པ་སོགས་ཀྱི་སྟེང་ནས་ བོད་རྒྱལ་ཁབ་ནི་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁ་གཏད་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ དང་། བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དམག་ཤེད་དང་སྟོབས་ཤུགས། ཡང་ན་ དམག་འཐབ་ཀྱི་ཐབས་ཏུས་ནི་རྒྱ་ནག་ལས་ཁྱད་དུ་འཕགས་པ་ཞིག་ གམ་རྒྱ་ནག་ལ་འགྲན་ནུས་པའི་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་ ཤེས་ཐུབ།

གཞན་ཡང་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་བར་གནས་རྒྱལ་ཕན་དག་ ལའང་བོད་ཀྱིས་བདག་སྐྱོང་དང་ཐུགས་ལུར་ཀྱི་འགན་འཁྲི་ལེན་པའི་ ཐོག་ནས་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཏག་ཤུགས་དང་སྟངས་འཛིན་ལ་རེ་མ་ དགོས་པའི་རང་རྒྱ་འཕེལ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡན་བགར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ མཚོན་ཡོད་པར་མ་ཟད། རྒྱའི་ཐང་ཡིག་ཏུ་ཕྱོད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་ ས་ཀྱི་དང་མཛོ་ཀྱི་ སོས་ཀྱི་བཅས་དང་འབྲེལ། ཕྱོ་བལ་ ཡུལ་ལ་ཐུག་ ནུབ་ཞན་ཞི་སྟེ་བཞི། ཏྲང་གྱ་ཀུར་བསྟེབས་ཏེ། རྒྱ་ཁྱོན་ལེ་དབར་ཁྱི་ལྷག་ཡོད་པས། “གོང་མ་ཁན་དང་ལྷ་རྒྱལ་

རབས་སྲའང་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་ཁབ་སྨོན་བས་ཆེན་གཞན་སྲའང་བྱུང་མ་ཐྱོང” ཞེས་བཀོད་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་དེ་བས་ཀྱང་གསལ་སྨོན་བྱེད་ཐུབ།

རྒྱ་ནག་གིས་བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོས་རྒྱ་རྒྱལ་ཐང་ཕེ་ཙོང་གི་སྲས་མོའམ་ཚ་མོ་བོན་ཁྲིན་ཀོང་ཇོ་ལབ་ཏུ་བཞེས་པའི་རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་ལ་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་བཀང་བ་དང་། ཇོ་བོ་ཤཱཀྱ་མུ་ནི་གཙོས་ནང་ཆོས་ཐུགས་ཀྱི་སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་དང་། ཆོས་ལ་སོགས་པའི་རྒྱའི་རིག་དངོས་མང་པོ་བོད་དུ་དགོར་འདྲེན་དང་དར་ཁྱབ་ཏུ་སོང་ཡོད་པས་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་ཡིན་ཟེར་ན། བོད་རྒྱལ་འདིས་དེ་དང་དུས་མཉམ་དུ་བལ་བཟའ་ཁྲི་བཙན་ཀྱང་ལབ་ཏུ་བཞེས་ཡོད་པས་བོད་འདི་བལ་བོ་དང་ལ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུའང་ཅི་ལ་མི་འགྲོ།

དེ་བཞིན་དུ་འཛམ་གླིང་འདིའི་སྟེང་གི་སྟོན་ཐོན་རྒྱལ་པོ་ཆེམས་ཀྱིས་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་མི་འདྲ་བ་དག་ནས་གཞན་ཀྱི་ལས་གང་བྱས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་སྲིད་དོན་རང་བཞིན་གྱི་ཆ་ཤས་དང་མི་རིགས་རང་བཞིན་གྱི་ཆ་ཤས་སུ་འགྲོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་དམ། སྨོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་བཏོན་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་ནང་པའི་ལྟ་གྲུབ་ནི་བོད་

དུ་མ་དར་གོང་ནས་རྒྱ་ནག་ཏུ་དར་བ་ཞིག་ཡིན་པས་ན། དེང་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་འདི་རྒྱ་གར་གྱི་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་འགྲོ་མ་དགོས་པ་གང་ཡིན་ནམ།

བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྐབས་ཀྱི་ཐང་བོད་ཀའི་རྒྱུ་ཀྱོར་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚ་ཁག་གི་ནང་དུའང་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁ་གཏད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཡན་བཀར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་ཁབ་ཕན་ཚུན་གཞིས་ཀྱི་བར་ལ་གསལ་ཁ་དོད་པའི་རྒྱུས་ལོན་ཐུབ་པའང་ཏ་ཙང་གི་ཚད་དམའ་ཚོ་ཡིན། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་སུ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ནུབ་ཆང་རྒྱལ་ཁབ་བམ་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱ་མཚོའི་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་མིང་དུ་བཏགས་ཡོད་ལ། བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་ལའང་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱལ་པོ(མཚོ་སྟོན་རྒྱལ་པོ)ཞེས་འབོད་པ་དང་། ཐང་ཡིག་གསར་ཏྲེང་དང་ཏན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཕྱི་མ་དག་ནའང་ཐུ་ལྷོད་ནི་ནུབ་ཆང་གི་རྒས་སུ་བཀྲངས་ཤིང་། ཆ་ཚུ་དང་ཅོ་ཚུ། འབྲི་ཚུ། རྒྱལ་མོ་དཏུལ་ཚུ་བཅས་ཀྱི་འབབ་ཡུལ་དུ་བཀྲམ་སྟེ་གནས་པ་ཞིག་ལ་ངོས་བཟུང་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་ཡང་ནུབ་ཆང་དང་ཐུ་ལྷོད་དུ་འབོད་པ་ལས་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་རབས་དེ་ཚོས་ཁོང་གཉིས་ཀ་ཉོགས་དང་། ཡང་ན་ཏུ་ཞུའམ་ཏན་མི་རིགས་དང་རུས་རྒྱུད་གཅིག་པ་

ཞེག་ལ་གཏན་ནས་ངོས་འཛིན་བྱས་མེད་པར་མ་ཟད། བོད་རྒྱལ་ཁབ་ནི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཆེས་ཁ་ཐག་རིང་བ་དང་ཆེས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བ། དམག་ཤེད་དང་ལྡན་པ་ཞེག་ལ་ངོས་བཟུང་ཡོད་པ་ལས་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་དང་ས་ཁྱོན་ཙམ་ལ་ཡང་ཚོད་དཔག་ཐུབ་མེད།

དཔེར་ན། བོད་དབུས་འགྱུར་ལྡོ་ལྡན་གྱོང་ན་བཞུགས་པའི་བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་དེ་དེང་སྐབས་ཀྱི་མཚོ་སྨོན་ས་ཆ་ནས་བར་ཐག་ལེ་དབར་སྟོང་གིས་ཆོད་པའི་ལྷ་ས་འམ་དབུས་གཙང་དུ་བཞུགས་ཡོད་བཞིན་དུ་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱ་མཚོའི་ཕྱོགས་ན་རྒྱལ་ས་ཡོད་ཟེར་བ་ལྟ་བུ་དང་། མདོ་སྨད་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚོ་སྨོན་པོ་འམ་མཚོ་སྨོན་ཁྲི་ཤོར་རྒྱལ་མོར་ནུབ་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་ཞེས་འབོད་པ་སོགས་ནི་བོད་རྒྱ་གཞིས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་འཇོས་མེད་པ་དང་གཅིག་ལ་གཅིག་རྟེན་ཀྱི་སྒྲོ་ཚོགས་རང་བཞིན་ཆགས་མེད་པ། ཕན་ཚུན་བདག་དབང་དང་འགན་འཁྲི་མེད་པའི་གནས་སྟངས་ནི་ས་ཆའི་གཞི་ཁྱོན་ཙམ་དང་། ཐ་ན་ཐུ་ཚྭ་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་ས་ཡི་རྟེན་གཞི་ཙམ་ཡང་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་མེད་པ་འདིས་མཚོན་ཡོད།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟ་ཚུལ་དང་མི་ཚེ་ལྟ་ཚུལ་ཡང་ན་འཛིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་ནི་དེ་བས་ཀྱང་ཐ་དད་ཡིན་དེ། བོད་མིས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་བྱུང་རིམ་ནི་མི་དང་བསྐལ་པ་བྱུང་བའི་དུས་གང་དེར་ཕ་ཐེའུ

དང་མ་བྱག་སྲིན་ནམ་ས།ཡི་རིགས་ལས་འཕེལ་ཞིང་། ནགས་མ་ཏྲ་ཚོགས་ཅན་ནས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་འགོ་ཚུགས་ཏེ་རིམ་བཞིན་དེང་སྐབས་ཀྱི་ལྷ་ས་འི་ཡར་ཀླུང་རྩེད་ཐང་ནས་གྲངས་འགོར་མང་དུ་འཕེལ་ཏེ་བོད་ས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པར་འདོད་པ་དང་། བོད་རྒྱལ་ཁབ་ནི་སྒམ་གཞིས་ས་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར་བཟུང་ཐྱོང་མཁན་གྱི་སྟོབས་དང་ལྡན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྷ་ཚུལ་གཞིར་བཟུང་ནས་བཤད་ན་དཀའ་ཞ་མི་རིགས་དང་བོད་མིའི་རིགས་རྒྱུད་བྱུང་འཕེལ་སྐོར་ལ་རྒྱ་ནག་དང་ཐ་དད་ཀྱིས་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྐོ་ནས་ཡོངས་སུ་སྒྲུབ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀཆམ་དུ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱུ་ཀུན་ན་བདེན་པའི་བཞེད་ལུང་གཅིག་མཐུན་དུ་ཐྱུར་ཡོད། །

བོད་དང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་ འབྲེལ་བ།

རྒྱ་ནག་རྒྱལ་རབས་རིམ་བྱུང་ལས་སུང་ལྷོ་མ་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༧ ནས ༡༦༧༥ བར་གནས་ཡོད་ལ། སུང་ལྷོ་མ་ཚུགས་ནས་ལོ་འཁོར ༧༥ ཡི་རྗེས་ཏེ་ཕྱི་ལོ ༡༦༠᧨ ལོར་ཇི་ཞི་ར་ཧོར་ཡོངས་ཀྱི་དར་ཏན་དུ་བསྐོས་ནས་མོང་གོལ་རྒྱལ་ཁབ་གསར་དུ་བཙུགས་ཤིང། རིམ་བཞིན་མངའ་ཁོངས་རྒྱ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ ༡༦༧༩ ལོར་ཧོར་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་མིང་བསྒྱུར་ནས་ཡོན་རྒྱལ་རབས་སུ་བཏགས།

འདི་ལྟར་བཅོས་ན་སུང་ལྷོ་མ་ཕྱི་ལོ ༡༦༧༥ བར་གནས་ཡོད་པས་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རབས་སུ་བཅོ་མི་རྩང་བ་ནི། ཡོན་རྒྱལ་རབས་གསར་དུ་ཚུགས་རྗེས་ཀྱི་ལོ་ངོ་བརྒྱད་ཀྱི་རིང་ལ་སུང་ལྷོ་མ་དང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་གཉིས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པ་འདིས་མཚོན་ཞིང། སུང་ལྷོ་མ་ནི་ཟམ་མ་ཆད་པའི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རབས་ངོ་མ་དེ་ཡིན་པས། ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་ཚབ་ནམ་ཡང་བྱེད་མི་ཐུབ་པར་མ་ཟད། ལོ་ངོ་

བཆུ་ཕྲག་དུ་མའི་སྟོན་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་ཁག་གི་བར་ཕན་ཚུན་འཕྲུག་རྩོད་དང་གཉའ་གནོན་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱང་བ་དེ་དག་སོ་སོའི་ཁེ་ཕན་ཁོ་ན་ཞིག་གི་ཆེད་དུ་འཕྲོག་བརྗེད་དང། དོན་དངོས་ཕྱུན་འགེབས་བྱས་ཏེ་བདག་འཛིན་བྱས་ཆོག་པའི་ཁྲིམས་ཤིག་ཡོད་ན། དེ་ལྟར་འཛམ་གླིང་སྟེང་གི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་ལྷུད་བསྡུ་བྱས་ཏེ་ལྷ་འཛམ་གླིང་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་ཤས་ཤིག་ཏུ་འགྱུར་ཡོད་ཅས་རེད།

རྒྱ་ནག་གིས་སོག་པོའི་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ནི་ཁོ་ཚོའི་གཟི་བརྗིད་ཅིག་ཏུ་བཙུས་ཏེ་སྐབས་དེ་ར་བོད་ནི་སོག་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་བཅུག་ཐྱོང་ཡོད་ཟེར་ནས། དེ་ལྟར་ཀྱང་བོད་ནི་རྒྱ་ནག་མི་རིགས་ལ་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཚ་ཤས་ཤིག་ཏུ་བཙུས་ཏེ་བོད་དང་རྒྱ་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང། རིག་གནས། ས་ཁོངས་སོགས་གཞི་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བཞིན་ཁོ་ཚོའི་བདེན་ལུགས་ཁུངས་བསྐྱེད་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ལ་འཕྲོག་བཤད་ཁོ་ན་བྱེད་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། སྐབས་དེ་ར་སོག་པོ་མི་རིགས་ཀྱིས་མངའ་ཁོངས་རྒྱ་བསྐྱེད་མཛད་དེ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་ནི། སོག་པོ་མི་རིགས་ལ་མཚོན་ན་དེ་ནི་ཁོ་ཚོས་ཆེས་ཆུབས་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་བྱང་བ་ཞིག་ལ་ངོས་བཟུང་ཆོག་མོད། བོད་དང་རྒྱ་ནག་ལ་མཚོན་ན་

ཞམ་ལ་ཞིག་ཏུ་བཙུ་དགོས་པ་ལས་དགའ་འོས་པའི་དོན་ཆེན་ཞིག་གི་ལ་ཡིན།

སོ་སོའི་མི་རིགས་ཀྱི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་བཙན་འཕྲོག་བྱེད་མཁན་དེར་མི་དགའ་བ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆོས་ཉིད་ཅིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་ལ། སྐབས་དེའི་བོད་དང་རྒྱ་མི་རིགས་སུ་ཞིག་ལ་མཚོན་ནའང་སོ་སོའི་མེས་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཕྱིར་ལེན་པའི་བསམ་ཚུལ་ཡོད་པ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པར་མ་ཟད། ཡོན་རྒྱལ་རབས་སམ་སོག་པོ་མི་རིགས་ལ་འཁོན་སེམས་བཙངས་པའང་འདྲ་འདྲ་ཡིན།

དེ་མིན་ན་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་མི་འབོར་སྟོབས་ཤུགས་སྤྱད་དེ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་མགོ་རྐྱེ་གོ་ནས་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་འཛིན་གས་མི་ཐུབ་ལ། ཕྱི་ཏེ་ནམ་དང་། ཀོ་རི་ཡ། ཕྱུ་ཏུ་སུ་སོགས་ཞེ་ཤ་ཡའི་ས་ཁོངས་ཕལ་མོ་ཆེ་ད་ལྟའང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཏེ་སོག་པོ་མི་རིགས་ཀྱིས་བདག་འཛིན་བྱས་ཡོད་པའི་ཞིན་ཁ་ཤིན་ཏུ་ཆེ། དེ་བས་མང་རྒྱལ་རབས་གས་རང་འཛིན་བྱས་པ་དེས་སོག་པོའི་མངའ་འོག་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་ལ་རང་བཙན་སྒར་གསོ་ཐུབ་ཡོད།

དེ་ནི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་ཕན་ཚུན་གཤའ་གནོན་བྱེད་མཁན་དང་གཤའ་གནོན་ཚོང་ཡུལ་གཉིས་ཕན་

ཚུན་དགུ་རྒྱ་བའི་འགལ་ཟླ་ཤུགས་ཆེར་སོང་སྟེ། བསམ་བློའི་འཐབ་རྩོད་དང། དམག་གི་འཐབ་རྩོད། རིག་གནས་ཀྱི་འཐབ་རྩོད། དཔལ་འབྱོར་གྱི་འཐབ་རྩོད་སོགས་མང་པོ་ཞིག་ལས་དེ་གཟོད་རྒྱལ་ཁོན་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ཕན་ཚུན་གཤའ་གནོན་དང་ཏྲག་ཤུགས། མི་རིགས་དང་མི་རིགས་བར་དོ་མི་མཉམ་པའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཉེ་བག་གང་ཡང་མེད་ན། རང་བཙན་རང་བདག་གི་རྒྱལ་ཕམ་ཡང་རྩོད་དོན་མེད། དཔེར་ན། མན་ཏེ་རིགས་ཀྱིས་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཤུ་བ་མཁྱེགས་བཟུང་གིས་རྒྱ་མི་རིགས་དང་གཉིན་སྒྲིག་བྱེད་མི་ཆོག་པའི་ཁྱིམས་སྲོལ་བཙུགས་པ། སོག་པོའི་བཙན་གནོན་འོག་གི་རྒྱ་རིགས་ཆོས་སོ་སོའི་བུ་ཕྲུག་ཐོག་མ་གསོང་དགོས་པ་བཤད་རྒྱུན་དུ་གྲགས་པ་སོགས་ཀྱང་མི་རིགས་བར་ཀྱི་འགལ་ཟླ་དང་གཤའ་གནོན་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་མངོན་གསལ་དུ་བཏོན་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་ལྷག་ཕག་ལོའི་རྗེས་ཀྱི་ཀུང་ཧུ་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཡང་མི་རིགས་གཞན་ཞིག་གི་གཤའ་གནོན་དང་བཤུ་གཞོག་དེ་རིགས་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་དེ་མི་རིགས་རང་བཙན་ཀྱི་སྟོར་ཚུགས་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་སྟར་གསོ་བྱས་ཡོད་པ“ཀུང་ཧུ”ཞེས་པའི་ཡིག་འབྲུ་འདི་གཉིས་ཀྱིས་ཀུང་རྒྱ་མི་རིགས་ཁོ་ནའི་ཐོབ་ཐང་སྟར་གསོ་ཡི་རྒྱལ་ཁ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། བོད་ཀུང་དེ་བཞིན་དུ་སོག་པོ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་བཙན་གནོན་འོག་ཏུ་ཕེབས་ཡོད་མོད། འོན་ཀུང་རྒྱ་ནག་དང་མ་འདྲ་ས་ནི་སོག

པོས་དབང་སྒྲུར་ཕྱིད་ཙམ་ལས་བྱས་མེད་པར་མ་ཟད་བོད་རང་གི་ རྒྱལ་ཁོངས་བཙོད་ལེན་གྱི་ཆེད་དུ་རིག་གནས་ཀྱི་དམག་འཐབ་སྟེ་ ས་ངས་རྒྱས་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་དར་ཆ་མཐོན་པོར་བསྐྱེངས་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦ ལོ་སྟེ་སྲང་ལྷོ་མ་མཇུག་མ་བསྒྲལ་གོང་གི་ལོ་སྲུམ་བཅུའི་སྟོན་ དང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་མ་ཚུགས་གོང་གི་ལོ་ཉེར་ལྔའི་མཚམས་སུ “གནམ་བསྐོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་དབྱངས་གོང་མ་ས་ཆེན་ཕྱི་ལུང་ གིས་ཁ་བའི་རྟུལ་མང་ཡོངས་སུ་བཙེགས་པའི་བོད་དང་བོད་ཆེན་ པོའི་རྒྱལ་ཁབ་མཐའ་དག་དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱ་བར་ཕུལ” ཏེ་བོད་སོག་ གཉིས་བར “མཚོད་ཡོན” ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་དང་པོར་བྱུང་ ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༡༩༦༧ ལོར་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པས་ཧོར་ཡིག་གམ་ སོག་པོའི་ཡི་གེ་གསར་གཏོད་མཛད་པས། རྒྱལ་པོ་ཐུགས་ཤིན་ཏུ་ དགྱེས་ཏེ “གནམ་གྱི་འོག ས་ཡི་སྟེང་། རྒྱ་གར་གྱི་ལྷའི་སྲས་པོ། ཡི་གེ་རྩོམ་མི་སྣྱལ་བའི་ས་ངས་རྒྱས། རྒྱལ་ཁམས་འཛིགས་སུ་ འཛུག་མི། སྐྱན་ངག་གི་རྒྱ། པཊ་ཊི་ཏ་འཕགས་པ་ཏེ་ཕྲེ”(གོང་ མའི་དབུ་ཐོ) ཞེས་པའི་མཚན་གནས་ཕུལ་ཏེ་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཀྱིས་ མཚོན་པའི་ཞིང་གཅིག་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པར་ཕུལ་ཡོད།

འདིར “ཆོལ་ཁ” དང “ཞིང” ཞེས་པ་ནི་སྐབས་དེའི་གསར་བྱང་ཐ་སྙད་ཅིག་ཡིན་ལ། སྟོད་མངའ་རིས་བསྐོར་གསུམ་ནས་སོག་ལ་སྐྱ་བོ་ཡན་དབུས་གཙང་ཆོལ་ཁ་དང་། སོག་ལ་སྐྱ་བོ་ནས་རྩ་ཆུའི་ལུག་པ་ཡན་མདོ་སྟོད་ཆོལ་ཁ། རྩ་ཆུའི་ལུག་པ་ནས་རྒྱའི་མཆོད་རྟེན་དཀར་པོ་ཡན་མདོ་སྨད་ཆོལ་ཁ་སྟེ། ས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་དུམ་བུ་གསུམ་དུ་བཅད་ཅིང་། མིའི་གྲངས་འབོར་ཀྱི་ཆ་ནས་ཞིང་གཅིག་སྟེ། ཁང་པ་ཀ་བ་བྱག་གི་ས་ཡོད་པ། བཟའ་མི་གཉིས་ལ་ཟྭས་པ་གཉིས་དང་གཡོག་པོ་གཉིས་བཅས་ཁྱིམ་མི་བྱག་གི་གྲངས་ལོན་པ། རྒ་བོང་གཉིས། བ་གླང་ར་ལུག་རྣམས་དང་། ཞིང་ས་ཁལ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ན་དུད་ཆུང་ངམ་ཁྱིམ་ཚང་གཅིག་ཏུ་བཙོ་རྒྱང་ལ། མ་མཐར་ཚད་གཞི་འདིར་ལོན་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞི་ཕྲ་ཙ་ལ་དུད་ཆེན་གཅིག ཏེ་གཉིས་ལ་རྒ་མགོ་གཅིག ཏེ་གཉིས་ལ་བཆུ་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་སྟོང་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་ཁྲི་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་གླུ་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་ཞིང་གཅིག་ཏུ་བཙོ་བས་ཁྱིམ་ཚང་ས་ཡ་གཅིག་དང་མི་གྲངས་ཆེ་ཉུང་མཐའ་ཡང་ས་ཡ་བྱག་བཀལ་ཡོད་པས་ས་ཁྱོན་དང་མི་གྲངས་གང་གི་ཕྱོགས་ནས་བལྟས་ཀྱང་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པར་བོད་ས་ཡོངས་ཀྱི་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་མཆོན་ཐུབ།

འདི་ལྟར་བལྟས་ནི་བོད་འདི་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ཡོངས་ལ་དབང་བསྐྱུར་མ་བྱས་པའི་ལོ་ས་ཐུམ་ཅུའི་གོང་གི་ས་སྐྱའི་གོང་མ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དང་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་ནས་སོག་པོའི་དབང་འོག་ལས་ཕྱིར་འབྱུང་བྱས་ཡོད་པར་མ་ཟད། འཕོར་ཞིག་ཏུ་སོང་བའི་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དེ་སོག་པོའི་མཛའ་འབྲེལ་སྟོབས་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་གཅིག་ཐུར་སྒར་གསོ་ཐུབ་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་སུ་ཏི་བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་མཚན་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་བཟུང་བའི་རིང་ལ་ཁྲིམས་ཡིག་ཞལ་ཕྱེ་བཅོ་ལྔ་སྟེ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚ་ཁྲིམས་ལེའུ་བཅོ་ལྔར་བགོས་ཏེ་གཏན་ལ་ཕབ་ཡོད།

དེ་ནི “དཔའ་བོ་སྟག་གི་ཞལ་ཕྱེ། སྤར་མ་ལྷ་ཡི་ཞལ་ཕྱེ། སྟེ་ཨོ་ལས་འཛིན་གྱི་ཞལ་ཕྱེ། ཞུ་བཞེས་བདེན་ཕྲུན་གྱི་ཞལ་ཕྱེ། བཟུང་བཀྲག་ཁྲིམས་རའི་ཞལ་ཕྱེ། ནག་ཅན་ཁྲག་བཅོར་གྱི་ཞལ་ཕྱེ། དྲན་འཛིན་ཆད་ལས་ཀྱི་ཞལ་ཕྱེ། ཏོར་འདྲ་ཟ་ཆར་གི་ཞལ་ཕྱེ། བས་པ་སྟོང་གི་ཞལ་ཕྱེ། ཆས་པ་ཁྲག་གི་ཞལ་ཕྱེ། ཐོན་ཏམ་མནའ་དག་གི་ཞལ་ཕྱེ། བཀྲས་པ་འཛལ་གྱི་ཞལ་ཕྱེ། ཅེ་འབྲེལ་འབྱལ་བཟློས་ཀྱི་ཞལ་ཕྱེ། བྱི་བྱས་བྱི་རིན་གྱི་ཞལ་ཕྱེ། ནམ་བར་ཚུར་གྱི་ཞལ་ཕྱེ”བཅས་གཏན་ཕབ་བྱས་པ་ནི་ཡོན་རྒྱལ་

རབས་དང་ཡང་ནི་ཁྱིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་དག་གི་ཁྱིམས་སྲོལ་ལ་དཔེ་ལྟ་ཚམ་ལས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནས་བབ་དང་མཐུན་པའི་ཁྱད་ཆོས་མཆོན་པར་བྱས་ཡོད།

ཁྱིམས་ཡིག་ཞལ་ལྷེ་བཅོ་ལྔ་ལས་མི་བས་ལྷོང་གི་ཞལ་ལྷེ་ལྔ་བུར་ཆ་བཞག་ན། "ཧོར་ལུགས་དང་བོད་ལུགས་གཉིས་ལས། ཧོར་ལུགས་སུ་སྲོག་ཚབ་ཏུ་སྲོག་གཏོར་བས་མི་ཤེས། བོད་ཆོས་ལྟན་གྱི་ཞིང་ཁམས་ལ་སྲོག་ཚབ་ཏུ་སྲོག་བཏང་ན་གཉིས་ཕུང་སྡུག་པའི་རྩ་བར་འགྱོ་བས་ལྷོང་འཛལ་ལེགས" ཞེས་བཀོད་ཡོད་པ་ཙམ་ལ་གཞིགས་ནའང། བོད་ལ་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མངའ་འབངས་སྐྱོང་བ་དང་ཁྱིམས་སྲོལ་གཏན་འབེབས་ཀྱི་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པས། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཞིག་གི་སྲིད་འོག་ཏུ་ཚུལ་མེད་པ་གནས་ལུགས་འདི་ཙམ་གྱིས་ཀྱང་ར་སྒྲོད་ཟྭད།

རྒྱ་ནག་གིས་ལོ་རྒྱུས་དང་དོན་དངོས་དོར་ནས་བོད་འདི་ཡོན་རྒྱལ་རབས་དང་འབྲེལ་འཛིས་ཟྭད་ཐྱོང་བཞམ་བདག་བཟུང་ཟྭད་ཐྱོང་པས་རྒྱ་ནག་གི་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཚ་ཤས་ཡིན་ཟེར་ན། ཡོན་རྒྱལ་རབས་ནམ་སོག་པོས་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་བསྐྱར་བྱས་པ་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཀོ་རི་ཡ་དང། ཞི་བོ་རུ་ཡ། ལྷི་ཏེ་ནམ། འབར་མ། ཕུ་རུ་སུ་སོགས་ལའང་དབང་བསྐྱར་བྱས་ཐྱོང་པས་དེ་ཚོས་

ཀྱང་གོང་འདི་ཁོ་ཚོར་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་འགོད་རེས་ལ། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་ནག་གི་གནས་ལུགས་ལྟར་ནོར་གསལ་རྒྱལ་ཁབ་འདི་དག་གོང་ལྟར་རྒྱ་ནག་ལ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུའང་འགྲོ་དགོས་པར་མ་ཟད། སོག་པོ་བས་རྒྱ་ནག་གི་བདག་དབང་ཁོང་ཚོར་ཡོད་པའི་ཁྲིམས་གཞི་མི་བཟོ་བའི་རྩེ་མ་དེ་བས་ཀྱང་ག་ལ་ཡོད།

བོད་དང་མང་རྒྱལ་རབས་བར་གྱི་ འབྲེལ་བ།

"མང་རྒྱལ་རབས་ནི" ཕྱི་ལོ ༡༩༦༤ ལོར་ཡོན་རྒྱལ་རབས་མཏུག་ཁྱོལ་ཏེ་རྒྱལ་པོ་དང་སྲིད་འཛིན་སོག་པོ་བ་ཚོ་རང་ས་ཏོར་ཡུལ་དུ་ཕྱིན་རྗེས་ཀླུའུ་ཡོན་ཀང་གིས་ནན་ཅིང་དུ་རྒྱལ་ས་བཟུང་ནས་མང་རྒྱལ་རབས་དངོས་སུ་བཙུགས་ཏེ་ལོ་ངོ ༥༧ རིང་ལ་སོག་པའི་བཙན་འོག་དུ་བཙུག་པའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཀྱིས་རང་བཙན་སྒྲར་གསོ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།

ཁྱིད་བཏང་མང་རྒྱལ་རབས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁོད་དུ་སྲིད་འཛིན་གྱི་ལོ་དུས་ཆེས་རིང་བའི་ཐང་རྒྱལ་རབས་དང་བསྡུར་ནའང་ལོ་ངོ ༡༣ གྱི་བར་ཚོད་ཙམ་མ་གཏོགས་མེད་པས། ལོ་ངོ ༣༧༦ རིང་ལ་རྒྱ་ནག་གི་ཚབ་མཚོན་པའི་རྒྱབ་ཁབ་ཉག་ཅིག་ཡིན་ལ། འདིའི་སྐབས་སུ་བོད་དང་དམག་འཁྲུག་རྒྱག་པ། ཁྲལ་ཎ་ལག་བསྡུ་བ། བཙན་གནོན་བྱེད་པ། ཡང་ནས་ཁོངས་བར་གྱི་རྩོད་རྙོག་སློང་བ་སོགས་འཁྲུག་རྩོད་དང་འགལ་ཟླར་ཐུར་པའི་

འབྲེལ་བ་གང་ཡང་བྱུང་མེད་པར་མ་ཟད། སྐབས་དེ་དུས་ཀྱི་བོད་ཆེན་པོའི་སྲིད་འཛིན་རིམ་བྱུང་ལ་རྒྱལ་བོའི་གོ་མིང་ནས་བོས་ཏེ་མང་རྒྱལ་རབས་མཇུག་མ་སྒྲོལ་བར་དུ་བོད་ནི་རང་བཙན་རང་བདག་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཡན་གར་བ་ཞིག་ཡིན་པས་ཁས་ལེན་ཡོངས་སུ་ཟིན་ཡོད།

མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང "ཡུང་ལོ་ཁྲི་ལོ་ལྷ་བའི་དཔྱིད་ཀར་ཀརྨ་པའི་སྐུ་ཕྲེང་ལྷ་བ་ཆོས་དཔལ་བཟང་བོ་ནས་ཅིང་དུ་ཕེབས་ནས་ཆོས་ཀྱི་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེར་སྒྲོལ" ཞེས་པ་ནི་མང་བོད་བར་ཆོས་ཐྱོགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དང་པོ་ལྷ་བུར་བཙུས་ཆོག་མོད། དེ་ནི་བོད་དང་ཕོག་པའི་མནའ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་ས་མ་མཆོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་བར་བརྟེན་ནས་ཕོག་པོ་བའི་སྟོབས་ཤུགས་སྣར་གསོ་ཡོང་བའི་ཞེན་ཁར་འཛིགས་ཏེ་བོད་ཀྱི་ཆོས་བྱེད་མི་སྣ་ཚོ་ཕོག་པོ་དང་འབྲེལ་ཐག་རིང་དུ་གཏོང་བ་དང་བོད་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་དེ་ཕོག་པའི་རོགས་འདེགས་སུ་མི་འགྲོ་བའི་འདོད་ཚུལ་ཙམ་ལས། བོ་ད་དེ་མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཁོངས་གཏོགས་ཡིན་པས་གནས་ལུགས་སྤྱ་ཙམ་ཡང་མེད།

སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་ནི་སྟེ་སྲིད་ཁྲི་རབས་བཞི་བ་བསོད་ནམས་གྲགས་པས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། མང་རྒྱལ་རབས་དང་ཕོག་པའི་རྒྱལ་ཕྲན་གང་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ནའང་བོད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་

གྲུབ་མཐའ་ལག་གི་བློ་མ་མཚན་སྟན་ཀྱགས་ཆེ་ཤོས་གང་ཡིན་པ་དེར་མཁྱོགས་པོའི་སྒོ་ནས་འབྲེལ་བ་འཛིན་པ་དང་རྒྱུ་འབྱོར་གྱི་ཡོན་སྟེར་བ་སོགས་བྱེད་པའི་སྣང་ཚུལ་དེ་རིགས་ནི། ས་ངམ་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་སོག་པོ་དང་བོད་གཞིས་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་གཅིག་ཐུར་ཐུང་སྟེ་མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྲིད་དབང་མགོ་མཇུག་ལྟོག་པའི་ཞེན་ཁར་འཛིགས་ཏེ་བོད་འདི་ཞིད་རྒྱ་ནག་གི་གྲོགས་སུ་འགྱུག་ཐབས་དང་ཡང་ནས་རྒྱབ་བརྟེན་བཅོལ་ཡུལ་ཞིག་ཏུ་སྐྱབས་རེ་བ་ཙམ་ལས། བོད་ནི་མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པས་གནས་ལུགས་གང་ཡང་མེད།

མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡུང་ལོས་ཕྱི་ལོ ༡༩༠༥ དང་ཕྱི་ལོ ༡༩༡༣ ལོ་སྟེ་སྤ་ཕྱིར་ཕེངས་གཞིས་ལ་རྟེ་ཚོང་ཁ་པ་ཆེན་པོ་གདན་ཞུ་བྱས་ཀྱང་ཁོང་གི་དངོས་སྟོབ་བྱམས་ཆེན་ཆོས་རྟེ་ཕེངས་གཅིག་བཏང་བ་ལས་རྟེ་ཚོང་ཁ་པ་ཁོང་ཞིང་ཕེབས་མེད་ལ། རྟེ་ཚོང་ཁ་པས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོ་ཡུང་ལོར་ཕྱལ་བའི་ཡིག་ལན་ནང་དུ“ས་ཕེ་བདག་པོ་ཆེན་པོས་ས་ངམ་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་དགོངས་པའི་ལུང་ཡིན་པར་འདུག་པ་མ་གོ་བ་དང་། ལུང་ལ་མ་ཀུས་པ་དང་བརྟགས་པ་བྱས་པ་མ་ལགས་ནའང” ཞེས་པ་དང་། ཕེངས་རྟེས་མའི་རྒྱལ་པོ་ཡུང་ལོའི་གདན་ཞུའི་ནང་དུ “ལུགས་གཞིས་མཚོན་པར་ཕྱིད་

གདན་འདྲེན་དུ་བཏང་ཡོད། ཁྱེད་ས་ངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་
བསམ་ན་ཡུལ་དབུས་སུ་ཐོན་ནས་ངེད་ཀྱི་སེམས་པ་བཞིན་འགྲུབ
པར་མཛོད་” ཞེས་པའི་ཚོགས་གོང་འོག་འདི་གཉིས་ལ་དཔྱད་ཚམ་བྱས
ན། དང་པོ་དེའི་ནང་ས་ངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ
ཏ་མ་གོ་བ་དང་རྒྱལ་པོའི་ཚོགས་ལ་མ་དགའ་བ། རྒྱལ་པོར་བརྟས
བཅོས་བྱས་པ་མིན་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་པས་དེ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ
ཁབ་བར་དང་། དཔང་འཛིན་དང་དཔང་འཛིན་བར་གྱི་སྐད་ཆ
ཞིག་ཡིན་པ་ལས་དཔང་སྒྲུར་གྱལ་རིམ་ཁྲོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དང་ཆབ
འབངས་བར་གྱི་སྐད་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་ཅིས་ཀྱང་བསྒྲུབ་ཐབས་བྱལ
དེ་བཞིན་དུ་གོང་གི་ཚོགས་གཉིས་བར་ཁྱེད་ཀྱི་ས་ངས་རྒྱས་བསྟན་པ
དང་བསམ་ནའམ་ཁྱེད་ཀྱིས་ས་ངས་རྒྱས་བསྟན་པ་དང་བསམ་ན
ཞེས་པའི་དོན་གང་ཡིན་ཡང་པོད་རྒྱུ་ས་ངས་རྒྱས་བསྟན་པའི
བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་དང་འགན་འཛིན་གྱི་བོད་མི་རིགས་དང་བོད
ཀྱི་ཐུ་སྲུལ་དག་ལ་དབང་བ་ལས། རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་ལ་མཚོན
ན་འདིའི་ཐད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་བདག་སྐྱོང་གི་འགན་ལྟར་གང་ཡང
མེད་པ་མཚོན་པས། མང་པོད་གཉིས་ཀྱི་སྲིད་ལུགས་ཀྱི་ངོ་བོ་མི
འདྲ་བ་དམར་ཟེན་དུ་བཏོན་ཡོད།

མང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་རིམ་བྱུང་ལ་འཛིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་གྱི་ཐོག་ནས་ཀྱང་བོད་རྒྱ་གཉིས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པ་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱིས་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་རིགས་ཀྱི་ཚབ་བྱེད་པའི་མང་རྒྱལ་རབས་གསར་དུ་ཚུགས་པའི་ལོ་ཆེགས་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༤ ལོ་ཡིན་ལ་སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་ནི་ཕག་གྲའི་སྲིད་དབང་སྟེ་སྟོ་སྲིད་ཁྲི་རབས་གཉིས་པ་གཤུ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་སྐབས་དང་ལེལ་ཡོད་ལ། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཐྲོན་འབངས་སོགས་ཀྱིས་ལོ་རེ་བཞིན་ཇི་མཛད་ལྟར་ཆགས་སུ་བཀོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དག་ལ་གཞིགས་ན། བོད་ཀྱི་གྲྭ་ཚོགས་འཕེལ་རིམ་དེ་མི་དང་བསྐལ་པ་བྱུང་བའི་དུས་རིམ་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་རིམ་བཞིན་གདོང་མའི་ཡ་ཐོག་གྲྭ་ཚོགས་དང་རྒས་རྒྱུད་ཚོ་ཁག ཡང་ན་རྒས་རྒྱུད་རྒྱལ་ཕྲན་སོགས་རེ་རེ་བཞིན་རིམ་པར་བརྒྱུད་མཐར་བཙན་བོའི་རྒྱལ་རབས་ཏེ་བོད་གྲྭ་ཡོངས་ལ་དབང་བསྐྱུར་པའི་རྒྱལ་བོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་ལུགས་དེ་བོད་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་ནས་ཆེ་ཆེར་དར་ནས་རྒྱལ་པོ་གླང་དར་བར་ཕལ་ཆེར་ལོ་ངོ(ལ)(ལའི་ནི་ཀཁལ་ཁྲི་གྲྭ་ལོ་སྟོན་ཀྱི་ལོ་༧༦ནས་བོད་ཀྱི་བཙན་པོར་བསྐོས་ཤིང་གླང་དར་གྲྭ་ལོ་༡༩ ལོར་བཀྲོངས་པ་ལྟར་བཙན་པ་ཡིན) ཙམ་ཀྱི་རིང་ལ་གནས་ཐུབ་ཡོད། ཕྱིས་

སྒུ་ས་སྒྲའི་སྲིད་དབང་བར་དུ་རྒྱལ་ཕྲན་ལམ་ལུགས་སུ་ཀྱེས་ནས་ལོ་ངོ ९०० (འདི་ནི་བོད་རྒྱལ་གླང་དར་ཀྱི་འདས་ལོ་ཕྱི་ལོ་১৯৬ལྷར་དང་ས་པཎ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ལ་སོག་པོའི་གོ་དན་རྒྱལ་པོས་བོད་ས་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་ཆོ་ལོ་གནང་བ་ཕྱི་ལོ་৭৯৬ལྷར་བཙུས་ཡོད)ཙམ་འགོར་ཡོད།

ས་སྒྲའི་སྲིད་དབང་ནས་གྲྭ་མཐའི་སྲིད་དབང་སྟེ་ཆོགས་སྟེ་སྲིད་དབང་ལ་སྐྱོད་འགོ་ཚུགས་ཡོད། ཕྱིར་བོད་ཙམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གང་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ནའང་དུས་རྒྱུད་སྲིད་དབང་ནས་ཆོགས་སྟེ་སྲིད་དབང་གི་ངོ་བོའི་ཐོག་བརྒྱུད་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། དུས་རྒྱུད་སྲིད་དབང་ནི་ཕ་ཤུལ་བུས་འཛིན་པའི་ལམ་ལུགས་ཏེ་རྒྱལ་བོའི་རྒྱལ་ཁབ་རིགས་ལ་གོ་ཞིང་། ཆོགས་སྟེ་སྲིད་དབང་ནི་འཛིག་རྟེན་ལྷ་ཚུལ་དང་མི་ཆོ་ལྷ་ཚུལ་གྱི་རིང་ལུགས་མི་འདྲ་བ་རེ་ལ་ཆོགས་ཁག་རེ་གྱུར་ཅིང་ལྷ་གྱུར་དེ་རིགས་ཀྱིས་ཤུགས་ཆེར་འཛིན་པའི་སྲིད་དབང་ལ་ཆོགས་སྟེ་སྲིད་དབང་ངམ། རིང་ལུགས་སྲིད་དབང་། ཡང་ན་ཏང་ཁག་སྲིད་དབང་དུ་བོས་ཆོག དཔེར་ན། ཞེ་རབས་ལོ་རྒྱས་ནང་གི་རྒྱ་ནག་ལ་མཚོན་ནས་བཤད་ན། “གོ་མེན་ཏང་དང་གུང་ཁྲན་ཏང”ཟེར་བའི་གནས་ལུགས་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད།

འདི་ལྟར་བལྟས་ནས་མང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་བོད་ནི་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་དབང་མཏུག་སྒྲིལ་ནས་ཆོགས་སྡེ་སྲིད་དབང་གི་གནས་རིམ་ཐོག་བསྟེགས་ཏེ "རྒྱལ་པོ" ཞེས་པའི་གོ་མིང་ཡང་བསྒྱུར་ནས་སྡེ་སྲིད་དུ་བཏགས་ཡོད། ཕྱིར་བཙན་པོ་དང། རྒྱལ་པོ། སྡེ་སྲིད། བཀའ་ཁྲི། ཡང་ན་གོང་མ། སྲིད་འཛིན། ཀུཌུ་ཞེ། ཧྲཌུ་ཅི་ཟེར་བ་ས་ས་ཁགས་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གང་ཞིག་ལ་མཆོན་ནའང་ལྟ་གྱུབ་མི་འདྲ་བའི་ཆོགས་སྡེ་ས་ས་ཁའི་མིང་གི་འབོད་སྒྲངས་ཤིག་ལས་དོན་ཁོའི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་དེ་ཞེད་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་དོན་དུ་འགྲོ་བས "རྒྱལ་པོ" ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཀྱི་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་སུ་བཞག་ནའང་འགལ་བ་གང་ཡང་མེད། དེ་བས་རྒྱལ་པོ་ཞེག་ཡིན་ན་དེ་ལ་ཏེས་པར་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ཞེག་ཡོད་ལ་དེ་བཞིན་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་རྒྱལ་པོ་ཞེག་མེད་མི་སྲིད་པས་རྒྱལ་པོ་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་རྒྱལ་པོ་ནི་འཛིག་རྟེན་ཡོངས་གྲགས་དང་འགལ་བའོ།།

སྡེ་སྲིད་སྲིད་དབང་ནི་ས་སྐྱའི་སྲིད་དབང་མཏུག་སྒྲིལ་རྟེས་བྱུང་བའི་བོད་ཁོ་ནའི་སྲིད་དབང་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། འདི་ནི་ཆོགས་སྡེ་སྲིད་དབང་ངམ་གྱུབ་མཐའི་སྲིད་དབང་སྟེ། རྒྱ་ནག་གི་ཏང་ཁག་སྲིད་དབང་དང་འདྲ་བར་ལྟ་གྱུབ་གཅིག་གི་

འདོད་ཚུལ་ལམ་ལུགས་ཐོག་འགྲོ་དགོས་ཤིང། སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་ལུགས་ནི་ས་ངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚབ་སྲིད་དང་དཔལ་འབྱོར་རིག་གནས་སོགས་ལ་ཁྱིམས་སྲོལ་ལམ་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན། དེས་ན་ཕག་གྲུ་སྟེ་སྲིད་ཀྱི་ཁྲི་རབས་ཆེམས་ཀྱིས་སུ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་མཚན་སྐབས་བོད་ཀྱི་སྲིད་འབྱོར་རིག་གསུམ་ཐད་ལ་གཞན་དང་མ་འདྲེས་པར་མི་རིགས་རང་གི་ཁྱད་ཆོས་གཞིར་བཟུང་བའི་ཚ་ཁྲིམས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པ་དེ་རིགས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

སྟེ་སྲིད་ཁྲི་རབས་ལྔ་བ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་ཀྱིས "དཔོན་རིགས་ལས་ཚན་ཀྱི་སྒོ་དང་བསྟུན་པའི་རྒྱན་གོས་ཀྱི་རིམ་པ" དང། ལྷག་པར་དུ་བོད་རང་གི ས་རས་སྲོལ་བཟང་པོ་མི་ཉམས་གོང་དུ་སྲེལ་བའི་སླད་དུ་སྤུར་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་རྒྱན་གོས་སྒྲས་དགོས་པ་ལས། ལུང་ལ་མི་བསྟན་པའི "ཆས་ཡ་མ་ཟུང" སྒྲས་མི་ཆོག་པ་གཏན་འབེབས་མཛད་པ་སོགས་སྤར་ཀྱི་ཚ་ཁྲིམས་ཐོག་བོད་རང་གི་ཕྱན་མིན་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཁ་སྐོན་དང་སྒ་བརྟན་དུ་བཏང་ཡོད།

འདིར་བོད་ཀྱི་ཕག་གྲུ་སྟེ་སྲིད་ཀྱི་ཁྲི་རབས་ཆེམས་གང་ཞེས་འདྲེན་ཞིག་བྱས་ན། སྟེ་སྲིད་ཁྲི་རབས་དང་པོ་ནི་བྱང་ཆུབ་རྒྱལ

མཚན། ཁྲི་རབས་གཉིས་པ་ནི་ཤ་ཀྱ་རྒྱལ་མཚན། ཁྲི་རབས་གསུམ་པ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན། ཁྲི་རབས་བཞི་བ་བསོད་ནམས་གྲགས་པ། ཁྲི་རབས་ལྔ་བ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན། ཁྲི་རབས་དྲུག་པ་གྲགས་པ་འབྱུང་གནས། ཁྲི་རབས་བདུན་པ་ས་ཆེས་རྒྱས་རྒྱལ་མཚན། ཁྲི་རབས་བརྒྱད་པ་ཀུན་དགའ་ལེགས་པ། ཁྲི་རབས་དགུ་བ་རིན་ཆེན་རོ་རྗེ། ཁྲི་རབས་བཅུ་བ་ངག་གི་དབང་ཕྱུག ཁྲི་རབས་བཅུ་གཅིག་པ་ངག་དབང་བཀྲ་ཤིས་གྲགས་པ། ཁྲི་རབས་བཅུ་གཉིས་པ་བཀྲ་ཤིས་བཟང་པོ། ཁྲི་རབས་བཅུ་གསུམ་པ་འཕྲོ་བའི་མཁོན་པོ་བཅས་ཡིན་ལ། ལོ་ངོ་ཉིས་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རེ་བཞིར་ཕག་གྲའི་སྲིད་དབང་སྟེ་ཚོགས་སྟེ་གཅིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་བཟུང་བ་ཞིག་ཡིན་ལ་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་དང་བསྡུར་ནའང་ལོ ༡༦ ཀྱི་མང་ཉུང་ཙམ་ལས་མེད་པས་ལོ་དུས་རིང་ཤོས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་ཞིག་རེད།

འདིའི་སྐབས་སུ་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་དང་བོད་ཕག་གྲའི་རྒྱལ་རབས་བར་དུ་མི་འདོད་པའི་འཁྲུག་རྩོད་དང་འགལ་ཟླ་གང་ཡང་བྱུང་མེད་པར་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྟེ་སྲིད་རིམ་བྱུང་ལ “ལྷང” ཞེས་རྒྱལ་བོའི་གོ་མིང་ནས་བོས་ཏེ་བོད་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་ལ་མནའ་འཛིལ་རང་བཞིན་གྱི་རོགས་

འདི་གས་བྱས་ཏེ་སྲིད་དབང་བརྟན་པོ་ཡོང་ཆེད། བོད་དེ་སོག་པོའི་ འཛིར་ཞིག་ཏུ་སོང་བའི་རྒྱལ་ཕྱན་ཁག་དང་ཡང་ནི་གཞན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གང་རྒྱང་དང་མཉམ་འབྲེལ་སྟོབས་ཤུགས་སྤྱད་ནས་མང་རྒྱལ་རབས་ལ་གནོད་སྐྱོན་དང་བཙན་འཛུལ་མི་ཕོག་པའི་རྒྱུར་དམིགས་ནས། བོད་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་དང་བློ་ཆེན་དག་ལ་གོ་གནས་འདྲ་མིན་ གྱི་ཆ་ལོའམ་མཚན་མཐོང་སྤྱད་དེ་བོད་ནི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ ཡིན་པར་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོས་ངོས་འཛིན་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་ བྱེད་ཅི་ཐུབ་བྱས་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཕག་གྲུ་ལྷ་སྲིད་དང་གཙང་ བ་ལྷ་སྲིད་གཉིས་རིམ་པར་བརྒྱུད་དེ་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་ལྟ་བའི་ སྐབས་སུ་བོད་དང་སོག་པོའི་མཛའ་འབྲེལ་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱ་ནག་མང་ རྒྱལ་རབས་ལས་ཤུགས་ཆེར་སོང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༡༥༧༩ ལོ་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་ རྒྱ་མཚོ་མཆོག་སོག་པོ་ཨ་ཐལ་གསེར་ཀྱི་རྒྱལ་པོས་སོག་ཡུལ་དུ་སྤྱན་ ཏངས་ནས "ཏཱ་ལའི་བླ་མའམ་རྒྱ་མཚོ་བླ་མ" ཞེས་པའི་བསྟོད་པའི་ མཚན་སྙན་ཕུལ་པས། རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱང་ལ "ཏཱ་ལའི" ཞེས་པའི་མཚན་གནས་དེ་མཚམས་འདི་ནས་བཟུང་ཐོག་ཨ་ཀོ། སོག་པོའི་རྒྱལ་ཕྱན་ཆམས་དང་དགེ་ལུགས་གྲུབ་མཐའི་བར་ལ་ མཆོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་བ་གཏིང་ཟབ་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུའི་རྩང་གཞི་ཚུགས་པ་

དང་། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༦ ལོར་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་གོ་ཕྲེ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་རོགས་འདེགས་འོག་གཙང་བ་སྟེ་སྲིད་ཀྱི་སྲིད་དབང་མཇུག་སྒྲིལ་བར་བྱས་ཏེ་གནམ་བསྐོས་དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་གི་སྲིད་དབང་དངོས་སུ་བཙུགས། འདི་ནི་བོད་སོག་གཉིས་ཀྱི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའམ་མནའ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་བསྐྱར་དུ་དར་ཏེ་ཕན་ཚུན་རོགས་འདེགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཤུགས་ཆེར་འགྲོ་བའི་འགོ་ཚམས་པ་ཞིག་ཡིན་པས། འཛོར་ཞིན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ནག་མང་སྲིད་གཞུང་དང་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཆད་པར་མ་ཟད། ཕྱིས་ཀྱི་མན་ཏུ་སྲིད་གཞུང་ལའང་བོད་སོག་མནའ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་ཤུགས་ཆེས་ཆེར་ངོམ་ཡོད། །

བོད་དང་ཆིན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་
འབྲེལ་བ།

ཕྱི་ལོ ༡༧༩༩ ལོར་ལི་ཙེ་ཏང་གི་དམག་དཔུང་ལེ་ཅིང་དུ་འཇོར་བས། མང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གོང་མ་ཁྲུང་ཀན་ཏི་ཐོས་མ་ཐར་བར་ཅིན་ཧན་རི་བོའི་སྟེང་དུ་རང་སྲོག་དོར། དེ་ལྟར་རྒྱ་ནག་མང་རྒྱལ་རབས་མགོ་སྟེང་སྲོག་ཇེས་བྱང་ཕྱོགས་ནས་མན་ཏུ་རིགས་ཀྱིས་དབང་བསྐྱུར་བྱས་པར "ཆིན་རྒྱལ་རབས་ས་མ་ཆིན་ཁྲོ" ཟེར་ཞིང། དེ་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༧༩༩ ནས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་ཕྱི་ལོ ༡༩༡༡ གི་རྒྱ་ནག་ལྷུགས་ཕག་ལོའི་ཡོན་ཏན་ཁྱེ་ལེའི་གས་བ་ཇེ་སྐབས་ཕམ་ཉེས་བྱུང་དེ་ཕྱི་ལོ ༡༩༡༣ ལོ་ཡོངས་སུ་མཏུག་བསྡུས་པ་ཞིག་ཡིན་པས། ལོ་ངོ་ཉིས་བརྒྱ་རེ་བརྒྱད་ཀྱི་རིང་ལ་རྒྱ་ནག་མི་རིགས་ལ་དབང་བསྐྱུར་བྱེད་ཐོང་བའི་མན་ཏུ་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་དང། རྒྱ་ནག་མི་རིགས་ནི་སྐབས་དེའི་སྒོད་དབང་ཐད་ལ་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་མེད་པའི་ཆ་ཤས་ཙམ་དུ་གནས་པ་མ་ཟད། མི་རིགས་འདི་གཉིས་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་ངོ་བོའང་ཐ་དད་དུ་དབྱེ་ཡོད་པ་ནི་སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་མི་རིགས་དང་མན་ཏི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་གཉེན་

ཐུགས་བཏེད་མི་ཆོག་པའི་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཡོད་པ་འདི་གཅིག་ཡུས་ཀྱང་གསལ་བོར་མཚོན་ཐུབ།

བོད་ནི་དེ་བས་ཀྱང་ཐ་དད་ཡིན། མན་ཏུ་དང་རྒྱ་ནག་གང་ལ་བལྟས་ནས་བཤད་ནའང་རིགས་རུས་ཆོ་འཐང་ཐ་དད་དང་། ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འདྲིས་ཐ་དད། ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་ཐ་དད། ཐྲི་ཚོགས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ཐ་དད། མདོར་ན་བོད་ལ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཐ་དད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་དང་། ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས། དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས། ཉེན་རྩོག་པ་དང་རྒྱལ་སྤྱང་དམག་མི་སོགས་རྒྱ་ནག་དང་ཐ་དད་དུ་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་རྒྱ་ཁྱེས་རྒྱལ་ཁབ་ཐ་དད་དང་རྒྱལ་ཁོངས་ཀྱི་དབྱེ་མཚམས་གསལ་ཞིང་། བོད་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་དགོས་ངོས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་ཆ་ཚང་ཡོངས་སུ་ཚང་ཡོད། དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ནས་ཆོང་ལས་གཉེར་དུས་བོད་དཏུལ་བཀོལ་པ། ཕྱོད་ཚད་སོགས་བྱེ་དང་སྦང་། ཁལ། ངོ་བོས་འཇལ་བ། རིང་ཐུང་སོགས་མཐོ་དང་། ཁྲི། འདོམ། རྒྱང་ལྷག དཔག་ཚད་སོགས་ཀྱིས་གཞལ་བ། མདོར་ན་ཡིག་ཟམ་དང་ཕྱི་འབྲེལ་སོགས་སྲིད་འབྱོར་རིག་གསུམ་ཀྱི་ཐུགས་གང་ནས་བལྟས་ཀྱང་མི་རིགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཐ་དད་ཡིན་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་ཁོངས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བདག་དབང་ཐ་དད་ཡིན་པ་ནི། རྒྱལ་

ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་བོད་དང་ཆིང་སྲིད་གཞུང་གཤིས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་འཛིན་སྐྱང་བར། ལྷག་པར་དུ་སྐབས་དེར་བོད་ཀྱིས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་བར་གནའ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་སྒྲིལ་བ་དང་གྲོས་མཐུན་ཆིངས་ཡིག་ཀྱང་མང་པོ་ཞིག་བཞག་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱིས་གསལ་བོར་མཚོན་ཐུབ།

དེ་ལ "ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་ཏུས་ལྟར་ནོང་མ་ཐའི་ཙུང་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་ཐུན་ཀྱི་དང་ཁང་ཞི་རྒྱལ་རབས་གཤིས་བརྒྱུད་པའི་ལོ་བརྒྱད་ཙུ་ལྷག་ཅམ་གྱི་དུས་རིམ་དང་པོ་རེད" ཅེས་པ་དང། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ལ "བོད་ཀྱི་གོང་རིམ་ལ་འཛམ་བྱིད་བྱེད་ཐབས་བཟུང་སྟེ་ཞྭ་སེར་བསྟན་པར་བསྟུགས་བཙོད་གང་ཐུབ་དང། ཏ་ལའི་བླ་མ་དང་པཾ་ཆེན་བླ་མ་གཤིས་ལ་བླ་ན་མེད་པའི་མཚན་གནས་སྒྲུབ་ཐོག་རྒྱུ་ནོར་ཀྱིས་བྱིད་ཐབས་བྱས་ཤིང། སོག་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཏ་ལའི་བླ་མ་དང་ཞྭ་སེར་བསྟན་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་ཏ་ལའི་བླ་མ་དང་ཞྭ་སེར་བསྟན་པ་བརྒྱུད་དེ་སོག་ཡུལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད"ཅེས་དང། གཞན་ཡང "བོད་ནང་ལུལ་དུ་འཐབ་རྩོད་ཁ་ཅང་དྲག་པོ་བྱས་ནས་དྲག་པོའི་གདོང་གཏུག་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་ཡོང་གིན་ཡོད་པ་མཐོང་ནས་བོད་ཀྱི་གོང་རིམ་སྟོན་པས་ཤུགས་ཁ་

ཐོར་དང་ཉམས་དམས་སུ་གཏོང་ཐབས་བསམ་གྱིན་ཡོད་པ་རེད”། ཟེར་བའི་ཚིག་དག་ལ་དཔྱད་ནའང། འདིའི་སྐབས་སུ་མན་ཏུ་སྲིད་གཞུང་གིས་སོག་ཡོའི་གནོན་ཤུགས་ཆེང་སྲིད་གཞུང་ལ་མི་ཕོག་པར་ཞེ་འཛགས་སུ་འགྲོ་བའི་ཐབས་ལམ་དུ་སོག་ཡོ་དང་ཆོས་སྒྲིན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཟབ་པའི་ཏུ་ལའི་བློ་མར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཙུགས་པ་ནི། སྟོན་ནས་རང་བཙན་རང་བདག་གི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་པའི་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གཞི་ནས་བདག་འཛིན་བྱེད་རྒྱའི་བསམ་ཚུལ་ཙམ་བཙངས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གོང་སྨོས་བཞིན། ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་བོད་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་ཏུས་གོང་མ་ཐེའི་ཚུང་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་ཧྲན་ཀྱི་དང་ཁང་ཞི་གཞིས་ཀྱི་རིང་ནི་བོད་ལ་རྒྱས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱའི་དུས་རིམ་དང་པོར་བཞག་ཡོད་པ་དང་། སྐབས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ནང་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཆུང་དུ་གཏོང་རྒྱའི་འདོད་ཚུལ་ཙམ་ལས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་དེ་ཆེན་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་བདག་འཛིན་བྱས་མེད་པ་གསལ་བོར་བསྟན་ཡོད་པས། ཕན་ཚུན་གོ་གནས་འདྲ་མཉམ་གྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་ཆོས་དང་སྒྲིན་བདག་གི་འབྲེལ་བ་ཙམ་ལ་བརྟེན་ཏེ་མི་མངོན་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབྱེན་སྒྲོར་གཙོ་བོ་དེ་སོག་ཡོ་ལ་གཏད་ཡོད་པ་ལས་བོད་ལ་དབང་སྒྲུར་དང་ཡང་ན་ཁོ་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པའི་

གནས་ལུགས་ཅི་ཡང་ར་སྒྲོད་བྱེད་མི་ཐུབ། བོད་ལ་བཙན་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་གོར་ཁ་འགོག་པར་ཆེན་གོང་མས་དཔྱང་ཟོགས་བཏང་བ་སོགས་ཡང་ཕན་ཚུན་གཅིག་ལ་གཅིག་ཕན་གྱི་ཟོགས་རམ་ཙམ་ལས་བོད་ནི་ཆེན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་གམ་ཡང་ན་རྒྱལ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་བདེན་ཁ་དང་ལྡན་ཐུབ་ཀྱི་གནས་ལུགས་གང་ཡང་སྟོན་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག

དཔེར་ན། ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གོང་མ་ཆིང་ཐའི་ཙུང་གིས་ཆིང་སྲིད་གཞུང་དང་དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་སྲིད་གཞུང་གཤིས་དབར་ཞི་འགྲིག་མཛའ་མཐུན་ཡོང་བའི་རེ་བ་ལྟར། དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་དགུ་བརྒྱས་པའི་རྗེས་ལོ་དང་མང་རྒྱལ་རབས་མཇུག་སྨྲལ་པའི་སྟོན་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ ༡༩༩༣ ལོར་དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་གི་སྲིད་འཛིན་ཏུ་ལའི་ཐླ་མའི་རྒྱུ་ཚབ་ས་ཆེན་ཆོས་རྗེ་ཉིན་དཀྱང་དུ་འཕྱོར་དུས། ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གོང་མ་ཆིང་ཐའི་ཙུང་གིས་ལྷང་རྣམས་དང། བའི་ལའི། ཐོན་ཆེན་བཅས་ཁྱེད་ནས་ཏོའི་ཡོན་མིན་སྒོ་མོ་ནས་ཐོན་ཏེ་བསུ་བར་ཕེབས་ཤིང། རང་གི་རྗེས་འཐབ་པ་ཆུམས་དང་མཉམ་དུ་རྒྱུ་ཚབ་ས་ཆེན་ཆོས་རྗེལ “ཕྱག་དགུ་ཕྲུགས” དང་བཅས་ཏེམཆོད་པ་ཕུལ་རྗེས། “ཏུ་ལའི་ཐླ་མའི་འཕྲིན་ཡིག་ཀུས་བཀྲ་ཆེན་པོའི་སྒོ་ནས་ཐླངས་ཡོད” ཅེས་པ་སྐབས་དེ་དུས་ཀྱི་བོད་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚགས་དག་ན་གསལ་རྗེན་དུ་བཀོད་ཡོད་པ་འདིའི་ཐོག་ནས་བལྟས་ནའང།

ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་བོད་ནི་ཁོ་ཚོའི་ཆེས་བླ་ན་མཐོ་བའི་མཚོན་དཔྱང་དམ་པ་ཞིག་དང་སྲིད་ཕྱོགས་ཀྱི་སྒྲབས་རེ་ས་ཉག་གཅིག་ཏུ་རྩོས་ཡོད་པ་ལས་བོད་ནི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྲིད་འོག་གི་མངའ་སྡེ་ཞིག་ཡིན་ཟེར་བ་ནི་མཚོ་ཆག་གི་ལབ་རྩོལ་ཉིད་དུ་ཟད།

རྒྱ་ནག་རྒྱལ་རབས་ཙམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་གྱི་སྲིད་དོན་ལོ་རྒྱུས་གང་ཞིག་གི་ནང་ནའང་རྒྱལ་པོས་བློན་གྱི་འཕྲིན་ཡིག་ཙམ་ལ་ཕྱག་འདུལ་བྱེད་དགོས་པའི་ཁྱིམས་ཤིག་བྱང་སྒོང་བ་ནི་མི་སྲིད་པ་ཞིག་རེད། དེ་བས་བོད་དང་ཆིང་རྒྱལ་རབས་གཉིས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ཡོད་པ་མ་ཟད་བོད་ལ་འབྲེལ་ལམ་ཙམ་འཛུགས་པ་ཡང་ལས་སྟོ་བོ་ཞིག་མེད་པ་མངོན་པར་མཚོན་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ་ཕྱི་ལོ ༡༩༠༠ ལོ་ནས་སྔ་ཕྱིར་ཐེངས་གཉིས་ལ་ཆིང་སྲིད་གཞུང་དང་འབྲེལ་མེད་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཡུ་རུ་ས་ལ་བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ཚོགས་པ་ཞིག་སོང་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ ༡༩༠༡ ལོའི ༦ ཚེས་༢༥ ནས་བླ ༷ ཚེས་༤ བར་ཀྱི་ཡུ་རུ་ས་ཁའི་དུས་དེབ། <<ར་ཤིས་ཡ >> <<མེ་ས་ཌ་ར>> <<ཚོ་ཕི་ས་འལ>> ཟེར་བའི་ནང་ཆེད་བསྒྲགས་བྱས་དོན་དུ། “ཕྱི་བླ ༦ ཚེས ༢༣ ཀྱི་རེས་གཟའ་སྒེན་པའི་ཞེན་བརྟེད་ཆགས་ལྟན་པའི་ཕོ་ཐར་ཁོ་བ་ཏུ་ཏུ་ལའི་བླ་མའི་ཆེས་མཐོའི་དོན་གཅོད་པ་མཁན་པོ་ཙུ་ཏོ་རྟེ·

དབྱིབས་དང་། མཐོན་གཤེར་མཁན་པོ་ཐོ་བཟང་དགོན་མཚོག་
གཤེས་ལ་མངའ་བདག་གོང་མ་ཆེན་པོས་སྟེ་ལེན་གནང་བ་དང་།

“དེ་ཤེད་བོད་ཀྱི་དོན་གཙོད་ཆུམས་གོང་མ་ཆེན་པོའི་བཙུན་མོ་
མར་ཡ་ཕོའོ་ཏོ་རོབན (**Maria feodorovna**)ནས་ཀྱང་སྟེ་ལེན་
གནང་འདུག” ཅེས་དང་། ཡང“ཆེད་བསྐོས་ཕོ་ཤ་ཡུ་རུ་སུ་
ནས་ཕྱིར་ལྷ་སར་ཡོང་ཁར་དངོས་ཐོག་ཁྱེར་ཡོད་པར་མ་ཟད།
ཡུ་རུ་སུའི་མཚོན་ཆ་དང་མེ་ཤུས་ཁྱེར་ཡོད”ཅེས་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་
ནས་སྐབས་དེའི་ཡུ་རུ་སུ་དང་བོད་ཀཤེས་བར་འབྲེལ་གཏུག་བྱས་པ
དེ་སྒྲིད་ཕྱོགས་ས་མ་རྒྱལ་འབྲེལ་ཐབས་ཏུས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ངོ་བོ
མཚོན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་ཚོས་ཕྱོགས་ཁོ་ནའི་འབྲེལ་བ་ཙམ་མིན
པ་གསལ་བོར་མཚོན།

གནད་དོན་འདི་དག་གི་ཐད་ལ་སྐབས་དེའི་དབྱིན་བོད་བར
གྱི་ཚོང་འབྲེལ་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་དཀའ་ཆེག་སྐོར་ཞིག་གི
དབང་གིས་དབྱིན་ཕྱོགས་ནས་དོག་པ་ཙམ་སྐྱེས་ཡོད་པ་ལས་ཆིང
སྒྲིད་གཞུང་གིས་འགོག་རྒྱན་གང་ཡང་ཐེབས་མེད། ལྷག་པར་དུ
བོད་ཀྱིས་རང་ཐག་རང་གཙོད་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཕྱི་ལོ ༡༧༦༩ ནས ༡༧㇇༩
ཡི་བར་ལམ་དུ་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་ལའང་ཆེངས་ཡིག
ཁ་ཤས་ཤིག་བཞག་ཡོད། དེ་དག་གི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་ནི “ཀ་ཐ

མན་གྱུ་ནས་ལྷ་ས་རྒྱུ་ཚབ་དོན་གཅོད་འཇོག་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་
དང་། དེ་བཞིན་བལ་པོའི་ཚོང་བ་ཚོས་ཚོང་ར་འཛུགས་ཆོག་རྒྱ།
ཀ་ཐ་མན་གྱར་གོད་ཀྱི་ཆེད་ཧམ་ཀ་དཔར་འདེབས་ཁྱད་རྒྱའི་ཐོབ་
ཐང་གཏན་འབེབ་བཟོས་པ། གཞན་གོད་དང་རྒྱ་གར་དབར་གྱི་
ཚོང་འབྲེལ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཚོང་ལམ་ཀ་ཐ་མན་གྱ་བརྒྱད་རྒྱ་ཁྱད་
པ་ལས་འཐས་ལྷོངས་དང་། འབྱུག ཡང་ན་མོན་རྟ་དབང་
བརྒྱད་ཀྱོང་རྒྱ་མེད་པའི་འཁན་ལེན་ཡང་ཁྱས་ཡོད” ཅེས་པ་དང་
ཡང་ཕྱི་ལོ ༡༧༦༩ ལོར “ཏྲི་མོ་ས্কང་དུ་ཞི་མཐུན་གྱི་ཆིངས་ཡིག
བཞག་ས্ট་ལ་དཀས་དང་གོད་བར་ས་མཚམས་ཀཏན་འབེབས་དང་
འབྲེལ་ཞན་ཚུན་ཚོང་འབྲེལ་གྱི་སྲོལ་རྒྱུན་བཙུགས་པ། ལྷ་ས་
འཐས་ལྷོངས་དང་། རྒྱ་གར། བལ་གོ་བཅས་ཀྱི་གཞུང་ཚབ
ཀྱང་བསྡུ་ལེན་མཛད” ཡོད་པས་ཕྱི་ལོ ༡༧༦༩ ནང་གསར་དུ
བཙུགས་པའི་གོད་སྟོད “ཨམ་བན” ནི་གོང་གསལ་རྒྱལ་ཁབ་འདི
དག་གི་གཞུང་ཚབ་གོད་དུ་བཙུགས་ནས་ལོ་ངོ ९९ ཡི་རྗེས་སུ་བྱུང
བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། གོད་དུ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་རྒྱ་ཚབ་དོན་གཅོད
འཇུགས་ཆོག་པའི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་དང་། ལམ་ལུགས་ནི
དམིགས་བསལ་ཆེང་རྒྱལ་རབས་དང་བསྡུར་ནའང་ལོ་ངོ་བཞི་བཙུ
ལྷག་གི་རིང་ནས་ཚུགས་ཟིན་པ་དང་། ཕྱིར “ཨམ་བན” ཞེས་པ

འདི་ཡང་དབྱིན་སྐད་དུ (**Embassy**) ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་གཞུང་ཚབ་ཁང་གི་མིང་དོན་སྟོན་པའི་དབྱིན་སྐད་དེ་སྒྲ་བསྒྱུར་བྱས་འདུག་པ་ཞེག་ཡིན་ལ་བོད་སྐད་དུའང་དེ་རང་ཟུར་ཆགས་པ་ཞེག་རེད། དེ་བས "ཨམ་བན" ནི་བོད་ཀྱི་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་དང་འབྲེལ་བར་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་གཞུང་ཚབ་དོན་གཙོད་ཁོ་ན་ཞེག་ཡིན་པ་ཤེས་ཐུབ། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་གར་དང་། བལ་བོ། འབྲུག་ འབྲས་ལྡེངས། ད་ཏྷི ན་རྡེ་དང་། ཕུ་ཏ་ས། མན་རི་བཅས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དག་གི་བར་ལ་ཕན་ཚུན་ཆེངས་ཡིག་དང་། ཕྱི་འབྲེལ། ཡང་ན་གཞུང་ཚབ་དོན་གཙོད་སོགས་བཙུགས་ཡོད་པའི་གནས་ལུགས་འདིའི་ཐོག་གནས་བོད་ཀྱི་སྲིད་ཕྱོགས་ཡིན་ནའང་འདྲ། ཆོས་ཕྱོགས་ཡིན་ནའང་འདྲ། གང་ལྟར་བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ཐོབ་ཐང་ནི་བོད་རང་གིས་འཛིན་སྐྱོང་དང་བདག་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་མཚོན་ཐུབ་པས་བོད་འདི་ཁེད་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པ་ར་སྟོད་གསལ་བོ་བྱས་ཡོད།

ཆེང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་དུས་བབ་འགྱུར་ལྟོག་དང་བསྟུན་ནས"འཚམ་ཏི་ལྟར་འཁྲབ་ན་ཇ་དེ་ལྟར་རྒྱང"ཞེས་པའི་བོད་ཀྱི་ཁ་དཔེ་ལྟར་བོད་སྟོད་ཨམ་བན་གྱི་དབང་ཆ་སྐབས་རེ་མཐོ་ལ་

སྐབས་རེ་དམའ་བའི་སྣང་ཚུལ་དེ་རིགས་ནི་གོ་སྐབས་དང་བསྟུན་
ནས་བོད་འདི་ཕྱུར་མིད་དུ་གཏོང་རྩིས་ཡོད་པའི་ཆམ་པ་ཅམ་རེད།
དཔེར་ན། "བོད་ཀྱི་གོང་རིམ་ལ་འཛམ་བྷིད་ཅིད་བཅས་བཟུང་
སྟེ་ཞྭ་ཕེར་བསྟན་པར་བསྡུགས་རྗོད་གང་ཐུབ་དང་། ཏ་ལའི་
བླ་མ་དང་པཎ་ཆེན་བླ་མ་གཉིས་ལ་བླ་ན་མེད་པའི་མཚན་གནས་
སྒང་ཐོག་རྒྱུ་ནོར་གྱིས་བྱིད་ཐབས་བྱས་ཤིང་། སོག་ཡུལ་དུ་ཡོད་
པའི་ཏ་ལའི་བླ་མ་དང་ཞྭ་ཕེར་བསྟན་པའི་ཤུགས་རྒྱན་ལ་བརྟེན་ནས་
ཏ་ལའི་བླ་མ་དང་ཞྭ་ཕེར་བསྟན་པ་བརྒྱུད་དེ་སོག་ཡུལ་དབང་སྒྱུར
བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད" ཅེས་དང་། གཞན་ཡང "བོད་ལྷོར་ས
ནང་ལྷུལ་དུ་འཐབ་རྩོད་ཅང་ཏུ་ཆེ་བྱས་ནས་ཏྲ་པོའི་གདོང
གཏུ་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་ཡོང་གི་ཡོད་པ་མཐོང་ནས་བོད་ལྷོར་ཀྱི
གོང་རིམ་སྟོབས་ཤུགས་ཁ་འཐོར་དང་ཉམས་དམས་སུ་གཏོང་ཐབས
བསམ་གྱི་ཡོད་པ་རེད" ཅེས་པ་དང་ཡང་ཕྱི་ལོ ༡༩༠༩ ལོར་མན
རྗེའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ལྷུངས་ཀྱིས "ཨམ་བན" ཏར་འཕྲིན་བཏང་བའི
ནང་བོད་ནི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལྷོས་བཅས་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ལ།
"བོད་དང་ཐད་ཀར་དབྱིན་རྗེས་ཆིངས་འཛོག་བྱེད་དུ་འཇུག་རྒྱུ
མེད། གང་ལགས་ཞེས་ན་དེ་འདྲའི་ལམ་ནས་ཆིང་སྲིད་གཞུང
གི་མིང་ཅམ་གྱི་དབང་སྒྱུར་དེ་ཙ་བཆག་འགྲོ་རྒྱུ་དང་། ཆིང་སྲིད

གཞུང་གི་མིང་ཙམ་གྱི་དབང་སྒྱུར་དེ་མེད་པར་ཐུར་པའི་རྟེས་སུ་བོད་
མི་ཚོར་ཞེན་བཙ་བཏང་ཡང་ཕན་ནུས་མེད་པར་འགྱུར་རྒྱུ་རེད”
ཟེར་བ་ལྟ་བུས་མཚོན་པའི་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ཐད་ལ་དམིགས་
ཡུལ་ཡོད་པའི་སྐོ་ནས་ཐབས་བཅོས་འདྲ་མིན་ཞིག་འཐེན་ཐོུང་ཡོད་
མོད། མདོར་བསྡུས་ནི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་འགོ་ཚུགས་ནས་ལོ ༡༩༦
ཀྱི་རིང་ལ་བོད་ཆིང་གཞིས་བར་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཙམ་ལས་
གཞིས་ཀའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་རང་ས་ར་གནས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༡༧༥༦ བོའི་གོར་འགོག་དམག་རོགས་ནས་བཟུང་
ཕྱི་ལོ ༡༦༥༦ ཏེ་ཁལ་ཐའི་དམག་འཁྲུག་བར་གྱི་ལོ་ངོ ༦༠ དུས་
ཡུན་ནི་བོད་སྲོད “ཨམ་བན” གྱིས་ཁོ་ཚོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བཏང་
བའི་གོར་འགོག་དཔུང་རོགས་ཀྱི་དམག་ཕྲུགས་ལ་བཏེན་ནས་བོད་
ཀྱི་སྲིད་ཐོག་ལ་དབང་ཆ་ཆེ་ཙམ་བཟུང་ཡོད། ཡིན་ནའང“ཨམ་
བན” གྱིས་བོད་ནང་ཟིང་ཆས་ཐོང་བ་དང་བོད་ཀྱི་ཆོས་མཐའི་དཔོན་
རིགས་ཁྲོག་གསོད་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་དབང་གིས་བོད་མི་ཚོས་ཁོ་ཚོར་
བཅངས་པའི་ཡིད་ཆེས་དང་བརྩི་མཐོང་མེད་པར་ཐུར་ནས “ཨམ་
བན” དམར་གསོད་དང་མཐའ་ཐྲོད་བཏང་བ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་
རིམ་བཞིན་བྱུང་སྟེ་ཕྱི་ལོ ༡༦༥༦ ནས་ཕྱི་ལོ ༡༩༧༧ བར་གྱི་ལོ་ངོ
༥༩ ཡི་རིང “ཨམ་བན” གྱི་ནུས་ཤུགས་ཡོངས་སུ་ཉམས་ཡོད་པ་

སོགས་ལ་གཞི་གས་ནི་དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་དང་བསྟུན་ནས་བོད་ནང་ལྷུལ་ལ་རྟོག་ཟིང་སྟོང་བ་ཅམ་ལས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་བཟུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཅི་ཡང་གསལ་མི་འདུག ཡིན་ནའང་གོང་གསལ་གནས་ཚུལ་འདི་རིགས་ནི་དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནི་ཁོ་ཚོའི་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་ཤས་སུ་འགོད་པའི་དཔང་པོ་རྡ་བཙི་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༡༩༧༧ གི་རྒྱ་ནག "ལྷག་ཕག་ལོའི་གསར་བརྗེ" སྐབས་དང་བསྟུན་ནས་མན་ཏུ་ཆམས་བོད་ནས་མཐའ་ཐྲོད་བཏང་ཡོད་ལ <<བོད་ལྷོངས་ཀྱི་ལོ་ངོ་བྱ་ཐུའི་རིང་གི་དོན་ཆེན་ཐོ་བཀོད>> ནང་འཁོད་པའི་སྐབས་དེ་དུས་ཀྱི་བཀའ་ཤག་གིས་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་བཀའ་རྒྱའི་ནང་དུའང "རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཀྱིས་མན་ཏུ་གོང་མ་ཁྲི་ནས་ཕབ་སྟེ་རྒྱལ་ཁབ་གསར་པ་བཙུགས་པ་རེད། ད་ནས་བཟུང་རྒྱ་མིས་བོད་དུ་བསྒྲལ་འོང་བའི་གཞུང་ཡིག་དང་བཀའ་རྒྱ་གང་ཞིག་ལའང་བརྟེ་སྲུང་དང་ལག་ལེན་བྱས་མི་ཆོག གོས་སྟོན་པོ་ཀྱོན་མཁན་ཚང་མ་རྒྱལ་ཁབ་གསར་བའི་བཏང་བའི་དཔོན་པོ་ཡིན་པས་ཁྱོད་ཆོས་དེ་དག་ལ་ཉུ་ལག་གཏོང་དགོས་པ་ལས་མཁོ་ཆས་སྒྲུབ་མི་ཆོག ཀྱ་དམག་གིས་རང་རེ་བོད་པ་ནམས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མི་ཐུབ་པས་དེ་ཚོས་རང་གི་གོ་གནས་སྒ་བརྟན་དུ་གཏོང་

ཐབས་གང་ཞིག་འཛིན་སྐོར་རང་རེ་བོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསམ་བློ་
གཟབ་ནན་གཏོང་རྒྱུའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། ད་ལྟ་བོད་ཀྱི་ས་
གནས་སོ་སོའི་དམག་དཔོན་ཚང་མ་གཅིག་ཏུ་བསྡུས་ནས་ཁྲག་འཐུང་
མནའ་སྐྱེལ་ཀྱིས་ཏྲས་གཞི་མཁན་བགོས་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་མིའི་དཔོན་དམག་བོད་ལ་ཡོང་དོན་ནི་རང་རེའི་སྲིད་
དབང་འཕྲོག་ཆེད་དུ་རེད། རྒྱ་མིས་སྟར་བཞིན་པའི་དམ་བཅའི་
ཚིག་ལྟར་རང་ཅག་བོད་པ་ལ་ལྟ་སྐྱོང་བྱེད་མ་ཐུབ་པས་དེར་ཡིད་
ཆེས་བྱེད་མཁན་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་ཐུར་ཟིན་པ་རེད། དེ་ཚོས་
སྐར་ཡང་རང་སྣང་གང་ཤར་ཀྱིས་བཅན་འཕྲོག་བྱས་པ་དང་བདག་
དབང་ཟུས་མེད་དུ་བཏང་བར་བརྟེན་རང་ཅག་དཔོན་འབངས་གོང་
འོག་ཚང་མ་ཡུལ་ཕྱོགས་ག་ས་གར་ཐོས་ནས་འཁྱམས་དགོས་བྱུང་བ
རེད། བྱེད་སྟངས་དེ་གདུག་རྩུབ་ཆེ་བའི་ཡང་ཟེར་སོན་པ་རེད།
དེ་དག་གི་དམིགས་ཡུལ་གང་ཡིན་ཞིབ་ཏུ་བརྟག་ན་རང་ཅག་བོད
པས་དུས་ནམ་ཡང་ཉེ་མ་མཐོང་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་བཟོ་རྒྱ་ལས་གཞན
གང་ཡང་མ་རེད། གོང་སྨོས་གནས་ཚུལ་སུ་ཞིག་གིས་བཟོས་པ
རེད་དམ་ཟེར་ན། ཚང་མ་རྒྱ་མི་བོད་དུ་ཡོང་ནས་བཟོས་པ
ཤ་སྟག་རེད། བཀའ་རྒྱ་འདི་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་རྗེས་རང་རེ་དམག
དཔོན་དང་འགོ་པ་ཡིན་ཕྱིན་ཚང་མས་ཏེས་པར་དུ་འབད་འབྱུངས

ཆེད་དགོས།　　གལ་ཏེ་རང་གི་ས་ཆར་རྒྱ་མི་ཡོད་ན་གཅིག་ཀྱང་མ་ལུས་པ་ཕྱིར་སྟོད་གཏོང་དགོས་ཤིང་རང་གི་ས་ཆར་རྒྱ་མི་མེད་ན་འགོག་སྲུང་ནན་པོ་ཆེད་དགོས། གང་ལྟར་བོད་ས་ཡོངས་ལ་རྒྱ་མི་གཅིག་ཀྱང་སྡོད་དུ་མི་འཇུག་རྒྱུ་དེ་ཆུ་བ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཏུ་འཛིན་དགོས" ཞེས་པ་སོགས་ལ་གཞིགས་ན་མན་བོད་གཤིས་ཀྱི་ཚོད་ཧྲིག་དང་འགལ་བ་མཐའ་དག་མཇུག་སྒྲིལ་བར་བྱས་ཡོད་པར་མ་ཟད་སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་ཆུ་སྦྱོད་དེ་རིགས་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་བྱུང་བའི་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་འཐབ་ཚོད་རང་བཞིན་གྱི་འགལ་ཟླ་ཞིག་ཡིན་ལ།　　ཆིང་རྒྱལ་རབས་དང་རྒྱ་ནག་མི་ས་རང་རྒྱལ་ཁབ་གཤིས་ལའང་རྒྱལ་ཁབ་གསར་ཧྲིང་གི་དཆེ་བ་གང་ཡང་མེད་པར་རྒྱ་མི་ཡོད་དོ་ཚོག་བོད་ཡུལ་ནས་མཐའ་སྟོད་བཏང་བ་དང་། བོད་ལ་དེ་ལྟར་ཆེད་རྒྱུའི་དབང་ཚད་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་རྒྱ་གཤིས་རྒྱལ་ཁབ་གཤིས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པའི་གནས་ལུགས་ར་སྟོད་དང་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱི་བདེན་དབང་རྣལ་མ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།།

བོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་ འབྲེལ་བ།

ལོ་ངོ་ཉིས་བརྒྱ་རེ་བརྒྱད་ཀྱི་རིང་ལ་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་བསྒྱུར་ཕའི་མན་ཏུ་རིགས་ཀྱི་སྲིད་དབང་དེ "ལྷགས་ཕག་གསར་རྗེ"འམ་ཕྱི་ལོ ༡༩༩༩ ལོར་ཕམ་ཉིས་བྱུང་སྟེ་ཕྱི་ལོ ༡༩༧༦ ལོ་ཡོངས་སུ་མཏུག་བསྡུས་པ་ཞིག་ཡིན།

མན་ཏུ་རྒྱལ་རབས་དེ་ལྷར་ཕམ་རྗེས་བོད་ཀྱིས་ཀྱང་མན་ཏུའི་གཞུང་ཚབ་དོན་གཅོད "ཨམ་བན"གཅོ་བྱས་ཕའི་སྲིད་གཞུང་དེའི་རྗེས་འཛིན་བ་ཆ་ཚང་བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ནས་མཐའ་སྟོད་བཏང་བ་དང། ཨམ་བན་གྱི་རྗེས་འཛིན་བ་ཆོས་བོད་རིགས་བྱད་མེད་ཆོ་དང་ལྷན་དུ་གཉན་ཐྲིག་བྱས་ཡོད་མཁན་ལའང་བུ་ཐུག་ཕར་འགྲོ་ཚུར་འདུག་རང་དབང་དང། བྱད་མེད་ཕར་འགྲོ་ཚུར་འདུག་རང་དབང། རྒྱ་རིགས་མག་པ་ཆོ་ས་ས་ཞི་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་དགོས་པ་ལས་བོད་ས་ནས་གཅིག་ཀྱང་སྤོད་ཆོག་གི་མེད། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་དང་མན་ཏུ་ས་གས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མེད་པར "གོས་སྟོན་པོ་ཁྱོན་མཁན" ཞེས་

ཐམས་ཅད་རྒྱ་ནག་རིགས་སུ་བརྩེས་ཏེ་བོད་ས་ཡོངས་ནས་ཕྱིར་འཕྱད་གཏོང་དགོས་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཟོས་ཏེ་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་པ་འདིས། མན་ཏུ་དང་རྒྱ་ནག་གིས་ཁྱུང་གཞར་བ་གཉིས་ལ་ཁྱད་ཅི་ཡང་མེད་པར་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱས་ཀེས་མང་པོ་ཞིག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ཁོ་ཚོ་དགྱ་ཁོ་ནར་བརྩེས་པར། སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བཀག་འགོག་དང་བོད་ཕྱི་ནང་གི་དབྱེ་བ་སོགས་གང་ཡང་མེད་པར་བཀའ་རྒྱ་དེ་ལག་བསྟར་རྒྱུན་འཁྱོངས་བྱས་ཏེ་བོད་མི་ཡོད་དོ་ཅོག་གི་ས་ཁོངས་ལ་ཁྱབ་པར་བྱས་ཡོད།

དེ་དུས་རྒྱ་ནག་དང་དབྱིན་ཇི་ཡང་ནི་གཞན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བཀག་འགོག་དང་གཞོད་ཤུགས་ཅི་ཡང་སྤྲོད་མཁན་བྱུང་མེད། ཡིན་ནའང་རྒྱ་ནག་གིས་དེང་སྨོབས་སྤྲོག་བཞིན་པ་ནི་སྲུམ་ལའི་ཆེངས་ཡིག་ཡིན། ཁོ་ཚོས་དེ་ནི་དབྱིན་ཇི་བཙན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་ཀྱི་གཡོ་འགུ་ཏུ་ཚུལ་ནས་དེ་ལྟ་བུའི་ཆེངས་ཡིག་ཅིག་བཞག་ཡོད་ལ་རྒྱ་ནག་རང་ངོས་ནས་ཁས་ལེན་གཏན་ནས་མེད་ལུགས་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་བདག་དབང་བཟུང་པའི་སྲིད་རྩས་དང་ལམ་སྲོལ་ལ་བར་ཆད་དང་། ལྟག་པར་དུ་བོད་རྒྱ་གཞིས་ཁ་ཁར་གཏོང་རྒྱའི་སེམས་ངན་བཙངས་པ་ཞིག་ཡིན་པས། དེས་བོད་རྒྱ་གཞིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ཁྱི་འཇོལ་ལམ་ཐད་ལ་ནག་ཕིག

ཕབ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་གཏོགས།　　བོད་ལ་དེ་ལྟ་བུའི་འདོད་ཆོ་མེད་པའམ་བདག་དབང་མེད་པ་ཞིག་ཏུ་བཅོས་ཏེ་སྲུམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་དེ་ནི་བོད་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་རྒྱུག་མཚམས་ཤིག་ལ་ངས་འཛིན་གནང་གིན་ཡོད་པ་ནི་དམིགས་ཡུལ་ལྟན་ལ་ཟློག་གཡོ་ཅན་གྱི་སྐད་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས།　དོན་དངོས་དང་མི་མཐུན་ཏེ།　བོད་ཀྱིས་སྲུམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་མ་བཞག་གོང་གི་ལོ་ངོ་དུ་མའི་སྟོན་ནས་དཔྱིན་རྗེ་དང་རྒྱ་གར་ཕྱེ་བའི་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་དབར་ལ་ཆིངས་ཡིག་འཛོག་པ་དང་། ཕྱི་འབྲེལ་འཛུགས་པ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རབ་དང་རིམ་པ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་དེ་ཚོས་རྒྱ་ནག་ལ་གནོད་རྒྱན་མ་ཕེབས་པ་དང་། ཇེ་རབས་སུ་བྱུང་བའི་སྲུམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་དོགས་འཛིག་བྱུང་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་ནག་གིས་སྲུམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་གི་ཞེས་པ་ཁོ་ན་སྒྲོག་ཅི་ཐུབ་བྱེད་པའི་ངང་ཚུལ་དེ་ནི། དོན་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་སྲུམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་བོད་ཀྱི་ས་ཁོངས་ཕྱེད་ཙམ་རེག་པར་བྱས་ཡོད་པ་ཁྱབ་བསྒྲགས་དང་། རྣམ་པ་སྒ་བརྡུན་ཀྱི་ཐོག་ནས་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ཀྱི་ཟིན་ཐོར་འགོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་འདོན་ཅི་ཐུབ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

སྒྲོར་བཏང་ནས་ལའི་ཆིར་ཡིག་མ་བཞག་སྟོན་གྱི་རྒྱ ༼ ཡི་གོང་ནས་བོད་ཀྱིས་ཕྱུ་རྒ་ནུའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཀྱོགས་པའི་མོང་གོལ་རྒྱལ་ཁབ་ལའང་ཆིར་ཡིག་ཅིག་བཞག་ཡོད། དེའི་ནང་དུ།

“དང་པོ། བོད་ཀྱིས་མོང་གོལ་གྱི་རང་སྐྱོང་དབང་ཚ་ཁས་ལེན་བྱེད་རྒྱུ།

གཉིས། མོང་གོལ་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་རང་བཙན་ཡིན་པ་ཁས་ལེན་རྒྱུ།

གསུམ། མོང་གོལ་དང་བོད་གཉིས་ཀྱི་ཞུ་སེར་བསྟན་པ་དར་རྒྱས་ཡོང་ཆེད་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐབས་ཤིག་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུ།

བཞི། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་ནང་གང་དུའང་དཀའ་ཚེགས་ཆེ་བའི་གནས་སུ་ཀྱར་སྐབས་དུས་གཏན་དུ་ཕན་ཚུན་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་རྒྱུ།

ལྔ། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡུལ་སྐོར་ལ་འགྲོ་མཁན་རྣམས་སྡུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ།

དྲུག ཐོན་དངོས་དང་སྒོ་ཕྱུགས་སོགས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱིས་རང་མོས་སུ་ཉོ་ཚོང་ལས་ཤུངས་ཀྱིས་ཁས་བླངས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་གཏོགས་ནུས་པ་ཐོན་མི་ཐུབ”ཅེས་གསལ་བོར་འཁོད་ཡོད།

ཆིང་ས་ཡིག་འདིས་དབྱི་ཏི་ར་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་ཞེག་ལྷད་ཡོད། དེ་ནི་སྒྲབས་འདིའི་མོང་གོལ་ནི་ཕུ་རུ་སུ་དང་མཉམ་འབྲེལ་ལྟ་བུར་གནས་ཡོད་ལ། དེ་བཞིན་དུ་བོད་ནི་ཕུ་རུ་སུར་ཐེངས་ཁ་ཤས་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཐྱོང་མཁན་ཞིག་དང་སོག་པོ་དང་མནའ་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་ཟམ་མ་ཆད་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། ཕུ་རུ་སུའི་སྟོབས་ཤུགས་དེ་བོད་སོག་གཉིས་ལ་ཁྱབ་ཐུབ་པ་ཞིག་བྱུང་ན་དབྱི་ཏིའི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་ས་ཕྲུལ་ཁ་ཤས་ཤིག་ལ་འགྱུར་སྟོག་འབྱུང་ཞེན་དང། ལྟག་པར་དུ་བོད་ཀྱིས་ཨེ་ཤ་ཡའི་ས་ཕྲུལ་དུ་རྒྱ་རྒྱྱད་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཆེ་ཆེར་འཛིན་པའི་ཁྱེ་ཏུང(འཇར་པན)ལ་ཡང་ཕྱི་ལོ ༡༥༠༦ ལོ་ནས་བཟུང "ནང་པའི་མཐུན་ཕྱོགས"ཞེས་པའི་འབྲེལ་ལམ་བཙུགས་པ་དང། ཁེ་ཏུང་གི་དམག་དཔོན་གཏན་འདྲེན་གྱིས་བོད་དམག་ལ་དམག་སྟོང་སྟོད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱབ་རྟེན་ཇི་མཐུག་དང་དམག་ཤུགས་ཀྱི་ནུས་པ་རྗེ་མཐོར་སོང་ན་དབྱི་ཏིའི་རྒྱ་སྐྱེད་ལམ་ལུགས་ཀྱི་བཀག་རྩོ་རྒ་མཐོང་ནས། བོད་རྒྱ་གཞིས་དབར་གྱི་རྩོད་ཟྭོག་ཡང་བསྐར་གྲེང་སྟེ "བོད་ཕྱི་མ་དང་ནང་མ"གཞིས་སུ་བགོས་ན་བོད་རྒྱ་གཞིས་ཀྱི་དབར་ལ་རྩོད་ཟྭོག་བྱུང་སྟེ་རྒྱ་ནག་ལ་དགྱ་གཅིག་གི་མང་དུ་སོང་ནའང་ཁོ་བ་ཚོའི་མཐུན་རྐྱེན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་ཤིན་ཡོད་པ་དགེགས་འབེན་དུ་འཇོག་པའམ་རྒྱ་མཚན་དུ་བྱས་

ནས་ཆིངས་ཡིག་དེ་བཞག་པ་ཞིག་ལས། བོད་ཀྱི་འདོད་མོས་དང་མཐུན་པ་དང་། བོད་ལ་ཤ་ཚ་སྟེང་ཞེ་ཆེད་པ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་དོན་དངོས་ལ་ཟོ་འཛིག་བྱས་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་བདེན་ལུགས་ལ་ཁ་ཚོན་གཅོད་རྒྱུ་ཤེན་ཏུ་ནས་ཁག་པོ་ཞིག་རེད།

ཕྱིས་སུ་བོད་ཀྱིས་བོད་རང་གི་དམག་དཔུང་སྒྲིགས་འཛུགས་དང་། དེ་བཞིན་དབྱིན་རི་དང་རྒྱ་གར། ཨུ་བུ་སུ། ཀེ་ཏུང་སོགས་ཀྱི་དམག་དོན་ཁམས་ཆྱོང་བསྡུས་ནས་རང་སྡུང་གི་ནུས་པ་མཐོ་འདེགས་སྟོས། ཕྱི་ལོ ༡༩༦༩ ལོར་བོད་ཀྱི་དམག་སྒྱེ་ཁང་བཙུགས་པ་དང་། ཀ་ཁ་སུམ་ཅུའི་རིམ་པ་ལྟར་དམག་དཔུང་སྒྲིགས་འཛུགས་བྱས་པ། མཚོན་ཆ་དང་མདེའུ་ཁ་གསབ་བྱ་ཆེད་གྲ་བཞི་བུ་གོ་མཚོན་བཟོ་གྲ་བཙུགས་པ། བོད་ཀྱི་སློབ་ཕྲུག་སྐོར་ཞིག་ཕྱི་རྒྱལ་ཁག་ཏུ་གཏོང་གནང་གིས་ཚན་རིག་སློབ་གཞེར་བྱས་ཏེ་གཏེར་ཁ་སྟོག་འདོན་དང་། ཚུ་གློག་འདོན་པ། ད་དུང་ཡིག་ཟམ་དང་། ཞེན་སྡུང(ལུ་ལི་ཞི) གློག་འཕྲིན། དཏུལ་ཁང་། བོད་དཏུལ་ཀྱི་ཚད་གཞི་གཏན་འཁེལ་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་འཆར་གཞི་བཀོལ་ཏེ་རིམ་བཞིན་ལག་བསྟར་བྱས།

ཕྱི་ལོ ༡༩༦༩ ཡི་རྒྱ ༥ བ་ནས་མགོ་བརྩམས་ཏེ་བོད་ཕྱི་ནང་གི་ས་མཚམས་ལ་དབྱེ་བ་མེད་པར་རྒྱ་ནག་ལ་དམག་འཐབ་དགོ་པོ་

བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ཁའང་སྟུད་མར་བླངས་ཐོག་སིམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་སྐབས་ཀྱི་བོད་ཕྱི་མ་ལས་ཆེ་ཆེར་བཏལ་ཡོད། གནས་ལུགས་འདི་དག་གི་སྟེང་ནས་བོད་ལ་རང་ཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་དགོས་ངེས་ཆ་ཏྲེན་སྟོན་ནས་ཚང་ཡོད་པ་དང་བོད་ཕྱི་ནང་གི་དབྱེ་བ་བཀར་རྒྱུའི་འདོད་ཚུལ་མེད་པ་དེ་བས་ཀྱང་མངོན་དུ་བཏོད་པར་བྱས་ཡོད།

རྗེས་སུ་གོ་མེན་ཏང་གྲིད་གཞུང་གི་སྐབས་སུ་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ལ "མི་རིགས་ཆེན་པོ་ལྟ" ཞེས་པའི་བོད་ཡང་དེའི་གྲོས་སུ་བཏང་ནས་ཏམ་བཤད་ཅིག་བཀོད་ཡོད་མོད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་དང་ཆེས་ཉེ་བའི་མཐའ་མཚམས་གྲོང་སྟེ་ཁུང་ཤས་ཤིག་ལས་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱིས་མཚོན་པའི་བོད་སྒྲི་ཡོངས་ནི་ཁོ་ཚོས་རྒྱལ་ཁོངས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་གང་གི་ཁོངས་སུའང་གཏོགས་མེད། དཔེར་ན། སྐབས་དེའི་གོ་མེན་ཏང་གི་རྒྱལ་སྲུང་དམག་མི་ཁྲི་བརྒྱད་ཙུའི་ནང་ན་དམག་ཐོབ་དང་དམག་ཆོས་མཚུངས་ཤིང། དམག་ཁྲིམས་གཅིག་གིས་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པའི་བོད་དམག་གི་སྒྲིགས་འཛུགས་མེད་པ་དང། བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ལམ་ལུགས་དང། རྒྱལ་སྲུང་གི་ལས་འགན་བོད་རང་གིས་ཐག་གཅོད་བྱས་ཡོད་པ། འཛམ་གླིང་འཁྲུག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་སུའང་ཞི་བདེ་བར་གནས་སུ་འདུག་རྒྱུའི་འགན་དབང་བོད་རང་ཐོག་ནས་བླངས་ཡོད། དཀྱུང་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་གི་སྟོབ

གླ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་གང་གི་ནང་ནའང་བོད་ཀྱི་ཚབ་མཆོན་རང་བཞིན་གྱི་སྨོན་གླ་མེད་པ། གོ་མེན་ཏང་གི་མཐའ་མཚམས་དམག་དཔུང་གིས་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ས་གས་ཀྱིས་མཆོན་པའི་ཙ་ཆེ་ཤུལ་བཞག་རིག་དངོས་དང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུ་ནོར་ཆེ་ཕྱུང་གསུམ་རྒག་ཀུན་གྱི་ནམ་པའི་ཐོག་ནས་འཕྲོག་བཅོམ་བྱེད་པ་དང་མེ་བསྲེག་བཏང་བ་སོགས་ཐེངས་མང་བྱས་རྒྱུ། བོད་རྒྱ་གཞིས་བར་གྱི་མཐའ་མཚམས་ལྷུལ་མང་པོ་ཞིག་ན་ལོ་ལྔར་གཡུལ་འཁྲུག་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་པས། བོད་ཀྱི་ས་ལྷུལ་རེ་ཟུང་ནས་གོ་མེན་སྲིད་གཞུང་ལ་སྨོ་ཕྱུগས་དང་འབྲེ་རིགས་ཀྱི་ཉུ་ལག་སྨྲོད་དགོས་ཀྱང་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་ནི་ཕན་ཚུན་གཡུལ་འཁྲུག་གི་རྒྱལ་ཕམ་ལ་བརྟེན་ནས་སྨྲོད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་ལས་གཏན་འཇགས་རང་བཞིན་དང་། ཁྱིམས་སྲོལ་རང་བཞིན་གྱི་གཏན་ཕབ་ནུས་པ་གང་ཡང་ཐོན་ཐུབ་མེད།

རྒྱ་ནག་མི་ས་རང་རྒྱལ་ཁབ་བམ་གོ་མེན་ཏང་སྲིད་གཞུང་ལ་ས་སོའི་རྒྱལ་ཁོངས་དང་རྒྱལ་རྒས། རྒྱལ་དར། ཕྱི་འབྲེལ། དམག་དོན་སོགས་འཐུས་ཚང་ཡོད་པ་ལྟར་དུ་བོད་ལའང་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་དེ་དག་ཡོངས་སུ་ཚང་ཡོད། འདི་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བོད་རྒྱ་གཞིས་རྒྱལ་ཁབ་གཞིས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་དམར་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་འགོ་ཚུགས་པ་དང་བོད་ རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་མོ་ཤམས་རྒྱད་དུ་ ཐྱུར་བའི་བརྒྱུད་རིམ།

ཕྱི་ལོ ༡༩༩༥ ལོའི་བླ ༡༠ ཚེས ༡ ཉིན་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཚབ་བྱེད་པའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དང་བོས་སུ་ཚུགས་པའི་མཛད་སྒོ་གནམ་བདེ་སྒོ་མོ་ཆེ་ཐང་ཆེན་ནས་བསྡུས་ཏེ། མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་དག་ལ་ཧཱན་སྲོན་གསལ་བསྒྲགས་ཤིག་སྒྲོལ་ཡོད་མོད། དེ་ནི་ཀུ་ཞི་མི་རིགས་ཏེ་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་བ་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་སྒེར་ཚུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་པ་ལས། མི་རིགས་མང་པོའི་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་མི་ཐུབ། རྒྱ་མཚན་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་དུ་བཏགས་པའི "གྱང་ཀུ་མི་དམངས"ཞེས་པའི་ཡིག་འབྲི་འདི་གཉིས་ཀྱིས་ཁ་ཚོན་བཅད་ཡོད། སྤྱིར "གྱང་ཀུ" ཞེས་པ་ནི་ཀུ་ཞི་མི་རིགས་ཀྱི་ཚབ་མཚོན་ཡིན་ལ། "ཀུ་ཞ" ཟེར་བའི་མི་རིགས་འདི་ནི་རིག་བྱེད་རང་

བཞིན་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པའི་མིང་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཏ་ལམ་ཕྱི་ལོའི་སྟོན་གྱི་དུས་རབས ༡༡ གྱི་མཇུག་དང་། ཕྱི་ལོའི་སྟོན་གྱི་དུས་རབས ༡༢ པའི་བར་ལམ་ཞིག་ཏུ་དཔལ་ཆེན་ཆེ་དང་། ཧོ་ནན། ཧོ་པེ། ཆུན་ཏུང་སོགས་ཀྱི་ས་ལྷུལ་དུ་གནས་ཡོད་པ་དང་། ཆང་རྒྱལ་རབས་དང་། ཀྱོཌ་རྒྱལ་རབས། ཆིན་རྒྱལ་རབས་སོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་དེད་ནས་ཏན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སུ་སྒྲེབས། ཏན་རྒྱལ་རབས་སྐྲབས་སུ་སྒྲེབས་དུས "ཏཱ་ཞུ" ཞེས་པའི་མིང་བསྒྱུར་ནས "ཏན" དུ་བཏགས་པར་བཤད་ལ། ཏན་མི་རིགས་ནི་དེང་དུས་བོད་སྐད་དུ་རྒྱ་མི་རིགས་སུ་འབོད་པ་འདི་ཡིན་ནོ།།

དེ་བས "ཏཱ་ཞུ" དང "ཏན" ཟེར་བ་གཉིས་ནི་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་སུ་གྱུར་ཡོད་པས། དེང་སྐབས་ཀྱི "གྱང་ཏཱ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ" ཟེར་བ་འདི་འང "རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ" ཅེས་པའི་དོན་ལ་ལྟད་གང་ཡང་ཞུགས་ཡོད་པ་མ་རེད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས "གྱང་ཏཱ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ" ཟེར་བ་འདིས་བོད་རྒྱ་ཧོར་སོག་གཙོ་བྱས་པའི་མི་རིགས་མང་པོའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཟེར་བ་ཞིག་གི་གོ་དོན་སྟོན་མི་ཐུབ་པས་དེ་དག་གི་ཚབ་ནས་ཡང་ཕྱིད་ཐབས་བྱལ་བ་

ཞིག་རེད། གནས་སྟངས་འདི་དང་འདི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་གི་རྒྱབ་ལྟོངས་ནས་བོད་ནི་ཀྱང་གཅིག་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཐ་དད་ཡིན་པ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ལྟ་ཚུལ་དང། འཇིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ། ཡང་ན་མི་ཚེ་ལྟ་ཚུལ་གྱི་བདེན་མཐའི་ཐོག་ནས་ཀྱང་དངོས་ཡོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཐེར་འདོན་བྱས་ཡོད་པས "ཀྱང་གཅིག་མི་དམངས་སྒྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ" ཞེས་པ་འདི་རྒྱ་ནག་སྟེ་མི་རིགས་གཅིག་གི་ངོ་བོའི་ཐོག་གནས་ཡོད་པ་དམར་ཇེན་དུ་བཏོན་ཡོད།

གནས་བབས་འདི་འདྲ་ཞིག་གི་ལམ་ནས་བལྟས་ནས་བོད་ནི་སྐབས་དེར་དཀྱུང་རང་བཙན་རང་བདག་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཡན་གར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས "ཀྱང་གཅིག་མི་དམངས་སྒྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ" ཟེར་བ་དེའི་ཁོངས་གཏོགས་མེན་པ་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༩ ལའི་ཁོ་བ་ཚོའི་རྒྱལ་འཛིན་གས་མཛད་སྒོའི་སྐབས "བོད་མི་རིགས" ཟེར་བའི་འབངས་མི་ཞིག་མེད་པར་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་ནང་ལྷལ་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་དང་ལྷོངས། ལྷལ། ཐད་སྒྲོང་གྲོང་ཁྱེར་སོགས་ཀྱང་གཅིག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་དབང་གས་བའི་སྟངས་འཛིན་འོག་གནས་པའི་མངའ་ལྷལ་གང་ཞིག་གི་ཁོངས་སུའང་སྒྲིག་འཛུགས་རང་བཞིན་ཀྱིས་གསལ་སྟོན་དང་གཏན་འཁེལ་ཅི་ཡང་བྱས་མེད། དཔེར་ན། སྐབས་དེར་དེང་སྐབས་ཀྱི "བོད་རང་སྒྲོང་ལྷོངས" ཟེར་བ་འདི་མེད་ལ། དེ་

བཞིན་དུ “ཟླ་ལིང” ཟེར་བའི་ས་གནས་གྲོང་ཁྱེར་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ་བྱུག་སྟེ་ཁྱོན་སྟོམ་བོད་རིགས་ཀྱི་རྫོང་ཁག་སུམ་ཅུ་ལྷག་གིས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི“མཚོ་སྨོན་ཞིང་ཆེན”་ཟེར་བ་ཞིག་མེད་པར་མ་ཟད། དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གནོ་སྲུའུ་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་དཔའ་རིས་དང་ཐེན་ཀུའུ་གཞིས་ཐེ་བའི་རྫོང་ཁག་དགུ་ཅན་གྱི “གནོ་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ” ཟེར་བ་ཞིག་མེད་པ་དང་། སུ་ཁྱོན་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་བོད་རིགས་རྫོང་བཅུ་གསུམ་ཅན་གྱི “ཇ་བ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ” ཟེར་བ་དང་། བོད་རིགས་རྫོང་ཁག་བཅོ་བརྒྱད་ཅན་གྱི“དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ།” ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་དུ་བཅད་པའི་བོད་རིགས་རྫོང་ཁག་ལྷ་ཅན་གྱི “བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ” ཟེར་བ་སོགས་གང་ཡང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཡིན་ནའང་ཁོ་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་བ་དེ་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་བ་དང་སྲིད་དབང་གི་ཆམ་པ་ཅུང་སྒ་བརྟན་དུ་བཏང་རྗེས།

ད་བཟོད་ས་འི་གཞི་ཁྱོན་ཆེ་ལ་འཚོ་གནས་ཀྱི་མི་གངས་ཉུང་བ་དང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་གནས་བབས་ལེགས་ཤིང། འཛམ་གླིང་ནི་ཆེ་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པའི་རིན་ཆེན་གཏེར་དངོས་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་དང། རྟ་ནོར་ལུག་གསུམ་སོགས་ཀྱིས་གཙོས་གངས་ལས་

འདས་པའི་ཕྱུགས་རིགས་དང་། རི་རྒྱུས་སྦོག་ཆགས་ཆུམས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་བཟློམས་པའི་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་ལུང་ཚོགས་ལ་འགྲམ་ཚུ་ལྷིང་ནས། དྲག་ཚོས་དང་དམག་དཔུང་ཁུང་ཙམ་ཞིག་ལས་མེད་པའི་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དྲག་གནོན་བྱེད་རྒྱུའི་བསམ་ཚུལ་བཅངས་ཏེ། "བོད་དང་ཐེ་ཨན་བཅངས་གྲོལ་གཏོང་དགོས" ཞེས་པ་སྟེ་དོན་ངོ་བོའི་སྟེང་བཅོན་འཛུལ་བྱེད་རྒྱུའི་ཁྱབ་བསྟན་ཤིག་ཆུང་འཕྲིན་སོགས་བཆུད་ནས་འཛམ་གླིང་ལ་སྟོན་བར་ཐེངས་ཤིག་བཏང་སྟེ་གནས་ཚུལ་ཅི་འབྱུང་ལ་སོ་ཐུལ་བྱས་ཡོད།

ཡིན་ནའང་འཛམ་གླིང་དམག་འཁྲུག་གཞིས་པའི་རྗེས་ཀྱི་ཐལ་རྩལ་དང་སྒྲིན་ཕུང་གི་ཡོལ་བ་དང་དུང་ཡོངས་སུ་ཡལ་མེད་པའི་ཏོ་དྲག་གི་གནས་སྐབས་དེར། རྒྱལ་ཁབ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ནའང་ར་ང་ཞིད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁོངས་སྲུང་བ་ཙམ་ལས་གཞན་ཕན་ལྷག་བསམ་གྱི་བསམ་བློ་བཅངས་ཏེ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཞེན་སྒྲོལས་ཀྱི་ནུས་པ་སུ་ལའང་མེད་པས་ཁར། མི་གྲངས་དུང་ཕྱུར་བྱུག་ལྷག་ལ་ཞེ་བའི་རྒྱ་ནག་ལྷ་བུ་ཞིག་ལ་འགྲན་བཟོད་རྒྱ་ནི་ཆེ་དཀའ་ཁག་དང་ལྷན་པ་ཞིག་ཡིན་པས། ཁོ་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་དེ་ལ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཆོལ་གཏམ་དང་བཀག་འགོག་བྱེད་མཁན་ཆེན་པོ་བྱུང་ཐུབ་མེད།

རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རིང་ལུགས་པས་གནས་ལུགས་དེ་དག་རྟོགས་རྟེས་གཞི་ནས་བོད་ལ་ཏཱ་གནོན་ཐེད་རྒྱལ་འཚར་གཞི་དང་སྒྲིག་འཛུགས་སྣ་ཚོགས་ཤེག་གི་མགོ་བསྟང་པ་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ ལོ་སྟེ། བོད་ལ་དཔྱང་འཛུག་ཐེད་ནན་ཆེར་འཁོར་སོགས་ཀྱི་འགྲེམ་འགྱུལ་གྱི་ལམ་ཁ་མེད་པ་སོགས་ལ་དམིགས་ནས་སོའུ་ལེན་ནས་དམག་འཐབ་གནམ་གྱུ་སུམ་བརྒྱ་གཅོས་བོད་ལ་དམག་འཐབ་ཐེད་རྒྱར་ཏཱ་ཆས་གོ་ལག་སྐོར་ཞིག་དམིགས་བསལ་གྱིས་བསྒྲིགས་ཏེ། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ ༧ ཚེས ༦ ཉིན་མཚོ་ཅོ་ཏུང་གིས་བོད་ལ་ཏཱ་གནོན་ཐེད་པར་ཏེས་པར་མཁོ་བའི་ཏཱ་ཆས་དེ་རིགས་མཁོ་སྒྲུབ་ལག་སོན་ཐུང་རྟེས་སུའུ་ལེན་གྱི་རྒྱལ་མོ་སི་ཁོ་ནས་ཕྱིར་ཀུང་གོའི་སྲིད་གཞུང(ཀུང་དཔྱངས)ལ་གློག་འཕྲིན་བཏང་སྟེ་བོད་ལ་དཔྱང་འཛུག་ཐེད་རྒྱ་ནི་སྤ་དགོས་པ་ལས་འཕྱི་མི་རྒྱང་བས། "ནུབ་ཐང་དཔྱང་ཁག་གཉིས" ཀྱིས་བོད་ལ་དཔྱང་སྐྱོད་དང་འཛིན་སྐྱོང་གི་འགན་འཁུར་རྒྱའི་གཏན་འཁེལ་མཛད་པ་དང་། ལོ་དེའི་ཟླ།། ཚེས།། ཉིན "ཡེ་ཀན་ཅུན་གཉིས" པས་ཀུང་དཔྱངས་དང་མཚོ་ཅོ་ཏུང་ལ་དམག་སྟེ་བརྒྱད་པས་བོད་སྐྱོད་ལས་འཁན་འཁུར་རྒྱ་གཏན་འཁེལ་ཟིན་ཚུལ་སྟན་སེང་ཁུས་པ་དང་དེ་ཉིན་ལེའུ་པོ་ཁྲེང་གིས་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ ལོའི་ལས་འགན་གཅོ་བོ་ནི་བོད་བཅིངས་འགྲོལ(བཙན་

འཛུལ་ཕྱིད)ཕྱིད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པར་བསྒྲགས།　　རྒྱ། ཚེས ༡༥ཉིན་ལི་ཎུ་པོ་ཁྲིར་དང་ཏེ་ཚེ་ཞིང། ཅུན་ཀང་ཀྱིང་གོ་ཏུ་སོགས་དམག་དཔོན་བསྐོ་བཞག་གིས་བོད་སྐྱོང་དམག་དཔུང་སྐོར་ལག་བཀོས་པ་དང། བོད་དུ་དམག་དཔུང་འགྲོ་སའི་ས་ཁྲལམ་སའི་རིས་དཀྱིབས་བཟོ་བ་དང་མི་ཀྱངས་ལེན་པ། བོད་དམག་གི་ཚོང་བཙན་ས་ཆམས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རྒྱས་ལོན་ཕྱིད་རྒྱའི་སྐོར་གྱི་ཐུལ་མ་མང་པོ་ཞིག་བོད་ནང་དུ་བཏང་བ་སོགས་བྱས་ནས། བོད་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་གང་མང་ཞིག་གི་ལྷངས་རྟོགས་རྟེས་ད་བཟོད་དཔུང་འདུག་གི་འགོ་བཙན་ཁྱི་ལོ ༡৫৫০ ལོའི་རྒྱ་ཟླ པའི་ཚེས ༦ཉིན་ལྷོ་ནུབ་དམག་ལྷལ་ཁང་གིས་ཆབ་མདོའི་གཡུལ་འགྱེད་ཀྱི་བཀའ་རྒྱ་བཏང་ལ། རྒྱ། ༡༠ ཚེས ༨ནས ༢৫བར་གྱི་ཉིན་བཅོ་བརྒྱད་ཙམ་གྱི་རིང་རྒྱ་དམག་བཞི་ཁྲི་ལྔག་བཏང་ནས་བོད་དམག་ལྟ་ལྷོང་བདུན་བརྒྱ་ལྔག་དང་མང་ཚོགས་བགྲང་ལས་འདས་པ་དམར་གསོད་དང་འཛིན་བཟུང་བྱས།

འདི་ལྟར་བོད་ཀྱི་གོ་མཛོད་དང་དམག་དཔུང་གི་ཚོང་ཆེ་ཤས་ཤིག་ཆེག་མེད་དུ་བཏང་ཟེས་བོད་ཀྱི་དམག་མི་དང་འབངས་མི་ཕོ་མོ་ཆན་གཞོན་ཀྱངས་མང་ཞིག་གཏའ་མར་བཟུང་བ་དག་གི་ཚེ་སྲོག་ཆ་ཀྱེན་དུ་བཙོས་ཏེ་ཕྱི་ལོ ༡৫৫༡ ལོའི ९ ཟླ་བའི་ཚེས ༢༧ཉིན་

ཁྱབས་བསྒྲགས་བྱས་པའི་བོད་ཞི་བའི་བཅིངས་ཀྱི་ལའཕྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི “ཕྱོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན” ཟེར་བ་དེ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་བཞག་ཏེ་བོད་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱའི་མཚོ་ཡོངས་སུ་བརྩམས་པ་རེད།

གྱང་ཁན་ཏང་གིས་བོད་ས་ཡོངས་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་དགེ་བོའི་བཙན་འཛིན་གྱི་མཁོ་བསྟངས་པ།

བོད་རྒྱ་གཞིས་ནི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱི་གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་གྱི་ཁྲིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་འདི་གཞིས་ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་ལམ་ལུགས་དང་། རྒྱལ་ཁོངས་སོ་སོར་གནས་པ་མ་ཟད། མི་རྒྱུད་ཀྱི་རིགས་རྩུས་ཁ་ཁ་དང་། སྐད་དང་ཡི་གེ་ཁ་ཁ། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་སོ་སོར་གནས་པ་ཞིག་ཡིན་ཡང་། གཡོ་དང་སྒྲུ་མས་བཀབ་པའི་ངོ་གདོང་ཞིག་དང་། ལོ་རྒྱུས་དང་དོན་དངོས་ལ་རྒྱབ་འགལ་དུ་སོང་བའི་གནས་ལུགས་ཤིག་གི་བཙན་བཀའི་ཁྲོད་ནས་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་གྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི “གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན” ཟེར་བའི་ཆིངས་ཡིག་ཅིག་མ་བཞག་རང་བཞག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།

སྒྲོར་བཏང “ཆིངས་ཡིག” ཅེས་པའི་གོ་དོན་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་དུ་ཚབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར་རིག་གནས་སོགས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ཐད་འོས་འཁན་དང་དབང་ཚོགས་གཏན་

ལ་ཐབ་ཅིང་ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་བཙོ་སྦྱང་བྱེད་དགོས་པའི་ཆའི་མིང་ལ་ཟེར་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་ཚོས་འཛམ་གླིང་སྒྲི་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པའི་བརྡ་ཚད་འདིའི་གོ་དོན་ཡང་ར་རྒྱ་རྒྱ་ཕྱི་རྒྱ་གཏོང་བའི་དམེ་ལྟར་བྱེད།

ཕྱི་ལོ ༡༩༥༡ ལོའི་རྒྱ ༥ བའི་ཚེས ༢༧ ཉིན་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་བོད་ཞི་བའི་བཅིངས་གྲོལ་འབྱུང་ཐུབ་སྐོར་གྱི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བཏུན་ཟེར་བ་དེ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་བཞག་པ་དེའི་ནང་དོན་ནི་འདི་ལྟར་དུ་བཀོད་ཡོད་དེ།

“ཀུ་དབྱང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གཉིས་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་བཀྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི་གྲོས་མཐུན། བོད་ཀྱི་མི་རིགས་ནི་ཀུང་གོའི་ཁོངས་གཏོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡུན་རིང་ཡོད་པའི་མི་རིགས་གཅིག་ཡིན། མི་རིགས་གཞན་དག་མང་པོ་དང་འདྲ་བར་རང་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་འདི་ཉིད་གསར་བཟོ་དང་གོང་འཕེལ་གྱི་བྱ་རིམ་ནང་དུ་རང་འགན་གཟི་བརྗིད་ཅན་འཁུར་སྐྱོང་ཡང། ཉེ་ལམ་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ནས་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ། དེས་གོ་ཀུའུ་ཡིས་ཀྱི་སྟོན་པས་ཤུགས་ཀུང་གོའི་ནང་དུ་བཙན་འཛིན་བྱས་རྒྱེན་བོད་ཀྱི་ས་གནས་སུ་ཡང་བཙན་འཛིན་བྱས་ཏེ། མགོ་གཡོག་དང་དཀྱུགས་ཤིང་སྟ་ཚོགས་

བྱས་པར་མ་ཟད། གོ་མེན་ཏང་ལོག་སྤྱོད་སྲིད་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་ལ་སྟོན་ཀྱི་ལོག་སྤྱོད་སྲིད་གཞུང་དང་འདྲ་བར་མི་རིགས་གཅའ་གནོན་དང་། མི་རིགས་དགུག་ཤེང་གི་སྲིད་བྱུས་སྤར་ལུས་བཞིན་དུ་ལག་ལེན་བྱས་གཤིས། བོད་མི་རིགས་ནང་ཁུལ་མཐུན་བསྒྲིལ་མེད་པར་རྒྱབ་འགལ་དུ་སོང་། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ནས་ཀྱང་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མགོ་གཡོག་དང་དགུགས་ཤེང་ལ་ངོ་ལོག་མ་བྱས་པར་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཡང་ཤ་ཞེན་མེད་པའི་བྱེད་སྟངས་བྱུང་བས། གནས་ཚུལ་དེ་དག་གིས་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་དང་། བོད་ཀྱི་མི་དམངས་གཞན་ཀྱི་ཐུན་གཡོག་དང་སྡུག་བསྔལ་ཚབས་ཆེན་ཀྱི་གཡང་དུ་ལྷུང་།

གཅིག་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་བཞི་བཅུ་ཞེ་དགུའི་ལོར་ཀྱང་གོའི་མི་དམངས་བཅིངས་བཀོལ་ཀྱི་དམག་འཁྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ཡོངས་ཀྱི་ས་ཁོངས་རེ་གཤིས་མ་གཏོགས་གཞི་ཙའི་རྒྱལ་ལ་ལོན་སྟབས་མི་རིགས་ས་ས་ཐུན་མོང་ནང་གི་སྒྲུ་དགྲ་གོ་མེན་ཏང་ལོག་སྤྱོད་སྲིད་གཞུང་གཏོར་ཟིན་ཐོག་མི་རིགས་ས་ས་འི་ཕྱི་ཡི་སྒྲུ་དགྲ་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཙན་གནོན་སྟོབས་ཤུགས་མཐའ་དགོད་བཏང་སྟེ་གཞི་ཙ་འདིའི་ཐོག་ནས་ཀྱང་ཏུ་མི་དམངས་སྒྲུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཀྱང་དབྱང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གསར་བཙུགས་བྱས་པའི་གཏམ་

བསྒྲགས་སོ། །

ཀུང་དཀྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་ཀུང་གོའི་མི་དམངས་ཆབ་སྲིད་ཕྱོས་ཚོགས་ནས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ཀུང་ཐུང་གང་ལིང་གཞི་བཟུང་སྟེ་ཀུང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཁོངས་གཏོགས་ཀྱི་མི་རིགས་ཐམས་ཅད་འདྲ་མཉམ་ཐོག ཕན་ཚུན་རོགས་རམ་མཐུན་བསྒྲིལ་བྱས་ཏེ་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་སོ་སོའི་ནང་གི་མི་དམངས་ཀྱི་སྤྱི་དགར་ངོ་རྐྱོལ་ཏེད་རྒྱུ་དང་། ཀུང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཞེད་མི་རིགས་ཚང་མ་མཛའ་མཐུན་རོགས་འཐེལ་གྱི་ཕྱིམ་ཚང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་བསྒྲུར་རྒྱུ། ཀུང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་མི་རིགས་རྣམས་ཀྱི་ཕྱིམ་ཚང་ཆེན་པོའི་ནང་དུ་མི་རིགས་གྲངས་ཤུང་ས་སོ་གཅིག་ཚོགས་སྟོད་པའི་ས་གནས་སུ་མི་རིགས་ཀྱི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལག་ལེན་བྱ་རྒྱུ་དང་། མི་རིགས་གྲང་ཤུང་སོ་སོ་ནས་རང་རང་གི་ཟླུད་ཚ་ཡི་ཀེ་གོང་འཕེལ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ཡུལ་ཀྱི་གོམས་པའི་གཤིས་ལུགས་དང་། ཚོས་ལ་དད་པ་བཅས་ལ་སྦྱང་འཛིན་ནམ་བཅོས་བསྒྲུར་གང་བྱེད་ཀྱི་རང་དབང་ཡོད་པ། ཀུང་དཀྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་མི་རིགས་གྲངས་ཤུང་སོ་སོ་དེ་དག་གི་ཆབ་སྲིད། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས། སློབ་སྦྱོང་རྣམས་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་བྱ་

བ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་རྒྱུ་སོགས་ཀྱི་ཏྲི་ལ་བསྒྲགས་བྱས། དེ་ནས་བཟུང་རྒྱལ་ཁབ་ནང་གི་མི་རིགས་ཆུམས་བོད་དང་། ཐའི་ལན་གཞི་ཀྱི་ས་གནས་མ་གཏོགས་ཚང་མ་བཅིངས་བཀོལ་བྱས་ཟིན། ཀྱང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་གཅིག་བསྒྲིལ་འགོ་འཁྲིད་འོག མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་རིམ་པ་གོང་མ་སོ་སོ་ནས་ཐད་ཀར་འགོ་འཁྲིད་མཛད་འོག་ཏུ་མི་རིགས་གྲངས་ཤུང་སོ་སོས་མི་རིགས་འདྲ་མཉམ་ཀྱི་ཁེ་དབང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་ལོངས་སུ་སྤྱད་པར་མ་ཟད། མི་རིགས་ཀྱི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བྱ་བ་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་དེ་ལྟར་ཡོད།

གོང་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཙན་གཞོན་སྟོབས་ཤུགས་དང་དེའི་ཞེས་སྐྱོན་བཅས་བདེ་བླག་ཏུ་བསལ་བ་དང་། ཀྱང་གཅིག་མི་དམངས་སྒྲིལ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མངའ་ཐུལ་དང་། རང་བཙན་གྱི་དབང་ཆ་གཅིག་བསྒྲིལ་གྱི་བྱ་བ་འགྲུབ་པར་བྱེད་རྒྱུ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་ཏེ་གོང་ཀྱི་མི་རིགས་དང། གོང་ཀྱི་མི་དམངས་བཅིངས་བཀོལ་ཐོབ་ནས་ཀྱང་གཅིག་མི་དམངས་སྒྲིལ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁྲིམ་ཚང་ཆེན་པོའི་ནང་དུ་ཚུར་ལོག་སྟེ་རྒྱལ་ཁབ་ནང་གི་མི་རིགས་གཞན་དང་མཚུངས་པར་མི་རིགས་འདྲ་མཉམ་ཀྱི་ཁེ་དབང་ལ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་པ་དང་། རང་གི་ཆབ་

སྲིད། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས་སློབ་སྦྱོང་བཅས་ཀྱི་ལས་དོན་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཆེད་གྱང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་བཀའ་ཕབ་སྟེ་མི་དམངས་བཅེངས་བཀོལ་དམག་དཔུང་བོད་བསྐྱོད་ཀྱི་སྐབས་འདིར། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ནས་གྱང་དབྱང་ལ་འཐུན་མི་ཆེད་དུ་བཏང་ནས་གོས་མཐུན་འཛིན་བཙན་ཐབ་པ་བཞིན། གཅིག་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་གཅིག་ལོའི་ཟླ་བ་བཞི་བའི་མཇུག་བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གི་འཐུས་མི་དབང་ཆ་ཆ་ཚང་ཡོད་པ་པི་ཅིན་རྒྱལ་ས་འབྱོར་བསྡུན། གྱང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་འཐུས་མི་འཕྲད་དུ་བསྐོ་བཞག་གནང་སྟེ། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གི་འཐུས་མི་དབང་ཆ་ཚང་མ་ཡོད་པ་དང་ལྷན་དུ་མཛའ་མཐུན་ཀྱི་གཞི་རྩ་བཟུང་ནས་བཀའ་མོལ་གནང་ཞིང་། བཀའ་མོལ་གནང་བའི་འབྲས་བུ་ལ་ཐོག་གཞིས་གཉིས་རྒྱོ་རྩེ་མཐུན་ཏེ། གོས་མཐུན་འདི་ཞིད་བཞག་པར་མ་ཟད། དེ་དོན་ལག་ལེན་དུ་མངོན་པར་བསྟར་བའི་འཁོན་ལེན་རྒྱ།

དང་པོ། བོད་ཀྱི་མི་དམངས་ཆུམས་མཐུན་བསྒྲིལ་བྱས་ཏེ་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཙན་ཤུགས་བོད་ནས་མཐར་སྐྱོད་གཏོང་དགོས། བོད་ཀྱི་མི་དམངས་གྱང་ནུ་མི་མང་སྒྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་མེས་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁྱིམ་ཚང་ཆེན་པོའི་ནང་དུ་ལོག་དགོས།

གཉིས་པ། མི་དམངས་བཅིངས་བཀོལ་དམག་པོད་དུ་བསྐྱོད་དེ་རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱན་པོར་བསྡུང་རྒྱུ་ལོངས་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ནས་རོགས་རམ་ཏུར་ལེན་བྱེད་རྒྱུ།

གསུམ། ཀུང་གོ་མི་དམངས་ཆབ་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་གུང་ཐུང་ཀང་ལིང་གི་མི་རིགས་སྲིད་ཐུས་གཞིར་བཟུང་སྟེ། ཀུང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་གཅིག་བསྒྲལ་ཀྱིས་འགོ་འཁྲིད་འགོ། པོད་ཀྱི་མི་དམངས་ལ་མི་རིགས་ཀྱི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་ཡོད།

བཞི་པ། པོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ད་མུས་ལ་ཀུང་དབྱངས་གྲིས་བསྒྲུར་བཅོས་མི་བྱེད་པར། ཏ་ལའི་བླ་མའི་སྤར་ཡོད་གོ་གནས་དང། དབང་ཆ་ལ་ཡང་ཀུང་དབྱང་ནས་བསྒྲུར་བཅོས་མི་བྱེད། དཔོན་རིགས་མཐོ་དམའ་ཆུམས་ཀྱང་སྤར་བཞིན་གནས་རྒྱུ།

ལྔ་པ། པཾ་ཆེན་ཞེར་ཏེ་ནའི་སྤར་ཡོད་གོ་གནས་དང། དབང་ཆ་རང་འཛིགས་གནས་དགོས།

དྲུག་པ། ཏ་ལའི་བླ་མ་དང། པཾ་ཆེན་ཞེར་ཏེ་ནའི་སྤར་ཡོད་གོ་གནས་དང། དབང་ཆ་ཞེས་པ་ཏ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་དང། པཾ་ཆེན་ཞེར་ཏེ་ནི་སྐུ་ཕྲེང་དགུ་པ་མཐུན་པོའི་

སྐབས་ཀྱི་གོ་གནས་དང་དབང་ཆ།

བདུན་པ། ཀུང་གོའི་མི་དམངས་ཆབ་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་ཀུང་ཐུང་ཀང་ལིང་ནང་ཐག་བཅད་པའི་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་རང་མོས་བྱས་ཆོག་པའི་སྲིད་ཐུས་ལ་ལག་ལེན་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་མི་དམངས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་དང་ཡུལ་གྱི་གོམས་པའི་གཤིས་ལུགས་སོགས་ལ་བརྩི་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་དང་། དགོན་པ་གླ་ཚང་ལ་སྤུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ། དགོན་པ་གླ་ཚང་གི་ཡོང་སྒོར་ཀུང་དབྱངས་ནས་བསྒྲུར་བཅོས་མི་བྱེད།

བཅུད་པ། བོད་ཀྱི་དམག་སྒར་རིམ་གྱིས་བཅེངས་བཀོལ་དམག་ལ་ཚུར་བསྒྲུར་ན་ཀུང་ཧུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱང་བའི་ངག་ཤུགས་ཁག་གཅིག་ཏུ་བསྒྲུར་རྒྱུ།

དགུ་པ། བོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་ཡོད་གཞིར་བཟུང་སྟེ། རིམ་གྱིས་བོད་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་དང་། ཡི་གེ ས་ཐལ་གླའི་ས་ཐལ་སྤྱོང་བཅས་གོང་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ།

བཅུ་པ། བོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་ཡོད་གཞིར་བཟུང་སྟེ། རིམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ས་ནམ་དང་། འབྲོག་ལས། བཟོ་རིགས། ཚོང་ལས་ཆུམས་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ནས་མི་དམངས་ཀྱི་ལྷོ་གོས་སོགས་རྟེ་ལེགས་སུ་གཏོང་རྒྱུ།

བཅུ་གཅིག ས་དང་གྲོས་བསྡུར་གྱི་ཐབས་ཤེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་གཅོད་རྒྱུ།

བཅུ་གཉིས་པ། སྤར་ཕན་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་དང་། གོ་མིན་ཏང་ལ་ཞེ་འབྲེལ་བྱེད་པའི་དཔོན་རིགས་ནས། ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་དང་གོ་མིན་ཏང་ལ་འབྲེལ་ཐག་མཐར་ཕྱིན་པ་བཅད་དེ། ད་ཕྱིན་ངོ་ལོག་དང་སྐྱོན་གནོད་མ་བྱས་ན་ལས་ཚན་རང་འཛིགས་བྱེད་ཆོག་པར་སྤར་བྱས་ལ་བརྩད་གཅོད་མི་བྱེད།

བཅུ་གསུམ་པ། བོད་བསྐྱོད་ཀྱི་མི་དམངས་བཅེངས་བཀྲོལ་དམག་གིས་གོང་གསལ་དོན་ཚན་རྣམས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྲུང་བརྩི་བྱེད་རྒྱུ་མ་ཟད། ཞོ་ཚོང་དང་བཞག མི་དམངས་ཀྱི་ཁབ་སྐྱེད་ཅམ་ཡང་གང་བྱུང་མི་ལེན།

བཅུ་བཞི་པ། ཀྱང་དཔྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་ས་གནས་སུ་བྱུང་བའི་ཕྱི་འབྲེལ་གྱི་ལས་དོན་མཐའ་དག་གཅིག་བསྒྲིལ་གྱི་སྒོ་ནས་བྱེད་རྒྱུ་དང་། འདྲ་མཉམ་གཞིས་ཕན། ཕན་ཚུན་གྱི་མངའ་ཐུལ་དང་རང་བཙན་གྱི་དབང་ཆ་ལ་བརྩི་འཛིན་གས་ཐོག་ཞེ་འདབས་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཞི་མཐུན་གྱིས་ཐནས་རྒྱུ་མ་ཟད། དང་འབྲེལ་གྱི་ཚོང་ལས་འཛུག་རྒྱུ་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ།

བཅོ་ལྔ་པ། གྲོས་མཐུན་འདི་ཞིད་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་བའི་

འགན་ལེན་ཕྱིར་ཀུང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་བོད་ལ་
དམག་སྲིད་ཞུ་ཡོན་ལྟན་ཁང་དང་ས་གནས་དམག་སྒྲར་ཀྱི་དམག་སྒྲི་
ཁང་འཛུགས་རྒྱ་དང་། ཀུང་དབྱངས་ནས་བཏང་བའི་ལས་ཁྱད
མ་ཚད། བོད་ཞུལ་གྱི་ལས་ཁྱད་ཡང་གང་མང་བསྡུས་ཏེ་ལས་ཀ
ཁྱད་རྒྱ། དམག་སྲིད་ཞུ་ཡོན་ལྟན་ཁང་ནང་འགྲོ་མི་རྣམས་བོད
ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་དང་། ཡུལ་ཕྱོགས་ཤོ་ས། དགོན་ས
གཙོ་ཆེ་བཅས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཤ་ཞེན་ཡོད་ཅ་ཀུང་དབྱངས་མི
དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་བསྐོས་པའི་འཐུས་མི་དང་། གནད་ཡོད
ཀྱི་ཕྱོགས་ཚང་མ་མཉམ་གྲོས་ཐོག་ནས་མིང་ཐོ་ལུལ་ཏེ་ཀུང་དབྱངས
མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ལ་བསྐོ་གཞག་གནང་བ་ཞུ་རྒྱ།

བཅུ་རྩ་པ། དམག་སྲིད་ཞུ་ཡོན་ལྟན་ཁང་དང་། ས
གནས་དམག་སྒྲི་ཁང་། བོད་བསྐྱོང་ཀྱི་མི་དམངས་བཅིངས་བཀྲོལ
དམག་བཅས་ཀྱི་འགྲོ་ཚང་ཀུང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང
ནས་གཏོང་རྒྱ། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ནས་མི་དམངས
བཅིངས་བཀྲོལ་དམག་ལ་འཐུ་དང་། གཞན་ཡང་ཉེར་མཁོ་སྒྲུབ
རྒྱ། སྒྲོལ་འདྲེན་བཅོས་རོགས་རམ་བྱེད་རྒྱ།

བཅུ་བདུན་པ། གྲོས་མཐུན་འདི་ཉིད་མིང་རྟགས་བཀོད
འགྲལ་ཙ་བར་བཟུང་སྟེ་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱ།

ཀུང་དབྱངས་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་འཐུས་མི་དབང་ཚ་ཚང་མ་ཡོད་པ། གཙོ་བོ་འཐུས་མི་ས་སོའི་མི་ང་རྒན་བཅས། རྒྱ་ཕྱོགས།

ལྷུན་རྒན།

གྲོང་ཅིན་ཚུ།

ཀུང་གོ་ཀུ།

ས་ང་ཀྱི་ཡོན།

བོད་ཕྱོགས།

ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད།

བསོད་ནམས་དབང་འདུད།

ཐུབ་བསྟན་བསྟན་དར།

ཐུབ་བསྟན་ལེགས་སྨོན།

བསམ་ཕོ་བསྟན་འཛིན་དོན་ཀྱུས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ཟླ་༠༥ཚེས་༢༣ཉིན།

ལེ་ཅིང་དུ།

གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་རྗེས་ཀྱི་བོད་ཞི་ཤི་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་པ།

གཅིག

ས་གནས་རང་སྐྱོང་ཆུའུ་བཙུགས་པ་དང་ དམངས་གཙོ་གཅིག་སྡུད་ལམ་ ལུགས་ཀྱི་འགོ་ བཟུང་བ།

ཕྱི་ལོ ༡༩༥༠ ལོའི་༢ ༧ པ་ནས་༤ བའི་བར་བོད་ལུལ་གྱི་ ས་གནས་སྐོར་ཞིག་ལ "ས་གནས་རང་སྐྱོང་ཆུའུ་གྲ་སྒྲིག་ཕུ་ཡོན་ ལྷན་ཁང" འཛུགས་འགོ་ཚུགས་པ་དང། དེ་ནི་སྐབས་དེའི་བོད་ ལུལ་གྱི་ས་ལུལ་ཁུང་ཤས་ཤིག་ཡིན་ལ། རང་ཉིད་གནས་སའི་ ལུང་པའི་ཁ་འཕེར་ཕྱོགས་ཙམ་ལས་མཐོང་ཐོས་མེད་པའི་ སྟེ་ཆུང་ཆོ་ཆུང་འགའ་ཡི་འགོ་བ་སྐོར་ཞིག་ལ་དཏུལ "ཏུ་ཡང" སོགས་ཀྱི་

རྩོ་ངས་པ་མང་པོས་བསླུ་བྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་བཙུགས་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་རྒྱ་ནག་གི་ས་མཚམས་ལྷུལ་དུ་གནས་པའི་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ཚོ་ཆུང་ཆུང་ཙམ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་ལས་བོད་ས་ཡོངས་རྩོགས་ཀྱི་གཞི་ཁྱོན་ཆེན་པོ་གང་ཡང་ཟིན་ཐུབ་ཀྱི་མེད།

ཆིང་ཡིག་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་གྱི་རྟེས་སྟེ་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༧ ཟླ་ ༡༡ པའི་མཚམས་ཤིག་ནས "བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷུལ" ཟེར་བ་མང་པོ་ཞིག་འཛུགས་རྒྱའི་གྲོགས་རྒྱུད་དང་ས་གནས་ཁག་ཅིག་ལ་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱས་པ་རེད། སྐབས་དེ་དུས་བོད་ས་ཡོངས་ལ་ཆིང་ཡིག་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་གྱི་ནང་དོན་བརྒྱུད་སྒྲོག་དང་དེའི་དགེ་མཚན་གྲོང་བ། ལགོང་ས་ཏུ་ལའི་ཟླ་མ་དང་ཀུན་གཟིགས་པཏ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་གཉིས་ལ་མཚན་སྟོད་ཀྱི་གླུ་གཞས་སོགས་ལེན་པར་ཙ་འཛུགས་རང་བཞིན་གྱི་གླུ་གར་ཚོགས་པ་འབྲ་མེན་བགོད་སྒྲོག་བྱས་ཏེ། སྟེ་ཚོ་མཐའ་དག་ལ་རེས་མོས་བྱས་ནས་སྐོར་བསྐྱོད་བྱེད་པ་དང་། དེ་དང་མཉམ་དུ་གུང་ཁྲན་ཏང་ལའང་བསྟོད་གླུ་ལེན་པ། དཔེར་ན། "རྒྱལ་བ་དང་པཏ་ཆེན་གཉིས། བོད་ཀྱི་ཞི་ཟླ་ཡིན" ལྟ་བུ་དང "རྒྱ་གུང་ཁྲན་ཕ་མའི་ཁ་མ་རེད། དཏྲལ་ཏུ་ཡང་ཆར་བ་འབབ་འབབ་རེད" ཟེར་བ་ལྟ་བུ་སོགས་ཀྱི་སྟང་ཚུལ་གང་ཤར་ཁྱབ་ཡོད།

སྐབས་དེ་དུས་ཀྱི་གྱང་ཁྲན་ཏང་གི་བསྟན་གས་གཏམ་ནི་རྒྱལ་བ་པཊ་ཆེན་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་བོད་རིགས་མི་དམངས་དང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་ཞི་མཐུན་ཆེངས་ཡིག་བཞག་ཡོད་ཟེར་བ་དང་། གྱང་ཁྲན་ཏང་གིས་འགོ་ཁྲིད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་བ་འདིས་མི་དམངས་ལ་བདེ་སྐྱིད་སྟེར་བ་ལས་དམག་འཁྲུག་སོགས་སྤྱག་བསྡལ་གྱི་གནས་སུ་མི་གཏོང་བ་དང་། “ས་གནས་རང་སྐྱོང་ཡིན། རང་ཁྱིམ་རང་བདག་ཡིན། བཙན་པོ་གཉོམ་ཆུང་མེད།” ཐམས་ཅད་ཞི་བདེ་དང་ལྷོང་འཇུག་ཡོན་བས་ཇག་རྒྱ་འཚམ་གསུམ་བྱས་མི་ཚོག

སྟོན་སྟེ་ཚོ་ཕན་ཚུན་བར་ལ་འགལ་ཟླ་ཐུན་ཙམ་ཡོད་མཁན་ཡོད་ནའང་དེ་ནས་བཟུང་མཐུག་ཕྱེལ་བ་ཞིག་ཡིན་པས། མེ་མདའ་སོགས་ཀོ་ལག་ཅར་མི་ཚོག་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཟོས་ཏེ་ཆ་ཚང་གཞུང་བཞེས་བྱེད་པ། དེ་དང་མཉམ་དུ་མི་ཚང་ཕན་ཚུན་བར་ལ་ལྷུལ་ཞིབ་བྱེད་པའི་ནང་རྒྱལ་བ་སྐོར་ཞིག་ལ་དཏྲལ་ཀྱིས་བསྟུས་ནས་ཕ་མ་སྤྱན་མཆེད་དང་སྟེ་བཞི་མི་རིགས་ནུས་མེད་ཁ་འཛོར་དང་གསང་བ་སྟོག་བཤེར་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་དེའི་རིགས་ཀྱང་རིམ་བཞིན་བོད་ཕྱི་ཚོགས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་དང་ཁྱབ་བཞིན་ཡོད།

རིམ་བཞིན་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༣ ནས ༡༩༥༩ བཅས་སུ་ཕྱུགས་

ལས་ཡིན་ན་ཕྱུགས་ལས་གཙོ་གཉིར་ཀྱིས་ཐོན་སྐྱེད་འཕེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་བ་དང་། ཞིང་ལས་ཡིན་ན་ཞིང་ལས་གཙོ་གཉིར་ཀྱིས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏོང་དགོས་པ། ཕྱི་ཚོགས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐད་ལ "མི་བཞི་ མི་ཚུ་དེ། གལ་རིམ་མི་འབྲེད། བདག་པོ་དང་གཡོག་པོ་གཉིས་ཕན་ཀྱི་སྲིད་ཏུས" ཅེས་པ་སྟེ་གོ་མི་ཆོད་པའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་དེའི་རིགས་སྒེལ་ཏེ་དབུལ་སྐྱོབ་དང་ལུ་བུན་གཏོང་བ། ལྷ་ཚོའི་ནང་གི་དཔོན་པོ་དང་ཡང་ན་བླ་མ་མི་ཚང་ཕྱུག་པོའི་བུ་བུ་མོ་སོགས་མི་མང་གིས་ཁས་ལེན་དང་གོང་བཀུར་བྱེད་ས་ནམས་ལ་དབང་ཆ་སྤྲོད་པ་དང་དཏུལ་ཞོན་ཆེན་སྟེར་བ། དབུལ་བོ་ནམས་ལའང་ཟས་གོས་དང་དཏུལ་སོགས་ཀྱིས་ཚོམས་པར་བྱས་ཏེ་བར་ལམ་ཞིག་ཏུ་རྒྱ་ཁྱབ་ཟེར་ན་མི་ནམས་ཀྱི་སྐྱབས་རེ་ས་དང་བློ་གཏོང་ས། དགའ་ཞིང་གུས་པའི་ཡིད་སྟོན་བྱེད་ས་ཞིག་ཏུ་ཐུར་པ་རེད།

རྒྱས་སུ་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༥ ལོ་ནས་བཟུང "རོགས་རེས་སྐོར་ཚུང"དང "རིམ་པ་ཐོག་མའི་མཁན་ལས་ཁ" གསར་དུ་འཛུགས་མགོ་བཙུམས་ཏེ "གཞུང་སྐེར་མཁན་གཉིས་ཕྱུགས་ར" དང་ཡང་ན་ཞིང་ར། "མི་དམངས་སྒྲི་ཁང" སོགས་ལས་འཁྱལ་མང་པོ་ཞིག་གི་མགོ་བཙུམས་ཤིང་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་སྒྲོན་གསོ་བཏུབ།

དེའི་སྐབས་ཀྱི་རོགས་རེས་སྐོར་ཚུང་ཟེར་བ་ནི་མི་ཚང་གཅིག་གམ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ལས་དོན་གང་ཞིག་ཡིན་ཡང་མི་དམངས་ཡོངས་མཁན་རྒྱབ་ཀྱིས་རོགས་རམ་བྱེད་པ་དང་དེ་རིང་མི་ཚང་འདིར་རོགས་བྱས་ན་སང་ཞིན་མི་ཚང་དེར་རོགས་བྱེད་པ། ཡང་ན་མི་ཚང་གཅིག་གི་ཕྱུགས་རིགས་ཆུམས་མི་ཚང་གཞན་ཞིག་གིས་རོགས་རམ་ཀྱི་ཚུལ་དུ་ལྷ་སྐྱོང་བྱེད་པ་དང་དེ་ཚང་གི་ནང་ལས་ཆུམས་གཞན་དེ་ཚང་གི་ལས་རོགས་བྱེད་པ་ལྷ་བུ་རེད།

དེ་དག་གི་རྒྱབ་ལྷོངས་ན་ཕྱུགས་ཟོག་དང་རྒྱ་དངོས་ཕྲན་མོང་དུ་བཞག་ནས་ཕྲན་མོང་གི་ས་བདག་སྐྱོང་བྱེད་པ་དང་། དབུལ་ཕྱུག་འདྲ་མཉམ་ཀྱི་ཆམ་པའི་ཐོག་བྱེད་ས་ཁོ་རིགས་འདྲ་མིན་རིམ་བཞིན་སྒེལ་ཏེ “གལ་རིམ་དབྱེ་འབྱེད” དང་དབང་ཆ་གཅིག་སྤྱད་ཀྱི་འགོ་ཚུགས་པས། བོད་མི་ཆམས་ཀྱིས་མི་འདོད་པའི་ཆམ་འགྱུར་སྟོན་པ་དང་ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་དང་འབྲེལ་བའི་ནང་དོན་དག་ཁས་ལེན་མེད་པ། གུང་ཁྲན་ཏང་གི་བྱེད་སྒངས་འདི་རིགས་ལྟོག་གཡོ་རེད་ཟེར་མཁན་ཡང་ཇེ་མང་དུ་སོང་སྐབས། མི་དྲག་ཟླ་དཔོན་གྱི་རིགས་དང་མི་མང་གིས་གོང་བཀུར་དང་གདེང་འཛིག་བྱེད་སའི་མི་སྣ་མི་ང་གྲགས་ཅན་ཚང་མ་ཁུལ་དང་ཟློང་སོགས་སུ་ཁྱིམས་ལུགས་དང་ཆབ་ཤིད་སྐོར་ལ་ཚོགས་འདུ་ར་འགྲོ་དགོས་

པའི་བཀའ་ཕབས་ཏེ་རེ་རེ་བཞིན་མཐོན་འགོད་ཀྱི་རྣམ་པའི་འཁྲིད་པ་དང་། བཅན་ཁྲིད་ཀྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་འཛིན་བཟུང་བྱེད་པ་སོགས་བྱས་ནས་བོད་རིགས་དེ་ཚོའི་བརྒྱ་ཆའི་དགུ་བཅུ་ཡན་ཕྱིར་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་ཡོང་མཁན་མ་བྱུང་། གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་ཀྱིས་རྒྱུན་པས་ཁམས་དང་ཞ་མདོའི་ས་ལུལ་ཡོངས་ནས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་མི་དམངས་ཀྱི་ཡར་ལངས་ཆེན་པོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ ५९ ལོའི་ཟླ་འཁྲུག་ཟླར་བ་དེའི་མཚོ་ཡོངས་སུ་བསླངས་པ་རེད།

གཉིས།

ང་བརྒྱད་ལོའི་ཟླ་འཁྲུག་ཆེན་མོ།

“རོགས་རེས་སྐོར་ཚུང” དང “རིམ་པ་ཐོག་མའི་མཁན་ལས་ཁང” གསར་དུ་བཙུགས་ཤིང “གཞུང་སྐེར་མཁན་གཉེར་ཕྱུགས་ར” དང་ཡང་ནས་ཞིང་ར། “མི་དམངས་སྒྲོ་ཁང” སོགས་ལས་འགུལ་མང་པོའི་མཚོ་བརྩམས་ཤིང་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དང་། བོད་མི་མང་ཁིས་ཚོང་བཀུར་བྱེད་ཁའི་མི་ཀྱགས་ཟླ་དཔོན་ཏེ་དགོན་པའི་ཁྲི་བཞམ་དགོན་བདག་ཟླ་མ་དང་། ལྷ་དཔོན་ཚོ་དཔོན། མིང་དུ་ཀྱགས་པའི་དཔའ་མཛངས་ཅན། རྒྱ་འབྱོར་ཅན་སོགས་

བོད་ལུལ་གྱི་ས་གནས་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་གྱི་དཔོན་རིགས་རྣམས་
གཅིག་རྩེས་གཉིས་མཐུད་ཀྱིས་འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཁར།
མཁྱེན་འཕོད་དང་ཚོགས་འདུར་སྐོང་འགྱུག་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་ཐབས་
སྤྱད་དེ་དབང་ཆ་གཅིག་སྤྱད་ལམ་ལུགས་ཀྱི་བཅོས་སྒྱུར་ཁྱད་སྦྱངས་
བཙན་དབང་དང་དཔག་གཙོན་རང་བཞིན་ཅན་དུ་འགྱུར་འགོ་ཚུགས་
པའི་རྒྱུན་གྱིས། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༢ ལོའི་ལོ་སྟོད་ཀྱི་ཟླ་འཁྲུག་གམ
བོད་མི་དམངས་ཀྱི་དཔལ་ཐྲོ་ལམ་ལ་ཕན་པའི་ལས་ཀས།

དང་པོ་ས་གནས་ཆུའུ་ཟེར་བའི་སྒྲབས་དེའི་རྒྱ་ནག་ཀུང་ཁྲན
ཏང་གིས་རྩ་འཛུགས་བྱས་པའི་ཁྲིམས་འཛིན་སྟེ་ཁག་དེ་དག་ལ་ཕར
ཆོལ་བྱས་པ་དང་། ས་ཆ་རེ་འགའ་ནས་རྩ་ཚོགས་ཐུབ་ཡོད་མོད།
རྒྱ་དམག་གི་ལག་ཆ་བཙན་པ་དང་དམག་གང་ས་མང་བ་སོགས་ཀྱི
དབང་གིས་བོད་མི་ཆེན་རང་རང་སོ་སོའི་ས་ལུལ་གྱི་གཙོང་རོང
དང་བཀག་ཀཟ། ནགས་ཁྲོད་སོགས་ཀྱི་བཙན་ས་འཛིན་ཆེད
ཕྱོགས་སོ་སོ་ནས་མཁམ་ཏུབ་བྱོས་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་བཅིངས
གྲོལ་དམག་གིས་བཙན་འཛུལ་བྱས་པའི་སྒྲབས་ཀྱི་བོད་ལུལ་གྱི་ཡུལ
ཕྱོགས་སོ་སོའི་གནས་སྟངས་ཆེན་ལམ་ཆཔ་ཏམ་བཀོད་ན་འདི་ལྟར
དེ།

ཕྱིར "བཅིངས་གྲོལ་དམག" ཞེས་པ་ནི་རྒྱ་ནག་དམར

ཕྱོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི “དམར་དམག” དང། “ཞང་དམག་བརྒྱད་པ།” “ཏེས་མེད་ཆོལ་རྒྱང་དམག” སོགས་ཏག་དཔྱང་དེ་རིགས་ཀྱི་ཐྲེག་འཛུགས་ཐད་ལ་སྒྲུར་བཅོས་བྱས་ཏེ། གཅིག་ལྷུད་ཀྱིས་བཏགས་པའི་མིང་གསར་ཞིག་ཡིན་ཞིང། ཁོ་བ་ཆོས་བཏགས་པའི “བཅིངས་ཀྱོལ” ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདིའི་ཁོ་དོན་ལ་གཞིགས་ན། མི་སེར་སྒེལ་ཡུལ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཏག་ཤེད་དང་བཙན་དབང་གི་ཐག་པས་ཡོངས་སུ་བཅིངས་བའི་མི་དམངས་ཆུམས། ལྷུག་བསྟལ་དེ་རིགས་ལས་ཁྱོལ་བར་བྱེད་པའི་མཚོན་སྒྲབས་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་ཁོ་དགོས་ཤིང། གཞན་བོད་ཆུལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་དང། ཁེ་ཕན། ཞི་བདེ་སོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་གཅེས་སྐྱོན་ལུས་པའི་བློས་བླང་བོད་དམག་ཚོར་ཏག་པའམ་ཏག་དམག(ཐའོ་ཐྲེས)དུ་འགོད་པ་མ་ཟད། ཆུལ་ཁབ་དང་ཆུལ་ཁབ་བར་གཅོད་གཞོན་ཀྱི་ཡོ་བྱད་དུ་ཐུར་པས་ཏག་པོའི་དམག་འཐབ་དེ་ལ་ཡང་ནང་ལུལ་ཀྱི་ཟིང་ཆ་ཙམ་དུ་བཙོས་ནས “ཟིང་འཕྲུག” ཟེར་ཀྱི་ཡོད་མོད། བོད་མི་དམངས་ལ་ཆ་བཞག་ན་ཆུ་ནག་བཅིངས་ཀྱོལ་དམག་གིས་བཞག་པའི་བག་ཆགས་ནི་ཤ་ལ་ཏམས་པའི་སྦྱང་ཀི་དང། ཤྲེང་རྟེ་མེད་པའི་འདྲེ་ཁྲིན་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། དེའི་ཆུ་མཚན་ནི་ཆུ་ནག“བཅིངས་ཀྱོལ་དམག”གིས་བཙན་གཞོན་གཞོན་དང་

དགེ་ཤུགས་ཀྱིས་བོད་ལ་དཔྱང་འདྲུག་བྱེད་སྐབས་ས་ལྷུལ་དེ་རིགས་ཀྱི་བོད་མི་སྒྱིའི་མི་འབོར་ལས་བརྒྱ་ཆའི་དྲུག་བཅུ་ལྷག་དམར་གསོད་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་གི་བརྒྱ་ཆའི་བདུན་བཅུ་ནི་ལོ་ལོན་ཏན་ཏོན་དང་བྱིས་པ། བུད་མེད་རྒྱང་བ་ཡིན་པས། བོད་མི་མང་གི་ཐོ་ངོར་རྒྱ་དམག་དེ་ཚོ་ནི་ཡ་ཐོད་དུ་མིག་དང་ཡ་ཚུང་ནས་མེད་པའི་བདུད་ཀྱི་དཔྱང་ཚོགས་ཤིག་གམ་ཡང་ན་མིའི་རིགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་དང་གཤིས་ཀ་བལ་བའི་དམྱ་ཏོད་ཁུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པས། བོད་ཀྱི་མི་རབས་རྗེས་མ་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ལའང་གསུབ་ཏུ་མེད་པའི་ཆ་ཚ་ཟུག་གཟེར་ཅན་ཞིག་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། དེ་བས་དེང་གི་སྐབས་ལའང་སྐབས་དེའི་འཐབ་ར་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས་དངོས་བྱུང་རྣམས་རྗོགས་མཐའ་མེད་པའི་ཀེ་སར་ཀྱི་སྒྲུང་ནང་བཞིན་ཏན་ཏོན་ཚོས་ཤར་མར་ལབ་ཀྱིན་ཡོད་པ་ནི། སྐབས་དེར་བོད་མི་ཀ་ཚོད་ཞིག་རྒྱ་དམག་གིས་མེ་མདའ་དང་སྒྲོགས་ཆེན་ཁ་ནས་དམར་གསོད་བཏང་ཚུལ་དང་། ས་ཆ་ཀང་དག་ནས་བོད་མི་མང་པོ་ས་འོག་ཏུ་གསོན་པོར་བཅུག་པ། ཡང་རྩ་ཚུ་སོགས་ཚུ་བོ་ཆེན་པོ་དང་བྲག་གཟར་ལ་འཕངས་པ། མི་དམངས་སྒྱི་ཁང་བཅུགས་ནས་ལྷོག་ཤེ་ཐེབས་ཚུལ། གླལ་རིམ་དབྱེ་འབྱེད་བྱས་ནས་གཅར་རྒྱང་བྱས་ཚུལ། ཡུལ་སྲོལ་གོམས་གཤིས་བསྒྱར་ནས་

དགོན་སྡེ་བཤད་ཚུལ། རྒྱ་ནོར་གཞུང་བཞེས་བྱས་ནས་དབུལ་བོར་ཐུར་ཚུལ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་བོད་ཡུལ་གྱི་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་གླེང་གིན་འདུག་ལ། ས་ལྷུལ་ཞལ་ཆེ་བའི་སོ་སོའི་སྐབས་དེའི་དངོས་བྱང་གནས་སྟངས་དག་ལོ་རྒྱས་ཡིག་ཚགས་སུ་བཀོད་དང་བཀོད་བཞིན་ཡོད་པས་འདིར་ཡིག་ཆོགས་སུ་དོག་ནས་རེ་རེ་བཞིན་བྲིས་མེད།

གསུམ།

ང་བརྒྱད་ལོའི་ཟླ་མ་དཀའ་ངལ།

གོང་དུ་བཀོད་པའི་དངོས་བྱང་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཀྱིས་བོད་ལྗོལ་གྱི་ས་གནས་མ་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་ལ། "ངོ་ལོག་ཟིང་འཕྲུག" ཟེར་བ་སྟེ་བོད་མི་དམངས་ཀྱི་བདེན་མཐའི་འོས་ལངས་ཆེན་མོ་དེ་ར་རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་གསར་བའི་དམག་ཤེད་བྱེད་ཐབས་ཁོ་ན་སྤྱོད་པས་ཡ་མངའ་བའི་དམར་གསོད་དང་དྲག་གནོན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་དེ་རིགས་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ་སྤྱོགས་ཆེན་དང་སྒག་སྒག་མེ་མདའི་མདའ་ཎ་ཆར་གྱི་

ཁོང་ནས་སྲོག་གི་རྒྱུ་བ་ཐར་ཙམ་བྱུང་བའི་མི་མང་ཁམས་ཐག་ཆོ་ལའང་། སྒྲི་ཆོགས་འཚོར་ཡུག་གི་གནས་བབ་དང་། ལོ་རྒྱུས་རིགས་གནས་ཀྱི་རིན་ཐང་། དཀྱང་སྲོལ་རྒྱུན་རང་བཞིན་གྱི་ལྷ་སྲུང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གནས་སྟངས་སོགས། མི་དམངས་ཀྱི་འཚོ་བའི་དགོས་མཁོ་དང་ཁེ་ཕན་སོགས། རང་དབང་གི་འདོད་བློ་གང་ཡོད་ལ་མ་བལྟས་པར། "གོམ་པ་བགྲོད་ཐེངས་གཅིག་གིས་གནམ་མཁའི་དབྱིངས་སུ་བསྐྱེགས" ཟེར་བའི "གཞིས་སྐྱོམས་གཞིས་འཐེན" གྱི་གུང་ཁྲན་རྒྱང་ཆེན་གཡུགས་ནས། "མགོ་ས་ས་ལམ་ཅན།" "ཙ་འཛུགས་དམག་དོན་ཅན།" "བྱ་སྲོད་དམག་འཐབ་ཅན།" "འཚོ་བ་ཐུན་མོང་ཅན" ཞེས་པའི་འབོད་ཚིག་གི་འོག་ནས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་དང་། ཁོར་ཡུག་གནས་བབ་ལ་མི་འཚམ་པའི་ལམ་སྲོལ་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ "མི་མང་སྒྲི་ཁང" ཟེར་བ་གསར་འཛུགས་བྱས་ནས་བོད་རིགས་མང་ཚོགས་ཀྱི་འཚོ་བའི་དགོས་མཁོ་དང་ཆབ་སྲིད་དབང་ཆ་ཅི་ཡོད་འགྲོ་གི་ལྟེ་ཁྲིམས་ཁང་ཁོ་ནའི་ཆ་ཀྱེན་ཚང་བའི་སྒྲི་ཆོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཞིག་ཡོངས་སུ་བསྒྲུན་ཡོད།

དཔེར་ན། "མགོ་ས་ས་ལམ་ཅན"ཞེས་པ་ནི་བོད་འབྲོག་སའི་མི་དམངས་རྣམས་རི་ལུང་དང་། ཐང་ཆེན་སོགས་སུ་སོ་སོའི་

འཚོ་བའི་མ་བརྟེན་ཕྱུགས་རིགས་འཚོ་སྐྱོང་གི་ལས་ལ་ཐེལ་དེ་ཕྱོགས་ས་ར་གནས་པ་ཆུམས་སྐབས་དེའི་ཀུང་ཁྲན་ཏང་གི་ཐིད་རྒྱས་ཏྲི་ལ་བསྐྱགས་སྟབས་བདེ་ཡོང་བ་ཁོ་ནའི་ཆེད་ཕྱོགས་གཅིག་ཏু་ལྷུད་བསྡུ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། དེ་ནི་ས་ལྷུལ་གཅིག་ཏু་ཁྲིམ་ཚང་བཙུ་ཕྲག་མང་པོ་མཉམ་གཅིག་ཏু་བསྡུས་ནས་མི་ཚང་རེའི་བར་ཐག་ལ་ཟླིད་ཁྲི་གཉིས་གསུམ་ཙམ་ལས་མེད་པའི་ས་དོང་བྱས་པའི་ཐོག་ཏু་སྒ་བཀབ་ནས་ཁང་བའི་རྩམ་པ་ཙམ་བཟོས་ཡོད། དེ་འདྲའི་ཁྲིམ་ཚང་དག་གིས་ཕ་མེས་ཡང་མེས་དུས་ནས་བསགས་པའི་རྒྱུ་ནོར་ཟས་གསུམ་རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་གཞུང་བཞེས་བྱས་ཟིན་པས་ཁྲིམ་ཚང་རེའི་ནང་དུ་ཉལ་ཆས་ཙམ་ལས་རྩམ་པ་སྒར་མོ་གང་ཡང་ཉར་ཆོག་གི་མེད། འཚོ་བའི་ཐད་ལའང་ཐུན་མོང་ནས་ཅན་དེ་མི་བཙུ་ཕྲག་མང་པོའི་སྒ་ང་གཅིག་ནང་གི་ཟ་མ་དགོས་ལ། ཞིན་རེར་མི་རེ་ཏོ་རེར་ཀྱོ་ཕྱེའམ་འབྲུ་རིགས་སྲང་གཞིས་ལས་མེད་པའི་ཚད་བཀག་བཟོས་ཡོད་པ་མ་ཟད། “མང་ལས་མང་ཐོབ་དང་།” “ཉུང་ལས་ཉུང་ཐོབ།” “མ་ལས་མི་ཐོབ” ཀྱི་སྒྲིག་གཞིའི་འོག་ལོ་ནས་ཟླས་པ་དང་། ནད་པ། ཕྱིས་པ་སོགས་ལ་ངལ་ཚོལ་ཐུབ་མཁན་གྱི་ཟ་མའི་ཚད་གཞི་དེའང་མེད་པས་བོད་མི་མང་པོ་ཟ་མ་ཚད་བཀག་བྱས་པའི་བཀྲེས་སྐོམ་སྦུག་བསླལ་གྱི་མནར་གཅོད་དེའི་འོག་འདས་བཀྲོངས་

ས་ཕྱི་ཡོད།

སྐབས་དེ་ར་རྒྱ་ནག་གྱང་ཁྲན་གྱི་སྒྲིག་གཞི་འོག་ཚུད་པའི་བོད་ས་དག་ནས་མི་དམངས་ཆོས་ཉིན་གཅིག་གི་ཚུ་ཆོད་ཉི་ཤུ་ཡས་མས་སུ་ངལ་རྩོལ་ཏག་པོ་ཁྱེད་དགོས་པ་དང། ཉིན་རེར་འབྲུ་རིགས་སྦང་གཉིས་ཙམ་གྱི་ཚད་བཀག་ཟ་མས་ངལ་ཏུ་བ་ཀྱིས་གཟེར་བའི་ལུས་ཟུང་གསོ་ཐུབ་ཀྱི་མེད་རྒྱུན། བཀྲེས་སྐོམ་ཀྱིས་ཤི་བ་དང། རང་བྱུང་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ཟླ་ལྷུམ་རིགས་འདྲ་མིན་ཟོས་ཏེ་ལས་སྲོག་ལ་ཉིན་ཁ་འཕྲད་ནས་ཤི་རྒྱུན་བྱུས་བ་ནི་གང་ལས་འདས་པ་ཞིག་རེད། དཔེར་ན། མི་ཚང་བརྒྱ་ཕག་གཉིས་གསུམ་ལྔག་གི་ སྟོ་གོང་རེ་ནས་ཉིན་རེའི་ཁོག་པར་བཀྲེས་སྐོམ་ཀྱིས་ཤི་བའི་མི་ཇོ་བཅུ་གང་རེ་མཉམ་གཅིག་ཏུ་དུར་འདུག་ཁྱེད་དགོས་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ “ཙ་འཛུགས་དམག་དོན་ཅན” དང “ཁ་སྦྱོང་འཕབ་འཛིང་ཅན” ལྟ་བུར་ཆ་མཚོན་ནའང་དུས་ཆོད་ངེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་བརྩ་གཅིག་བརྒྱབ་ན་དུས་ཐོག་ས་སོའི་ལས་ཀནས་སུ་ཐོན་དགོས་པ་དང། ཉིན་མཚན་དཀྱེར་མེད་དུ་ངལ་རྩོལ་ལ་ཞུགས་དགོས་པ། གཞུང་གི་བཀོད་མངག་གང་འདྲ་ཞིག་ཁྱས་ནའང་སྒྲིག་སྲོལ་ལ་འགལ་ཟླའི་སྐོར་གྱི་ཚོག་ཙམ་ཡང་བཤད་མི་ཆོག་པ། ཕ་མ་བུ་སྤུན་དང་ཕྲེ་བཞི་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་བར་སྐྱེན་ཆ་ཕྱི་མོ་ཙམ་

ཡང་སྦ་གསེང་མེད་པར་ཐེར་འདོན་བྱས་ཏེ་བྱ་སྒྲོད་འཐབ་འཛིང་ཅན་གྱི་དམིགས་ཡུལ་མངོན་འགྱུར་བྱེད་དགོས་པ་བཅས་རེད།

སྐབས་འདིའི་ཞིང་ཕྱུགས་མཉམ་ལས་ཀྱི་ཐོན་འབབ་གང་ཡོད་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་རྩིས་སྒྲོད་བྱེད་དགོས་པ་ལས་མི་མང་ལ་བདག་འཛིན་བྱེད་རྒྱུའི་འགན་དབང་ཕྱ་མོ་ཙམ་ཡང་མེད་པར་མ་ཟད། ནར་མ་ས་ཁོན་པའི་བྱིས་པ་ཞིག་གིས་ས་ཞིང་ནང་གི་ལྷན་མ་དང་ནས་འབྲུའི་རིགས་ཀྱི་ས་བོན་བསྟོགས་ནས་ཟོས་པ་ཙམ་ལའང་ཡ་ང་དང་ལྷིང་རྩེ་ལྷུ་ཙམ་མེད་པར་ཁྲིམས་ཆད་ནན་མོ་ཕོག་ཡོད་པས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བྱང་ཚྱོང་མེད་པའི་ཉུ་ལག་རང་བཞིན་གྱི་ངལ་རྩོལ་དག་པོ་དང་། བཀྲེས་སྐོམ་གྱིས་མནར་ཞིང་གཅར་རྡུང་དང་དག་ཆོལ་གྱིས་གཅོས་པའི་ལོ་ཟླ་དེར། དེང་གི་དུས་སྒའང "ང་བརྒྱད་ལོ" ཞེས་བརྗོད་དུས། ཁམས་ཨ་མདོ་ཁུལ་གྱི་མི་རབས་རྗེས་མ་ཚོས་སེམས་སྒའང་དང་ངས་འཚབ་དང་འཛིགས་སྣ་གི་ཚོར་བ་འགོག་མེད་ཅིག་སྐྱེས་ཀྱིན་ཡོད་ལ། ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་བཟོས་པའི་ཆ་ཁ་དེས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སེམས་ཚོར་ལ་སྨོང་བའི་ཟུག་གཟེར་ནི་དེ་རིང་གི་དུས་སྒའང་འཛིགས་ཐབས་བྱལ་ཡོད།

རྗེས་སུ་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༣ ལོ་ནས ༡༩༦༦ ལོའི་བར་གྱི་ལོ་ངོ་བཞི་ཙམ་གྱི་ནང་མི་མང་ལ་ཀུ་ཡངས་ཀྱི་སྲིད་རྒྱས་ཕན་ཙམ་བྱིན་ཡོད་

ཀྱང་རེ་དྲུག་ལོ་ནས་བཟུང་ཡང་བསྐྱར་བོད་ཕེ་བའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པའི་རིག་གསར་ཀྱི་གོད་ཚག་བྱུང་བའི་འགོ་བཟུང་ཡོད།

བཞི།
རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ།

ཕྱི་ལོ ༡༩༦༦ ལོར "འཕྲོར་མེད་གྱལ་རིམ་གྱི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ" <<ལྷ་དྲུག་གི་བར་ཐོ།>> <<འཕྲོར་མེད་གྱལ་རིམ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོའི་ཚོད་དོན>> སོགས་ཀྱི་སྒྲིད་དྲུས་དྲིལ་བསྒྲགས་ཀྱི་ལས་གཞི་འགོ་ཚུགས་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་ལ་མི་འཚམ་པ། རིག་གནས་ལ་མི་འཚམ་པ། རྒྱལ་སྒྲིད་ལ་མི་འཚམ་པ། མི་ཆོས་རིང་ལུགས་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བའི་གཡོན་ལྷུང་གི་སྒྲིད་དྲུས་དེ་ལག་བསྟར་བྱས་པ་ཞིག་རེད། འདི་ལྟ་བུའི་ལས་འགུལ་གྱིས་བོད་མི་རིགས་ལ་དོ་ཥ་དང་གཤའ་གནོན། དགེ་ཤེད། བཙན་གནོན་སོགས་གང་འདྲ་ཞིག་བྱས་ཡོད་པ་རེད་ཟེར་ན། ཕྱིར "རིག་གནས་གསར་བརྗེ" ཟེར་བ་ནི་གསར་དུ་ཚུགས་པའི་རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་དེ་བརྟན་བཏྲོང་ཡོང་བར་ཆེད་བཀོལ་གྱི་བྱེད་ཐབས་ཤིག་

སྟེ་ཏག་སྦྱོང་དང་བཙན་ཤེད། གཤའ་གནོན་དང་དམར་གསོད་རང་
བཞིན་ལྟན་པ་ཞིག་རེད། དེའི་སྐབས་སུ། གཙོ་བོ “དཔོན་ངན་
མ་ཙ་རིང་ལུགས།” “བཀོས་བཀོད་རྒྱུན་འཛིན་རིང་ལུགས།”
“ཆོས་ལུགས་ཆོང་ས་དད་རིང་ལུགས” སོགས་ཀྱི་བསྒྲགས་གཏམ་ཀྱི་
ཁྲོད་ནས་གྲམ་རིམ་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་འཐབ་ཚོད་ཏག་པོ་ལག་བསྟར་
བྱས་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལ་སྟོན་མི་མང་གི་འགོ་ཁྲིད་དཔོན་གནས་
ཅན་ཀྱི་ནང་ནས “མི་ངན་རིགས་བཞི” “རིགས་བཞིའི་ཞུ་གོན།”
“གལ་རིམ་དགུང་སྟེ་གཙང་བཤེར།” “བཀར་ཏེ་འཐབ་ཚོད་བྱེད་
པ་དང་།” ཆེན་པོ་བཞི་དར་སྒེལ་དང་ཕྱིང་བ་བཞི་ཙ་གཏོར་བྱེད་
པ་སྟེ། “ཆེན་པོ་བཞི” ནི་ཆེ་བཤད་དང་། ཆེ་གླེང་། ཡིག་
ཆེན་གསར་འགྱུར། ཚོད་པ་ཆེན་པོ་སྟེ་བཞི་དང་། “ཕྱིང་བ་བཞི”
ནི་བསམ་ཟློ་ཕྱིང་བ། རིག་གནས་ཕྱིང་བ། ཡུལ་སྲོལ་ཕྱིང་བ།
གོམས་གཤིས་ཕྱིང་བ་བཅས་ལ་ཟེར། དེ་དག་གི་ཚབ་ཏུ་གསར་བ
བཞི་དར་སྒེལ་གཏོང་བ། “ལྷ་འདྲེ་གདོན་བགེགས་ཡོད་ཚད་གཙང
ཕྱགས་བྱེད་པ།” མ་ཙ་རིང་ལུགས་ཐམ་པར་གཏོང་བ། འདིའི
སྐབས་སུ་སྒྲོ་ཚོགས་སྟེང་གི་མི་ཆམས་ལ་རབ་འབྲིང་ཐ་གསུམ་ཀྱི་གལ
རིམ་ཟེར་བའི་དབྱེ་བ་ཕྱེས་ཏེ། སྟོན་ཕྱུག་པོ་དང་། དཔོན་པོ
མཁས་པ། ཚོང་བ། གྲ་བ། ཐུ་མ་སོགས་ཡིན་ན། གལ་རིམ་ཐ་མ

སྟེ་མི་ངན་རིགས་བཞི་རྒྱ་བཙོ་ཞིང་། དེ་དག་བཀོས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་རིང་ལུགས། དཔོན་ངན་མ་རྩ་རིང་ལུགས། ཆོས་ལུགས་ཆོང་དད་རིང་ལུགས་ཀྱང་ཡིན་ཟེར་ནས་ཤོག་བུ་སོགས་ཀྱིས་བཟོས་པའི "རིགས་བཞིའི་ཞུ་མོ" ཟེར་བ་རྩེ་ཤིན་ཏུ་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་དགག་ཆོག་འདྲ་མིན་བྱིས་ཏེ་མཁོར་སྐོན་ཞིང་། ཁེན་མཚན་ལ་དབྱེ་བ་མེད་པར་ཐག་པ་སོགས་ཀྱིས་ལུས་ཡོངས་སུ་བཅིངས་ནས་མི་འཚོགས་ནང་གཅར་རྡུང་བྱེད་པ་དང་། མཁོ་ལ་སྟེ་སོགས་སྐོན་ནས་དབུগས་བཏུམ་པ། ཏང་ལག་ལྷགས་ཐག་གིས་བཀྱིགས་པ། དཀྱན་ཁའི་གང་ངར་ནང་དུ་ལུས་གཅེར་བུར་ཕུད་ནས་ཕྱི་ལོགས་སུ་འཛོག་པ། ས་ཕྱིམ་དུ་བཅུག་ཟྭ་དུ་བ་གདུག་པ། ཏང་ཇེན་དུ་འཁྱགས་པ་དང་ཇོ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ལུས་ཏང་མོར་བསྡད་དེ་འགྱལ་ལྷོག་བྱས་མི་ཆོག་པ། ཏ་ཏོད་ཁ་ལོ་མེད་པ་སོགས་ལ་ཞོན་དུ་འཏུগ་པ། ཏ་ཞོན་དང་མཉམ་དུ་འགྱལ་བཞུད་བྱེད་དགོས་པ། ལག་པ་བཀྱག་ནས་ལྷུ་ཆོགས་གཏོར་བ། ཁ་ནང་དུ་ཏའི་ས་བཞག་ཏེ་གཉའ་བར་ཞོན་ནས་མི་ཆོགས་ལ་སྐོར་བ་བྱེད་པ་སོགས་དང་། "ཁྱེང་བ་བཞི" ལ་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་དགོས་ཟེར་ནས་ཥོ་མོ་དབྱར་མེད་ཀྱི་མགོའི་སྒྲ་འབྱེག་པ། "མ་ཚ་རིང་ལུགས་པ"རེད་ཟེར་ནས་ཁ་ནང་དུ་གསེར་དངུལ་ཀྱིས་སོ་ཤན་ཡོད་པ་ཆགས་ཀྱི་སོ་འབལ་བ། ཆུན་

ཆ་ཡོད་ཚད་གཞུང་བཞེས་བྱེད་པ། དགོན་སྡེ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་ གཏོར་བཅོམ་བཏང་བ། སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་གཏོར་བཅོམ་དང་ མེ་སྲེག་གཏོང་བ། ཁ་བཏོན་དགེ་སྦྱོར་ཀྱི་ལས་ཕྲ་མོ་ཙམ་ཡང་བྱས་ མི་ཆོག་པ། ཅ་དངོས་ཡོ་བྱད་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཡང་སྲོལ་རྒྱུན་ རིག་གནས་ལ་འབྲེལ་བ་ཙམ་ཡོད་ན་ཐད་ཀར་གཅོག་པ་དང་སྲེག་ པ་ཡང་ན་གཏོར་བ་སོགས་བྱེད་དགོས་ཀྱིན་ཡོད། དཔྱང་ཞིན་ མཚན་དུས་བྱག་ལ་དབྱེ་བ་མེད་པར་ངལ་ཚོལ་བྱག་པོ་དང་། ཕ་ མ་བུ་སྟྲན་བར་ལའང་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་འཐབ་ཚོད་བྱག་པོ་བྱེད་ དགོས་བྱུང་ཡོད། འདི་ལྟ་བུའི་མནར་གཅོད་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་རང་ཤེ་ བརླག་མཁན་ཡང་གྲངས་མེད་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༡༩༧༠ ལོ་ནས ༡༩༧༡ ལོའི་བར "གཅིག་རྒྱང་ གསུམ་ཆོལ" སྟེ་གསར་བརྗེར་ངོ་ཆོལ་མཁན་ལ་རྒྱང་རྟེག་དང་། ཅམ་ཐོས་བཀྲུས་འཕྲོག་ལ་ངོ་ཆོལ། སྐབས་འཚོལ་ཚོང་ལོག་ལ་ངོ་ ཆོལ། རྒྱས་སྒྲས་ཆུད་ཐོས་ལ་ངོ་ཆོལ།

༡༩༧༦ ལོར་རྒྱ་བའི་ལམ་ཕྱོགས་གནད་དུ་འཛིན་པའི "ལམ་ ཕྱོགས་སྟོབ་གསོའི" ལས་འགུལ་སྒྲིལ། ཕྱི་ལོ ༡༩༧༦ ལོའི་ལོ་སྟྲད་ དུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཡི་ལས་འགུལ་ལ་མཚམས་བཞག

ལྔ།
བཅོས་བསྒྱུར་སྒོ་འབྱེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ལོར་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཡི་ལས་འགུལ་མཚམས་བཞག་པ་དང་དེའི་རྗེས་ཀྱི་ལོ་གཉིས་པ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོར "ཏང་གི་སྐབས་བཅུ་གཅིག་པའི་ཀུང་ཡུ་ཚང་འཛིམས་གྲོས་འཚོགས་ཐེངས་གསུམ་པ" ཞེར་བ་ཚོགས་རྗེས་རིམ་བཞིན་རྒྱ་ནག་ནང་ལྷལ་དུ་ཐོན་སྐྱེད་ཁྱིམ་ཚང་ལ་འགན་གཙང་ལེན་བྱེད་དུ་བཅུག་སྟེ་བཅོས་སྒྱུར་སྒོ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་འགོ་ཚུགས། ཡིན་ནའང་དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གིས "བོད་རང་སྐྱོང་ལྷོངས" ཞེར་བའི་ས་ཁྱུལ་དང། དེ་བཞིན་དུ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ་ཏུག་གིས་གཙོ་བོར་གྱུབ་པའི "མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན" ཞེར་བ་དང། རྒྱ་ནག་གི་ནུབ་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་གནོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ་གཙོས་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་ས་ཁྱུལ་ཡོངས་དང། རྒྱ་ནག་སུ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་འབར་ཁམས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ། དཀར་མཛོས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ། རྒྱ་ནག་ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་ཀྱི་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་ཡུན་ནན་བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ་ཞེར་བ་ཥོག་ས་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་ས་

ལྷུལ་ཆེ་ཁག་དེ་ལྟ་ལ “བཅོས་སྒྲུར་སྒོ་འབྱེད” ཅེས་པའི་གྱ་ཡངས་ཀྱི་སྒྲིད་ཏུས་དེ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ལག་ལེན་བྱས་མེད།

དེའི་རྒྱུ་མཚན་ནི<<མར་ལེ་སི་རིང་ལུགས་ཀྱི་མི་རིགས་སྐོར་གྱི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས>>ཞེས་པའི་ནང་དུ་འཁོད་དོན “མི་རིགས་མང་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ཆ་མཚོན་ན། གལ་ཏེ་དཔལ་འབྱོར་དང་འཚོ་བའི་ཐད་ཙུང་ཆེ་བའི་ཁྱད་ཆོས་དང་ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་མི་རིགས་སུ་གྱུབ་པའི་ས་གནས་དེར་ཆ་ཚང་བའི་དམངས་གཙོའི་དབང་ཆ་སྟེར་མི་ཤེས་པ་དང་། ས་གནས་དེའི་རིགས་སུ་རང་མི་རིགས་སམ་དབང་འཛིན་མི་རིགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་གཞིར་བཟུང་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་དོ་དམ་བྱེད་པར་འགན་སྲུང་མ་བྱས་ན། གཅིག་སྦྱད་གཅིག་ཐུར་སྒ་བརྡན་དངོས་ཤིག་ཡོང་ཐབས་མེད” ཟེར་བ་སོགས་ཀྱི་ཚ་དོན་གཞིར་བཟུང་ནས་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་ས་ལྷུལ་ཆམས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཅོས་བསྒྲུར་དེ་རིགས་གང་ཡང་བྱས་མེད།

རྟེས་སུ་སྟོང་ལོ་གསར་བཞམ་ཕྱི་ལོ ༢༠༠ ལོར་ནུབ་རྒྱུད་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་ལྟ་ལ་གཞི་ནས་བཅོས་སྒྲུར་སྒོ་འབྱེད་བྱས་པར “ནུབ་རྒྱུད་ཐོན་འབྱེད་ཆེན་མོ་འཞམ་ནུབ་ལྷུལ་སྒོ་འབྱེད་ཆེན་མོ” ཟེར།

ཕྱི་ལོ ༡৯ཅ་༣ ལོར་བོད་ལྷུལ་ཡོངས་ཀྱི “ཞིང་ཕྱུགས་མཁན

གཞེར” ཞེས་པའི་ཐུན་མོང་རང་བཞིན་གྱི་ལས་རིགས་དེ་དག་གི་ཁོད་ནས་ཐོན་སྐྱེད་ཕྱེད་ཙམ་ཕྱིམ་ཚང་ལ “འགན་གཙང་ལེན” བྱེད་དུ་བཅུག་པ་རེད།

འདིར “ཐོན་སྐྱེད་ཕྱིམ་ཚང་ལ་འགན་གཙང་ལེན་བྱེད་པ” ཟེར་བར། དཔེར་ན། འཕྲོག་པ་ཡིན་ན་རྒྱ་ནོར་ལུག་གསུམ་གཅོས་ཐུགས་རིགས་རྣམས་ཕྱིམ་ཚང་རེ་རེའི་མི་གང་ས་ཀྱི་མང་ཉུང་ལྟར་བགོ་བཤད་བྱས་ཏེ་ལོ་རེའི་ཐུགས་ཐོན་གྱི་ཡོངས་འབབ་རྣམས་ཁྲལ་ཉ་ལག་ལྟ་བུར་བཟོས་ཏེ་སྲིད་གཞུང་གིས་ཚད་གཞིར་དགོས་པའི་ཁྲལ་རིགས་ཡིན་པས་རིམ་པ་གོང་མར་གཙང་འབྱལ་བྱེད་རྒྱའི་འགན་ལེན་བྱེད་དགོས་པ། ཐུགས་ཁྲལ་དང་། བལ་ཁྲལ། ནོར་ལུག་སོགས་ཐུགས་རིགས་ཀྱི་ཤ་ཁྲལ། གཞན་རྫ་ཁྲལ་དང་། ཆུ་ཁྲལ། སྨན་བཅོས་ཀྱི་ཁྲལ། དམག་སྐྱོང་གི་ཁྲལ། སྨོ་བ་སྐྱེ་ཀྱི་ཁྲལ་སོགས་དུས་ལྟར་སྲིད་གཞུང་ལ་སྤྲོད་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

དེ་བཞིན་རོང་ཁྱལ་དུ་འབང་ཕྱོ་ནས་ས་མ་གསུམ་གྱིས་མཆོན་པའི་འབྲུ་ཁྲལ་སྟེར་དགོས་ལ། བོད་ཀྱི་རོང་འཕྲོག་གཞིས་ལ་འགན་གཙང་ལེན་བྱེད་དུ་བཅུག་པའི་སྐབས་ཀྱི་ཁྲལ་རིགས་ནི་ལོ་རེའི་ཐོན་འབབ་ཅི་ཡོད་ལྟག་ལུས་མེད་པར་གཞུང་ལ་ཆོས་སྤྲོད་དགོས་ཤིང་། ལས་རིགས་འདྲ་མིན་ཀྱི་ཐོན་དངོས་ལ་རིན་གོང་ཕན་ཙམ་བཆུབ་དེ་

མང་ཚོཀས་ལ་སྟེར་གྱིན་ཡོད་མོད། ཁྲལ་རིགས་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུ་སྒྲུས་དང་། གླངས་ཚད། མང་ཁྱང་སོཀས་ཚད་ལྟན་མིན་ཆོ་ཏུས་ཐོག་ཆད་ཀཅོད་ལག་བསྟར་བྱེད་རེས་རེད།

རྒྱ་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ཁུང་དུ་ བཏང་དང་གཏོང་བཞིན་པའི་སྐོར་གྱི་ གནས་ཚུལ་རགས་བཤད།

བོད་མི་རིགས་ནི་གླིང་ཆེན་ཨེ་ཤ་ཡའི་ཁོངས་གཏོགས་ཏེ་ གངས་རིའི་ར་བས་ཀུན་ནས་བསྐོར་བའི་ཐུན་མིན་གྱི་ཞིང་ཁམས། རི་མཐོ་ལ་ས་གཙང་ཞིང་མཐའ་ཡས་པའི་རྫ་ཐང་ཆེན་པོ་དང་། གྲངས་ལས་འདས་པའི་རི་རྒྱུས་སྦོག་ཚགས། དཔྱང་རང་བྱང་ གི་ཤིང་ནགས་དང་རིན་ཆེན་གཏེར་ཁ་སོགས་ཀྱིས་ཕྱུག་པའི་ས་ ཁོངས་ཁྱད་པར་བ་ཞིག་ན་གནས་ཡོད།

གདོད་མའི་སྤྱི་ཚོགས་ནས་བཟུང་གཞན་དང་མ་འདྲེས་པར་ མི་རིགས་རང་གི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་ཁམས་ཆྱོང་ལ་བརྟེན་ནས་བསྒྲུངས་ པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ས་སྤྱི་ལེ་གྲ་བཞི་མ་ས་ཡ་གཉིས་ ལྷག་གི་ཐོག་ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྲག་དུ་མར་འཚོ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པས་ཆ་ནས་མི་ རིགས་འདིའི་གྲངས་འབོར་ཡང་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཐོན་ཡོད་པ་ཆོས་

ཞིང་རེད།

བོད་ལ་མི་གང་ས་ཡ་དྲུག་ཡོད་མེད་དེ་དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁས་ལེན་གྱིན་མེད་ནའང་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༩ ལོའི་རྒྱ ༢༢ པར་ཀྱང་གོའི་མི་དོན་ལས་ཁུངས་དང་མི་གང་ས་སྤོམ་རྩིས་ཞིབ་བཤེར་ཁང་གིས་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མི་གང་ས་སྤོམ་རྩིས་ཐེངས་དང་པོའི་ནང།

བོད་ཚོལ་ཁ་གསུམ་ཀྱི་མིའི་གང་ཞོར་ནི་ས་ཡ་དྲུག་སུམ་འབྱུམ་སུམ་ཁྱི་སྟོང་མེད་ལྷ་བརྒྱ་རེ་བདུན་ཡིན་པ་རྒྱུང་འཕྲིན་ཁག་དང་གསར་འགྱུར་རྒྱུད་ལམ་ཁག་ནས་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱེད་ཚུགས་ཞིང། དེ་ནི ༡༩༥༠ ལོའི་སྟོན་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཇུལ་དཔུང་འཛུག་བྱེད་རྒྱུའི་དམིགས་ཡུལ་བཙངས་ནས་བོད་ཀྱི་ས་བབ་དང་མི་གང་ས་ཀནས་སྐངས་བཙས་ལ་མངོན་ཕྱོགས་གཤིས་ནས་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ཏེ་དོན་དངོས་ཐོག་བོད་ལ་མི་འབོར་ཀ་ཚོད་ཡོད་པ་དང། བོད་དམག་གི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁང་གང་ས་འབོར་ཀནས་སྐངས་གང་འདྲ་ཡིན་པ། དྲག་ཆས་ཏེ་གོ་ལག་གི་ཚད་གཞི་ཅི་འདྲ་ཡིན་མིན་དང་ས་ཀནས་ཀང་དག་ན་བོད་མིའི་དཔུང་མཐུག་པ། ས་བབ་ཀང་དག་ལེད་སྦྱད་ན་ཀནམ་གྱི་འབབ་ཐང་དང་ཀཱུ་ལམ་བཟོ་བའི་ཞིང་དམག་དཔུང་ཆུར་སྐྱོད་བྱེད་ཐུབ་མིན་སོགས་ཀྱི་ས་རིས་ཀྱང་ཁྱིས་ནས་བོད་སྒྲི་ཡོངས་ལ་ཞིབ་ཕྱའི་ངང་ནས་

སྟོམ་རྩེས་ཐེངས་གཅིག་བརྒྱབས་ཡོད།

དེ་བས་སྤྱི་ལོ ༡༥༥ལོར་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་བོད་མིའི་གྲངས་འགོར་འདི་ནི་རྒྱ་མི་རང་ངོས་ནས་གྲངས་ཀ་ཆེངས་ཏེ་རྩེས་ཐོར་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད་བོད་ལ་དམག་འཐབ་བཙན་འཛིན་ཀྱི་ཆེད་དུ་རྩེས་ཆེངས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པས། སྤྱི་ལོ ༡༥༥ ལོའི་ཚོལ་གསུམ་བོད་མིའི་གྲངས་འགོར་གསལ་བསྒྲགས་འདི། རྒྱ་མིས་བོད་ལ་དམག་འཐབ་བཙན་འཛིན་མ་བྱས་སྟོན་ཀྱི་གྲངས་ཀ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། བོད་ལ་དམག་རྒྱག་གི་ཆེད་དུ་མི་གྲངས་རྩེས་འདེ་བས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མཚོན་པས་ནི་གྲངས་ཀ་འདི་འཕྲོག་བཤད་མེད་པའི་བོད་མིའི་གྲངས་འགོར་དངོས་མ་ཞིག་ཡིན་པ་ཡང་ཤེས་ཐུབ།

བོད་རང་གི་རྒྱལ་བྱོན་འབངས་སོགས་ཀྱིས་ལོ་རེ་བཞིན་རྗེ་མཛད་ལྟར་ཚགས་སུ་བཀོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་དག་ལ་གཞིགས་ནས། ཕྱི་ལོ ༡༩༥ ཅ ལོ་སྟེ་སུང་ལྷོ་མ་མཇུག་མ་སྒྲིལ་གོང་གི་ལོ་སུམ་བཅུའི་སྟོན་དང་ཡོན་རྒྱལ་རབས་མ་ཚུགས་གོང་གི་ལོ་ཉེར་ལྔའི་མཚམས་སུ "གནམ་བསྐོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་འཛམ་དབྱངས་གོང་མ་ཆེན་གྱི་ལྱང་གིས་ཁ་བའི་རྟུལ་མང་ཡོངས་སུ་བཙོགས་པའི་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་མཐའ་དག་དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱ་བར་ཕུལ"ཏེ་བོད་སོག་ཀཱའི་ས་བར "མཆོད་ཡོན"ཞེས་པའི་ཐ

སྣོད་འདི་དང་པོར་བྱུང་ཡོད་ལ། ཕྱི་པོ ༡༦༧ ལོར་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པས་རྗོར་ཡིག་གམ་ས་ཁ་པོའི་གེ་གས་བཏོད་མཛད་པས། རྒྱལ་པོ་ཐུགས་ཤིན་ཏུ་དགྱེས་ཏེ "གནམ་གྱི་འོག ས་འགྲེང། རྒྱ་གར་གྱི་ལྷའི་སྲས་པོ། ཡི་གེ་རྩོམ་མི་སྤྱལ་བའི་ས་ངས་རྒྱས། རྒྱལ་ཁམས་འཛིགས་སུ་འཇུག་མི། སྣོན་ངག་གི་རྒྱ། པཏ་ཀ་འཕགས་པ་ཏེ་ཕྱི" (གོང་མའི་དབུ་ཐོ) ཞེས་པའི་མཚན་གནས་ཕུལ་ཏེ་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱིས་མཆོན་པའི་ཞིང་གཅིག་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པར་ཕུལ་ཡོད།

འདིར "ཆོལ་ཁ" དང"ཞིང"ཞེས་པ་ནི་སྐབས་འདིའི་གས་བྱུང་ཐ་སྣད་ཅིག་ཡིན་ལ། སྟོད་མངའ་རིས་བསྐོར་གསུམ་ནས་སོག་ལ་རྒྱ་བོ་ཡན་དབུས་གཙང་ཆོལ་ཁ་དང། སོག་ལ་རྒྱ་བོ་ནས་ཆ་ཚུའི་ཤུགས་པ་ཡན་མདོ་སྟོད་ཆོལ་ཁ། ཆ་ཚུའི་ཤུགས་པ་ནས་རྒྱའི་མཆོད་རྟེན་དཀར་པོ་ཡན་མདོ་སྨད་ཆོལ་ཁ་སྟེ། ས་ཁྲོན་གྱི་ཆ་ནས་དུམ་བུ་གསུམ་དུ་བཅད་ཅིང། མའི་ཀྱངས་འཚོར་གྱི་ཆ་ནས་ཞིང་གཅིག་སྟེ། ཁང་བ་ཀ་བ་ཏུག་གི་ས་ཡོད་པ། བཟའ་མི་གཞིས་ལ་ཕྱིས་པ་གཞིས་དང་གཡོག་པོ་གཞིས་བཅས་ཁྲིམ་མི་ཏུག་གི་ཀྱངས་ལོན་པ། ཏ་ཚོང་གཞིས། བ་གླང་ར་ལུག་ཆམས་དང། ཞིང་ས་ཁལ་བཅུ་གཞིས་ཀྱི་ས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ན་དུད་ཆུང་ངམ་ཁྲིམ་ཚང་གཅིག

ཏུ་བཙོ་རྒྱང་ལ། མ་མཐར་ཚད་གཞི་འདིར་ལོན་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞི་ཤུ་ཙུ་ལྷ་ལ་དུད་ཆེན་གཅིག ཏེ་གཞིས་ལ་རྒྱ་མགོ་གཅིག ཏེ་གཞིས་ལ་བརྒྱ་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་སྟོང་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་ཁྲི་སྐོར་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་གླུ་གཅིག ཏེ་བཅུ་ལ་ཞིང་གཅིག་ཏུ་བཙོ་བས་ཁྱིམ་ཚང་ས་ཡ་གཅིག་དང་མི་གྲངས་ཆེས་ཤུང་མཐའ་ཡང་ས་ཡ་ཏྲག་བཏྲལ་ཡོད་པ་གས་ལ་བོར་བཀོད་ཡོད། འདི་ལྟར་བོད་མི་ས་ཡ་ཏྲག་གི་གྲངས་འགོར་ཏེ་ཕྱི་ལོ ༡༦༧ ལོ་ནས་ཐྱི་ལོ ༡༩༥༩ ལོའི་བར་དུ་བཙོས་ནི་ལོ ༥༩༦ ཙམ་འགོར་ཡོད། དུས་ཡུན་འདི་འད
ིའི་རིང་བོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་མི་གྲངས་མང་དུ་འཕེལ་མེད་ནའང། ཤུང་དུ་སོང་མེད་པ་འཛོམ་གྲོང་རང་བཞིན་གྱི་མིའི་འཕེལ་གྱུབ་ཀྱི་ཤམས་ཆྱོང་ཐོག་ནས་ཀྱང་གས་ལ་ཁོ་ངོ་པའི་ཁ་ཚོན་གཅོད་ཐུབ།

ཡིན་ནའང་རྒྱ་ནག་གུང་ཁྲན་ཏང་གིས་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་བཙན་དབང་གིས་བདག་བཟུང་བྱས་པའི་ལོ་ངོ་བཞི་བཅུ་ལྷག་གི་རིང་བོད་ཀྱི་མི་གྲངས་ལ་འཕེལ་རྒྱས་མེད་པར་ལྟོག་ཐྱོག་ཀྱི་གྲངས་ཀ་ཤིག་གྱུབ་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་མིས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་བཙན་འཕྲོག་དང་། གཤའ་གནོན་ཏྲག་ཤུགས་བཅས་ཀྱི་བྱ་སྟྭང་བཀོད་ནས། བོད་མིའི་གྲངས་འགོར་ཐད་ལ་བསྟུར་བཅོས་ཀྱི་ཐབས་བཀོད་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་འཐེན་ཏེ། ནམ་ཡང་ཡར་

ལངས་རྒྱུ་མེད་པའི་ནུས་མེད་དང་ཁ་ཐོར་གྱི་མི་རིགས་ཤིག་ཏུ་གཏོང་ཅི་ཐུབ་བྱས་ཡོད་པའི་མཚོན་བྱེད་ཅིག་ཡིན་པ་ཕྱོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་མཐོང་ཐུབ།

གཅིག

བོད་མི་འི་གྲངས་འགོར་ཁུང་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་ཏུས་དང་པོ་སྟེ་རྒྱ་ནག་ཞིང་ཆེན་ཁག་ལ་ཟླ་སྒྲིལ་བཏང་བ།

ཕྱི་ལོ ༡༩༥༦ ལོ་ནས་བཟུང་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ས་གནས་བཅད་བཟུང་གིས་དུམ་བུ་ཁ་བྱལ་དུ་བཏང་བ་ནི། མདོ་སྨྲོད་ཁམས་ཀྱི་ས་གནས་སྐོར་ཞིག་དང་མདོ་སྨད་ཨ་མདོའི་སྐོར་ཞིག་རྒྱ་ནག་སུ་ཁྱོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་སུ་བཀོས་ནས་སུ་ཁྱོན་ཐ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ་ཏེ ཕྱི་ལོ ༡༩༥༣ ལོར་མི་ཁྱོན་ཞིང་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་སྡེངས་བཙུགས་ཤིང་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༥ ལོར་འབར་ཁམས་དང། ཐ་བ། མཛོད་དགེ ཁྲོ་ཚུ། ཟུང་ཚུ། བཙན་ལྷ། ཚུ་ཆེན། ཛོམ་ཐང། ཏུང་ཡོན། ནན་ཕིང། ལི་ཞན། ལྷུན་ཁྲོན། མའོ་ཐྲུན་ཆུང་རིགས་

བཅས་རྫོང་བཙུ་གསུམ་གྱི་ས་གླུ་པའི་རྩ་བ་བོད་དང་ཆའང(ཆྭང)རིགས་རང་རྒྱོང་ལུལ་དུ་བསྒྲུར་པ།

ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་དུམ་བུ་གཅིག་དེ ༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ་བ ༡༦ ཚེས་༦༥ ཉིན་ཤིས་ཁམས་ཞིང་ཆེན་བོད་རིགས་རང་རྒྱོང་ལྷོངས་བཙུགས་ཤིང་། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༥ ལོར་དར་མདོ་རྫོང་དང་། བྲག་མགོ་རྫོང་། དཀར་མཛེས་རྫོང་། ཁག་རོང་རྫོང་། དཔལ་ཡུལ་རྫོང་། སྟེ་དགེ་རྫོང་། ཞེར་ཤུལ་རྫོང་། གསེར་ཐང་རྫོང་། ལྷགས་ཟམ་རྫོང་། རོང་བྲག་རྫོང་། བརྒྱད་ཟུར་རྫོང་། ཁག་ཚུ་རྫོང་། རྡའུ་རྫོང་། ལི་ཐང་རྫོང་། ཕྱག་ཕྲེང་རྫོང་། འདབ་པ་རྫོང་། འབའ་ཐང་རྫོང་། སྟེ་རོང་རྫོང་བཅས་རྫོང་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱིས་གླུབ་པའི་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་རྒྱོང་ལུལ་དུ་བསྒྲུར།

བདེ་ཆེན་དང་རྒྱལ་ཐང། འབའ་ལུང། འཇོལ་རྫོང། མི་ལི་བཅས་ལ་ཡུན་ནན་བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་ལུལ་དུ་བཏགས།

ཡང་མདོ་སྨད་ཀྱི་ས་ཆ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གིན་སྲུའུ་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་བཀོས་པ་སྟེ། བསང་ཚུ་རྫོང་དང་གླུ་ཚུ་རྫོང་། ཆ་ཚུ་རྫོང་། ཅོ་ནེ་རྫོང་། བ་ཅོ་རྫོང་། འབྲུག་ཚུ་རྫོང་། ཐེ་བོ་རྫོང་བཅས་རྫོང་ཁག་བདུན་གྱིས་གླུབ་པའི་གནས་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་རྒྱོང་ལུལ་དང་། དཀྱུ་ངོ་ལའི་རིས་ཏེ་ཐེན་གླུའུ་རྫོང་བཅས་

སུ་བགོས། དེ་བཞིན་དུ་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ནང་ཚན་མདོ་སྨད་ཀྱི་ས་ཆ་མང་པོ་ཞིག་བོད་ཐྲི་ཡོངས་ཀྱི་མཐུན་ཕྲིལ་དང་སྟོབས་ཤུགས་རེ་ཚུང་དུ་གཏོང་ཆེད། རྒྱ་སྐད་དུ "ཆིན་ཙང" ཞེས་པ་སྟེ་བོད་སྐད་དུ་མཆོ་བོད་དམ་མཆོ་སྟོན་གྱི་བོད་པ་ཞེས་པའི་མིང་གསར་ཞིག་བཏགས་ནས་ཟླ་ལིང་མཁར་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ལྷོ་བ་བྱས་ཏེ "མཆོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན" ཟེར་བ་ཞིག་གསར་དུ་བཙུགས་པ་དང། དེ་ལ ༡༩༥༣ ལོའི་བྱ ༡༦ ཚེས ༡༥ ལ་རང་སྐྱོང་ས་ཁོངས་བཙུགས་པའི་མཆོ་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ་དང། དེའི་ཁོངས་སུ་ཆབ་ཆ་ལ་གུང་ཏོ་རྩོང་དང་ཁྲི་ཀ་ལ་ཀོས་ཏེ་རྩོང། ཏང་ངའམ་ཆི་གོར་ཐང་ལ་ཞིན་ཏེ་རྩོང། མང་ར་ལ་ཀོས་ནན་རྩོང། འབའ་གཞུང་ལ་ཐོན་ཏེ་རྩོང་བཅས་བོད་རིགས་རྩོང་ལྟ་ཡོད་པ་དང། གཞན་རེབ་གོང་རྩོང་དང་གཅན་ཚ་རྩོང། ཆེ་ཁོག་རྩོང། ས་ཁ་པོ་རྩོང། རོང་བོ་རྒྱ་མཁར་བཅས་ཀྱིས་གྲུ་བཤེ་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ་དུ་ལེན་ཁའམ་དུར་ལམ་རྩོང་དང། (ཏུའུ་ལེན) དབུས་ལམ་རྩོང། (ཕྱའུ་ལན)ཐེམ་ཆེན་རྩོང། གཏེར་ལེན་ཁ་དང་གོར་མོ་རྩོང་བཅས་ཀྱིས་གྲུ་བཤེ་མཆོ་ནུ་ས་ཁོ་ཀ་བོད་རིགས་ཏ་ས་ཀ་རིགས་རང་སྐྱོང་ལྷལ། མདའ་བཞི་རྩོང། ཏེ་ཡན། ཤང་ཚ་རྩོང། ཤང་ཚའམ་ཆི་ལེན་རྩོང། རྒྱ་མདོ་རྩོང་ངམ་མོང་ཡོན་

ཀེ་རིགས་རང་སྐྱོང་རྗེང་བཅས་རྗེང་བཞི་ཡིས་གྱུབ་པའི་མཚོ་བྱང་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ། ནང་ཆེན་རྗེང་དང། ཆུ་དམར་ལེས་རྗེང། ཡུས་ཐུཎ་རྗེང། ཁྲི་འདུ་རྗེང། རྫ་སྟོད་རྗེང། འབྲི་སྟོད་རྗེང་བཅས་རྗེང་བྱུག་གིས་གྱུབ་པའི་ཡུལ་ཤུལ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ། ཆ་ཆེན་རྗེང་དང་ཆ་སྟོད་རྗེང། དཀའ་བདེ་རྗེང། དར་ལཀ་རྗེང། པད་མ་རྗེང། གཅིག་སྒྲིལ་རྗེང་བཅས་ཀྱི་གྱུབ་པའི་མགོ་ལོག་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ལུལ། གཞན་ཡང་མཚོ་ཤར་ས་ལུལ་ཟེར་བར་བཀའ་མ་ལོག་ལ་མེན་ཏོ་རྗེང། ཀྱོ་ཚང་ལ་ལོ་ཏུཎ་རྗེང། ས་ཁ་ཚེར་ལ་ཕེན་ཙན་རྗེང། གཅན་ཚ་ལ་དཔའ་ལུང་རྗེང། རོ་ལྷོས་ལ་ཞེན་ཏུ་རྗེང། ས་ཀུ་འབུམ་ལ་ཏོང་ཀུང་རྗེང། ས་ཏོང་ས་ལ་ཏོང་ཡོན་རྗེང། གས་ར་ཁོག་ལ་ཏུ་ཐོང་རྗེང། ཏུཎ་ཀུཎ་རྗེང་ས་ཁག་ཡོད་ལ། ང་དུང་མདོ་དབུས་མཐོ་སྒང་སྟེང་གི་རྒྱ་དམག་གི་རྟེན་གཞི་གཙོ་བོ་གོར་མོ་ཁྲོང་ཁྲེར་ཡང་མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་ཏོ་གས་པས། ཁྱོན་བསྟོམས་དེང་སྐབས་ཀྱི "མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན" ཟེར་བར་བོད་རིགས་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་རང་སྐྱོང་ལུལ་ལྟ་དང་ས་ལུལ་གཅིག་ཁྲོང་རལ་གཅིག་བཅས་ཀྱིས་གྱུབ་ཡོད།

གཞན་ཡང་སྒྲི་ལོ ༡༩༦༥ ལོར་དབུས་གཙང་གི་བོད་རྒྱས་

ལ་ཡང་། “ཞིས་ཅང” ཞེས་པ་སྟེ་ནུབ་བོད་དུ་བཏགས་ནས། ལྷོ་ཁ་ས་ལྲུལ་ལ་ལྷོ་ཁ་དང་། སྟེ་གངོང་། ཚུ་གསུམ་ཕེ་ལྷ་རྒྱལ་རི། འཕོངས་རྒྱས། གོང་དཀར། སྟ་དཀར་རྩེ། ཀ་ནང་། མཚོ་སྟ། གཉའ་རོང་། ཟངས་རི། ལྷོ་ཐག རྒྱ་ཚ། ལྷུན་རྩེ། སྟང་ཕྱོང་། མཚོ་སྨད། རྩེད་ཐང་། ལྷ་རི། ཐྲ་ཆེན། ཤན་ཙ། ས་གཅོ་ཕྱོང་། མཚེའུ་གཉིས། འོམ་བུ། དེ་བཞིན་དུ་མངའ་རིས་ལྲུལ་དུ་མངའ་རིས་དང་། ཐུར་ཕྱོང་། དགེ་རྒྱས། ནུ་ཕོག ཐེར་རྩེར། ཙ་མདའ། མཚོ་ཆེན། ལྷུ་ཇེང་། ས་ཅེ་ཀེ་ལ་འབབ།

ནག་ཚུ་ལྲུལ་ལ་ནག་ཚུ་དང་། འབྲི་བུ། ཨ་མདོ། དཔལ་མཁོན། ཆབ་མདོ་ལྲུལ་ལ་ཆབ་མདོ་དང་། ཇ་ཡུལ། ཤྲི་ང་ཆེན། འཇོ་མདའ། དཔལ་འབར། ལྷོ་རོང་། ཁོ་འཇོ། རི་བོ་ཆེ། མཇོ་ཐང་། ཐྲོར་ལམས། ཏཱ་ཀ་ཡབ། ཐྲོ་མེས། དཔལ་ཤོད།

ལྷ་ས་ཐོང་ཁྱེར་ལ། ལྷ་ས་དང་། འདམ་ཀཱུང་། ཐྲོད་ལུང་བདེ་ཆེན། ཀོང་པོ་རྒྱ་མདའ། མལ་ཐོ་ཀུང་དཀར། ཉིང་ཁྲི། ལྷུན་ཀྱབ། ཐྲིན་ཀླིང་། ཚུ་ཤར། མེ་ཏོག ས་ཐྲ། རིན་ལྷུངས། ལྷ་ཙེ། ཐོ་མོ། དིང་རི། པ་ལྷམ། ཀཉའ་ལམ། ཀམ་པ། ཀྱེད་རོང་། ས་དཀའ། ཀཱཊ་མཌོང་ཐྲོན། ངམ་རིང་། འབྲམ།

ཀཱཊ་ཀ་ཙེའི་ས་ལྲུལ་ལ་ཀཱཊ་ཀ་ཙེ། འབྱོང་པ། ཆུམ་

གླིང་། རྒྱལ་ཙེ། གཏིང་ཁྲེས། ཁང་དམར་བཅས་སྟོད་མངའ་རིས་ དང་དབུས་གཙང་ཆབ་མདོ་བཅས་ཚུད་པའི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྷོངས་ ཟེར་བ་ཞིག་གསར་དུ་བཙུགས་ཐོག ཡང་ཤར་བ་དང་བྱང་བ། ལྷོ་བ། མོན་པ། སྟེང་བ་ས་གས་མང་པོ་ཞིག་བོད་རིགས་ལས་ལོགས་ ས་བཀར་ཡོད། འདི་དག་ནི་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ཆེག་ ཆེད་ཁ་བྱལ་དང་ཡང་ན་མཐའ་བསྐྲད་གཏོང་རྒྱའི་ཐབས་ཏུས་དང་ བོ་སྟེ་དུམ་བུ་བཀར་ནས་ཁ་བྱལ་གཏོང་བ་ཟེར་བའི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་ རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་ཐབས་བཅོས་དེ་ལག་ བསྟར་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

གཉིས།

ཆོས་ཁག་བཅད་བརྒྱང་གིས་མི་རིགས་གཞན་གྱི་མིང་ བཏགས་ཏེ་བོད་གྲལ་ནས་ཕྱིར་ཕུད་བཏང་བ།

རྒྱལ་ཁབ་ཟེར་བ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ ཞིག་ལ་གཤའ་གནོན་བྱེད་པའི་ཡོ་བྱད་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་ ཁབ་ཞིག་གི་སྲིད་དབང་སྐོར་འཛིན་ལམ་ལུགས་དེ། དུས་ཡུན་རིང་ བོ་ཞིག་ལ་གནས་ཐུབ་མིན་ནི་མི་རིགས་གནད་དོན་ལ་ཐུག་ཡོད།

འདི་ནི་དམར་ཕྱོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཆེས་ཚད་མར་འཛིན་པའི་ལྷ་བ་ཤག་གཅིག་རེད། རྒྱ་མཚན་དེ་འདྲ་ཞིག་གི་ལམ་ནས་བལྟས་ན་བོད་མི་རིགས་ནི་རིགས་རྒས་ཆོ་འཕྲང་དང། ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འཛིས། སྐད་དང་ཡི་གེ ཆོས་ལུགས་ལྷ་གྲྭབ་སོགས་ཕྱོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་རྒྱ་མི་རིགས་དང་ཐ་དད་ཡིན་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུ་མཚམས་རེ་རེ་ནས་ཀྱང་རྒྱ་བོད་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་རྩོད་ཞོག་དང་འཚོན་སེམས་རབས་དང་རིམ་པ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་བའི་མཚོ་ནས་བཟུང་ཀུང་ཁྲན་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱིས་བོད་མི་ཁྲི་ལྷག་ཞེ་ཤུ་ལྷག་ཅམ་དམར་གསོད་དང་ལྷོགས་ཤེ་ཐེབས་སུ་བཅུག་པ་སོགས་བྱས་པས། ལོ་རྒྱུས་ལ་བརྟེད་དུ་མེད་པའི་ཟུག་གཟེར་ཅན་ཀྱི་ཆ་ཚུད་ཞིག་བཟོས་ཡོད།

འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་གནས་ཡུལ་གྱུ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ནའང། བོད་མི་རིགས་ནི་རྒྱ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་མེད་པའི་མི་རིགས་ཤིག་གམ་ཡང་ན་རྒྱལ་ཁབ་ཡན་གར་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་བདེན་དབང་ཁྱངས་སྒྲོལ་དང། དེ་བཞིན་དུ་མི་རིགས་འདིའི་རང་དབང་དང་ཞི་བདེ་ཡི་ཆེད་དུ་སྐད་འགོད་ཤུགས་ཆེན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དང། རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གི་འདྲ་མཁན་མི་ནི་པའི་ཐུག་ཐྲོད་དང་འཛིགས་སྐྱལ་རང་

བཞེན་གྱི་སྲིད་ཏུས་འདྲ་མིན་ལག་བསྟར་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་
བཅས་རྒྱུན་དུ་མ་ཞིག་གི་དབང་གིས། བོད་མི་རིགས་འདི་ནམ་ཞིག་
གི་ཆེ་ཁོ་ཆོ་དང་རིང་དུ་གྱེས་པའི་ཞེན་ཁ་ཡོད་པར་མ་ཟད། རྒྱ་
ནག་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་དབང་སྒེར་འཛིན་ལམ་ལུགས་
ལ་ཐད་ཀར་ཐེ་གཏོགས་དང་འགལ་རྒྱུན་ཐེབས་ཀྱིན་ཡོད།

དེར་བཏེན་བོད་རྒྱལ་ཁབ་འདི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་
སོར་གྱེས་དགོས་པ་ཞིག་བྱུང་ན། ཁོ་ཆོའི་སྲིད་འཕྱོར་རིག་གསུམ
ཐད་ཀྱི་ཁྱོང་གྱད་ཚབས་ཆེན་ཞིག་ཏུ་རྩིས་འདུག ངེ་ལ་མའོ་ཙེ
ཏུང་གིས ༡༩༥༠ ལོར་སྒྲད་ཆ་ཞིག་ནན་བཤད་བྱས་ཡོད་དེ། “བོད
ལ་དམག་རྒྱག་རྒྱུ་ནི་སྤྲ་དགོས་པ་ལས་འཕྱི་མི་རྒྱང་བ་དང་བོད་ཡོངས
སུ་བཅིངས་གྲོལ་བ་རྒྱུ་ནི་ཀྱུང་གོའི་མ་འོངས་པའི་འཕེལ་རྒྱས་དང
རྒྱལ་ཁབ་སྲ་བརྟན་གྱི་རྣང་གཞི་ཡིན” ཞེས། བོད་ནི་ཀྱུང་གོའི
ནུབ་རྒྱུད་ཀྱི་ལྷགས་རིའམ་བཙན་ཇོང་ཁྲད་དུ་འཕགས་པ་ཞིག་ཡིན
ཚུལ་སོགས་ཀྱང་གོར་ཁ་བྱལ་ཐབས་མེད་པའི་ཆ་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ཞིག
ཏུ་བརྩིས་ཏེ། དེང་སྐབས་ཀྱི་ཀྱང་གོའི་མི་རིགས་གཞན་དག་རྣམས
དང་བསྡུར་ན། བོད་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་བསྟུར་བཅོས་དང་
དགེ་གཙོ། གཏོར་བཅོམ་ཁ་བྱལ་བཅས་བྱས་ནས། བོད་མི
རིགས་ཀྱི་མཐུན་སྒྲིལ་དང་ལྷོ་བས་ཤུགས་ལ་དམིགས་ཏེ་ཡུལ་ཕྱོགས

བཅད་བཟུང་གིས་མི་རིགས་གཞན་གྱི་མིང་འདོགས་བཞིན་བོད་གྱལ་
ནས་ཕྱིར་འཕྱད་ཅི་ཐུབ་བྱས་ཡོད་པ་ནི། བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་རྒྱ་
ནག་ཞིང་ཆེན་ཁག་ལ་ཟླ་ཕྱེལ་བཏང་བ་ལས་གཞན། “ཀུན་བོད”
ཟེར་བ་དང་། དེ་བཞིན་དུ “མཚོ་བོད།” “ཁམས་བོད” སོགས་
སུ་བཏགས་པ། ད་དུང་ཆོད་ཁ་གསུམ་གྱི་ནང་ཚན་མང་པོ་ཞིག་
ལ་ཡང “ཤར་པ་རིགས།” “བྱང་བ་རིགས།” “ལྷོ་བ་རིགས།”
“མོན་པ་རིགས།” “ཐེང་པ་རིགས།” “འཇང་བ་རིགས”།
“ཞཎ་ཆེ་རིགས།” “པའི་རིགས།” “དཀྱིས་རིགས།” “ཆའང
རིགས” ཟེར་བ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་བོད་རིགས་ལས་ལོགས་སུ
བཀར་བར་མ་ཟད། ལ་ལར་ཡི་གེ་ཡང་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད་པ
ལས། འདིར་ཆའང་རིགས་གིས་དཔེ་མཚོན་ཏེ་གོང་གསལ་ཆམས
བོད་ཡིན་མིན་ཐད་ཀྱི་རྩུ་མཚན་མདོར་ཙམ་ཞིག་བཀོད་ན། ཆའང
དེ་སྦྱང་རིགས་ནི་བོད་གདོད་མའི་ཕྱི་ཚོགས་ཀྱི་དུས་རྒྱུད་ཚོ་བ་ཞིག
ཡིན་པས་བོད་མི་བུ་གདོང་ཏུག་ཏེ། ས་ལྷི་བས་རྒྱ་ལྷོང་ས་ཁྲོང
ཏུག་ལས་ལྷོང་དང་ས་ཡི་ཁྲོས་སུ་ཀཏོགས་པར་བཤད་ལ། བོད་ཀྱི
ལོ་རྒྱུས་བུས་མཛོད་དག་ནའང “ས་ཁྲོད་གངས་དཀར་ཆམ་གསུམ་ས
ལ་ཐོ་བ། ཐང་ཡངས་བ་གསུམ་ནི་ས་ལ་ཐོ་བ། ཀྱང་དཀར་འཕྲི
མར་སྦུང་བའི་ཐང་། ནོར་ལོངས་སྦྱོད་འཕེལ་བའི་གཞུང་བ་ཡིན།

ས་རྒྱུད་པོ་འདོད་ཁམས་གཡར་མོ་ཐང། སྒོ་གནག་ཕྱུག་འཕེལ་བའི་ར་བ་ཡིན། ཡུལ་མདོ་ཁམས་ཅོང་ཁ་ལ་ཀྱི་ཐང། ཟས་འབྲི་སྣ་འཛོམས་པའི་བང་མཛོད་ཡིན” ཞེས་དང།

འདི་ར་མདོ་ཁམས་གཡར་མོ་ཐང་ཟེར་བ་ནི་ཞ་ཆེན་གངས་རྒྱབ་ནས་མཚོ་སྟོན་པོ་བར་ཀྱི་ཐང་ཆེན་པོ་དང། ཅོང་ཁ་ལ་ཀྱི་ཐང་ཟེར་བ་ནི་ཤར་ཅོང་ཁའི་རྒྱ་རིའི་སྟོད་ཀྱི་ཆའམ། སྐུ་འབུམ་བྱམས་པ་གླིང་གི་ཆགས་ཡུལ་རི་རྒྱུད་ལ་ཟེར་ཞིང། དཀར་སྟོད་ཀྱི་གངས་རི་ཆམ་གསུམ་ཟེར་བ་ནི་གངས་རི་ཆེན་པོ་ཏེ་ས་དང་འབྲོག་ལ་ཕྱིའི་གངས། བསམ་གཏན་གངས་བཟང་གསུམ་ལ་ངོས་འཛིན་མཁན་ཡང་ཡོད་པས་ཆའང་རིགས་ནི་འོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ཀྱི་གོད་མི་དངོས་མ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། འཚོ་གནས་ཀྱི་ས་ཆའི་ཁྱབས་ཁོངས་ཀྱང་ཤེན་ཏུ་ཆེ་བའི་གོད་སྣ་ནགས་ནི་དམག་རྒྱུད་ཡིན་པ་རྒྱ་གོད་ནི་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁག་ནའང་གསལ་གོར་བཀོད་འདུག

རྒྱའི་ཐང་ཡིག་གསར་རྩོང་གཞིས་ལས་ཀྱང་ཐུ་ཐོད་དང་འཇང་ངམ་ཆང(ཆའང)ནི་མི་རིགས་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་པ་དང། ར་ལུག་འབྲི་གཡག་སོགས་ཀྱི་གནག་ཕྱུགས་ཁུ་རུ་འཚོ་བ། མགོ་ལ་སྒྲ་ནག་ཕུབ་པ། ཟླ་ཚུར་བཏེན་ནས་མཆོར་སྟོར་བ། འདི་དག་ལ་ནང་གསེས་མང་པོ་ཡོད་པས་ཆ་ཚུ་དང་ཅོང་ཚུ། འབྲི་ཚུ། རྒྱལ་

མོ་དཏུལ་ཚུ་ས་གས་ཀྱི་འབབ་ཡུལ་དུ་བཀྲམ་སྟེ་གནས་བ་ཞིག་ཏུ་ངོས་བཟུང་ཡོད། ཆང་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱས་ན་ཡང་ཁོ་ཚོའི་མེས་པོ་ནི་སྒྲོལ་ཡིན་ཞིང་སྟོན་དང་པོ་ཟུང་ཚུའི་ནུབ་ཐུང་གི་འཕྲི་གཡག་མང་ས་ཞིག་ནས་ཡོང་བར་བཤད་ཅིང། མཁས་དབང་དམུ་དགེ་བསམ་གཏན་མཚོག་གིས་ཀྱང "ཆང་རིགས་ལ་བཅིངས་གྲོལ་སྟོན་དུ་རྒྱ་དམག་ཟེར་ཞིང། ཁོ་ཚུ་དང་ཚུ་ནག་གི་བོད་ཡ་ནང་བཞིན་བོད་རིགས་སུ་བརྩི་བ་ལས"ཆང་རིགས" ཞེས་པའི་མི་རིགས་ཡན་གར་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་སྒྲ་ཙམ་ཡང་ཐོས་རྒྱུ་མེད" ཅེས་ཁ་ཚོན་བཅད་ཡོད། དེ་བས་ཆང་རིགས་ནི་བོད་ཡིན་པར་མ་ཟད་བོད་ཀནའ་བོའི་དམག་རྒྱུ་ཡིན་པ་ནི་ཁོ་ཚོའི་ལོ་རྒྱས་དང། ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འདྲིས་སམ་སྲོལ་རྒྱུན་བསམ་ཟློའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྟངས་དང། སྐད་དང་ཡི་ཀེ ཆོས་ལུགས་ལྟ་གྲུབ། ཁང་ཁྱིམ་འཛུགས་བསྐྱོན་སོགས་བོད་ཀནའ་རབས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ཤུལ་བཞག་གི་རིག་དངོས་མང་པོ་ཞིག་དེང་གི་དུས་ལའང་མ་ཉམས་པར་ཀནས་ཡོད་པ་འདིའི་ཐོག་ནས་ཀྱང་མཚོན་ཐུབ། དཔེར་ན། ཆང་རིགས་ཀྱིས་ནས་དང་གྲོ་ལས་སྟོན་ཐུས་ཏེ་ཙམ་པ་ཅིད་པ། ཁྱིམ་བདག་ཕ་ཡིས་བཟུང་དེ་ཕ་ཤུལ་བུ་ཡིས་འཛིན་པ། སྟོད་ས་ཁའི་ཁང་ཁྱིམ་ཐོག་ཆེག་ཀསུམ་ཅན་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཕྱུགས་ཟོག་དང་དཀྱིལ་དུ་མི། ཐོག་ཁ་རྩ་ཟས་

རིགས་འཛིག་པ། བཟོ་བསྐྲན་གྱི་ཚ་ནས་ཀྱང་དང་པོ་རྩིག་པ་བཟོ་
ཡུལ་གྱི་ས་ལ་ལྟ་དགོས་པ་སྟེ། ཁང་ས་ཞིང་ས་ས་ཡི་དགེ། གམ
འཇོག་རྒྱང་འཇོག་འཇོག་གི་དགེ འཕྲང་ཚུ་ཡུར་ཚུ་ཚུ་ཡི་དགེ ཁང
ཤིང་བུད་ཤིང་ཤིང་གི་དགེ རྩིག་རྩོ་གཏེར་རྩོ་རྩོ་ཡི་དགེ་དང། ད
ཏུང་ཕྱོགས་བཞི་ཡི་ས་སྲུང་གི་ཚུལ་དུ་ཤར་གྱི་ནུབ་རྒྱ་བོ། ཤྲི་ཧེ་གཡུ
འབྲུག་སྟོན་མོ། ནུབ་གྱི་ཏ་དམར་པོ། ཏང་གི་རྒྱས་སྦལ་སེར
པོ་སོགས་འཛོམས་དགོས་ཤིང་ལྷག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་རྩིག་བཟོ་ནི
འབྲུང་བ་བཞི་ལ་ཁ་མ་ཐལ་བར། རྟེན་འབྲེལ་རང་བཞིན་གྱིས
གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན་པས། ཆང་རིགས་ཀྱི་རྩིག་བཟོ་ཡང་དེ་ལས་མ
འདས་པར། གླུ་རྩོ་དང་རྟེང་རྩོ། ཥོ་རྩོ་མོ་རྩོའམ་ཥོ་འཛོག་མོ
འཛོག ངོས་ལེགས་ཤོམ་འཛོག ཅ་ལ་ཁ་འཕྲེལ། རྩོ་ཏ་ཆུག
རྩོ་ཚུ་འཕྲང། ངོ་རྩོ་ཁོག་རྩོ། ལེབ་ཆ་ས་ཁོགས་རྩོ་ཡི་རིགས་མི
འདྲ་བའི་འཛོག་སྟངས་དང། ཚ་ཞེད་ས་ནག་ལ་སྟུམ་བསྲེས
ནས་བསྐལ་ཏེ་རྩོ་ནམས་ཐྲོར་བྱེད་ཀྱི་ངོ་འདམ་བྱེད་པ། ད་ཏུང
མཐོ་ཚད། བཟུར་ཚད། ཐོ་ཏ་མིག་གི་འཛོག་སྟངས་ས་ཁོགས
བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁང་ཁྱིམ་འདྲུགས་སྒྲུན་ཐད
ཀྱི་ས་ཁོལ་རྒྱུན་དུ་མ་ཞིག་ད་ལྟའང་མ་ཤམས་པར་དངོས་གུ་མཐོང་རྒྱ
ཡོད། གཞན་ཡང་ཚང་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་བོད་ཡིག་བོད་

སྐད་ཁོ་ན་ཡིན་པས། གྱང་ཁྲན་ཏང་གིས་དབང་སྒྲུར་མ་བྱས་གོང་ཁོ་ཚོས་ཕྱོན་ཡོངས་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དང། ལྷག་པར་དུ་ཚོས་ལུགས་དགོན་སྡེ་ཁག་ནས་དེང་སྐབས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

གྲྭ་སྐད་ཆ་ནི་མི་རིགས་གང་ཞིག་ལ་མཚོན་འང་གྲྭ་སྐད་དང། ཡུལ་སྐད། གོང་སྐད་སོགས། སྐད་ཀྱི་གདངས་དང་སྒྲ་རྩོལ་ཏག་ཞན་དང་ཐ་སྙད་གསར་ཆེང་གི་ཐད་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་ནང་བཞིན་ཆང་རིགས་ཀྱི་སྐད་ལ་ཡང་བརྟ་གསར་ཆེ་དང། སྐད་གདངས་ཏག་ཞན་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཙམ་ལས་ཙ་མདོའི་འགྲོ་སྐད་དང་གཞིས་སུ་མེད། དཔེར་ན། ལག་པ། མེ་ལོང། མཚལ་དེ་བཞིན་དུ་ཕྱི་ས་ལ་དེ་ཕྱི། མིག་ལ་ཐྲི་ག ཐྲི་ས་ལ་བུ། གཡག་ལ་འགྲོང། མེད་ལ་ཐ་ལ། དཔའ་ལ་དཔའ་སུ། བཤད་པ་ལ་ཤད་འབའ། མལ་ཁྲི་ལ་ས་མ་ཁྲི་ཟེར་བ་སོགས་དེ་དང་དེ་ལྟ་བུ་མང་པོ་སྣང་བ་དང། ཚོས་ལུགས་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ཆ་ནས་ཀྱང་རིམ་གྱི་སྒྲུབ་པ། གཏོར་མ་འཕེན་པ། ཚ་གསུར་ཕུལ་པ། ཁ་བཏོན་འདོན་པ། ཕྲེང་བ་འཛིན་པ། གནམ་མཚོད་པ། ས་བཀྲར་བ་ཡུལ་ལྟ་གཞི་བདག་ལ་བསང་གཏོང་བ། དཀྱུང་ཐབ་ལྟ་མེ་ལྟ། ཙོ་ལྟ། ཙོ་ལྟ། ལུས་ལྟ། དགྲ་ལྟ་སོགས་ལ་ཀུས་བརྩེ་དང་

མཆོད་བཀུར་བྱེད་པ་བཅས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཆོ་ག་བསྒྲུབ་སྟངས་དང་ཀུན་ནས་མཚུངས།

ཕྱིས་སུ་རྒྱ་ནག་གིས་ཡུལ་ཕྱོགས་བཅད་བཟུང་སྒོས་མི་རིགས་གཞན་ཞིག་ལ་བསྒྲུར་ཆེད་ཡི་གེ་ཞིག་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད། དེས་གཞུང་ལུགས་ཤིག་ཙོམ་འབྲི་བྱེད་པ་དང་ཡང་ན་ཡིག་བསྒྲུར་སོགས་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་བརྗེད་མི་དགོས་པར། ཐ་ན་ཡིག་སྐུར་ཙམ་ལ་ཡང་བཀོད་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱ་ཁག་པོ་འདུག ཡིན་ནའང་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གིས་མི་རིགས་ཁ་བྱལ་ཀྱི་སྨོག་གཡོ་བཤམས་སྟེ་བོད་རང་གི་སྐད་དང་ཡི་གེ་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཕྱན་ཙམ་ཡང་ད་ལྟའི་བར་དུ་བྱེད་མེད།

དེ་བཞིན་དུ་ཤར་པ་དང་། ལྷོ་བ། བྱང་བ། འཇང་བ། ལྷུའུ་རྒྱ། པའི་རིགས། དབྱིས་རིགས་སོགས་བོད་ནང་ལྷུལ་ཀྱི་བུས་རྒྱུད་ཚོ་བ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་བཅད་བཟུང་གིས་མི་རིགས་གཞན་ཀྱི་མིང་བཏགས་ཏེ་བོད་གྱལ་ནས་གཏན་ལྷུད་བཏང་ཡོད་པ་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་དང་མཐུན་སྒྲིལ་ལ་དམིགས་ཏེ་བོད་མིའི་གྲངས་འགོར་ཐད་ལ་ཕེ་གཏོགས་སམ་ཚད་བཀག་བྱས་པའི་བྱ་སྤྱོད་གཞིས་པ་རེད།

གསུམ།
བོད་རྒྱ་བསྡུར་བྱས་པ།

རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་བཙན་བཟུང་བྱས་པའི་དུས་ཡུན་ནང། ཁོ་བ་ཚོས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ངོས་ནས་བཀའ་འབེབ་རང་བཞིན་གྱིས་བཀོད་སྒྲིག་དང་ཐབས་ཏུས་ཅི་ཡོད་འཐེན་ནས། འོ་རེར་བོད་ཀྱི་ས་ཆར་རྒྱ་མི་གནས་སྒོར་དང་གཞིས་ཆགས་རྒྱ་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། འོ་རབས་ལྔ་བཅུའི་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་དམག་ལྟག་ཏོ་བོད་དུ་གཞིས་སྟོད་བྱེད་མཁན་དང་། གལ་རིམ་དབྱེ་འབྱེད་དང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་སྐབས་ནས་བཟུང་བཙུགས་ཡོད་པའི་ངལ་རྩོལ་བསྡུར་བཀོད་པ། ཀུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་དང་ཞིང་ཆེན་རིམ་པས་ཐད་སྐྱོང་བྱེད་པས་དམག་དོན་མཁོ་སྒྲུབ་བྱེད་ས། དེ་དུང་མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་ལྟ་བུར་ཆ་བཞག་ན་མཚོ་ལྷོ་ཤུལ་དུ་ཡོད་པས “১৶ ১৭”རྒྱས་ཅན་ཀྱི་གསང་བའི་གནམ་གྱུ་ཐང་སྟེ། རྒྱ་དམར་ཀྱི་གོ་མཚོན་གསོག་ཁར་བྱེད་ས། མཚོ་བྱང་ལྷུལ་ཀྱི་གསེར་དངུལ་ཐང་ཟེར་བ་དང་མཚོ་སྟོན་པོའི་ལྷོ་འགྲམ་ན་ཡོད་པས “৭৫৭” རྒྱས་ཅན་ཀྱི་ཉིང་རྩལ་མཚོན་ཆ་གསར་བཟོ་དང་ཚོད་ལྟ་བྱེད་ས་སོགས་ལ་རྒྱ་མི་འབོར་ཆེན་

མངགས་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ་ནི་གོར་མོ་ས་ལུལ་དང་ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་གཉིས་རྒྱའི་དམག་དཔུང་གི་ལྟེ་གནས་ཞིག་ཏུ་གྱུར་བ་དང་། རྒྱ་ནག་སྲི་ཁྱོན་ས་ཆར་ཟླ་བཕྲིལ་བཏང་བའི་བོད་འབར་ཁམས་ས་ཆའི་རང་བྱུང་ཤིང་ནགས་གཙོད་འབྲེག་དང་རིན་ཆེན་གཏེར་ལ་སྟོག་འདོན་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རྒྱ་མི་འགོར་ཆེན་བཏང་ཡོད། ས་དེའི་ཁྱུང་མཚུ་ས་ལུལ་ལམ་རྒྱའི་ཏུང་ཡོན་དུ་འགོད་པའི་ས་ཆར་སྟོན་གྱི་དམར་དམག་དང་བཅིངས་གྲོལ་དམག་ཟེར་བའི་ཐུགས་རོ་ཡོད་པའི་ཁར་དམག་ཏུ་གསོ་ས་དང་། ད་དུང་ས་ལུལ་དེ་དག་རིན་ཆེན་གཏེར་ཁའི་ཕྱུགས་པ་དང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་གནས་བབ་ལེགས་པ་བཅས་ཀྱི་དབང་གིས་སི་ཁྲོན་གྱི་རྒྱ་མི་ས་ཁྱབ་གནམ་ཁྱབ་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད།

ཡུན་ནན་བདེ་ཆེན་དང་སི་ཁྲོན་དཀར་མཛོས་དེ་བཞིན་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་སོགས་ལའང་ལོ་ངོ་བཞི་བཅུ་ལྷག་གི་རིང་རྒྱ་མི་གཞིས་སྟོད་ཕྱེད་མཁན་མཚམས་ཆད་མ་སྐྱོང་། རྒྱ་མཚན་དེ་འདྲའི་དབང་གིས་བོད་ཁྱལ་ཀྱི་ས་གནས་གང་ས་རང་བོད་མི་གཅིག་ལ་ཉུང་མཐའ་ཡང་རྒྱ་མི་བཅུ་ཕེམས་ཀྱི་ཡོད་པས་བོད་མི་ཚོར་རང་ས་རང་ཡུལ་ནས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཞེས་པའི་གོ་མིང་དེ་མི་འདོད་བཞིན་

དུ་སྦྱངས་ཡོད། དཔེར་ན་དེང་སྐབས་ཀྱི “མཚོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན”ཟེར་བ་ནི་བོད་རིགས་རང་རྒྱོང་ལུལ་རྒྱུག་དང་། ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཇོང་ཁག་བརྒྱད་དེ་བོད་རིགས་ཀྱིས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་ཞིང་ཆེན་གཅིག་ཡིན་ལ། ཞིང་ཆེན་འདིའི་གཞི་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆའི་དཀྱ་བཅུ་གོ་ལྔ་ཡན་བོད་རིགས་ལུལ་གྱིས་ཟིན་པར་གཞིགས་ན་ས་འདིར་རྒྱ་རིགས་ལས་བོད་རིགས་མང་བ་ཡིན་དགོས་མོད། དེ་ལས་བློག་ལྟ། ཟི་ལིང་གྲོང་ཁྱེར་གཅིག་པུའི་ནང་གི་རྒྱ་མིའི་ཀྱངས་འབོར་ནི་ས་དེའི་བོད་རིགས་ལུལ་རྒྱུག་གི་བོད་མི་ཚོའི་ཀྱངས་འབོར་ལས་ལྷག་ཤས་ཀྱིས་མང་བ་ཡོད། དེར་བཏེན་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཅི་མཆིས་རྒྱ་མི་ཚོས་ཡིན་ལ་ཞམ་ཁ་དང་ཁྱོང་རེག་མཁན་བོད་རིགས་ཡིན་པས་མ་ཚད། དེ་འདྲའི་ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་ཤུགས་འོག་ནས་བོད་རྒྱ་འགྱུར་བྱས་ཡོད་པ་ནི། དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༦ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་ས་གནས་ཡུལ་གྱི་མང་པོ་ཞིག་ལ་དམངས་གཙོ་བཅོས་བསྒྱུར་ཟེར་བ་ཞིག་སྒེལ་ཏེ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འདྲིས། ཆོས་ལུགས་ལྟ་གྱི་ས་གསས་ཆ་མེད་དུ་གཏོང་རྒྱའི་མཁོ་བཆམས་ཏེ་རིམ་བཞིན་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དང་། ༡༩༦༩ལོར་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཡི་ལས་འགུལ་སྒེལ་ནས། “ཆོས་ལུགས་

དགོན་སྡེ་མེད་བརྟགས་བྱས་ནས་མི་རིགས་གནད་དོན་འབྱུང་རྒྱུ་མེད”
ཅེས་པའི་ཁ་གཡང་སྟོག་ཞོར་དུ་དགོན་སྡེ་ཆེ་ཆུང་སྟོང་ཕྲག་མང་པོར་
གཏོར་བཅོམ་བཏང་བ་དང་ཚབས་ཅིག བོད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་
ལས་བརྩམས་པའི་བཙུ་ཕྲག་རིག་པའི་གནས་རྣམས་ཀྱང “ཆོས་
ལུགས་ཚོར་བ་དང་རིང་ལུགས་དང་། བཀས་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་
རིང་ལུགས། དཔོན་ངན་མ་ཙ་རིང་ལུགས་ཏེ་ལྷ་འདྲེ་གདོན་
བགེགས་དང་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་དུག་ཙ་ཆེན་པོ་གསུམ”
ཟེར་བར་བཙོས་ནས་བཀོད་སྤྱོད་བྱས་མི་ཆོག་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཟོས
པ། ཡི་གེའི་ཐོར་ཏེ་ཡང་དུ་གཏོང་དགོས་པའི་བཀའ་ཕབ་ནས
ཕྱད་དང་ཆམ་དབྱེ་མང་པོ་ཞིག་བོད་རང་གི་བརྡ་དག་གི་ཁོངས་ནས
ཕྱིར་བཏོན་ཏེ་བོད་ཡིག་གི་ཁྱབ་རྒྱ་དང་ནུས་པ་ཏེ་ཆུང་དུ་བཏང་བ
དང་། སྐབས་དེའི་གསར་ཐོན་དངོས་ཕྱས་ཅི་ཡོད་ཆམས་ལ་རྒྱའི
མིང་བརྡ་ས་པར་བཞག་བྱེད་དགོས་པ་ལས་བོད་མིང་བཏགས་མི་ཆོག
པ་བཅས་མི་རིགས་འདིའི་ཕྱོགས་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྐད་དང་ཡི་གེར
ཚད་བཀག་བཟོས་ཏེ། མི་རིང་བར་བོད་མི་རིགས་འདི་ཉིད་ཐལ
བར་ཆུ་ཐུགས་ལྟ་བུར་རྒྱ་རིགས་ཆེན་པོའི་ཐྲི་ཚོགས་འཁོར་ཡུག་ནང
ནུས་མེད་དབང་ཆུང་གི་གནས་སུ་འཕྱར་བའི་ཐབས་བཅོས་འཐེན
ཡོད།

ལོ་རྒྱས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱན་ངན་པ་དེ་དག་ལ་རྒྱན་བྱས་ནས་དེང་སྐབས་ཀྱང་རྒྱ་མི་ཕལ་མོ་ཆེས་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་འདི་བེད་མེད་མཐོང་མེད་དུ་བཙུས་ནས། "མ་ཏི་བོན་ཅོ"(མ་ཏི་འདོན་བྱེད་ཀྱི་ཡི་གེ)ཞེས་པའི་མིང་གསར་ཞིག་བཏགས་ཏེ་བོད་ཡིག་ནི་ཆོས་ལུགས་ཁོ་ནའི་ཆོ་ག་སྒྲུབ་བྱེད་ཙམ་དུ་བཙུས་ཡོད་པར་མ་ཟད། མི་དམངས་ལ་མགོ་སྐོར་བྱེད་པའི་ཆོངས་དང་ཀྱི་ལག་ཆ་ཞིག་ཏུ་བཙུས་ནས། མི་རིགས་རང་སྒྲོང་ཟེར་བའི་ས་ཁུལ་དུ་འང་རྒྱའི་ཡི་གེ་མ་ཤེས་ན་བོད་ཡིག་ཤེས་ཀྱང་ཡིག་ཆོངས་པ་ཁོ་ནར་བཙུས་ཏེ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ལས་ཀ་གང་ཡང་རག་ཐུབ་ཀྱི་མེད།

ཕྱི་ལོ ༡༩༦༠ ལོ་ནས་བོད་ཀྱི་ས་གནས་ཡུལ་གྱི་སོ་སོར་སློབ་གྲྭ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་མང་པོ་ཞིག་བཙུགས་ཡོད་མོད། དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་གྱང་ཁྲན་ཏང་གི་ཆབ་སྲིད་ཏེལ་བསྒྲགས་ཀྱི་རྣང་གཞི་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་གྱིན་ཡོད་པས། སློབ་གྲྭ་དེ་དག་གི་ནང་ངེས་པར་དུ་ཏང་གི་སློབ་སྦྱོང་ལ་ཕྱོགས་རྒྱན་འཕྱོངས་དང་། "མར་ལེ་རིང་ལུགས་དང་མཚོ་ཅོ་ཏང་གི་དགོངས་པ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས" ཞེས་སློབ་གསོའི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་གཏན་འབེབས་བྱས་ཏེ་བོད་ཡིག་སློབ་དེ་བ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆའི་བརྒྱད་ཅུ་བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་རིག་གནས་ལ་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་ཆབ་སྲིད་ཏེལ་བསྒྲགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་རྒྱང་བ་བཀོད་

ཡོད། ཡིན་ནའང ལས་ཁ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་རིགས་དཔོན་ཁག་ཀྱང་ཤས་ཤིག་གི་བཀའ་རྒྱན་ལ་བརྟེན་ཕྱི་ལོ ༡༩༦༥ ལོ་ནས ༡༩༩༩ལོ་དེ་ལོ་ངོ་བཅུ་བཞི་རི་རིང་ལ་བོད་སྐད་ཡིག་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་ནང་ཁུལ་གྱི་སྲིད་འཛིན་རིག་གསུམ་ཐད་ལ་ཡར་རྒྱས་ཀྱང་ཆེ་ཙམ་ཕྱིན་ཡོད་མོད། ཕྱི་ལོ ༡༩༩༩ ལོའི་ལོ་མཇུག་ནས་བཟུང་ཡང་བསྒྲར་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ཁུལ་སོ་སོའི་མི་རིགས་དགེ་ཐོན་སློབ་གྲྭ་དང། བོད་སྨན་ཆེད་སྦྱོང་སློབ་གྲྭ་སོགས་ཀྱི་སྐོ་ཡོངས་སུ་ཁྱད་དེ་སློབ་གྲྭ་ཆུང་འབྲིང་གི་མཇུན་ལམ་ལ་ཐད་གར་བཀག་འགོག་དང་གནོན་ཤུགས་ཚབས་ཆེན་སྒྲད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ ༢༠༠༧ ནས་བཟུང་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་སློབ་གྲྭ་ཆུང་བ་ཆུམས་ཀྱི་བོད་ཡིག་སློབ་གཞི་ཞལ་བར་བསྒྲུར་བ་དང་རིམ་བཞིན་བོད་ཡིག་བསླབ་དེབ་ཀྱི་སྒྲུས་ཚད་ཞན་དུ་གཏོང་བ། དབུས་གཙང་ཁུལ་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་རིགས་བྱིས་པ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་ཧྲང་ཧེ་དང་ཀོང་ཏོང། ས་ཁྲོན། ཧོ་ཌུ་ནན། ཧྲན་ཞེ། ཤའོ་ཝེ་སོགས་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་འདྲ་མིན་དུ་མང་གས་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཚར་གཞི་ལྟར་སྒེར་གཞུང་གཞིས་ཚ་ནས་སྒྲིང་ཁྲིང་ཅིད་ཀྱིན་ཡོད། ཕྱི་ཚུལ་ནས་བལྟས་ན་དེ་ནི་བོད་མི་རིགས་ལ་བདག་སྐྱོང་དང་འཁྱན་ཐབ་ལ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་སྣང་ཡང། སློབ་གྲྭ་དེ་དག་ན་བོད་ཡིག་བསླབ་

སའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལྟ་ཅི་ཐ་ན་བོད་སྐད་བཤད་སའི་ཁོར་ཡུག་ཕན་ཚམ་ཞིག་ཀྱང་མེད་པས་རྒྱ་ཡིག་རྒྱ་སྐད་ཚད་མཐོན་པོར་བཙུས་ནས་སྐད་དང་ཡི་གེ་རྒྱར་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་གསར་བ་ཞིག་རེད།

གཞན་ཡང་སྒྲི་ཆོགས་ཀྱི་ལས་རིགས་སོ་སོ་ནས་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་རབ་དང་རིམ་པ་སྒེལ་ནས་ཏང་ཐོན་ཙ་འཛུགས་ནང་བསྡུས་ཏེ་ལྟ་སྒྲོད་རྒྱར་བསྒྱུར་པ། ཁྱད་པར་དུ་ཕྱི་ལོ ༡༩༩༥ ལོར་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་གྱིས་འགོ་བཙམས་པའི "ནུབ་རྒྱུད་གསར་སྒེལ"ཅེས་པའི་དུས་མཐའི་རྒྱང་བུ་དང་འགྲོགས་ནས་ཆང་ཁང་དང་སྨད་འཚོང་ཁང་། རྒྱན་ཁང་སོགས་ཀྱིས་གང་སར་ཁྱབ་ཡོད་པས་བག་མེད་ལོངས་སྤྱོད་ལ་གཡེང་བའི་རྒྱ་འཕྲོག་མི་གསོད་སོགས་ཀྱི་ནག་ཆོགས་པ་ལོ་རེ་བཞིན་ཏེ་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

དེ་བས་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་གི་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཀུན་སྤྱོད་བསམ་ཟློ་དང་། ཞི་བདེ་བག་ཕབས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་བཟང་པོ་ཉིན་བཞིན་ཉམས་རྒྱད་དུ་ཐུར་ཏེ་བདག་གཞན་གཉིས་ཕོངས་ཀྱི་བྱེད་ལྟངས་དེ་རིགས་ནི་ཀྱང་གོའི་འཕེལ་རྒྱས་དང་། སྒྲི་ཆོགས་ཡར་ཐོན། འཆོ་བའི་བདེ་སྐྱིད་ཅིག་ཏུ་རྩེས་ནས་ལུགས་མདུན་དང་བྱ་སྒྲོད་མཐའ་དག་གཞན་དབང་དུ་ཐུར་ཏེ་རྒྱ་རིགས་ལ་ལད་ཟླས་བྱེད་རྒྱ་གཟི་བརྗིད་ལྟ་བུར་བཙུས་ཏེ་ཡོད་ཚད་རྒྱར་འགྱུར་

པ་སོགས། གཞན་དབང་དང་བཀག་རྒྱའི་འོག་གི་མི་རིགས་འདིར་ མི་མངོན་པའི་དམར་གསོད་ཀྱི་ཡོ་ལང་ཆེན་པོ་ཞེག་བཤམས་ཡོད།

བཞི།
རྒྱ་བོད་འགྱུར་ཐུས་པ།

བོད་ཀྱི་ས་ལྷུལ་སོ་སོར་རྒྱ་མི་རིགས་གནས་སྟོར་དང་གཞིས་ ཆགས་སུ་གྱུར་ཡོད་པར་མ་ཟད་རྒྱ་རིགས་དེ་དག་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ གཞུང་འབྲེལ་ངོས་ནས། བོད་ས་གང་ལ་འགྲོ་རྒྱའི་མོས་འདུན་ ཡོད་ན་དུས་ཐོག་ཆོག་མཆན་སྟོད་དགོས་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་ཁ་ རྒྱབ་ལྟོ་གོས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཁང་ཁྱིམ་འཛུགས་བསྐྱན་བྱེད་པ་དང་། བུ་ ཕྲུག་སློབ་གྲྭ་འགྲིམས་པ། ཚོང་ལས་བྱེད་པ་སོགས་བྱ་བའི་ལས་ རིགས་གང་ཞིག་གཉེར་འདོད་ན། ས་གནས་དཏུལ་ཁང་གིས་ངེས་ པར་དུ་དཏུལ་བྱེད་གཡར་དགོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ས་ཆར་འཚོ་ བ་བསྐྱལ་འདོད་ཡོད་མཁན་ཚོར་སོ་སོའི་ཕ་ཡུལ་དང་། བོད་ས་ གཉིས་ནས་ཁྱིམ་ཡིག་ཐེམ་ཐོ་གཉིས་རེ་བཟོ་གིན་ཡོད་ལ་ཐ་ན་རྒྱ་ རིགས་དེ་ཚོས་བོད་ས་ནས་རྒྱའི་ནང་ལོགས་ལྷུལ་ཀྱི་སོ་སོའི་ནང་ལ་ ཁ་པར་བཏང་ནའང་རིན་སྟོད་མི་དགོས་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་

སོགས། རྒྱ་མི་དེ་ཚོའི་འཚོ་བར་དམིགས་བསལ་གྱི་མཐུན་རྐྱེན་ཞིག་བསྐྲུན་ཡོད་གཤིས། ཁོ་ཚོས་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ནས་གཞིས་ཆགས་རྒྱ་དང་ཚོང་དོན་གཉིར་རྒྱ་ནི་ཅ་ཅང་གི་ལས་སྒོ་བོ་ཞིག་ལ་བརྩེས་ཡོད། དེ་བས་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་དང་ལུལ། རྩོང་དང་ཞང་བཅས་སུ་བོད་ལས་རྒྱའི་མི་གྲངས་མང་བ་དང་། བོད་ལས་རྒྱ་རིགས་ལ་བྱ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་འཛིན་པ། བོད་ལས་རྒྱ་རིགས་ལ་ཐོབ་ཐང་དང་དབང་ཆ་ཡོད་པ། བོད་ལས་རྒྱའི་སྨོན་གསོ་གཅོགས་ཆེན་དུ་འཛིན་པ་སོགས་ཀྱིས་བོད་ལུལ་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་དང་ས་ཆ་གང་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ནའང་ཚོང་ར་ཆེན་པོ་དང་། ཁང་བཅོགས་མཐོན་པོ། འཇེབས་འཁོར(རྫང་ས་འཁོར་ཆུང་བ)བརྗེད་པོ། མདོར་ན་གྲོང་ཁྱེར་གང་དེའི་ཕུན་ཚོགས་ཡོད་ཚད་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ཐྲོད་ཡུལ་དུ་ཐུར་ཡོད་པ་ལས་བོད་མི་ཚོར་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་གང་ཡང་ཡོད་པ་མ་རེད། ལྷག་པར་དུ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་བརྒྱ་ཆའི་དཀྱ་བཅུ་རྒྱ་རིགས་ཡིན་ལ། རྩོང་རིམ་པ་ཡན་ཆད་ཀྱི་དབང་འཛིན་མཐོ་ཤོས་ཏེ་ཏང་ཡུའི་ཐུའུ་ཅི་ཅེས་པར་དུ་རྒྱ་རིགས་ཡིན་དགོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ས་ཆར་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཚོས་ཟླ་ཟོགས་ཡང་རྒྱའི་ནང་ལོགས་ཀྱི་ས་ལུལ་ཆུམས་དང་བསྡུར་ན་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཚད་མཐོན་པོར་བཏང་ཡོད།

ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་རིགས་འདུས་སྡོད་ལུལ་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་དང་ས་ལུལ་གཙོ་གྲས་ཆེམས་སུ་གཞུང་ལས་གཞི་ར་བཞིན་པའི་དཔོན་རིགས་དེ་ཚོས་ལྷོག་ཟ་རྒལ་སོང་བྱས་ཏེ་གཞུང་སྒེར་གྱི་རྒྱུ་དངོས་སྒེར་འཛིན་བྱས་ཀྱང་ནག་ཞེས་ཕེར་འདོན་དང། ཆད་གཅོད་ཁྲིམས་ཆད་སོགས་མེད་པར་དམིགས་བསལ་གྱི་ཡངས་སུ་བཏང་ཡོད། རྒྱ་མཚན་དེ་དག་གི་དབང་གིས་རྒྱ་རིགས་ནམས་བོད་ཀྱི་ས་ཆར་གཞིས་ཆགས་སུ་ཐྱུར་ན་ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་འབྱོར་རིག་གནས་སོགས་ཕྱོགས་གང་ཐད་ནས་འཚོ་བའི་མཚོ་བསྟུབས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་མ་ལག་འཛིམས་པོ་ཞིག་ཡོད་ཕྱིར། རྒྱ་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་བོད་ཀྱི་མིང་ཐོག་ནས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ལས་ཀ་དང། ཡང་ན་ཚོང་ལས། སྨོ་བསྟུབ། འདྲུགས་བསྟུན་སོགས་བྱ་བའི་ལས་དོན་མང་པོ་ཞིག་བསྟུབ་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ནའང་བོད་ནང་ལུལ་ལ་ཆ་རྒྱས་མེད་པའི་ཕྱི་མི་ཞིག་གིས་མཐོང་དུས་རྒྱ་རིགས་དེ་ཚོས་ཕྱི་ཚུལ་གྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་བོད་མའི་ཚབ་མཚོན་པར་བྱས་ཡོད། ཡིན་ནའང་དེ་ཚོ་ནི་བོད་མིའི་ཚབ་མཚོན་ར་ང་བཞིན་གྱི་བེམ་གཟུགས་ཅམ་ལས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ བསམ་བློ་དང་ལྷ་ཐོད་སོགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་ལ་དགའ་ཞེན་དང་བདག་སྐྱོང་བྱེད་པའི་འདུ་ཤེས་ཕྱན་ཅམ་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་མི་གང་ཚོས་བཤེས་

དང་ལས་བྱེད་བསྐོ་འདེམས་སོགས་ཀྱི་སྐབས་བོད་མིའི་ཚབ་མཚོན་ཡོད། དེ་བས་ཁོ་ཚོ་ནི་དེང་སྐབས་རྒྱ་གཞུང་གིས་སྟོག་བཞིན་པའི་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་དང་ཐོབ་ཐང། འཇུག་གས་བསྟན་ཡར་རྒྱས་བཅས་ཀྱི་གྲས་སུ་ཚུད་ཡོད་པས་རྒྱ་བོད་འགྲུར་ཡིན་པ་ལས་བོད་མི་དངོས་མ་ཞིག་གཏན་ནས་མ་རེད།

ལྷ།
འཆར་ལྟན་བུ་སྐྱེས་ཀྱིས་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ།

རྒྱ་མིའི་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་འཕྲོག་པའི་དུས་ཡུན་ནང་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ཐད་ལ་བསྟུར་བཅོས་དང་ཚོད་འཛིན་འབྲེས་ཤེ་ཚོགས་ཞིག་བྱས་ཡོད་པ་ལས་གཞན། ས་རྒྱ་དང་། མིའི་ཁྱབ་ཁོངས། གྲངས་འབོར་སོགས་ལ་མ་བལྟས་པར་འཆར་ལྟན་བུ་སྐྱེས་ཀྱི་སྲིད་ཏུས་ཏིལ་བསྒྲགས་དང་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། བོད་མིའི་མ་འོངས་པའི་གྲངས་འབོར་འཕེལ་རྒྱས་ཐད་ལ་གཞན་གནོན་དང་བཀག་འགོག་གི་བྱེད་ཐབས་གསར་བ་ཞིག་ཡང་བསྐྱར་ཙ་སྟོན་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

སྒྲིར་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་གྱིས་མི་གྲངས་ཆོད་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་དགོས་དབང་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་ནའང། དེ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གང་དེའི་ས་རྒྱ་དང་མི་གྲངས་ཕན་ཚུན་བར་གྱི་དོ་མི་མཉམ་པའི་བསྟར་ཚད་ཞིག་ལ་བལྟས་ནས་བྱུང་གི་ཡོད་པ་ལས། རྒྱལ་ཁབ་གང་ཞིག་གི་ཆབ་སྲིད་བདག་དབང་སྐོར་འཛིན་ཐོག་བཀོལ་སྟྲོད་བྱེད་པ་མ་རེད། དེར་བརྟེན་བོད་འདི་ས་སྒྲི་ལེ་གྲི་བཞི་མ་ས་ཡ་གཞིས་ལྟག་གི་ཐོག་ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྲག་དུ་མར་འཚོ་བའི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པས་ཆ་ནས་མི་གྲངས་དང་ས་ཁྱོན། འཚོ་བའི་ཐོན་ཁུངས་སོགས་ཕྱོགས་གང་ལ་བལྟས་ཀྱང་བོད་མི་གཅིག་ལ་བྱིས་པ་བཅུ་རྒྱས་ནའང་ས་རྒྱ་དང་ཐོན་ཁུངས་མེའི་གྲངས་འབོར་དོ་མི་མཉམ་པའི་གནས་སུ་ལྟུང་མི་ཐུབ་མོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་དེ་ལས་ལྷོག་ལྟེ་དམར་ཕྱོགས་གཅིག་ལྟུད་སྒེར་གཅོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཆེས་མཐར་ཐུག་གི་ལྟ་བ་སྟྲད་ནས་མི་རིགས་འདི་ཙ་མེད་གཏོང་ཆེད། “འཚར་ལྟན་བུ་རྒྱས” ཞེས་པའི་སྲིད་ཏུས་བཏོན་ཏེ་བོད་མིའི་རྒྱ་ཆུད་གཅོད་བཞིན་ཡོད། དེ་ནི་ཕྱི་ལོ ᠀᠑᠓᠓᠑ ནས་མགོ་བཙམས་ཏེ་གཞི་རིམ་གྱོང་སྟེ་ནས་བཟུང། སྟེ་བས་ས་ས་ཁའི་བུད་མེད་ཆམས་ཀྱི་སྟོམ་གྲངས་ལེན་པ་དང། དེ་དག་གི་ནང་ནས་བྱིས་པ་རྒྱས་ཐག་ཆོད་པའམ་ལོ་ཆོད་ཡོལ་བ(ལོ་ལྟ་བཅུ་ཡན)ཆམས་ལུད་རྒྱ་རན་བུད་མེད་གཅོད་ཡོད་པ། དེའི་ནང་སྒྲུམ་

འགོག་ཚ་ལོང་འཛིག་དགོས་པའི་གྲངས་དང། སྒྲུམ་འགོག་སྨན་ཁབ་ཆུག་དགོས་པའི་གྲངས། སྒྲུམ་འགོག་འཕྲང་སྨན་དང་གཞན་པའི་བྱེད་ཐབས། ལྷག་པར་དུ་བྱིས་པའི་སྐྱེ་གྲངས་ལོན་ཟིན་པའི་བུད་མེད་ཆུམས་ལ་ངེས་པར་དུ་གཤག་བཅོས་བྱེད་དགོས་པ་དང་དེའི་གྲངས་ཀ་ལེན་པ་སོགས་ལ་ཞེས་ཕྱའི་ངང་ནས་ཆོས་ལེན་བྱེད་དགོས་པས། སྟེ་ཁག་ས་སོར་བཀར་ནས་ལས་ཁུངས་འཛུགས་པ་དང་འགོ་ཁྲིད་སྐོ་བཞག་བྱས་ཏེ། ཁུང་མཐའ་ཡང་ལོ་གཅིག་ལ་ཞེས་བཤེར་ཐེངས་གཉིས་ནས་གསུམ་བྱེད་པ། གཉེན་ཕྲིག་བྱས་མེད་པའི་བུ་མོ་ཚོས་གཤག་བཅོས་བྱས་ཏེ་མི་ཚེ་ལ་བུ་ཕྲུག་སྐྱེ་རྒྱུ་མེད་པ་བྱས་ན་བྱ་དགའ་སྒྲད་དེ་བསྟོད་བསྔགས་བྱེད་པ། ལོ་རེ་བཞིན་འཚར་ལྟན་བུ་སྐྱེས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་འགལ་ནས་བྱིས་པ་མང་སྐྱེས་བྱས་ཡོད་མཁན་ཆུམས་ལ་རྒྱ་ཕྱོར་སུམ་སྟོང་ལྷག་གི་ཆད་པ་ལེན་པ་དང་། དུས་ཐོག་དཏུལ་ཕྱོད་རྒྱུ་མེད་མཁན་ཚོར་ཁུང་མཐའ་ཡང་ཟླ་གསུམ་རིང་གཞུང་ཕྱོགས་ལ་གླ་མེད་ངལ་རྩོལ་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཆད་སྐོར་དེ་དག་ངལ་རྩོལ་བྱས་ནས་ཚབ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་མེན་པས་དོ་བདག་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཐབས་སྣ་ཚོགས་འཐེན་ཏེ་གོང་རིམ་ལ་རྩིས་སྒྲོད་མ་བྱས་ན། མི་སྐྱེར་ཕྱི་བྱ་བར་འཐུས་ཤོར་དང་ཁྲིམ་ཚང་གི་ལེ་ཐན་ལ་རྩ་བ་ནས་མི་བཟློ་བར་ངལ་རྩོལ་ཕྱི་དུས་

ཡུན་རྗེ་རིང་དུ་གཏོང་བ་རེད། བཙན་སྐྱེལ་རང་བཞིན་དང་རྒྱལ་སོང་རང་བཞིན་གྱི་སྲིད་རྒྱས་དེས་བོད་རིགས་བྱད་མེད་མང་པོ་ཞིག་གི་སྐྱེ་རྒྱུད་བཙད་ཡོད།

གཤགས་བཅོས་དེ་རིགས་ཁྱད་ནི་ཅི་པར་དུ་ཇོང་རིམ་པ་ཡན་ཆད་ཀྱི་སྨན་ཁང་དུ་འགྲོ་དགོས་པ་དང་། ཁྱང་མཐའ་ཡང་ཞིན་བཅོ་ལྔ་ལྷག་གི་དུས་ཡུན་ནང་སྨན་བཅོས་གང་ལེགས་མ་བྱས་ན་མི་ཚེ་གང་བོར་ནད་ཀྱིས་འཚེ་བའི་ཞེན་ཁ་ཡོད། དུས་ཡུན་དེ་འདྲ་ཞིག་ལ་སྨན་བཅོས་བཟང་པོ་ཞིག་ཁྱེད་དགོས་ན། སྨན་ཁང་དང་། སྟོད་ཁང་། འགྲུལ་བཞུད། ཟས་རིན་སོགས་ཆེས་ཁྱང་མཐའ་ཡང་རྒྱོར་ལྟ་སྟོང་ལྷག་མེད་ན་མི་ཚེ་ཇོགས་དགོས་ཀྱང་སྨན་ཁང་དུ་འདུག་ཐབས་བྱལ་བ་ཞིག་རེད།

མང་ཚོགས་མང་ཆེ་བའི་ཁྱིམ་ཚང་གི་འཚོ་བའི་ཆ་རྐྱེན་ཞན་པས་སྨན་ཡོན་དང་ཞག་སྟོད་སྨན་ཁང་གི་ཁང་གླ་སོགས་ཟོས་སྟོད་ཁྱད་རྒྱུའི་དཔལ་འབྱོར་མཐུན་རྐྱེན་པ། གཤགས་བཅོས་ཁྱད་སའི་སྨན་ཁང་ལ་ཁ་ཐག་རིང་པོ་ཡོད་པའི་འགྲིམ་འགྲུལ་སྟབས་མི་བདེ་བ། སྒྲུམ་འགོག་གཤགས་བཅོས་ཀྱི་ཁྱད་ཐབས་དེའི་རིགས་སྒྲུད་ན་མིའི་འཕྲུང་གཞི་ནད་ཀྱིས་འཚེ་སླ་བ་སོགས་དང་། ལྷག་པར་དུ་རང་ཞིད་ལ་བུ་ཕྲུག་སྐྱེ་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་ཏགས་པོ་ཡོད་པ་སོགས།

རྒྱན་དུ་མ་ཞིག་གི་དབང་གིས་སྨན་བཅོས་དེའི་རིགས་བྱེད་འདོད་མེད། དེ་བས་འཚར་ལྡན་བུ་རྒྱས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་འགལ་ནས་དངུལ་ཆད་དང་ངལ་ཚོལ་དགོ་པོ་བྱེད་དགོས་བྱུང་མཁན་མང་པོ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གི་མི་གཤིས་དང་འགལ་བའི་བྱེད་ཐབས་དེ་རིགས་ལ། བོད་རིགས་མང་ཚོགས་ཚོས་ཁོ་ཚོར་འཚོ་བའི་ཆ་རྐྱེན་ཞན་པས་སྨན་ཡོན་མེད་པ་དང་། སྨན་ཁང་ལ་ཁ་ཐག་རིང་བོ་ཡོད་པ། འགྲེམ་འགྲུལ་གྱི་གླ་ཆ་མེད་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་ནམ་གནས་ལུགས་བརྗེད་བཞིན་གཅིག་ལ་གཅིག་བལྟས་ཀྱིས་བུད་མེད་ཆགས་གཤག་བཅོས་བྱེད་མཁན་རྣམ་ཤུང་དུ་སོང་སྟབས། རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པས་འཚར་གཞི་བཟོས་ཏེ་འཚར་ལྡན་བུ་རྒྱས་ཐད་ལ་སྨན་ཡོན་མི་དགོས་པའི “འཚར་ལྡན་བུ་རྒྱས་འཁོར་སྐྱོང་སྨན་ཁང” ཟེར་བ་ཞིག་གས་བཟོ་བྱས་ཡོད། དེ་ནི་རྣངས་འཁོར་ཆུང་ཆུང་ཞིག་གི་ནང་དུ་གཤག་བཅོས་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ལག་ཆ་སྣ་ཚོགས་དང་སྨན་པ་འགའ་བགོ་དགྲྱ་ས་ཐོང་ཁང་། ཁོང་རྣལ་ཁག་ལ་སྐོར་བསྐྱོད་བྱེད་མཁན་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་དག་ཁང་གཅིག་ནས་ཉིན་གཉངས་བདུན་བརྒྱད་ཙམ་ལ་འདུ་ཀ་རྒྱུའི་འཚར་གཞི་དང་བགོ་དགྲྱ་བྱས་ཏེ། བོད་རིགས་འདུས་སྡོད་ཁུལ་གྱི་སྡེ་བ་ས་སོའི་

བྱད་མེད་རྣམས་ཀྱི་སྒྲིལ་གྱངས་འཕོར་ལས་གཤགས་བཅོས་བྱས་ཡོད་
མེད་རྣམས་སོ་སོར་དགར་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་འཚར་ལྡན་བུ་
སྐྱེས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་འགལ་བའི་བྱད་མེད་རྣམས་དུས་བཅད་
ལྟར་འཕོར་བསྐྱོད་སྟན་ཁང་ཡོད་སར་ཐོ་འགོད་བྱེད་དགོས།
དུས་ཚོད་ལ་འགོར་འགྱངས་བཟོས་ན་གཞུང་གི་ཆྱངས་འཕོར་ལེན་
དུ་འགྲོ་ཞིང་སྡུམ་རིན་དང་གཞན་པའི་འགྲོ་སོང་ཡོད་ཚད་ཁྱིམ་ཚང་
དེ་ཤིད་ནས་འཕྲུར་དགོས་སྟབས། ཐབས་ཟད་ཉུ་ཐུག་པའི་བོད་
མི་ཚོ་དུས་ལྟར་མ་ཐོན་རང་ཐོན་ཀྱི་གནས་སུ་ཐྱུར་ཡོད།

སྟན་ཁང་ཕྱོགས་ནས་བྱད་མེད་དེ་ཚོ་ཚན་སྐོར་ཚན་སྐོར་དུ་
བགོས་ཏེ་སྤ་དགོང་ཆུ་ཚོད་ཀྱི་བཀོད་སྒྲིག་ནང་བཞིན་གཤགས་བཅོས་
བྱེད་པར། ཐེངས་རེར་སྟན་པ་གཅིག་གིས་བྱད་མེད་བཞི་མཉམ་
གཅིག་ཏུ་གཤགས་བཅོས་བྱེད་རྒྱུར་ཆུ་ཚོད་སྐར་མ་སུམ་བཅུ་ཡས་མས་
ཤེག་མ་གཏོགས་འགོར་དགོས་ཀྱི་མེད་ལ་དེ་ལྟར་བྱས་ན་བྱད་མེད་
གཅིག་གི་གཤགས་བཅོས་དུས་ཡུན་སྐར་མ་བདུན་ལྷག་གི་ནང་ནས་
མཇུག་རྫོགས་ཐུབ། སྟན་ཁང་གིས་ཞགས་སྤོད་སྟན་བཅོས་སོགས་
བདག་སྐྱོང་གི་འགན་འཛིན་གང་ཡང་མེད་པའི་བྱད་མེད་དེ་ཚོ་དུད་འགྲོ
ནང་བཞིན་ཟུག་གཟེར་ཀྱི་རྩ་ཁ་ལག་པས་སྐྱོར་ཏེ། གཟུགས་པོ
སྐྱར་ཞིང་ཀུང་གཤེས་ས་ལ་འདུད་བཞིན་ཕྱིར་ལྷུད་བཏང་འོང་དུས།

བོད་ནང་ལྷལ་གྱི་མི་ཞིག་ལ་ཆ་མཚོན་ན་དེ་ནི་ནམ་རྒྱུན་ལྟར་གྱི་མིག་
མཐོང་ལག་ཟིན་གྱི་ཐོང་གྱབ་ཅིག་ཡིན་པས་རྒྱུན་ལྟན་གྱི་འཚོ་བ་ཞིག་
ལ་ངོས་འཛིན་པ་ལས་མི་སྤྱོད་ལས་འདས་པའི་གཤའ་གནོན་ཏུག་པོ་
དེ་ར་ངོ་ཆོལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཅི་ཡང་སྒྲིལ་ཐུབ་ཀྱིན་མེད།

རྒྱ་རིགས་ཤིག་ཡིན་ན་གྲི་ཡིས་གཤགས་ཤིང་ཁབ་ཀྱིས་བཅོམ་
པས་རྒྱ་ཁ་ཞིག་སྤྲོས་མ་དགོས། ཐ་ན་བརྡབ་ཆགས་ཙམ་གྱིས་རྒྱ-
པགས་ལ་རྒྱ་ཞིག་བྱུང་ནའང་སྨན་ཁང་ཕྱོགས་ནས་ཐུགས་ཤུར་དང-
དོ་ལྡང་གང་འདུ་ཞིག་ཁྱེད་པ་དུས་རྒྱུན་འཚོ་བའི་ཁྲོད་དུ་རྒྱ་མི་རིགས-
དང་མཉམ་གནས་ཀྱི་བོད་མི་ཚོའི་ས་མས་ཁོང་ན་གསལ་ལྟང་ངེ་ཡིན།
ཅིས་ཕྱིར་བོད་རིགས་ཤིག་ཡིན་ན་དུད་འགྲོ་ནང་བཞིན་ན་ཟུག་ཁོང-
ལ་སྒྲིད་ཅིང་རྒྱ་ལག་པས་རྐྱོར་ནས་འགྲོ་དགོས་པ་རེད། དཔེར-
ན། ནད་གང་འདུ་ཞིག་བཅོས་ཐབས་སུ་སྨན་ཁང་དུ་འགྲོ་དགོས་དུས-
ནམ་རྒྱུན་བོད་མི་ཚོ་ཞགས་སྟོད་ཁྱེད་ས་ཞི་ཁང་བའི་ནང་དུ་མལ་ཁྲི-
ཙམ་ལས་ཉལ་ཆས་མེད། དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་རྒྱ་རིགས་ཤིག་ཡིན་ན-
ཉལ་ཆས་ཆ་ཚང་ཞིག་ཡོད་ངེས་ཡིན།

ཕྱི་ར་བཏང་བོད་རིགས་དང་མཉམ་དུ་འཚོ་གནས་ཁྱེད-
པའི་རྒྱ་རིགས་ཚོས་མཐོང་ལམ་དུ་བོད་མི་ཞིག་ཡིན་ན་ཏ་ཅང་རྩོད-
པོ་དང་། ཟླ་ཟློ། ཟླུན་ཆོངས། རྩེས་ལུས། མིའི་ཚད་གཞིར-

བཙུ་མི་རྒྱང་བཞམ་ཡང་ནི་མིའི་རིགས་ལས་ཆེ་ཐ་ཤལ་དང་ཆེ་ཕལ་བ་ཞིག་ཏུ་བཙུ་ལ། བརླས་བཅོས་དང་མནར་གཅོད་བཏང་ཚོག་ཚོག་གི་ཐན་གཡོག་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་ངེས་འཛིན་བྱས་ཡོད། འདི་ནི་རྒྱ་བོད་གཉིས་ཀྱི་མི་འབྲ་ས་འི་ཐོབ་ཐང་གི་ཁྱད་པར་དང་གྱང་ཁྲན་ཏང་གིས་མི་རིགས་གྲངས་ཁྱང་ཚོར་བཟུང་བའི་བཙུ་ས་མཐའ་ཡིན་ལ་བོད་མི་རིགས་རྒྱུག་མེད་དུ་གཏོང་རྒྱའི་ཐབས་བཅོས་མཐའ་མ་དེའང་རེད།

ཀྱང་གོའི་དམར་ཕྱོགས་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཁོ་ཚོའི་སྲིད་དབང་སྒེར་འཛིན་ལམ་ལུགས་སྒ་བརྒྱན་དང་སྲིད་འཛིན་དུས་ཡུན་རིང་དུ་བསྲིང་རྒྱའི་ཆ་རྐྱེན་དུ་བོད་ཀྱི་ས་ཁྱོན་དང་ཐོན་ལྷངས་སོགས་བཙན་གནོན་རང་བཞིན་ཀྱིས་འཕྲོག་བཅོམ་བྱས་ཏེ། རྒྱ་ནག་ནང་ལྷལ་ཀྱི་ཁྱོང་ཁྲེར་དང་བཟོ་ལས་སོགས་ལ་མེད་དུ་མི་རྒྱང་བའི་ཆ་རྐྱེན་ཀྱི་མ་ལག་གྱུབ་ཆ་གཅོ་ཚོ་ཞིག་ཏུ་བཙུས་ཡོད། ཡིན་ནི་ཡང་ཚོད་ནི་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་ཀྱི་གླེང་སྟོང་དང་ངོ་ས་ཁྲེད་ཡུལ་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་ཐུན་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁོ་ཚོའི་དམིགས་འབེན་དེར་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ངོ་ཆོལ་དང་ཁ་གཏད་དུ་ལངས་པའི་གནོན་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་ཡང་ཐུན་ཡོད་ས་ཁབས། རྒྱ་ནག་དམར་ཕྱོགས་རིང་ལུགས་ཀྱིས་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་ཀྱི་སྲིད་ཏུས་ལངས་

ཕྱོགས་བརྒྱད་པོར་བཟུང་སྟེ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། སྐད་ཡིག ཆོས་ལུགས་སོགས་མེད་པར་བཏང་བར་མ་ཟད་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱས་ནས་མཐར་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་བ་ཁོ་ནར་སྒོ་བསྒྱོང་དང་ལག་ལེན་སྒོས་བསམ་བློ་གཅིག་ཐུར་དང་། ཆོགས་པ་ས་སོ་སོའི་ངོ་བོ་གཅིག་ཐུར་མཐར་མི་རིགས་གཅིག་ཐུར་བཅས་བྱས་ནས་ལྷ་བ་མི་འདྲ་བ་དང་། ཆོགས་པ་མི་འདྲ་བ། རིགས་རྒྱུད་མི་འདྲ་བ་སོགས་ཀྱིས་ཕན་ཚུན་ནང་ཁུལ་གྱི་ཐོབ་ཐང་བཙོན་ལེན་དང་། རིགས་རུས་འཐེན་འཁྲེར་གྱི་རྩོད་གཞི་དང་རྟོག་ཟིང་མེད་པར་དམར་པོའི་སྲིད་དབང་སྐེར་འཛིན་ལམ་ལུགས་སྒ་བརྒྱན་ཏུ་ཡོང་བར་དམིགས་ཏེ། ལོ་རབས་ལྷ་བཅུ་བའི་ལོ་མཚོ་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་བར་དུ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་སོ་སོར་དམངས་གཙོ་དང་གཅིག་སྦྱོར། བཙོས་བསྒྱར་བཅས་ཀྱི་སྲིད་ཏུས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད།

ཀྱུང་གུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་བཟོ་བའི་གྲལ་རིམ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་འོག་བཟོ་ཞིང་དམའ་འབྲེལ་གྱི་རྒྱང་གཞི་བྱས་པའི་མི་མང་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ཟེར་བ་དང་། ད་དུང་གཅིག་སྦྱོར་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་འོག་ནས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ཆེན་སྟེང་འགྲོ་དགོས་པ། ལམ་དེ་ནི་དམངས་གཙོ་ཡིན་ཡང་བསམ་

བློའི་གཞི་འཛིན་ས་གཅིག་སྤྱད་ཡིན་དགོས། སྒྲི་ཚོགས་རིང་ལུགས་
ནི་དབང་ཆ་གཅིག་སྤྱད་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡིན། སྒྲི་ཚོགས་རིང་ལུགས་
ནང་འགྲོ་དགོས་ན་ངེས་པར་དུ་སྲིད་འཕྲོར་རིག་གསུམ་མི་རིགས་
གཅིག་གི་ངོ་བོར་བསྒྲུར་ཏེ། དབང་ཚད་གཅིག་གི་འོག་ཏུ་བསྡུས་
ནས་མཐར་སྒྲི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡོངས་སུ་ཚང་དགོས་པ་
སོགས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྐོར་བདག་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་ཏུས་འདི་
དམའ་རིམ་མཁན་ལས་ཁང་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ། གཅིག་སྤྱད་སྐོར་
གཙོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་དབང་ཚད་བེད་སྤྱད་ནས་ད་ལྟའི་བར་དུ་བོད་
མི་རིགས་འདི་རྒྱའི་ངོ་བོར་བསྒྲུར་ཅི་ཐུབ་དང་། ཁྱད་པར་དུ་མི་
རིགས་འདིའི་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་། ལྷ་སྲོད་སྐོམ་གསུམ།
བསམ་བློའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྟངས། ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་སོགས་ལ་
གཏོར་བཙོམ་དང་། འཕྲོག་བཤད། བཟོ་བཙོས་བྱེད་པ་སོགས་
བཙན་གནོན་དང་ཏྲག་ཤུལ་ཀྱི་ཏྲ་སྲོད་མཐའ་དག་ནམ་པ་འདྲ་མིན་
ཀྱི་བྱེད་ཐབས་སྐོ་ནས་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཙམ་མཚོན་པར་བྱེད་
པའི་ངོ་གདོང་ཇི་མ་བཟོས་ཏེ་ཏྲི་ལ་བསྒྲགས་ཤུགས་ཆེར་བྱེད་པ་
དང་། མི་རིགས་མཐུན་སྒྲིལ་ལ་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་སོགས་
མདོར་ན། གྲངས་ཀྱང་མི་རིགས་སུ་འགོད་པའི་མི་དམངས་ཕན་
ཚུན་བར་ལ་འགལ་ཟླ་བཟོ་བ། ལྷག་པར་དུ་བོད་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་

ཀྱི་མངའ་སྡེ་ཆེན་པོ་གསུམ་རྒྱ་ནག་ཞིང་ཆེན་ལྷག་ལ་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་ཐེ“མཚོ་བོད”དང“ནུབ་བོད” “ལམས་བོད”སོགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་བཀར་བ། ནང་ལྷུལ་གྱི་རྒས་རྒྱུད་ཚོ་ལྷག་མང་པོ་ཞིག་བོད་གྱལ་ནས་གཏན་ལྡུད་བྱས་པ། རྒྱ་མི་མང་པོ་བོད་ཀྱི་ས་ཆར་གནས་སྟོར་དང་གཞིས་ཆགས་སུ་གྱུར་ནས་བོད་རིགས་འདུས་སྟོད་ཀྱི་ས་ཆར་བོད་མིའི་མིང་ཐོག་ནས་ལས་ཀ་དང་ཚོང་ལས་སོགས་བྱེད་པའི་རྒྱ་བོད་འགྱུར། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་སྐད་དང་ཡི་གེ་སོགས་ལ་བདག་དབང་ཐོབ་ཐང་མེད་པར་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འགྲོས་བཙན་ཀྱིས་རྒྱར་བསྒྱུར་པས་བོད་རྒྱ་འགྱུར། མ་འོངས་པར་མི་རིགས་འདི་ཚད་མེད་ཀཱུང་རྒྱའི་ཐབས་བཅོས་ཏེ་སྐྱེ་རྒྱུད་གཅོད་པ་བཅས་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་སྣ་ཚོགས་ཤེག་བཀོད་ཡོད་པའི་རྒྱུན་གྱིས། ཕྱི་ལོ ༡༩༥༩ ལའི་མི་གངས་ས་ཡ་ཏྲཱ་ལྷག་ལ་ལོ་ངོ་བཞི་བཅུ་ལྷག་གི་རིང་དུ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གངས་ཀནས་ཤེག་ཟིན་མེད་པའི་ཁར་མར་ཕྱི་ནས་ས་ཡ་བཞི་དང་འབྲུམ་བདུན་ཙམ་དུ་ཆགས་ཡོད་པ་ནི་ད་ལྟའི་ཆར་རྒྱ་ནག་གིས་སྟོག་བཞིན་པའི་བོད་མིའི་གངས་ཀ་རེད།

སྟེར་བོད་མི་རྣམས་རང་ས་རང་ཡུལ་ནས་སོ་སོའི་བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ལ་གཞན་ཀྱིས་ཀཱུར་བཙོམ་དང་། ཚོད་

འཛིན། གཤའ་གནོན་ས་གས་གང་ཡང་མེད་པར་ཞེ་བདེ་དང་འཚེ་བ་མེད་པའི་རང་དབང་གི་ལུང་བ་ནས་འཚོ་རྒྱ་བཙུག་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན། ལོ་རབས་ལྷ་བཙུ་བ་ནས་དགེ་བཙུ་བའི་བར་གྱི་ལོ་ངོ་བཞི་བཙུ་ལྔ་གི་དུས་རིམ་གྱི་ཁྲོད་དུ་བོད་མི་ས་ཡ་རྒྱ་གི་གྲངས་འབོར་ཏེ་ཆེས་ཉུང་མཐའ་ཡང་ས་ཡ་བརྒྱད་ཙམ་ལ་འཕེལ་ཐུབ་པ་ནི་ཁེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནང་གི་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་གྱི་མི་གྲངས་འཕེལ་རྒྱས་ལ་བསྡུར་གཤིབ་ཞིག་བྱས་ནའང་ཤེས་ཐུབ་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་ནག་རང་ལ་བསྡུར་ནའང་ལོ་རབས་ལྷ་བཙུའི་ནང་རྒྱ་ནག་མི་མང་གྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཟེར་བར་མི་གྲངས་དུང་ཕྱུར་དྲུག་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་ལ་ལོ་རབས་དགུ་བཙུ་བར་ཐོན་དུས་དུང་ཕྱུར་བཙུ་གཉིས་ལ་སྒེབས་ཡོད་པ་འདིས་དེ་བས་ཀྱང་གསལ་སྟོན་བྱེད་ཐུབ།

འདི་ལྟར་བརྩེས་ན་གྱང་ཁྲན་ཏང་གིས་ལོ་ངོ་བཞི་བཙུ་ལྔ་གི་རིང་ལ་བོད་མི་ས་ཡ་གསུམ་དང་འབྲུམ་གསུམ་ལྔ་རྣོག་མེད་དུ་བཏང་ཡོད་ལ། ལོ་རེར་ཚ་སྟོམས་བྱས་ན་མི་གྲངས་བརྒྱད་ཁྲི་ཞེས་སྟོང་ཡས་མས་ཞིག་ཐེམ་གྱིན་ཡོད་པས། གཞན་དབང་དང་གཤའ་གནོན་འོག་གི་བོད་པ་ཚོར་རང་དབང་དང་ཞེ་བདེ་ཡི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་མེད་པར་ད་དུང་ཡང་མུ་མཐུད་དུ་རྒྱ་དམར་པོའི་སྒེར་གཙོད་ལམ་ལུགས་འོག་འཚོ་དགོས་པ་ཡིན་ན། མ་འོངས་པའི་ལོ་ངོ་བཞི་བཙུའི་

རྟེས་ནས་བོད་ཞེས་པའི་མི་རིགས་འདི་གཅིག་ཀྱང་མ་ལུས་པར་ཤུལ་མེད་བཙོ་རྒྱ་ཡིན་པ་སྟོན་མེད་ཡིན་པས། ང་ཚོ་སྟེ་རང་དབང་ལུང་བ་ནི་རང་དབང་གི་ཕྱིར་དུ་འཚོ་བའི་བོད་པ་ཚོས་འཛམ་གླིང་མི་དམངས་ལ་འདིའི་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་ངོ་སྤྲོད་ཤུགས་ཆེན་བྱ་རྒྱ་ནི་ང་རང་ཚོའི་འོས་འགན་ཡིན་ལ། འདི་ལྟར་ལོ་རྒྱས་དང་རིགས་གནས་ཀྱིས་ཕྱུག་པའི་མི་རིགས་ཤེག་འཛིག་རྟེན་འདིར་ཞུགས་དགོས་ན་གོ་ལ་ཟླུམ་པོ་འདིའི་གྲྭབ་ཆ་ཞིག་མེད་བརླག་ཏུ་སོང་བར་མ་ཟད་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཁྱོང་གུད་ཚབས་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པས། བེམ་གཟུགས་སུ་འགྱུར་ཞེན་ཆེ་བའི་མི་རིགས་འདིར་ཚོ་སྲོག་དྲོན་མོ་ཞིག་སྤྱིན་རྒྱ་དུས་རབས་ཞེར་གཅིག་པའི་མིའི་རིགས་ལ་སྟན་སེང་ཞུས་པ་ཡིན།།

བོད་ཐུ་ནག་གི་ཡ་ཀྱལ་བདུད་ཤུལ་ཟླ་ཚང་གི་ལོ་རྒྱུས་ བསྡུས་བཀོད།

དེ་ཡང་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གོམས་འགྲོས་རིམ་པར་བརྒྱུད་པའི་དུས་རིམ་གྱི་ནང་དུ་བོད་མི་རིགས་འདི་ཡང་མི་དང་བསྐལ་པ་བྱང་བའི་དུས་གང་དེ་ནས་བཟུང། འཛིག་རྟེན་གོ་ལ་ཟླུམ་པོ་འདིའི་སྟེང་དུ་འཇམ་གླིང་གི་མི་རིགས་གཞན་དག་དང་འདྲ་བར་འཚོ་བཞུགས་ཀྱི་མཚོ་བརྩམས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། ལོ་རྒྱུས་དང། རིག་གནས། ཐོན་ཐུང། དཔལ་འབྱོར། ཁོར་ཡུག མིའི་བསམ་སྒྱུ་སོགས་ཕྱོགས་གང་ཐད་ནས་ང་ཚོ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཚོགས་སྒྲི་འདིར་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་གྲུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་འདང་གྱུར་ཡོད།

ཁེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་སུ་རྒྱ་ནག་གུང་ཁྲན་ཏང་གི་ཚད་བཀག་རང་བཞིན་གྱི་སྟངས་འཛིན་དང་གཉའ་གཤོག། བཤུ་གཞོག་འོག་མི་རིགས་འདིའི་སྲིད་འབྱོར་རིག་གསུམ་ལོ་རེ་བཞིན་ཉམས་རྒྱུད་དང་རྟེས་ལུས། ཆོངས་ཞིན་དང་བག་འཁུམ་དུ་འགྲོ་དང་འགྲོ་བཞིན་

ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ལོ་ངོ་ལྷ་བཅུའི་རིང་གུང་ཁྲན་ཏང་གི་ གཅིག་སྡུད་སྐོར་སྤྱོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྒེད་ཏུས་ཞེ་ཏག་གཞོས་ཀྱི་སྒོ་ནས་སྒེལ་ཇི་ཐུབ་བྱས་ཏེ་མང་པོ་ཞིག་ཁོ་ཚོའི་ཏུས་གཞི་དང་དམིགས་འབེན་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་མོད། སྒ་ནག་ཕུབ་སྟེ་མཚོར་ སྲོར་ནས་འགྲོ་འདུག་བྱེད་པའི་འགྲོག་པ་ཚོས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་ རྒྱུན་ཀྱི་རྒྱུན་ཐག་ཅམ་བཟུང་དེ། འགྲོག་དགོན་གྱི་རི་ལུང་ཐང་ གསུམ་དུ་གནའ་སྲོལ་རང་བཞིན་གྱི་རིག་དངོས་ཁག་ཅིག་བསྟམས་ ཏེ་ལྷག་བསྡད་པ་ཚོར། ཏུས་རབས་ཞེར་གཅིག་པའི་སྟོང་ལོ་གསར་ བ་ནས་འགོ་བརྩམས་ཏེ་གཞི་ནས་མཁས་འཛིན་ཁྱུར་ཀྱི་བྱེད་ ཐབས་ཏེ་ལོ་རབས་ལྷ་བཅུ་བའི་སྐབས་ཀྱི “མགོ་སྒ་སྲང་ལམ་ཅན” ཅེས་པའི་སྒྲིད་ཏུས་ཀྱེང་པ་བསྐྱར་བསྒྲགས་ཀྱིས་བོད་མི་ཚོ་རི་ཤོད་ དང་། གཞུང་ལམ་ཞེ་འཁྲིས། གོང་དང་གོང་ཁྲེར་སོགས་སུ་སྐོང་ འགྱུ་བ་བྱས་ཏེ་རྒྱ་མི་རིགས་ཆེན་པོའི་ཕྱི་ཚོགས་ཁོར་ཡུག་ནང་ བཏུམས་ནས་སྐད་ཡིག་གི་དམག་རྒྱ་བཞིན་ཡོད་པས། ཏུས་ཚོད་ ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་སྒ་ནག་ཅན་གྱི་རིག་གནས་ལྟ་སྤྱོད་སྐོར་ ཁམས་ཞེས་སུ་འགྲོ་ཞེན་ཆེ་བ་དང་། རང་དབང་དང་ཞི་བའི། ཡང་ ན་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་གིས་དབེན་པའི་མི་རིགས་འདིའི་ ཐུང་ཟིན་པའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། འབྱུང་འགྱུར་གྱི་མཏུག་འབྲས་

ལ་གཞིགས་ཏེ་བོད་ཐུ་ནག་ཅན་གྱི་ཡ་གྱལ་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་ཁྲབ་ཤུངས་དང་། འཚོ་ཐབས། ལོ་རྒྱས་གནས་བབ་སོགས་མདོར་ཙམ་བརྗོད་ན།

དེ་ཡང་བོད་ཐུ་ནག་ཅན་གྱི་ཤོག་ཁ་འདིའི་མི་སྟེ་འབྲུང་ཤུངས་ནི། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱས་ཡིག་ཚགས་དག་ན་སྟོན་དང་པོ་ལྷ་ས་འི་ཡར་གླང་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་བོ་ནགས་མ་བྱ་འཚོགས་ཅན་གྱི་སྐྱེང་ནས་ཕ་ཐྲེའུ་དང་མ་ཐག་ཕྲིན་གཞིས་ཀྱི་རིགས་རུས་གྱུང་བ་བོད་ཐྲི་ཡོངས་དང་ཀུན་ནས་མཚུངས། རྗེས་སུ་བོད་རྒྱལ་ཁྱོང་བཙན་སྒམ་པའི་སྐབས་བོད་དམག་མང་པོ་ཞིག་བོད་ཆེན་པའི་ཨ་རར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སྒང་ཆེད་དུ་བཏང་ཡོད།

སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་དམག་དཔུང་གི་ཁྲིག་ལྟངས་ཡང་རྒྱ་ཆེན་དང་རྒྱ་ཆུང་། ཁོས་དང་རྩོག་སོགས་སུ་བགར་ཡོད་པ་དང་། ད་དུང་ཏ་མཆོག་གི་ཁ་དོག་ལྟར་བང་བསྒྲིགས་ནས་དམག་ལ་ཞུགས་དགོས་པ་སོགས་ལོ་རྒྱས་ཀྱི་ཡིག་ཚགས་ཁག་ན་གསལ་ཡོད། བོད་རྒྱལ་འདིའི་སྐབས་ཀྱི་དམག་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་མཚོ་སྟོན་དང་རྒྱ་ནག་སུ་ཁོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་བཅད་པའི་བོད་རིགས་དང་། དེ་བཞིན་དུ་ཀན་སུཥ་དང་ཡུན་ནན་ཕྱོགས་ན་མང་བ་དང་། དེའི་རྗེས་བོད་རྒྱལ་ཁྱི་སྲུང་ལྷ་བཙན་སྐབས་བོད་ཐྲ་ནག་གི་དམག་ཁྱི་བཞི་

བཅུ་མཆོ་སྟོན་སྐྱ་ལ་རྒྱ་དུར་བརྒྱུད་པོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སྒྲུང་
བར་མངགས་ཡོད་པ་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚགས་སུ་བཀོད་འདུག

འདིར "ཐུ་ནག" ཅེས་པ་ནི་པོད་བཙན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་
དམག་ཀུར་ཡིན་ཞིང་དེ་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་མང་པོ་
ཡོད། ཐུ་ནག་གི་རྒྱ་ནི་མཆོ་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་ཟིད་བཞི་སྟོང་ལྔ་
གི་མཐོ་སྐང་དུ་འཆོ་གནས་བྱེད་པའི་ནོར་ནག་གི་རྩིད་ལུལ་ལས་སྟོན་
བྱས་ཏེ་འཐག་པའི "ཇ" ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ལ། ནོར་རྩིད་ཀྱི་ལྷོད་
ཚད་ཡང་མོ་ཡིན་པས་མཆོར་སོགས་སྟོར་བདེ་བ་དང། ཆར་ཆུ་
དང་འཕྲད་ན་རང་བཞིན་གྱིས་གྲིམ་པོར་ཐྱུར་ཏེ་ས་ཇེ་མཁྲིགས་སུ་
འགྲོ་བའི་ནུས་པ་ཡོད་པ། ནོར་ལུལ་གྱིས་ཏ་ཅང་གི་རྡོད་སྟེར་ཐུབ
པ་སོགས། མདོར་ན་ལྷགས་ཆུང་དང་ཁ་ཆར་འགོག་པ་དང། ཞི
འོད་ཀྱི་འཆོ་བ་འགོག་པ། ནང་དུ་མེ་བུས་ཆོག་པ། མཆོར་ས་སོགས
སྟོར་སྐབས་འཁྱོར་བདེ་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པར་མ་ཟད།
ཐུ་ནག་གི་དཔྱིས་ནི་རྒྱལ་ཐུལ་ཞིག་དང་ཀུན་ནས་མཚུངས་པས
བོད་མི་ཚོས་ངག་རྒྱུན་དུ་རྒྱས་ཐུལ་ནི་ས་དགའི་གནོད་པ་འགོག་བྱེད
ཅིག་ཏུ་བཙི་བས་ཐུ་ནག་ཕུབ་ས་ནས་ས་དགའ་མི་འབྱུང་ཟེར་ཞེང།
གུ་བཞི་ནར་མོའི་དཔྱིས་ལ་ཆོན་ཐག་གཞི་དང། ཐོ་ཆོན་ཐོག
འོག་གཤིས། ཤུག་ས་ཆོན། དགྱེལ་ཆོན། གུ་ཐིག ས་ཐིག ལ་ཐིག

ངོ་ཕྱིག ཟུང་ཐག་སོགས་ཡོད་ལ། གཞན་ཡང་གློ་བུར་བའི་འཇབ་ཆོལ་དང་། མཆོར་སོགས་སྟོར་བདེ་བའི་ཆེད་དུ་ཕོ་ཁྱིམ་མོ་ཁྱིམ་དུ་བཀར་ཏེ་དུམ་བུ་གཉིས་སུ་གྱུར་པར། ཆོན་ཐག་དང་ཟུང་བ་སོགས་ལ་འཆའ་རུ་སྦྱད་ནས་སྐྱབས་བདེ་རང་བཞིན་གྱི་ལྷུ་བསྒྲིགས་བྱས་ཡོད།

ཕོ་ཁྱིམ་མོ་ཁྱིམ་ལས་ད་དུང "ཕོ་ལུང་དང་མོ་ལུང"ཞེས་ཕོ་མོའི་ཚབ་མཆོན་གྱི་ཟུང་ཐག་གཉིས་ཀྱང་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཏགས་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཕོ་ཁྱིམ་དུ་ཕོ་ཆུམས་སྟོད་པ་དང་། མོ་ཁྱིམ་དུ་བུད་མེད་ཆོས་ནང་ལས་དང་བཟའ་བཏུང་སློལ་ས་ཡིན། ས་གཞན་ནས་འོང་བའི་འགྲུལ་བ་ཞིག་ཡིན་ནའང་ཕོ་ཡིན་ན་ཕོ་ཁྱིམ་དུ་སྟོད་པ་དང་མོ་ཡིན་ན་མོ་ཁྱིམ་དུ་སྟོད་དགོས་ཡོད། འདི་ནི་བོད་སྒྲ་ནག་ཅན་གྱི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ས་ཡས་མེས་དུས་ནས་ཟམ་མ་ཆད་པའི་གོམས་འཇུས་དང་ཡང་ན་གནའ་སྲོལ་རང་བཞིན་ཞིག་ཡིན།

ཆུ་མཚན་དང་གནས་ལུགས་འདི་དག་གི་ཁྲིང་ནས་སྟོན་དང་པོའི་བོད་སྒྲ་ནག་གི་དམག་དཔུང་ནི་ཕོ་མོ་གཉིས་ལས་གྱུབ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ར་སྟོད་གསལ་བོ་བྱས་ཡོད་ལ། བུད་མེད་དཔའ་ཚལ་ཅན། མིང་དུ་གྲགས་པའི་བུད་མེད་ཀྱི་དམག་དཔོན་དང་། ཡང་ན་སྟེ་

དཔོན་ཚོ་དཔོན་སོགས་ཀྱང་མང་དག་ཅིག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངག་རྒྱུན་འཛིན་བའི་ཁྲོད་བཀང་རྒྱུ་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནང་གི་བོད་ཀྱི་མཁས་མང་ཁྲོད་ནས་གཞན་པའི་གྲགས་པ་འབར་བའི་རྒྱལ་ཁམས་པ། མཁས་དབང་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་གསུང་བོད་གསུམ་པའི་ནང་དུའང "བོད་ཀྱི་དམག་ཟྭད་མཁན་རྣམས་ནི་ཕལ་ཆེར་བཟའ་ཚང་དང་ལྷན་དུ་ཡོད" ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་དང། རྒྱའི་ཐང་ཡིག་གསར་རྙིང་དུའང་བོད་དམག་གི་མགོ་ལ་ས་ཐུ་ནག་ཕུབ་པ། ལུས་ལ་དཀྲར་ཕྱིང་བ་དང། དགུན་སྨོག་པ་ཀྱོན་པ། གཡུལ་དུ་འཛུག་ཚེ་གདོང་ལ་ཁྲག་གམ་མཚོན་དམར་ཐུག་ས། དམག་དེ་རྣམས་མང་ཆེ་བ་རྒྱ་བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་ལྷུལ་དུ་བཀྲམ་དེ་གནས་པར་བཤད་ཡོད། དེང་སྐབས་ཀྱང་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་དུ་ཕྱེ་བའི་མདོ་སྨད་དང་ཁམས་ཕྱོགས། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་ནག་དང་བར་ཐག་ཅེ་བའི་མཐའ་མཚམས་ལྷུལ་དུ་མང་པོ་གནས་ཡོད།

དེ་དག་གི་མིང་ལའང་སྟོན་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་རྒ་དཔྱང་གི་མིང་དང། རུས་ཚན་ཀྱི་མིང། གཞེན་ཚན་ཀྱི་མིང་སོགས་མང་པོ་ཞིག་བཏགས་ཡོད་པ་རྣམས་དེ་ང་སྐབས་ཀྱང་མ་ཤམས་པར་གནས་ཡོད། དཔེར་ན། རིགས་རུས་ཆོ་འཕྲང་གི་མིང་བཏགས་པ་ལ། བོད་ཀྱི་ཙ་བའི་རུས་ཆེན་བཞི་འམ་རུས་ཆེན་དྲུག་ལས་

རྒྱས་ལྷོང་ཅན་དང་། རྒྱས་ལྷ་ཅན། རྒྱས་འབྲི་ཅན་མང་དུ་ཟད། དེ་ལ་ལྷོང་ཤུལ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་དང་། ཚ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་སོགས་ལས་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་མིང་བཏགས་པའི་རྒྱ་སྟེ་ནི། བདུད་ཤུལ། བན་ཤུལ། ཐར་ཤུལ། སྨན་ཤུལ། དམེ་ཤུལ་སོགས་མང་པོ་དང་། གཅན་ཚ། ཆང་ཚ། གཟུ་ཚ། ལྷེ་ཚ། གཡི་ཚ། རྩོག་ཚ། ཕྱག་ཚ། རེབ་ཚ། དམྱ་ཚ། ཁྲོམ་ཚ། ཚོད་ཚ། ས་ཁ་ཚ། རཁ་ཚ། འཚམ་ཚ། ཟམ་ཚ། ཏུར་ཚ། ཏོག་ཚ། འཁའ་ཚ་སོགས་དང་། ཁ་རྒྱ། རྒྱ་རྒྱ། དོ་རྒྱ། ཁན་རྒྱ། འོལ་རྒྱ། ཁྲོ་རྒྱ། ཁྲིང་རྒྱ། ཏོར་རྒྱ། པོན་རྒྱ། ས་རྒྱ། ཀ་རྒྱ། སོགས་དང་། (འདི་དག་ལ་རྒྱ་དང་ཀྱ་ཀྱ་སོགས་ཡི་གེ་མ་འདྲ་བ་ཁས་འཇྱེ། དཔེར་ན་ཁ་རྒྱ་དང་ཁ་ཀྱ། ཁ་ཀྱ་ལྷ་བུ་དང་ཡང་ན་མཁོན་ཀྱ། ཏོར་ཀྱ། ཏན་ཀྱ་ཟེ། ཏིག་ཀྱ་ཞབས་བྱང་ལྷ་བུ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་མིང་འདོགས་ལུགས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཡང་པོད་རང་གི་ཁ་སྐད་དུ་རྒྱ་ཞེས། ཏན་རྒྱ། ཏོར་རྒྱ། ཤ་རྒྱ་ལྷ་བུར་གློག) ཡང་རྒྱ་དཔྱང་གི་མིང་བཏགས་པ་ལ་གཡས་བྱ། གཡོན་བྱ། ཚོག་བྱ། འཚམ་བྱ། ཁེ་བྱ། འཕྲོག་བྱ། ཕྱ་བྱ། ནག་བྱ། ཏ་མང། རྒྱ་མང། ས་མིང་དང་མིའི་མིང་གི་ཚ་ནས་བཏགས་པ་ལ་འཕོ་བ། དཏུལ་ར། ཨ་རིགས། ཨ་ཕྱོང། ཀ་ནག ཐ་ནག གཞན་ཚན་སོགས་ཀྱི་ཚ་ནས་ནུ་གུ་འབེ་བཟའ། ཐོང་པོ་ནག་བཟའ། ལོ་བ་ཁྱུ་བཟའ། ཡང་ནོ་ཁང་བཟའ། ཏོར་བཟའ། པོན་བཟའ་སོགས་

མང་དུ་སྣང་ལ། ས་འི་ཆགས་དབྱིབས་སོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་དགུ་རོང། ཤག་རོང། ཐེ་རོང། རྒྱལ་རོང། ཨ་སྟག་རོང་སོགས་མང་ངོ། །

འདི་དག་གི་མིང་འདོགས་ལུགས་ནི་རུས་ཚན་གྱི་སྒོ་ནས་བཏགས་པ་དང། རུས་དང་ས་མིང་མཉམ་སྦྱོར་བྱས་ཡོད་མཁན། སྟོན་བཙན་པའི་སྐབས་ཀྱི་དམག་སྟེ་མིང་སོར་བཞག་བྱས་ཡོད་མཁན། རུས་དང་ཐོབ་ཐང་མཉམ་སྦྱོར། རུས་དང་གྲངས་འབོར་མཉམ་སྦྱོར། རུས་དང་གཤེན་ཚན་མཉམ་སྦྱོར། རུས་དང་ཁྱབ་ལྷངས་མཉམ་སྦྱོར། ཐོབ་ཐང་དང་ཁྱབ་ལྷངས་ཀྱི་ཆ་ནས་མིང་དུ་བཏགས་པ་སོགས་འདྲ་མིན་ཞིག་ཡོད།

འདིར་གླེང་བར་བྱ་བ་ནི་བོད་སྒྲ་ནག་གི་ཡ་ཀྱལ་བདུད་ཤུལ་གྱུ་ཚང་གི་མིང་ཐོགས་ལུགས་སྟེ། ཨ་ཆེས་ཐག་དཀར་གྱི་བུ་རུ་འབོད་པའི་གླུ་ཐོ་བཞམ་ཐོབ་པ་ཡུལ་མང་རའི་སྟོད་ཀྱི་ཆར་སྒྲིས་ཀྱི་ལྡ་མོ་སྒྲུན་གསུམ་ཟེར་བའི་ཤ་རི་ཆེན་པོའི་གཤམ་དུ་གླུའི་ཕོ་ཐང་ཞེས་བའི་ཚུ་མགོ་མང་པོའི་ས་ཆ་ཞིག་གི་ཁར་སྒྲ་ནག་ཕུབ་ནས་བསྡད་པས། ཁྲིམ་རྒྱུད་དེའི་མནའ་མ་ཞིག་གིས་གླུ་ཚང་ཚུ་མགོའི་ཁ་ཡི་ཨ་ཕ་ཚང་ཞེས་ནམ་རྒྱུན་འབོད་སྒོལ་བྱང་ནས་རིམ་བཞིན་གླུ་ཚང་དུ་ཐོགས་ཟེར་མཁན་དང། བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་ནི་གླུ་མ་ཡིན་པར་ཟླུན་པོ་ཞིག་གི་བུ་རྒྱུད་དུ་འགྲོ་བས་ཁ་སྐད་དུ་གླུ་ཎ་ཟེར་བ་རེད་འདོད་མཁན་དང་

ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱིས་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་མིང་ཞིག་ཡིན་ཟེར། འདི་ལྟར་ལྷོས་ན་གོང་གི་བཤད་སྒོལ་གསུམ་ལས་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་ལྟར་ན་བདེན་ཕྱོགས་གཟུ་དཔང་ལ་ཤན་འབྲེད་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཡིན་ཡང། བཤད་སྟངས་གསུམ་པ་དེ་ནི་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་བའི་གོ་མིང་ཞིག་གི་ཆེད་དུ་བོད་སྐད་ཀྱི་གླུ་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་དེ་ཕར་རྒྱ་སྐད་ལ་ཐུ་ཐུར་བྱས་པར་འདོད། ཐྱོར་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་གོ་ཐོབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་བཤད་ན་སྟོན་ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཡ་སྟོན་ཀྱི་སོག་པོ་དང་འབྲེལ་བའི་གོ་ཐོབ་དང། མན་ཆིན་གོང་མའི་སྐབས་ཀྱི་གོ་ཐོབ། དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་སྐབས་ཀྱི་གོ་ཐོབ་བཅས་གསུམ་ལས་མན་ཆིན་གོང་མའི་སྐབས་ཀྱི་གླུ་སྟོང་དཔོན་ཟེར་བའི་གོ་ཐོབ་དེ་རྒྱའི་ཡིག་ཐོག་གམ་ངག་ཐོག་ཏུ་གློག་སྐབས་གླུ་ཞེས་པའི་བོད་སྐད་ཀྱི་སྒྲ་ཇི་བཞིན་རྒྱ་སྐད་དུ་མ་ཐོན་པར་གླུ་ཌུ་ཚན་ཁ་ཌུ་ཟེར་བས། གླུ་ཌམ་གླུ་ཌ་ནི་གླུ་ཞེས་པ་སྒྲ་བསྒྱུར་དང་སྟོང་དཔོན་ཞེས་པ་དོན་བསྒྱུར་བྱས་ན་གླུ་ཌ་ཚན་ཁ་ཌ་ར་ལས་པས་ན། གོ་མིང་ཆེ་སྟོད་ཀྱི་ཕྱིར་ད་རྒྱ་སྐད་སོར་བཞག་གི་མིང་དེ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པས་རིམ་བཞིན་གླུ་ཌ་ཞེས་པར་རྒྱུན་ལྟར་མས་སུ་ཐུར་བ་རེད་སྙམ།

དེ་ལ་གླུའི་འབྱུམ་ཚོ་ཟེར་བར “ཏ་མེ་ན་ཚན་ཁ” ཞེས་པའི་གོ་ཐོབ་ཞིག་ཡོད་པས། དེ་ནི་ལྷ་ལིང་ནག་པོའི་ཞུ། བྱ་ར་དམར་

པོའི་ཏོག ཟླ་བྱ་སྟོན་མོའི་སྒྲ་ཅན་ཞེས་འཕོད་ཡོད་པར་གཞིགས་ནས་ཀུ་ནག་མན་ཆེན་གོང་མའི་གོ་ཐོབ་ཞིག་ཡིན་པ་མཚོན་ཐུབ་པར་མ་ཟད། དཔོན་པོ་འདི་བའི་སྐབས་སུ་ཀང་ཚའི་ད་མོན་ཅག་ཁ་ནས་གོ་སྒྲུང་སྲིན་པོའི་བར། ཀང་ཚའི་ཨ་ཆུས་ཤ་དམར་ནས་སྒྲུད་ཀྱི་ཐོག་ལྟ་སྒྲུན་གསུམ་བར། ན་བཅའི་མཚོ་གཡང་དམར་མེར་ནས་སྐམ་པའི་ཏ་མོ་ཆེ་བར། བྱ་དར་དགོ་ཆེ་ནས་མཚོད་རྟེན་དོ་ལྟག་བར། དོན་ཕོའི་ཅག་ཁ་ནས་ངང་ཚང་གཡུ་སྒོང་བར། ཟི་མའི་དམག་དཔོན་ནས་འབའ་གཞུང་གཙོ་སྐྱེང་བར། ཀེན་ཤུག་དེའུ་དམར་ནས་དགེ་བསྟེན་རབ་གཟིགས་བར། མདུང་ཤིང་རབ་ཁ་ནས་ཆ་ཆུའི་ནང་རོལ་ཁྲི་ཀའི་ཤན་འཕེན་བར་དུ་ཐ་ནག་སྟེ་བ་བཅུ་བདུན་ལ་དབང་བསྒྲུར་བར་ཡང་བཤད།

དེ་བཞིན་དུ་བདུད་ཤུལ་གྱུ་ཚང་ལ་དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་གིས་གོ་ཐོབ་གནང་བར་གྱུ་རྒྱལ་པོ་ཞེས་འཕོད་སྲོལ་ཡོད། འདིའི་སྐབས་ཀྱི་གྱུ་ཚང་དཔོན་པོའམ་གྱུ་རྒྱལ་པོའི་གོ་གནས་ཀྱི་བྱང་རིམ་ནི། ཐན་པོ་དག་གི་ངག་རྒྱུན་དུ་སྟོན་དགའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་གས་དུ་བཙུགས་ནས་གྱུ་ཚང་ལ་གོ་ཐོབ་ཡོད་ཟེར་བ་དང་། རྟེས་སུ་ཡང་བསྒྲར་རྒྱལ་དབང་སྒྲ་ཕེང་བཙུགས་པའི་སྐབས་ཏེ་ཕྱི་ལོ ༡༥༩༩ གི་རྟེས་ཤིག་ནས་གྱུ་ཚང་གི་དཔོན་པོ་པོན་དུ་ཁྲིམ་བརྒྱ་ལྷག་ཁྲིད་

ནས་ལྷ་ས་སོང་དུས་ལམ་བར་དུ་མི་མང་ལ་ཚམས་ནད་པེ་ར་ཅན་
བྱང་ནས་མི་མང་པོ་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་བར། དཔོན་པོ་བོད་ནི་
ཡིས་ཁོ་ཆོས་ནང་གི་བློ་མ་ཆོས་རྗེ་ཚང་ལ་ནད་ཡམས་དེ་སྟོན་འགོག
ཅིང་རྒྱུར་ནན་ཞུས་བྱས་ཀྱང་རྗེས་སུ་བློ་མཉམ་གྲོངས་སོང་བས
དཔོན་པོ་གཙོས་མི་མང་ཆོས་བློ་མ་དེ་ཤེད་གནས་མཇལ་མང་པོས
ཆེད་སྐུ་སྲོག་ཤོར་སོང་བར་ངོས་འཛིན་གྱིས་ལྷ་ས་འི་ས་འབྲས་དགེ
གསུམ་ལ་མང་ཇ་བཏང། ལོ་རྗེས་མར་ཡང་བསྐྱར་ས་འབྲས་དགེ
གསུམ་ལ་མང་ཇ་ཐེངས་གསུམ་རེ་བསྐོལ་ཡ་དང། འབྲས་སྡུང་བློ
འབུམ་ཁམས་ཚན་ལ་ཁང་གས་བཏྲོས་ཡ། དགའ་ལྡན་སྒྲི་འཛིན
ལ་དཏུལ་གོན་ཕྱར་གཤེས་ཀྱིས་ཐུམ་ཚད་ཅིག་ཀྱང་ཕུལ་ཟེར། ལོ
ཏྲུས་ཀྱི་གནས་བབ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཆ་འཛིན་བྱས་ཡ་མི་གསལ་ཡང
དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་ནས་གླུའི་ཏྲལ་པོ་ཞེས་ཡའི་ཚེ་ལོ་གནང་སྟེ
གཟེངས་བསྟོད་མཛད། ད་དུང་ཀེ་ཏྲའི་བཀའ་ཤོག་ཟེར་བ་ཞིག
ཀྱང་གནང་ཡོད་པར་བཤད།

ཁོ་བོའི་བསམ་ཚུལ་ལྷར་ན་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་མིང་གི
འབོད་སྲོལ “གླུ” ཞེས་པ་ནི་འགྲོ་མགོན་འཕགས་པའི་སྐབས་སུ
དབང་འཛིན་ས་ལྲུལ་ཞིག་གི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་མིང་དུ་བཏགས་ཏེ
བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་དུ་འགོད་པར་འདོད། སྐབས་དེར་མི་གྲངས

བྱེ་གལ་ལོན་པའི་ཁྲིམ་ཚང་གཅིག་ལ་དུད་ཚུང་ངམ་ཁྲིམ་ཚང་གཅིག་ཏུ་
བཙོ་རྒྱང་ལ། མ་མཐར་ཚད་གཞི་འདིར་ལོན་པའི་ཁྲིམ་ཚང་ཞེ་
ཤུ་ཙ་ལྷ་ལ་དུད་ཆེན་གཅིག ངེ་གཞིས་ལ་རྒ་མགོ་གཅིག
ངེ་གཞིས་ལ་བཟུ་སྐོར་གཅིག ངེ་བཅུ་ལ་ལྷོང་སྐོར་གཅིག
ངེ་བཅུ་ལ་ཁྲི་སྐོར་གཅིག ངེ་བཅུ་ལ་གླུ་གཅིག་ཏུ་བཙོ་བཞིན་ཡོད་
པའི་སྐོར་གོང་གསལ་བོད་དང་ཡོན་ཆུ་ར་བས་གྱི་འཇེལ་བ་
ཞེས་པའི་སྐབས་སུའང་བཤད་ཡོད་ལ། མ་གཞི་བདུད་ཤུལ་གྱི་རུས་
ཚན་མང་པོ་ཞིག་བོད་ལུལ་གྱི་ས་ཆ་མང་པོར་གནས་ཡོད་པ་དང་ལྷག
པར་དུ་གླུ་ཚང་ངམ། གླུ་ཞོལ། གླུ་ཆེ། གླུ་ཆུང་། གླུ་ཆུང་དགོན་ཟེར་བ
སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི “གླུ” ཟེར་བར་ཆེ་ཆུང་དང་གོང་ཞོལ་གྱིས་བཀར
ཡོད་པ་འདིའི་ཐོག་ནས་བདུད་ཤུལ་གཙོ་བྱས་པའི་གླུ་གཅིག་གི་སྲིད
འཛིན་གོ་མེང་སྟེ་སོག་པའི་དར་ཏན་སྲིད་དབང་སྐབས་ཀྱི་རི་སྟེ
གྲངས་འགོར་རྩི་ལྟངས་དེ་ཡིན་པར་བཤད་ཚོག་པ་ཞིག་རེད་སྐྱམ།

དེ་བཞིན་དུ་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་ནི་ཐར་བ་འབྱམ། བདུད
ལྷ་སྐྱབས། བན་དེ་བྱམས་ཟེར་བའི་སྦྱན་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་བདུད
ལྷ་སྐྱབས་ཀྱི་ཤུལ་ཡིན་ཟེར་བ་དང་། ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱིས་སྒྲིར་མདོ
ལྟད་ཀྱི་བོད་རིགས་མང་པོ་ཞིག་འཕེའི་རིགས་རྒྱུད་ཡིན་ཟེར། གོང
གི་བཤད་ཚུལ་དེ་དག་ལས་བདུད་ཤུལ་དང་། བན་ཤུལ། ཐར

ཤུལ། སྨན་ཤུལ། དམེ་ཤུལ ས་གས་སུ་འབོད་པའི་སྟེ་མིང་དག་ གི་ནང་ནས་ཡུལ་མང་རའི་སྟོད་ཀྱི་ཆར་གནས་པའི་མཁན་འདུས་ཀྱི་ སྟེ་ཚོ་གསུམ་སྡུན་གསུམ་གྱི་ཤུལ་འཛིན་ཡིན་པ་དང་དེ་མིན་ གཞན་དག་ནམས་མིན་པའི་ངེས་པ་མ་མཆིས་ཏེ། ཡིན་ན་ལྷོང་ ཤུལ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་སྡུན་བཅོ་བརྒྱད་ཡིན་དགོས་ངེས་རེད། སྤྱིར་ བཏང་གླུ་ཚང་གི་ནང་ཚན་བདུད་ཤུལ་ཡིན་པཱན་བདུད་ཤུལ་གྱི་ ནང་ཚན་གླུ་ཚང་ཡིན་མིན་ནི་གླུ་ཚང་བདུད་ཤུལ་མི་ཟེར་བར་བདུད་ ཤུལ་གླུ་ཚང་དུ་འབོད་པའི་ངག་རྒྱུན་འདིས་གསལ་བོར་བཟོས་ཡོད་ ལ་དེ་བཞིན་དུ་བདུལ་ཤུལ་ནི་ལྷོང་ཤུལ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་ཀྱལ་ ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། ཡུལ་མདོ་སྨད་ཀྱི་དེབ་ཐེར་ལོ་རྒྱུས་ཀུན་གྱི་ ཕྱི་མོར་གཏགས་པ་བྲག་དགོན་པ་དགོན་མཆོག་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས་ཀྱིས་ མཛད་པའི <<མདོ་སྨད་ཆོས་འབྱུང>> དུའང་ཐར་ཤུལ་སྒྲུལ་སྐྱའི་སྐོར་ བཤད་སྐབས “བདུད་ཤུལ། བན་ཤུལ། ཕན་ཤུལ། མགོན་ཤུལ། སྨན་ ཤུལ་སོགས་ལྷོང་རིགས་ཤུལ་ཆེན་མང་དུ་ཡོད་པའི་ནང་ནས་ཐར་ཤུལ་གྱི་ རིགས་སུ་འགྱུར་ས” ཞེས་བདུད་ཤུལ་ནི་ཤུལ་ཆེན་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ ཚན་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་དང་གཏན་འཁེལ་བྱས་འདུག

དེ་བཞིན་དུ་བདུད་ཤུལ་ཕ་སྟེང་གསུམ་ནི་ཁྲི་ཀའི་བདུད་ཤུལ་ དང་། བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་། བདུད་ཤུལ་གོང་བ་གསུམ་ལ་ངོས་

འཛིན་མཁན་ཡང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་ལྟ་མ་ཡིན་པར་ས་ལྷུལ་གཅིག་ན་མཁན་གནས་བྱས་པའི་སྟེ་ཚོ་དེ་གསུམ་སྤྱན་ཡིན་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་ཁྱབ་ཁོངས་ཆུང་ས་ཞིག་གི་ངག་རྒྱུན་ཙམ་དུ་འགྲོ་བ་ལས་བོད་ཀྱི་རྒྱས་ཚན་གྱིས་སྟངས་སོགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་ཁམས་ཆྱོང་དགེན་པའི་ཐུན་པོའི་འགེལ་གཏམ་ཁོ་ནར་ཟད་དོ།།

གཞིས་པ་ནི་དེ་བས་མ་ཡིན་ཏེ་བདུད་ཤུལ་གྱུ་ཚང་ནི་རྒྱ་དང་ཡང་ན་འབྲེ་སོགས་ཀྱི་རིགས་རྒྱས་སུ་མི་འགྲོ་ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱིས་མདོ་སྨད་ཀྱི་རོང་འཕྲོག་ཐལ་མོ་ཆེ་གནའ་དུས་ཀྱི "འབྲ་ཞ་རིགས" ཟེར་བ་ཡིན་པར་གྲོང་། སྒྲིར་འབྲ་ཞ་ནི་བོད་ཡིན་མིན་ཐད་བཞེད་པ་མི་མཐུན་པ་ཁ་ཤས་ཡོད་དེ་དཔེར་ན་མཁས་དབང་དམུ་དཀེ་བསམ་གཏན་མཚོག་གིས་བོད་སྤོང་གི་རིགས་སུ་བཤད་མོད། འབྲ་ཞ་དེ་བོད་ཡིན་ཡང་རྒྱ་རིགས་དང་ཏ་ཅང་གི་ཁ་ཐག་ཞེ་བ་དང་། རྒྱ་རིགས་དང་འབྲེལ་འདྲིས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་འབྲ་ཞའི་རིགས་འདུས་སྤོད་ཀྱི་ས་ཆའི་གནས་ཡུལ་སོགས་ལ་བཟློས་ན་ཁང་ཁྱིམ་འཛུགས་བསྐྱོན་སོགས་ཡུལ་སྲོལ་མང་པོ་ཞིག་འཕྲོག་འགོན་གྱི་བོད་རིགས་སྒྲི་དང་མ་འདྲ་བར་སྣང་།

དེ་བས་མི་རིགས་དང་མི་རིགས་བར་གྱི་ཁྱད་པར་དང་དབྱེ་བ་ནི་སྣ་མང་རང་བཞིན་གྱི་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་དག་ལ་གཞི་བཙོལ་

ནས་དབྱེ་དགོས་ལ། ལྷག་པར་དུ་འཕྲོག་བཤད་མེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་དངོས་ལ་ཁ་མ་བཀར་བར་བདེན་རྫུན་གཟུ་དཔང་ལ་ཤན་འབྱེད་ལེགས་པོ་ཞིག་བྱེད་རྒྱུ་ནི་ཅ་ཅང་གི་གལ་ཆེན་རེད།

ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱིས་འདི་ཞེ་ལོངས་ཞིན་ཤར་རྒྱུད་ནས་ཞན་ལྟས་རིགས་ཀྱི་རྟེ་བོ་མྱཏ་རྩང་བྱ་བ་མཆོ་སྟོན་པོའི་ཁེ་འཁོར་དུ་སྒོས་ཏེ་རྒྱལ་སྲིད་བསྐྱངས་པ་ནི་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཡིག་ཆེང་ནས་མང་དུ་འབྱུང་བའི་འབྲེ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འ་ཞའི་བཟུང་བའི་ས་ཆ་ནི་ད་ལྟའི་གན་སྲུའུ་མེན་ཞན་ཀྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་དང་། ཟི་ལིང་གོང་ཁྲེར་ཀྱི་ཁེ་འཁྲིས་སོགས་ཡིན། དེ་ནི་དེང་སྨབས་ཀྱི་ཏོར་རིགས་ཟེར་བ་འདི་ཡིན་པར་འདོད་མཁན་མང་པོ་ཡོད། སྟོན་འ་ཞའི་རྒྱལ་ས་ཐོག་མར་འཇུག་ས་ཡུལ་མང་རའི་ཁྱེ་མ་ཡོད་ཅའི "མི་ཀེ་ཐང་ངམ་མི་ལེ་ཐང" ཟེར་འདི་ཡིན་ཟེར་བ་ངག་རྫུན་ཏུ་གྱུགས། རྒྱལ་པོ་ནི་བུད་མེད་ཞིག་ཡིན་ལ་མིང་ལ་མོའུ་ཀོ་ཡིན་ཟེར་བར་བཤད་མཁན་ཡོད། དེང་སྨབས་ཡུལ་དེའི་ཁྱེ་ཐང་ཁུལ་དུ་མངོན་པའི་ཀན་པའི་མཁར་ཤུལ་ཏྲིང་བར་ས་ཀན་ས་པོད་མི་ཚོས "རྒྱ་མཁར" ཟེར་བ་དང་། ཁྱེ་ཀས་ང་ནས་ཐོན་པའི་བེམ་པོ་དག་ཤིང་ལྷོམ་ནང་བཅུག་ཡོད་པ་ས་གོགས་ནི་བོད་སྒ་ནག་ཀི་ས্ལ་ལུགས་དང་མི་འདྲ་བ་དང་། ཀས་ར་ས་གོགས་ཀྱི་བརྒྱན་ཆ་དང་ཤ་ཆས་ཀྱང་མང་པོ་ཞིག་ཏྲིད་མཁན་ཡོད་

ལ། དེ་དག་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་དང་ཐ་དད་ཏུ་ཡོད།

ལྷུལ་འདིའི་བོད་རིགས་མི་མང་ལས་རོང་བ་ཁག་ཅིག་གཅན་ཚ་སོགས་རོང་ལྷུལ་ཆེ་ཁག་ནས་ཚུར་གནས་སྒོས་མཁན་དང། དེ་བཞིན་དུ་བདུལ་ཤུལ་གླུ་ཚང་དང་ཐར་ཤུལ་བན་ཤུལ་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་སྒྲ་ནག་ཁག་གསུམ་མམ། སྒྲ་ནག་ཚོ་བ་བཅུ་བདུན། མང་འབའ་བྱ་གསུམ་ལྷུལ་ཀྱི་འབྲོག་སྟེ་རྣམ་ཀྱང་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་བོད་རྒྱའི་མཐའ་མཚམས་ལྷུལ་དུ་མང་གས་པའི་དམག་མི་ཡིན་ཞིང་ཕལ་ཆེ་བ་ཡུལ་རེབ་གོང་དང་ཁྲི་ཀའི་ས་ཆར་འོང་ནས་ཕྱོགས་སོར་ཀྱིས་པ་ཞིག་ཡིན་འདུག དཔེར་ན། དེང་སྐབས་ཀྱི་ཁྲི་ཀའི་ཆར་གཏོགས་བདུད་ཤུལ་ས་ཆའི་ཆུ་སེར་སྒེན་མ་ལུང་ནི། བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་ཡུལ་མང་རའི་ཕྱོགས་སུ་མ་སོང་གོང་གི་གནས་ཡུལ་ཡིན་པ་དང། ཇེས་སུ་ཁྲི་ཀ་དང་མང་ར་ཁང་ང་སོགས་བོད་ལྷུལ་ཀྱི་ས་ལྷུལ་མང་པོ་ཞིག་ལ་བཀྲམ་དེ་གནས་ཡོད།

བདུལ་ཤུལ་གླུ་ཚང་ནི་སྒྲ་ནག་གི་ནང་འཛིན་གཙོ་གྲས་ཤིག་ཡིན་ལ། འདི་ནི་བོད་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ནས་རྒྱུད་ཅིང་འོང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་དེང་གི་ས་ལྷུལ་འདིའི་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འདྲིས་

དང་ལྷག་པར་དུ་སྐད་གསར་བཅད་སྟོན་གྱི་བོད་ཀྱི་བརྡ་རྙིང་བ་ཤ་ས་ཀ་ད་ལྷའང་མ་ཤམས་པར་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པས་བོད་དངོས་མ་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་སྐད་དང་ཡི་གེ་དང། གནའ་སྲོལ་མང་པོ་ཞིག་གི་ས་ཁྲིང་ནས་གསལ་བོར་ཤེས་ཐུབ། དཔེར་ན། ས་ནག་ཁ་ཤས་མཁམ་དུ་ལུབ་པར་རྒྱོར་ཟེར་ཞིང། འཚེར་སོགས་སྟོར་དུས་རྒྱ་སྟོར་ཟེར་བ། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་དཔོན་དང། རྒ་འདྲེན། རྒ་ལྟོན། རྒ་བཞུག རྒ་མང། རྒ་ཁྱང། ལྷ་བུ་སོགས་དམག་གི་གོ་དོན་སྟོན་པའི་བརྡ་རྙིང་བ་དུ་མ་ཞིག་དང་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་འདྲིས་སོགས་ཀྱི་ས་ཁྲིང་ནས་བོད་གནའ་བོའི་དམག་རྒྱུད་ཡིན་པའི་གནས་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་མངོན་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ་ས་འི་ཆགས་དབྱིབས་དང་གནའ་སྲོལ་རིག་གནས། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐུང་རིམ་སོགས་ལས་ཀྱང་རྒྱ་ལྷ་ཧདི་དག་བོད་ཀྱི་མཐའ་སྒང་དམག་མི་ཡིན་པར་མ་ཟད། བོད་རྒྱུད་ཁྲི་སྲོང་སྤྱི་བཙན་དང་རྒྱལ་བོ་ཁྲི་རལ་གྱི་སྐབས་སུ་རིམ་པར་ཡུལ་ཁྲི་ཀའི་ས་ཆར་འོངས་ཤེང་ཟ་ས་ཁྲི་ཀའི་ཆུ་ས་ར་སྒྲིན་མ་ལུང་ཟེར་བའི་ས་ཆ་ནས་འཚེར་སྟོས་ཏེ་ཡུལ་མང་རའི་སྟོད་དུ་གནས་ཆགས་པ་ཞིག་ཡིན་འདུག་པ་ནི་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་ནང་བདུད་ཤུལ་ཕ་རྒྱང་གསུམ་ཡིན་ཟེར་བའི་སྟེ་ཚོ་དག་ཡུལ་ཁྲི་ཀའི་ཆུ་ས་ར་སྒྲིན་མ་ལུང་ཟེར་

བའི་ས་ཆར་མཁན་འདུས་ཀྱིས་ལབ་རྩེ་བསྟོད་པ་དང་། སྟོན་བདུད་ཤུལ་ཕ་ཏྲིང་གསུམ་གྱི་སྒོབས་བསྟད་པའི་ལབ་རྩེ་དེའི་གཟུངས་གཞུག་ཏུ་ཕ་ཏྲིང་གསུམ་མཚོན་བྱེད་དུ་ནོར་བུ་སུམ་ཚིགས་སམ་ཐབ་ཀ་འཛུགས་གསུམ་ཡོད་ཟེར་བའི་ངག་རྒྱུན་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༡ ལོར་བསྟོགས་ཏེ་ཇོ་ལེབ་ཐོག་ན་འབུར་མ་གསུམ་ཅན་ཞིག་མངོན་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་སྟེང་ནས་ཀྱང་སྟེ་ཚོ་འདི་དག་ཡུལ་ལུང་གཅིག་ནས་ཕྱོགས་སོར་ཁྱེས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གནའ་བོའི་ངག་རྒྱུན་དེ་དག་དང་ཡོངས་སུ་མཐུན་འདུ་ག

སྒྲོར་ལབ་རྩེའམ་དཔའ་མཁར་ནི་བོད་ཀྱི་རིགས་རུས་ཐད་ལ་དམིགས་གསལ་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ནི་སྒྲ་ནག་ཅན་གྱི་དམག་དཔུང་གཙོས་བོད་མི་རིགས་འདིས་སྟོན་དང་བོའི་དུས་ནས་རི་མཐོན་པོ་དག་གི་རྩེ་མོ་རུ་ལ་རྩེའམ་དཔའ་མཁར་བརྩིགས་སྟོལ་ཡོད་པས། དེང་ས་ང་ཡང་བོད་ཀྱི་ཡུལ་དབུས་དང་ལྷག་པར་དུ་མཐའ་ཁྲལ་ས་མཚམས་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ས་སོ་ན་ལ་རྩེ་བགྲང་གིས་མི་ལང་པ་ཡོད་པ་རེད། དེའི་མཚོན་བྱེད་ནི་བོད་བཙན་བོའི་སྒྲབས་ནས་བཟུང་ཕ་རོལ་བོའི་དགྲ་ལ་འཐབ་ཏེ་ཆམ་པར་རྒྱལ་རྒྱས། བོད་ཆེན་བོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་གཅེས་སྲུང་ཤོར་བའི་དཔའ་བོ་དཔའ་མོ་ཆམས་ཀྱི་རྒྱལ་གཅེས་བསམ་བློའམ་སྙིང་སྟོབས་

ལ་རྟེས་སུ་ཡི་རངས་དང་། སྐྱེ་བ་རྟེས་མར་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་
དམངས་ལ་མཐུན་རྐྱེན་དང་གདོང་གྲོགས་མཛད་པས་ལྷ་ལ་བཀུར་
ནས། མདའ་གྲི་མདོང་གསུམ་གྱི་རྫོངས་པ་མང་པོ་བྱེན་ཏེ་རི་བོ་
མཐོན་པོ་དང་། ཉག་ག་ཁིས་ཁ། འགག་འཕྲང་དོག་མོ་ས་གས་
སུ་དཔའ་བོའི་མཁར་རྫོང་གི་ཚུལ་དུ་ཐོན་པོར་སྦྱངས་པ་དང་། རི་
དེ་ལ་གནས་ཤིང་ཡུལ་དེ་ལ་ཐན་པའི་ཡུལ་ལྷ་གཞི་བདག་ཏུ་བསྐོས་
ནས་མཐའ་མཚམས་དང་ཡུལ་ལུང་སྦྱང་བའི་ཡབ་མེས་སུ་འབོད། དེ
བཞིན་དུ་བདུད་ཤུལ་བློ་ཚང་གི་སྐྱེ་ལྷ་ནི་ཞ་ཆེས་ཆ་ཅང་ཞ་ཆེས
ཐག་དཀར་གཞིས་ཡིན་ལ། འདིར་སྐྱེས་ལྷ་ཞེས་པ་བོད་ཡུལ་གྱི་ཐོག
མཐའ་བར་གསུམ་དུ་ཁྱབ་ཆེ་བའི་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་རང་བཞིན
གྱི་ཐ་སྙད་ཅིག་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ་དེང་གི་དུས་སུའང་བོད་ཁམས
ཀྱི་ཡུལ་ལུང་སོ་སོ་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐྱེས་ལྷ་སུ་ཡིན་ངོས་འཛིན་གསལ
བོར་བྱས་ཡོད། སྤྱིར་སྐྱེ་ལྷ་ཞེས་པ་ནི་སོ་སོའི་རུས་ལུངས་གང་ཡིན
ཐད་ཀྱི་ཡབ་མེས་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་གང་ཞིག་གི་མིང་ཡིན་པ་ནི
བོད་རིགས་མི་དམངས་ཚོས་དེ་དག་ལ་ཞ་སྡེས་ཅས་འབོད་པའི
གནའ་བོའི་བོད་ཀྱི་བརྡ་ཉིང་བ་འདིས་གསལ་བོར་བསྟན་ཡོད། དེ
བས་བདུད་ཤུལ་བློ་ཚང་གི་ཡབ་མེས་ས་མ་སྐྱེས་ལྷ། ཡང་ན་ཞ་སྡེས
ཏེ་རུས་ཚན་གྱི་ལུངས་གཏུགས་ས་ནི་ཞ་སྡེས་ཆ་ཆེན་དང་ཞ་སྡེས་ཐག

དཀར་ཡིན་དགོས།

ཐག་དཀར་སྦུན་གསུམ་ཡོད་ལ། དེ་དག་ནི་དགོན་མཆོག་འཛིགས་མེད། རབ་བརྟན་ཐོགས་མེད། བཀྲ་ཤིས་དོན་འགྲུབ་གསུམ་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ་ས་འདི་གའི་བོད་མི་ཆུམས་སྟོང་ཞི་མ་ལྷ་ས་འགྲོ་སྐབས་ངེས་པར་དུ་རང་ཞིང་ཀྱི་ཞལ་རྩེ་མོར་ཞུ་ཏོག་དམར་པོ་ཞིག་འདོག་སྲོལ་ཡོད། དེ་དག་ཡུལ་མདོ་སྨད་ཀྱི་ས་ཁྲོན་བཙལ་རྩེས་ཚ་ཆེས་གཤན་ཆེན་གྱིས་ལྷ་ས་འི་བར་བདག་སྐྱོང་བྱས་ཏེ་ཕྱི་ར་རང་ཡུལ་གྱི་ས་སྟེ་མ་ཟིན་བར་དུ་སྐྱེལ་མ་བྱེད་པ་རེད་ཟེར་ཞིང་ཞུ་ཏོག་དམར་པོ་དེ་ནི་ཚ་ཆེས་ཆ་ཆེན་གྱི་མི་སྟེ་ཡིན་པ་མི་ཧོར་བའི་རྒྱགས་མཚན་ཡིན་ཟེར། ཆུ་མཚན་འདི་དག་གི་སྟེང་ནས་ཀྱང་བོད་མདོ་སྨད་ལྷུལ་གྱི་མི་སྟེ་མང་ཆེ་བཞིག་ཚ་ཆེས་ཆ་ཆེན་དང་བྲག་དཀར་ཤོགས་ཀྱི་རུས་ཚན་ཡིན་པ་ནི་དེ་ལ་ཡབ་མེས་སམ་ཚ་ཆེས་སུ་འབོད་པ་འདིས་གསལ་བོར་མཚོན་ཐུབ། འདི་ལྟར་བཤད་ན་དེང་སྐབས་ཀྱི་གཞོན་སྐྱེས་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཡུལ་ལྷ་གཞི་བདག་ནི་དངོས་མེད་དང་ཡང་ན་རྟོག་བཟོ་རང་བཞིན་ཀྱི་ལྷ་སྒྲུང་ལྷ་བུ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་དགོས་པ་ལས་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ལ་སྟོར་མི་ཐུབ་ཟེར་ན་དེ་ལྷ་མིན་ཏེ། སྒྲོར “ལྷ” ཟེར་བ་ཞིག་དང་ཡང་ན “འདྲ” ཟེར་བ་ཞིག་དངོས་སུ་ཡོད་མེད་དེ་ཀཱོ་པོ་མ་ཡིན་པར། དེ་ནི་མི་རིགས་འདིའི

གནའ་རབས་རང་བཞིན་དང་ཕྱོགས་ཐུར་རང་བཞིན་གྱི་རིགས་གནས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་ལྟ་བུའི་རིགས་གནས་ཤིག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་སོ་སོའི་དངོས་ཡོད་འཚོ་བ་མཚོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་མང་པོ་ལྟ་སྒྲུང་སོགས་ཀྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་འབྲེ་བཞེངས་བྱས་ཡོད། དཔེར་བཞག་ན་ལྟ་སྒྲུང་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཤུལ་བཞག་དེ་དག་གི་ཕྱིའི་སྟོད་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན། སྟོད་དེ་ལ་རིན་ཐང་ཡོད་མེད་དང། དེའི་ཕྱད་ནས་དང་ཁྱད་ཆོས། དཔྱིས་དང་རྣམ་པ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་མིན་གཙོ་བོ་མ་ཡིན་པར་དེ་ལྟ་བུའི་སྟོད་ཀྱི་ནང་རོལ་དུ་རིན་ཐང་བྱལ་བའི་དངོས་པོ་ག་འདྲ་ཞིག་བཙུག་ཡོད་མེད་དང་དེ་སྟོག་འདོན་ཕྱད་རྒྱུ་ནི་ཏ་ཅང་གི་གལ་ཆེན་པོ་རེད། དེ་བས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཡབ་མེས་དག་གིས་ལྟ་དང་འདྲ་ཟེར་བ་ལ་སོགས་པའི་རིགས་གནས་ཀྱི་སྒྲྀ་མཚན་འདི་དག་ཁོ་ཚོའི་བཅོས་མིན་གྱི་ཀུན་སྟོང་ཞིག་གིས་དངོས་ཡོད་ཁོ་ན་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་འདིའི་སྟེང་ནས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དག་ཀྱང་དངོས་ཡོད་དང་བདེན་པ་ཁོ་ནར་བཞེངས་བསྐྱོན་བྱས་ཡོད།

དེ་བས་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་ཟླ་དཔོན་རྣམས་ཀྱི་བྱང་རབས་ཀྱང་ཨ་ཐྭེས་བྱག་དཀར་དང་འབྲེལ་ཏེ་བྱང་བ་ཞིག་ཏུ་བཤད་སྟོལ་ཡོད། དེ་ལ་ཉེ་རབས་སུ་བྱང་བའི་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་དཔོན་

པོ་ནམས་དང་གླུ་ཚང་དགོན་གྱི་བྱང་རབས་དང་འབྲེལ་ཏེ་བརྗོད་ནི། སྟོན་ཕྱི་ལོ ༡༧༥༦ ལོའི་རྒྱས་ཙམ་ལ་ཨ་རིག་དགེ་འདུན་སྒྲབས་ཀྱིས་ཐོན་ཐོའི་གདོང་སྟེ་ཞེས་པའི་ས་ཚ་བཟུང། དེའི་བུ་བདུད་ལ་བྱམས་ཡིན་ཟེར། བདུད་ལ་བྱམས་ཀྱི་བུ་ཆེ་བའི་མིང་ལའང་བདུད་ལ་ཟེར། བདུད་ལ་ཚང་ཡུལ་སྒར་ཏེ་ཐོག་མར་བྲག་དཀར་ཤ་ཐང་ནས་བསྡད་ཟེར། མཚན་དུས་བདུད་ལྷ་ས་བལྟ་ཁྱེད་དུ་ས་ཞིང་ཤུལ་ནས་ཁོའི་ཚུང་མའི་ཙར་མི་ཥོ་ཥོམས་ཆེན་ཞིག་འོང་ནས་ལྷན་དུ་བཥོས་པའི་སྒང་ངོ་བྱུང། དེ་དང་མཉམ་དུ་བདག་པོ་མ་བྱུང་བའི་རྒྱ་དཀར་ཞིག་དང། ལུག་ཕྲུ་ཞིག་ཀྱང་དབང་བར་བཤད། རྗེས་སུ་བུ་ཞིག་སྐྱེས་པར་མིང་ལ་ཐོབ་པ་ཟེར། གླུ་ཐོབ་པའི་རིང་ལ་ཡུལ་མདོ་སྨད་མང་རའི་སྟོད་ཀྱི་ཚ་སྒྲིས་ཀྱི་ལྷ་མོ་སྦུན་གསུམ་ཀྱི་རི་ཥོལ་དུ་རྒྱ་བབས་ཏེ་ཡུལ་ལུང་གསར་བ་ཞིག་བདག་ཏུ་བཟུང། “གླུ་ཚང” ཞེས་པའི་མིང་ཡང་མཚམས་འདི་ནས་བཟུང་ཐོག་པར་འདོད་མཁན་ཡོད། གླུ་ཐོབ་པར་བུ་བདུན་སྐྱེས་ཤིང་གླུ་བཟུང་ངེ་དང་དཔའ་མཁར་ཚེ་རིང། གནམ་སྒྲབས། ཟླིང་ཁོ་བཞི་ནི་དཔོན་མཁོ་འཛིན་པའི་བུ་བཞི་ཡིན། གླུ་བཟུང་ངེ་ཡི་བུ་འབུམ་ཁོར་ཆེན་རྒྱལ་རབས་སྐྲབས་ཀྱི་དཔོན་གནས་ཞིག་ཡོད་ལ། ཁོང་གི་མཚན་ལའང “གླུཌ་ཏཱ་མིན་ཚན་ཉི” ཞེས་པའི་བོད་སྟེ་བཅུ་བདུན་གྱི་དཔོན་པོར་བཏོས། གླུ་

ཚང་གི་མིང་ཡང་འདི་ནས་བཟུང་གོ་མིང་ཆེར་བསྟོད་ཀྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་སྒྲ་གདངས་སོར་བཞག་གིས "ཟླ" ཞེས་པ་དེ "ཟླཌ་འམ་ཟླ་ཌ" ཟེར་བར་འགྱུར་བ་བྱུང། དཔོན་པོ་འདི་བའི་མིང་ལ་ཟླ་ཨ་རྒྱ་ཁྲན་ཅན་ཡང་ཟེར་སྲོལ་ཡོད། ཟླ་ཨ་རྒྱ་ཁྲན་ཅན་གྱི་ཕ་སྦྱན་ཟླའི་དཔལ་མཁར་ཚེ་རིང་གི་བུ་ཟླའི་ཡུམ་མེ་ཡིན་ལ་དེའི་བུ "ཟླའི་རྒྱལ་པོ" ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་ཟླའི་པོན་ནི་ཡིན། ཟླ་ཚང་གི་དཔོན་པོ་འདིའི་རིང་ལ་ལྷ་ལྷན་དབུས་གཙང་ཡུལ་ལ་དབུས་ལམ་ཕྱེས། ས་པོ་སྐྱ་ཆེན་སུམ་མདོ་ར་འབྲོང་རྒྱའི་ལབ་ཚེ་བསྟད། ས་འཐས་དགེ་གསུམ་ལ་མང་ཏ་བསྐོལ། ཟླ་འབུམ་ཁམས་ཚན་ལ་ཁང་གསར་བརྩེད། དགའ་ལྷན་ཐྲི་འཛིག་ལ་དཏུལ་མང་པོ་ཕུལ། གཞུང་དགའ་ལྷན་ཕོ་བྲང་ནས "ཟླའི་རྒྱལ་པོ" ཞེས་པའི་ཆོ་ལོ་གནང། <ཀེརྡེའི་བཀའ་ཤོག་གནང།> ཟླ་རྒྱལ་པོ་གསེར་ཀྱི་རྒྱ་ཅན་ཡང་ཟེར། ཟླ་པོན་ནི་ཡི་བུ་ཟླའི་དཔོན་པོ་ཁྲོ་རྒྱལ་ཡིན་དཔོན་པོ་འདི་བ་དཀར་ཕྱོགས་ལ་ཤིན་ཏུ་དད་པས་མངའ་བདག་ཁྲི་རལ་ཀྱི་རྣམ་ཐར་སྐྱོང་བ་ཞིག་ཡིན་པར་ཡུལ་འདིའི་མི་མང་གིས་བཤད། མང་ར་ཇོང་ངམ་ཀོས་ནན་ཇོང་གསར་དུ་བཙུགས་དུས་ཇོང་དཔོན་དུ་བསྐོས། ཇེས་སུ་རྒྱ་དགའ་དམར་ཕྱོགས་གཞུང་གི་བཅོན་ཁང་དུ་གོང་དས། དེ་བཞིན་དུ་ཟླ་དཔོན་པོ་ལོ་རྒྱ་དང། ཟླ་དཔོན་པོ་གནམ་ལྷ་ཐར། ཚེ་ཐར་

འབྱམ། ལྷ་འབྱམ། ས་གས་ཡོད་ལ་མང་པོ་ཞིག་བཙོན་དུ་ གྲོངས། འགའ་རེ་ལོ་ལོན་ནས་གྲོངས་འདུག ད་པོན་པོ་ཚེ་ཐར་ འབྱམ་དང་གླུ་ད་པོན་པོ་ལོ་རྒྱའི་བུ་ལྷ་འབྱམ་གཞིས་དེ་ངོས་བས་ཀྱང་ འཚོ་བཞུགས་བྱས་ཡོད། ཇེ་རབས་ཀྱི་གླུ་ད་པོན་པོ་དག་ལས་ དམིགས་བཀར་གྱིས་བཤད་ན་གླུ་ད་པོན་པོ་ཨ་རྒྱ་ཁྲན་ཅན་གྱི་ཚ་ པོ། གླུ་ད་པོན་པོ་ཇེ་ཆོད་ཡིན་ལ་ཁོང་ནི་ཕྱི་ལོ ༡༩༥༩ ལོར་འཕྲུངས། ད་པོན་པོ་འདིས་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁྲལ་རིགས་མ་བྱིན་པར་ རང་ས་རང་གིས་བཟུང་དེ་ཐེངས་མང་པོར་ཁྲི་ཀའི་རྒྱ་དམག་ད་པོན་ པོ་ལྷང་ཕེན་ལ་ཆོལ་ལན་སྒྲད། མ་ཡིན་ཐུང་ལ་ངོ་ཆོལ་ཀྱི་དམག་འཐབ་ མང་པོ་བྱས། གྱང་ཁྲན་ཏང་གི་རྒྱ་དམག་འགོག་ཕྱིར་མདོ་སྨད་ གཙང་ཁོག་ས་ཆར་ལན་གཞིས་ཕྱིན། ཆུ་གསུམ་དོ་ལྷག་ནས་གླུ་ཚང་ གི་རྩ་བ་བསྡད་དེ་ཟིང་ལིང་ཀུའུ་ཞི་དང་མཁ་ཡང་ཅེ་གཞིས་རང་ཁྲིམ་ ད་ཕོས་ནས་ཕྱོག་གསོད་བྱེད་རྒྱའི་ཐུ་ར་བ་བརྩམས་ཀྱང་ནང་ལོག་ ནས་བཀག་འགོག་བྱས་རྒྱེན་དོན་ཕན་མ་བྱུང་བས་རྟེས་ནས་བྱེད་ ལྷངས་དེ་རིགས་རྒྱ་ཕྱོགས་ནས་ཤེས་ཏེ། ཕྱི་ལོ ༡༩༦༦ ལོའི་དགུན་ ཁར་གཅན་རན་གྲམ་པར་ཕེབས་སྐབས་ཐོང་ཤི་ལྷ་ལ་ལན་ཆུ་ ཁྲོལ་པོ་གཞིས་ཀྱིས་རྒྱ་ད་པོན་མ་ཡིན་ཏེ་ཡི་ཕྱིམ་ལ་འགྲོན་འདོད་ཀྱི་ ཚུལ་དུ་ཁྲིད་ནས་དམག་མི་བརྒྱ་སྐོར་ཞིག་གིས་བསྐོར་ཏེ་གྲོངས་བས།

ཡུལ་འདི་གའི་མངའ་འབངས་མཐའ་དག་ལ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་ངུ་འབོད་ཏུག་པོ་ཞིག་དང་ཤ་འཚོན་གྱི་ཞེ་སྡང་འཕར་མ་ཞིག་བསྣན་ཡོད། གླུ་ཚང་དགོན་གྱི་ཐུང་ར་བས་དང་། ཆུ་རིན་པོ་ཆེ། ཆོས་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ། འཇའ་ཚོ་རིན་པོ་ཆེ། ལ་ཚོ་ཞབས་ཏུང་དཀར་པོ། ཀུ་ངན་རིན་པོ་ཆེ། གླུ་རྩེ་རིན་པོ་ཆེ། ཏོར་ཏུང་རིན་པོ་ཆེ་ས་གས་ཡུལ་ལུང་འདིར་སྐུ་འཕྲུངས་བའི་བླ་སྦྱལ་ནམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ས་གས་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་ལས་ཁྲལ་གྱིས་དབང་གིས་བདུད་ཤུལ་གླུ་ཚང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྡུས་བཀོད་ཞེས་པ་རེ་ཞིག་རྗོགས་ས།།

དེབ་འདི་འབྲི་སྒྲབས་ཀྱི་དཔྱད་གཞི་ཡིག་རིགས་ཁག་གི་མཚན་བྱང་དང་བོད་ནང་སྤྱི་ཚོགས་ཟབ་ཞུགས་ཀྱི་ཟིན་བྲིས་ཁག

"བོད་ནང་འགྲུལ་བཞུད་ཟིན་པོ།"

"སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ལོའི་སྒྲབས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཟིན་བྲིས།"

"འཚར་ལྡན་བུ་སྐྱེས་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ།"

"རྒྱ་ནག་ནང་ལྷོལ་དུ་ལྡ་སྐོར་ཕྱི་ན་པའི་ཐྲོང་ཚོར།"

"ཀྱེས་ཁ་མའི་མཐོང་ཐོས།" (ཙོ་མ་པ་ལོའི་ཟིན་བྲིས)

<< དཔྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་གླུ་དབྱངས >>

<< བོད་ཀྱི་གནས་བབས >>

<< མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་གསུང་ཙོམ་གཅེས་བཏུས >>

<< སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས >>(སྟོན་དེབ)

<< དེབ་ཕེར་དཀར་བོ >>

<< བོད་ལྷོངས་སུ་དཔང་སྐྱོད་བྱས་པ >>

<< བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དོན་ཚན་རེའུ་མིག >>

(ཕུན་ཚོགས་ཆོ་རིང་གིས་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས)

<< ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས >>

<< ཏུ་ལའི་བློ་མའི་ནོམ་ཐར >>

(ཡུ་ཏན་ཀུང་གིས་བཙུམས)

<< བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀུན་གསལ >>

(འཇར་པན་པ་ཏེ་ཚེ་ཀུའུ་དཔྱི་ལང་གིས་བཙུམས་པ)

<< དེབ་ཐེར་སྟོན་པོ >>

<< ས་སྐྱའི་གོང་མ་རིམ་བྱང་གི་རྣམ་ཐར >>

<< བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་ཟུང་འབྲེལ་སྐོར་བཤད་པ >>

<< བོད་ལྷོངས་ཞིབ་འཇུག་དང་ཀུང་གོའི་བོད་ལྷོངས >>

(ཏུས་དེབ)

<< ཡིག་འབྲུ་ཁྱེ་བདུན་གྱི་སྣན་ཞུ >>

<< བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་བྱག་ཅན་ཆ/ཁས་པ/ཁག་

ཅིག་གི་ལྟ་ཚུལ >>

<< ཞི་དཀར་གི་སྲི་ཞུ་བསྒྲབས་པའི་བརྗེད་བྱང >>

<< བོད་རྒྱལ/ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས >>

(དེབ་ཁྲིད་ཀ ཀ)

<< ལྷ་ས་ཁྱེ་ཚོ་བརྒྱད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀུན་འདུས་གསལ་བའི་མེ་ལོང >>

(ལྷ་ས་ཁ་གི་མིང་དཔལ)

<< རྒྱལ་རབས་མང་པོའི་ལེགས་བཤད་རྣམ་གྲངས་ཡིད་

འཛིན་ནོར་བུའི་ཕྲེང་བ >>

(སྐྱ་ཚང་དཔལ་འབྱོར་བཟང་པོས་བཙན)

<< ཆེད་གོོན་བཤད་སྒྲུབ་དར་རྒྱས་གླིང་གི་ཐུང་བ་བརྗོད་པ་གཉའ་ལོས་ཀྱི་ཐུང་ >>

(ཟླ་ཚང་བྱམས་པ་འཕྲིན་ལས)

<< དུང་དཀར་ཚོ་ཀ་མཛོད>>(སྟོང་ ས།)

<< ཐང་ཡིག་གས་ར་ཆེང>> (པོད་བསྒྲུར)

(དོན་འགྲུབ་རྒྱལ་དང་ཁྲིན་ཚེན་དཀྱིང)

<< མདོ་ས།ད་ཆོས་འཐུང>>

ཕྱི་མ་མཚོ་ས་དང་ཆ་ཤས།

ཁྱུང་སྒས་རྒྱ་རིགས་ཐར་ཕྱི་བཙན་མས།

ཤེས་བྱ་ཀུན་འདུས་རྩོམ་སྒྲིག་ཡེ་གནས་ཀྱི་ཡར་བསྐྱེན་དང་འགྲེམས་སྒྲེ་ལ་བྱས།

ཕྱི་ལོ་༢༠༠ཅལོའི་རྒྱ་ཅཎ་ཤ་ཉར་ཡར་ཁྱེ་དམ་ས་ལར་ཡར་ཁྱེད་དང་པོ་བསྒྲིགས།

ཕྱི་ལོ་༢༠༠ཅལོའི་རྒྱ་ཀ་བར་ཕྱི་ཚེ་ནས་ཡར་ཐེངས་དང་པོ་དཔར།

དཔར་ཁྱངས། ００ཀ-５００

ISBN 81-89096-06-0

Reg.No. 05/2002/ Rs 70.00

ཕྱི་གོག་རྒྱས་འགོད་པ།

ཚེ་རིང་རྒྱལ། ཙ་ཚོགས་བློ་ཁྲི།

ISBN 81-89096-06-0
5 020021 762195

ISBN 81-89096-06-0
Reg.No. 05/2002/ Rs 70.00

ཕྱུང་གསལ་རྒྱ་རིགས་ཐར། ཕྱི་ལོ་༡༩༦༩ལོའི་ཕྱི་བཅུ་༢༤པའི་ཚེས་༢༨ཉིན་ཨདོ་སྨད་ཀླུ་ཚང་གོང་བ་སྟེ་བར་སྐྱེས།
༡༩༩༢ལོར་མཚོ་ལྷོ་མི་རིགས་དགེ་ཐོན་སློབ་གྲྭ་ནས་སློབ་མཐར་ཕྱིན་ཏེ་སུམ་མདོ་སློབ་ཁུལ་དུ་དགེ་རྒན་ཕྱི་ལས་ཀ་གཉིས།
༡༩༩᪾ལོར་མཚོ་ལྷོ་ནོར་ཁྱབ་ཀྱི་ལས་ཀ་ཁག་ཕྲན་ཁ་ཤས་ཕྱིན།
ཕྱི་ལོ་༢༠༠ᪿལོར་ནང་མི་དང་མཉམ་དུ་རྒྱ་གར་ལ་སྐྱབས་བཙོལ་དུ་འཕྱོར་ཏེ་ཤེས་བྱ་ཀུན་འདུས་ཚོམ་སྒྲིག་ཉེ་གནས་ཀྱི་ཚོམ་སྒྲིག་པ་དང་། རྒ་ས་བོས་བསྡུ་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི།
རྒ་རམ་ས་ལ་མདོ་སྨད་རྒྱུན་ལས་ཁང་གི་དྲུང་ཆེ་བཅས་ཀྱི་ལས་ཁུར་གནང་མྱས་ས་ཡོད།

Gyarikthar was born on 24/Dec/1969 in Lugtsang Gongwa village, in Amdo, Tibet. In 1992 he completed his study in Tsolho Minority Teacher's Training School and became a teacher at Sumdo district. From 1994to 2002 he held the position of director in The "Kagya" School and later at The "Yonshe" School.
In addition, during that time, in 1997 he graduated from his independent study course at Qinghai Province Minority University.
In1998 he studied at the Tibetan Traditional Culture Research Institute organized by the United Nations Development Program/crisis Prevention and Recovery(UNDP/CPR/96/401/Project)he received a series of first-place awards in the province. In 2002 he sought refuge in India and has been working in Multi Education Editing Centre as an Editor. He is a member of the regional Tibetan Election commission Dharamsala and is also the general secretary of regional Domey Association Dharamsala.